Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Continentur hoc fasciculo (Kh 23)

1. Andr. Domin: Flocci de potesta=
tibus Romanorum. libr: duo
vsque ad paginam - 116.

2. Pomponi Laeti de magistratibus
Romanis ad M. Pantagathum
libr. unico vsq; ad paginam 178.

3. Raphaelis Volaterrani de magistrati=
bus & sacerdotiis Romanorum Commen=
tarii: vsq; ad paginam 214.

4. Andreae Alciati de officiis & ma=
gistratibus Roman: vsq ad pag: 231.

5. Petri Nanni de Comitiis Romanor
vsq; ad paginam 240.

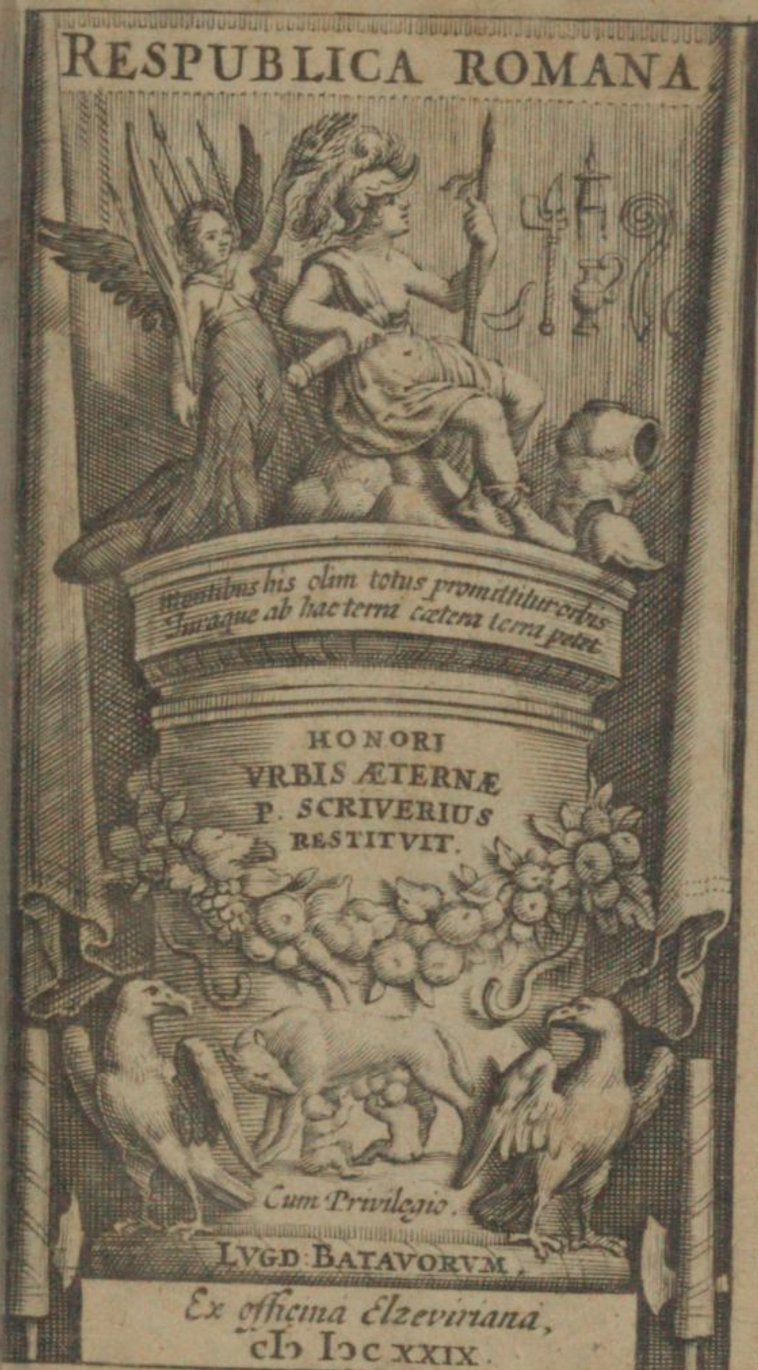
6. Iusti Lipsii de Magistratibus
veter. pop. Rom: vsq ad pagin: 306.

7. Iani Guilielmi de magistratib
reip. Rom: liberae. vsq ad p. 378.

8. Ritus quidam Consulares
vsq; ad finem siue pag: 384.

Dono huius libr: me affecit
Goettingae Gener. Dnus Christ:
Theoph. à Mosheim Cancellarii
G. A. splendidissimi, nominis
inter eruditos, Theologos pariter
ac Philosophos numquam satis ve=
nerandi, filiae natu maximae —

KW 224 D 35

49. St. a Mannsberg Eq: Lüneburg

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Koninklijke
Bibliotheek
's Hage

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ANDR. DOMINICI FLOCCI, FLORENTINI,

De

POTESTATIBVS ROMANORVM LIBRI DVO,

Falſo dudum L. FENESTELLAE *nomine circumlati.*

* * *

RAPHAEL VOLATERRANVS Commentar. Vrbanorum lib. XXI.

E*Manuel Chryſoloras, præceptor Græcæ diſciplinæ, Byzantius genere, ſub Bonifacio* IX *in Italiam venerat, primumque Venetiis, deinde Florentiæ docuit: poſtremo in Concilium Conſtantienſe & ipſe profectus, in eodem loco extinctus eſt, ac à Poggio ejus diſcipulo in funere laudatus.*

Ioannes Manectus, & ANDREAS FIOCVS *(ſive* FLOCCVS*) ambo Florentini, inter illius temporis eloquentes, & ex eadem Chryſoloræ ſchola, commemorati.*

Ex ejus item ludo Leonardus Aretinus, &c. deceſſit Florentiæ ætatis anno LXXIV. *Salutis* MCCCCXLIII.

IOHANNES IACOBVS FRISIVS In Bibliotheca Chronologica, ad annum Domini 1530. (imo potius 1430.)

DOMINICVS FLOCCVS, *Florentinus, autor libelli* DE MAGISTRATIBVS SACERDOTIISQVE ROMANORVM, L. FENESTELLAE *adſcripti.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

PAVLVS MELISSVS

Ad

IACOBVM SCHECKIVM,

Philologum, IAC. SCHECKII Philoſophi nepotem.

ANtiquitatum litteris operam dare,
Vt laude dignum eſt ; ſic vituperio haud levi,
Iacobe, quippiam recens amplectier
Tamquam vetuſtum. Tullij quæ nomine
In publicam auram falſa Conſolatio
Exivit, atque in ipſa jam volumina
Irrepſit, agnoſcaſne Tullij ipſius ?
Nequaquam, opinor, ſi ſapis. Quiſquis fuit
Qui ſcripſit, uxorem ille numquam habuit reor.
Sic & FENESTELLAE *imputata perperam*
Quæ diligenter FLOCCVS *exaraverat*
DOMINICVS, *ac quidem hercle memoria patrum.*
Num cultor agri impune Conſtantinus eſt
Iam vindicatus ? Hoc genus compluria
Temere oſcitanti obtruſa prave obambulant.
Habere delectum utile eſt. Faxis ſecus,
Compenſat impoſtura fraude gloriam.

AN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ANDR. DOMINICI FLOCCI, FLORENTINI,

De

POTESTATIBVS ROMANORVM

LIBER PRIMVS.

Ad Brandem Cardinalem Placentinum.

PRAEFATIO.

CVM per hos dies tantopere otio vacarem, ut, quo illud ipſum negotio tererem, deliberationi locum darem: atque inceſſiſſet longe antea cupido, quantumcunque hiſtoriarum poſſem, ſi quid occaſionis exhiberetur, lectitare: oblatam maturitatem nactus, diverſorum hiſtoriæ ſcriptorum codices curioſe perlegi. Non enim eſt obſcurum, quæ ex rerum geſtarũ cognitione emolumenta, quæ commoditates comparentur. Eſt enim humanarum actionum magiſtra hiſtoria, qua una re minores majores natu prudẽtia æquare, ac etiam excellere facile poſſunt. Sed de commoditate ſerioſæ hiſtoriæ, alias perſcripſimus. Igitur cum penes eos, quos vetuſtatis aſſertores legerem, Romanarũ Poteſtatum mentio ſuccurreret, pro cujuſque tamen propoſito ac intentione tam ſtri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ctim ac leviter, ut vices earum ac poteſtates prorſus disjectas, non facile teneri poſſe, judicarem, ſi quæcunque occurriſſent, quæ ad rem pertinere viderentur, carptim legerem, ac ſub unius veluti corporis ſpeciem undiq; collecta ponerem: non, me hercle, rem inutilem facturum, mente agitavi. Fieri autem ſolet, ut novi, ac non ſemper, ut par eſt, curioſi veterum monumentorum inquiſitores, nudam quandam nullis ad rem intelligendam adjectis circumſtantiis, Dictatorum, ac Tribunorum, aut Ædilium, aut cujuſcunque Magiſtratus commemorationem incurrant, eoſque, veluti in salebra hærentes, affigi, rei quidem, aut novitate, aut non ſatis plena recordatione offenſos: quo in numero cum me ipſum eſſe comperiſſem, mihi pariter, cæteriſque, hac haud multarum operarum ſuſceptione conſulere inſtitui. Feci ergo prout ingenioli mei tulit mediocritas, commentariorumque facultas obſecuta eſt, & ut quæque ad quamlibet Poteſtatem pertinere viſa ſunt, ita cuique adſcripſi, temporumque rationem, quoad conjectura licuit, priſca poſterioribus anteponens, obſervavi. Ad P. tuam ſcripta miſi, nemini me plura, aut potiora, debere ratus, quam ei qui ampliſſimi viri, cui me prorſus voveram, vicem atque exem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

exemplar obtinere exiſtimatur. Nam ſi animorum conjunctio atque unitas id efficit, ut & abſentes adſint, & egentes abundent, &, ut ait Cicero, mortui vivant, nullum profecto omnium mortalium, ipſum præter te, ex hac vera ſingularique animorum unitate, contingere mihi potuiſſe arbitror. Neque hoc ipſum cuiquam difficile creditu fore videbitur, univerſis mortalibus ſummam tuam benevolentiam liquido perſpicientibus. Quis igitur jam admiretur, ſi meas omnes curas, ſtudia, cogitationeſque, in unam P. tuam contulerim, quæ potius tuo hæreditario jure, quam noſtra opera, aut liberalitate, tibi vendicare videaris. Ad Paternitatis vero tuæ cognitionẽ, horum nihil pertinere, nemo ambigit, quandoquidem tecum agitur, quem & ſtudiorum humanitatis, totiuſque divini humanique juris peritiſſimum, ſciunt omnes, & hujus ætatis facile principem. Itaque tibi, ut iſta ipſe videres, probe omnia tenenti, nihil quicquam attinebat, me vero decebat, ut officio erga te meo ſatisfacerem. Vt enim plurimorum, etiam inopum, plerunque munuſcula, quorum minime omnes indigemus, libentiſſime accipimus, quod illorum quidem, minime vero noſtra, intereſſe arbitremur, quoque illorum humanitatem,

 ac

ac erga nos liberalitatem experiamur, neve inhumani agreſteſve eſſe videamur: Ita etſi hæc officiola noſtra parum, aut nihil emolumenti ad P. tuam afferant, magnopere tamen mea intereſſe cenſeo, in P. tuam aliquo pacto beneficum eſſe, atque liberalem. Ea tamen ratione potiſſimum noſtra hæc munuſcula quam minime Paternitati tuæ ingrata eſſe debent, quod à nobis ipſis, non vero à fortuna noſtra manare, perinde ut cætera videantur. Suſcipies ergo hæc, P. præſtantiſſime, ea ad te potiſſimum ratione collata, ut honoris ac reverentiæ in P. tuam noſtræ monumentum, non autem emolumentum allatura cenſeas. Rem ergo ipſam jamdudum conſiderans, natura ac ratione rerum introductum eſſe obſervavi, ut potioribus ſemper ea quæ ſunt humiliora, magiſq; imbecilla, obſequantur, ut pote exiſtimare videantur, ſalutem ſuam eorum in præſidio repoſitam eſſe, qui viribus, quique conſilio excellerent. Quamobrem eos ſemper tauros armenta ſequi cernimus, qui robore ac ferocia cæteris longe anteſtare videntur. Quod & in apibus quidem cernere perſpicuũ: quæ & corporis animique viribus ampliorem, & ſquamis illuſtriorem conſpicatæ, illi cedunt, illi obſequuntur, illum verentur, atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

in omni quidem proſequuntur diſcrimine. Illo tandem incolumi, vires animique ad prælia infracti, eodē occiſo, paſſi, palanteſq; effunduntur: quibus quis non veſtigia aliqua mentis, conſiliique ineſſe arbitretur? Cæterum cum ab initio humanum genus neque legibus, neque inſtitutis, neque ullius imperio regeretur, ſed paſſim per agros ritu pecudum vagaretur; humanæ gentes, nactę pleroſque, ut fit, elegantioris ingenii, ac præſtantioris naturæ viros, quorum oratione prudentiaque allectæ, & delinitæ, è ſpecubus atque arborum libris, ad tecta tuguriaque molienda compulſæ, civileſque ſocietates ineundas, quibus humanæ conditioni bene conſuleretur, venerari illos, imperioque dignos judicare cœperunt: quod ſane pleriq; Poëtarum meminiſſe volentes, ſuavi mulcentis lyræ cantu, quoſdam, ut Amphiona, & Orpheum, ſylvas ſaxaque ſecum traxiſſe ſequacia, cecinerunt. Quocirca noſter Horatius

Sylveſtres (inquit) *homines, ſacer, interpreſque deorum,*
Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigreis, rapidoſque leones.

Felicia profecto ea ſecula appellarim, quibus (non dico res cum eſſent inter mortales univerſæ communes) non potētio-

res, (cum nemini milites ac ſatellites eſſent) cæterum meliores eloquentioreſque duntaxat Poteſtate fungerentur: quorum ſola eminens virtus, & oratio præſtantior, quæ cæteris imperitarent, digna fore crederentur. Ex quo id eveniebat, ut eatenus duntaxat poſſe hi ſibi perſuaderent, quatenus decere ipſos per juſtitiam integritatemque animadverterent, neque ſuarum partium eſſe arbitrarentur, quod non & decori, & cõmuni uſui conſonum ducerent. Quos ſane homines ea tempeſtate Poſidonius putabat fuiſſe ſapientes; ſequebantur enim naturam optimam vivendi ducem, cujus ope ſi quædam inſita innataq; virtutum ſemina proſequeremur, ad beatam nos prope vitam ipſa perducerent. Eos tandem Magiſtratus jure gentium inſtitutos, jura moreſque civitatum excepêre: ex quo factum, ut alii plurium, alii pauciorum, nonnulli unius arbitrio regantur. Hinc Lacedæmone Ephori, Romæ Conſules, alibi Priores Rempublicam gubernant. qui cum munera gerunt, ex privatis, publicæ perſonæ nuncupantur. Romanis legibus cautum eſt: ut omnes Poteſtatem obtinentes, quo plus apud eos majeſtatis eſſet, ſacroſancti appellarẽtur: ut ſi quis quempiam in Magiſtratu violaſſet, religio judicaretur, quanquam mi-

nores

nores Magiſtratus, qui vocationem præhenſionemque non habent, ut Quæſtor, Ædilis, à privato in jus vocare ad Prætorem fas fuit. Quo jure M. Levinius Ædilis in jus ad Prætorem ductus eſt. Tantumque ei ordini tribui voluere, ut naturali neceſſitudini publica Magiſtratuum jura longe præponerent. Q. Fabius Maximus ad Quintum filium conſulare imperium gerentem, legatus eſt miſſus, qui cum Conſuli filio in via occurriſſet, de equo non deſcendit: cum lictor reverentia motus, id patriæ auctoritati propriæque amplitudini dari impune crederet, filius lictorem vocavit, &, ut patrem de equo deſcēdere juberet, imperavit: pater, collaudato filio, imperio paruit. Neq;, inquit, mi fili, hoc feci, quia, quod ſummo deberetur imperio, contemnerem, cæterum uti experirer, an ſcires Conſulem agere. Publicam ergo neceſſitudinem, privata potiorem eſſe, ſatis conſtat, etſi plerumque concedit naturali vinculo publica auctoritas. Ad Taurum philoſophum Athenis, ob celebritatem nominis, Cretæ provinciæ Præſidem, ac cum eo patrem Præſidis viſum veniſſe dicunt, Taurumque in limine ædis ſedentem, cum pleriſque ſectatoribus ſuis, improviſum offendiſſe: philoſophum Præſidis patrem ad ſimul

ſeden-

ſedendum invitaſſe: patrem vero Præſidis, quin illum potius, qui Magiſtratus populi Romani eſſet, ſedere juberet, reſpondiſſe: inſtitiſſe tamen Taurum, uti ſederet tantiſper pater Præſidis, dum allata fuiſſet altera ſella filio, diſceptaſſentque cuinam decentius eo in officio eſſet concedendum: interea ea de re ſermoné habuiſſe: duo eſſe officiorum genera, unum quod publice, alterum quod privatim exhiberetur, collegiſſe: in his quæ publica eſſent, filium, dum in magiſtratu eſſet, ſine controverſia præferendú eſſe: in familiaribus autem conviviis, in funeribus liberorum, in ſponſaliciis eorundem, cæteriſque officiis id genus, publica quidem, naturalia inter jura, quieſcere. Adhibebit ergo Magiſtratum ſortitus omnem diligentiam, ut non modo injunctæ auctoritatis fines tueatur, ſed ut propria dignitate majeſtas commiſſæ illi poteſtati accreſcat: neve adeo ſe in adeundo facilem præbeat, poteſtatique ſuæ ſubjectos adeo ſibi familiares faciat, ut Magiſtratus proinde contemptibilis exoriatur. Contra adeo faſtum & inſolentiam evitet, ne quem reum à peroratione propriæ cauſæ deterreat. In litibus vero excutiendis, caveat, ne vel iracundia adverſus reos incandeat, aut calamitoſorum precibus illachrimetur: id enim

cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

cum inconſtantis hominis eſt, tum magnopere animi ſui motum, quorſum evadat, in medium ponentis: vultus enim habitudo, ac ſpecies, ipſum, ut dixi, animi motum & affectum manifeſte arguit. Proinde, juſticiæ, qua nihil debet apud ipſum eſſe conſtantius, ſcrupulum quendam injicit. Majores Romanorũ tantam in conſervanda imperii ſui majeſtate diligentiam adhibuerunt, ut ne Græcis quidē, aut Barbaris, niſi Latine reſponſa darent, quo Latinæ linguæ honos venerabilior apud omnes gentes diffunderetur. Quorſum hæc tandem? Quia eo maxime Magiſtratui parebimus, quo penes illum plus majeſtatis animadvertemus. Sunt enim aut viventium legum inſtar, aut earum quæ ſcriptæ, aut non ſcriptæ ſunt, diligentes adminiſtratores. Sed quis profecto non omnibus debet legibus morem gerere? quippe quæ, niſi ſanctæ & honeſtæ ſint, non ſunt appellandæ leges. Inde vero plurimum uſui ſunt Magiſtratus, quod leges in civitate eſſe parum ſit, niſi ſint per quos earum diſpoſitiones, inſtitutaque ſerventur. Oportet ergo, qui Magiſtratus ſummos gerunt, quoniam ſunt interpretes ac conditores legum, ſapientes eſſe: totius enim divini, humanique juris adminiſtri ſunt, utiliumque, atque honeſtorum, à ſuis con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

trariis diligentes excuſſores: Leges enim quæ de divinis humaniſque negotiis conſultant, à ſapientibus, ut Moſe, Solone, ac Lycurgo ortæ ſunt: neque equidem injuria; rite enim imperare alteri nemo poteſt, niſi imperare ſibi, cohibere iracundiam, refrenare libidinem, cupiditates omnes infringere, didicerit primum. Quam quidem mentem, ac conditionem ſoli ſapienti aſſignandam exiſtimo. Quod ſane animadvertens Ariſtoteles in iis libris quos Ethicorum inſcripſit, Magiſtratum virum oſtendere aſſerit, quaſi ſingulari quadam virtute atque integritate præditos exigat, quos cum dignitate & auctoritate aliquo in Magiſtratu verſari oportet. Hoc ſi ætati noſtræ concederetur, ut ſolis Poteſtatibus optimis viris uteremur, res hominum profecto ſeſe melius haberent, nec quotidie humana divinis ſimul confundi ac miſceri videremus; primis illis, quibus hujuſcemodi prærogativam contigiſſe dixi, eo fortaſſe feliciores, quo exquiſitiora, atque eruditiora, quam illi, ſecula nacti fuiſſem⁹. Sed ne ſcrupuloſam, nimiſq; arduam rem requirere videar, ſi Poteſtatem obtinentes univerſos ſapientes exigam, quos fingi, quam reperiri, facilius ſit, ſatis ſuperque humanis rebus conſultum putem, ſi vel viris bonis, cujuſmodi communis vita

utitur,

utitur, ac ſæpe uſa eſt, pro Poteſtatibus uteremur. Id vero, quod dixi, haud facile ſapientes viros reperiri poſſe, qui Magiſtratus obirent, priſci latores legum mente agitantes, inſtituêre, ut quamlibet Poteſtatem inituri, rempublicam, quam in manibus haberent, ſalvam fore ſatiſdarent, ne minoris reſpublica momenti, quam pupillare patrimonium fore cenſeretur: Quod etiam hac ætate viventium moribus comprobari cernitur, ut à pleriſque fidejuſſores, à nonnullis jusjurandum, rempublicam ſalvam fore exigantur. Si quid aut per dolum, aut alias ſordes, in Magiſtratu ipſi admiſerint, majores tandem Magiſtratus officio perfuncti, minores vero & in ipſa Poteſtate, apud Prætorem conveniuntur: quoque magis liceret reipublicæ bonis viris pro Magiſtratibus uti, lege Iulia de ambitu eos damnandos cenſuerunt, qui aut prece, aut pretio, aut qualibet humana gratia, ad Magiſtratus irrepſiſſent. M. etiam Catonem Senatui perſuaſiſſe ferunt, uti omnes Conſules deſignati, judicii exactam excuſſionem, tametſi nemo accuſator comparuiſſet, ſubirent: quominus, nullo invento accuſatore, lex de ambitu circumveniretur. Neque per errorem aut imprudentiam, in magiſtratu admiſſum

impune

impune eſſe voluerunt, ſed cauſæ, litiſve, qua de agitur, æſtimatione plectendos eſſe cenſuerunt. Sed ubi de Poteſtatibus agere inſtitui, non eſt rei ipſius prætermittenda difinitio. Eſt autem Poteſtas, facultas à populo, ſive à principe publice data, juris dicundi, & æquitatis ſtatuendæ, in eos qui cuique ditioni ſuppoſiti ſunt. Dictum vero Magiſtratum Varro ait à Magiſtro populi: is autem eſt Dictator: reliqui autem, quod minores quam hi Magiſtri, Magiſtratus eadem figura, qua ab alba albatus, dicuntur. Poteſtatis vero nomen, quoniam à ſe eſt, latius, antiquiuſque eſt: &, ſi vera eſt Varronis denominatio, ante Magiſtrum populi, id eſt, Dictatorem, non Magiſtratus, ſed Poteſtates appellabantur. eam etiam ob rem Gracchanus quiſpiam, cujus præter nomen aliud non teneo, cum de Magiſtratibus ſcripſiſſet, librum ipſum De Poteſtatibus inſcripſit. Qua ſane ratione Commentariolos noſtros De Poteſtatibus inſcribi congruentius viſum eſt, quod ſub ea appellatione & Sacerdotia, & priores Dictatore Magiſtratus, facile contineantur. Sunt autem Poteſtatum Romanarum nonnullæ ſpecies, de quibus ſingulatim, à Sacerdotibus, utpote dignioribus, inſtituentes, videamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. I.

De Lupercis, Sacerdotibus Fauni.

OMnium Deorum, quos vetus Romanorum ſuperſtitio excoluit, primum Pani Lyceo, ſeu Faunum illum, ſeu potius Sylvanum vocari placet, per Lupercos rem divinam Lupercaleſque ludos feciſſe, apud vetuſtatis aſſertores conſtat. Ea ſiquidem ſacrorum genera ab Euandro rege, qui ab Arcadia profugus, in eum locum venerat, quo tandem Romanæ præfuit arci, ad noſtros primum delata, ac celebrata fuiſſe feruntur. Hunc Pana nudos paſtores, quorum tunc præcipuum numen fuit, ac demum etiam Lupercos, ſummos viros venerari, mos fuit, loraque pro manibus ferre, quibus obvios quoſque cæderent, larviſque tectas facies portare. Cur autem nudi hunc deum colerent, pleraque è curriculo vetuſtatis ad nos uſque delapſa referuntur. Sive enim quod ipſi deo, qui nudus fingitur, ſuæ celeritati eo pacto longe aptior, nudos etiam habere miniſtros placeat: ſive quod Arcades omnium populorum, qui Græciam coluerunt, longe vetuſtiſſimi, feris adhuc ſimilem vitam ſylvis ac montibus agentes, legis expertes, artiſq;, primo hunc deum venerati, patrium cul-

tum avitoſque nudos habitus ſignantes referre voluerunt, haud ſatis conſtat. Nonnulli vero Omphalem uxorem Herculis ab hoc Fauno viſam, ac per ardorem libidinis concupitam, aſſerunt. Forte enim per ſylvas & amœna nemorum, æſtus levandi cauſa, una cum dilectiſſima conjuge Hercules vagabatur. Videt ergo elegantiſſimam forma mulierem ab altæ rupis ſpecula ſenex deus, ergo illorum veſtigia, eminus licet, obſervare inſtitit. Illi antrũ per ſylvas ducendæ noctis aptiſſimum petunt. Interea mulier, dum quieſcendi tempus advenit, pellem leonis, Herculis ritu, de more aptat humeris, clava etiam illius de manu aſſumpta. Tali habitu præditam ſomnus aggreditur. erant autem duo parati conjugibus lecti, eo quod poſtridie Libero patri rem divinam facturi erant, ſeorſum cubituris. Noctu ergo Sylvanus fallendi cuſtodis occaſionem nactus, clam thalamum ingreditur, primoque congreſſu fortunatus futurus, puellæ thorum tenet, manuque tentans, ut noctu fit, horridum leonis tegmen invenit. Ratus ergo cubare ibi Herculem, ad aliud cubile ire pergit: quod cum ſenſiſſet mollibus ſtratum puellaribuſque deliciis aptius, ſtragula veſte ſenſim amota, dum libidine ardens manu palparet Herculem, vix dum hirt

corpori

corporis horrorem hauſerat. experrectus Hercules, manu rejectum, toto antro fuſum jaculat, quo prę ſtrepitu ſomno puella diſcuſſo lumina accendit. Lumine ergo Sylvano prodito, nudos, ac ſemiruptos vix attollens humo humeros, in ſylvas detruſus eſt: ea ergo ratione perpetuo execratis veſtibus, quibus tam turpiter luſus eſſet, eaſdem ſuis à ſacris procul abfore, conſtituit. Plerique hujuſce rei cauſam aſſignant, quod Romulo eadem ſacra celebrante, medioque Solis ardore corpus de more exercente, cum nunciatum fuiſſet, latrones prædas agere, ita ut erat, nudus accurrerit, comprehenſiſque prædatoribus, pecora abacta redemerit. Ejus facinoris, quod nudus geſſerat, perpetuum argumentum, corporum ea ſacra celebrantium, nuditatem eſſe placuit. Vtcunque ſe res habuerit, in tempora tamen uſque C. Iulii Cæſaris, hujuſcemodi obſervationem perveniſſe, conſtat. Ea enim ſacra, cum ſedens Cæſar dictator ſpectaret, atque inter eos, qui ſolemnia celebrabant, curreret M. Antonius, is qui poſtea triumvir fuit, ajunt, lauream coronam, cui diadema annexum eſſet, capiti Cæſaris imponere conatum fuiſſe. quod cum Cæſar moto capite rejeciſſet, ſtatuæ ipſius cunctis frementibus impoſuiſſe. De nomine vero

Lupercalium non etiam ſatis convenit. Pleriſque enim inditum hoc nomen, quod hujus invocatione lupi à ſtabulis arcerentur, viſum eſt. Alii templum ipſum, in quo hic deus colitur, Lupercal vocant. quocirca noſter Virgilius: (*Aeneid* 8.)

Et gelida (inquit) *monſtrat ſub rupe*
Lupercal.

Eique loco à lupa Romuli nutrice, quod eo in loco Romulum & Remum parvulos educare reperta ſit, factum nomen Lupercalis putent. Nec deſunt, qui à Lycæo Arcadiæ monte, ubi præcipue ea ſuperſtitio præviguit, (quando quod nos lupum, illi λύκον vocant) Lupercal ipſum cognominatum arbitrentur. Præcipuam vero huic deo dicatiſque ei ſacerdotibus venerationem, ea ex parte tributam ferunt, quod quæ mulieres ex ſuis viris vel concipere, vel conceptos fœtus edere nequirent, ad Lupercos confugiebant. Quæ ubi loris ex tergore hirci ſectis nudos humeros cæſæ fuiſſent, è veſtigio gravidæ, aut effœtæ, efficiebantur. Hæc ſolemnia quinto decimo die Cal. Februarias celebrari, ut Ovidius in Faſtorum Libris (*lib.* 2.) refert, moris fuit. De Lupercis hæc habui, quæ dicerem, de Potitiis & Pinariis videamus.

CA[P.]

CAP. II.

De Potitiis, & Pinariis, Sacerdotibus Herculis.

EAdem tempeſtate, Euandro Palatinũ tenente, Herculem, Geryone interempto, per eadẽ loca mira ſpecie boum armenta abegiſſe commemorant. Ac cum prope Tyberim fluvium, qua, præ ſe armentum agens, trajeciſſet, loco ut herbido reficeret boves, ipſeque itinere defeſſus procubuiſſet, & eundem vino ciboque gravatum ſopor oppreſſiſſet; Cacus paſtor, loci accola, viribus ferox, captus pulchritudine boum, prædam avertere inſtituit; ac, ne, ſi eam prædam agendo in ſpeluncam compuliſſet, veſtigia ipſa eo quærentem dominum ducerent, averſus eximium quemque pulchritudine caudis in ſpeluncam traxit. At vero Hercules ad primam auroram ſomno excitus, cum gregem perluſtraſſet oculis, partemque abeſſe numero ſenſiſſet, perrexit ad proximam ſpeluncam, ſi forte eo veſtigia ferrent: quæ ubi omnia foras verſa videt; nec in partem aliam ferre, confuſus atq; incertus animi, ex loco infeſto agere porro armentum occepit. Inde cum actæ boves quædam, ut fit, ad deſiderium relictarum mugiſſent, reddita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

incluſarum ex ſpelunca boum vox Herculem convertit. Quem cum vadentem ad ſpeluncam Cacus vi prohibere conatus eſſet, ictus clava, fidem paſtorum nequicquam invocans, morte occubuit. Euander, qui tum temporis ea, ex Peloponneſo profugus, auctoritate magis quam imperio regebat loca, venerabilis vir miraculo literarum, rei novæ inter rudes artium homines, venerabilior divinitate credita matris Carmentæ, quam fatiloquam ante Sibyllæ in Italiam adventum miratæ hæ gétes fuerant, concurſu paſtorum trepidantium, circa advenam manifeſtæ cædis reum excitus, poſtquam facinus facinoriſque cauſam audivit, habitum formamque viri aliquanto ampliorem auguſtioremque humana intuens, rogitat qui vir eſſet. Vbi nomen, patremque, ac patriam audivit: Iove nate Hercules, ſalve, inquit; te mihi mater, veridica interpres deûm, aucturum cœleſtium numerum cecinit, tibiq; aram hîc dicatum iri, quam opulentiſſima olim in terris gens Maximam vocet, tuoq; ritu colat. Dextra Hercules data, accipere ſe omen, impleturumque fata, ara condita, ac dicata, ait. Ibi tum primum bove eximia capta de grege, ſacrum Potitiis, ac Pinariis, quæ tum familię maxime inclytæ ea tenebant loca, dedit. Ac tum forte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ita evenit, ut Potitii, ut ait Livius, (*Lib.* 1.) ad tempus prȩſto eſſent, iique extis poti-rentur, Pinarii, extis adeſis, ad cæteram venirent dapem: Inde inſtitutum manſit, donec Pinarium genus fuit, ne extis ſolennibus veſcerentur. Potitii ab Euandro edocti, antiſtites per multas ætates his ſacris præfuerunt, donec tradito ſervis publicis ſolenni familiæ miniſterio, Potitiorum ac Pinariorum genus omne interiit. Id enim Appius Claudius, cum eſſet cenſor, effecit hiſce familiis infenſus: ob idque ira deorum (ut creditur) luminibus orbatus eſt. Sed de his ſatis: jam de Sacerdotio Fratrum arvalium conſono etiam rationi temporum pauca videamus.

Cap. III.

De Fratribus Arvalibus Acca Larentiæ.

Frattres arvales, ut fruges ferrent arva, veteres coluiſſe Romanos, memoriæ traditum eſt. Hujus vero religionis Romulum ipſum, parentem urbis, auctorem extitiſſe reperio. Nam cum Acca Larentia, nutrix Romuli, corpore ſuo quæſtum in vulgus faceret, eoque pacto grandem pecuniam conſtipaſſet, ex duodecimque liberis quos ſuſceperat, unum

morte amiſiſſet, & Romulum in demortui locum adoptionis jure ſuſcepit, & decedens tandem populum Romanum inſtituit hæredem. Cujus liberalitatis regiæque affinitatis memor populus Romanus mulieris nomen in faſtis retulit, liberos Fratres arvales à ferendo, & ab arvis appellavit. Ex quo tempore ſacerdotium manſit Fratrum arvalium, hique duodecim numero fuiſſe dicuntur, eique ſacerdotio inſigne rribuit albas infulas, & ſpiceam coronam. His paucis de Fratrum arvalium ſacerdotio libatis, de Auguribus nonnihil inſpiciamus.

CAP. IV.

De Auguribus divinæ mentis internunciis.

EOdem fere tempore & diſciplina & religio augurandi ex Ethruſcis, penes quos ea diſciplina præcipua ac longe peculiaris fuit, ad Romanos commigravit. Virum enim quempiam, cujus nomen vetuſtate obſoleviſſe Naſo poëta ait, (*Faſtor.* 2.) aſyli (ut reor) alliciente inductione, exulem ex Ethruria Romam veniſſe perhibent. Cujus opera Romulum, Remumque uſos, cum de imponendo urbi nomine, una contenderent opinione doceri. quanquam M. Cicero in his

in his libris quos inſcripſit De Divinatione, (*lib.*1.) etiam ipſum Romulum iſtam ipſam auguralem diſciplinam percalluiſſe aſſerit. A Numa vero, qui Romulo ſucceſſit, perpetuum ſacerdotii inſigne conſtitutum eſt. De ritu vero inaugurandi, ſi unum in caſum pleraque edixero, eadem ad omnes cæteros referri poterunt. Ea quidem, quantum ex veterum monumentis collegi, hujuſcemodi fuit obſervatio. Augur in arcem, ſive in editum quendam locum, inaugurandum ducebat, ſedere ſuper lapidem, meridiem verſus, jubebat, atque ad lævam ſedens, baculum in manu recurvum, quem lituum vocant, tenet. inde ubi, proſpectu in urbem agrumque capto, deos precatus, regiones ab oriente ad occaſum determinat, dextras ad meridiem, lævas ad ſeptentrionem partes eſſe dicit. Signum, contra quod oculi conſpectum longiſſime ferunt, animo finit: tum lituo in lævam tranſlato, dextra in caput ejus, qui inauguratur poſita, ita precatur: *Iupiter pater, ſi fas eſt, hunc Numam Pompilium, cujus ego caput teneo, Regem Romæ eſſe, uti tua nobis ſigna certa ac clara ſint inter eos fines quos feci.* Tum peragit verbis auſpicia, quæ mitti vellet: quibus miſſis, Numa de templo (ita enim deſignatas lituo æthereas regiones vo-

cant) declaratus Rex deſcendit. Quam quidem declarandi ſeu inaugurandi Regis formulam, ad cætera quæque, ut dixi, trahi facile licet. Huic diſciplinæ peritia Actii Navii auguris permultum fidei auctoritatiſque acceſſit. Nam cum Priſcus Tarquinius aliqua, præter majorum inſtituta, inaugurato mutare, pleraque etiam de novo condere pergeret, negare Actius Navius, inclytus ea tempeſtate augur, inauſpicato ea fieri oportere. Quare ira regi mota, ludens artem (ut ferunt) Agedum, inquit, divine tu, inaugura, fieri ne poſſit, quod ego nunc mente concipio. cum ille, in augurio rem expertus, fieri poſſe, dixiſſet: atqui hoc animo agitavi, inquit, te novacula cotem diſciſſurum. Cape ergo & perage, quod aves tuæ fieri poſſe portendunt. Tum illum incunctanter diſcidiſſe cotem ferunt, ſtatuamque Actii Navii capite velato, quo in loco res acta eſt in comitio, in ipſis gradibus, ad lævam curiæ poſitam fuiſſe, cotemque eandem cum illa ipſa novacula in manibus, ut ejus rei etiam apud poſteros monumentum exiſteret. Auguriis ergo ſacerdotioque augurum, ut ait Livius (*lib.* 1.) itemque in libris de Divinatione Cicero, tantum auctoritatis venerationiſque acceſſit, ut nihil domi foriſque poſtea, niſi auſpicato, gereretur,

& ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

& ad viros ſapientia, nobilitateque primarios quoque id ſacerdotium deferretur. Et cum Tiberius Gracchus, pater Tiberii & Caii Gracchorum, comitia conſularia habuiſſent, dicerentque Ethruſci augures, rem in augurio experti, vitio Conſules creatos eſſe, Gracchuſque ut ineptos inſanoſque Ethruſcos inceſſeret, abiens in provinciam ſenatui reſcripſit: veridicos, non autem inſanos Ethruſcos eſſe, qui Cõſules præſentes vitio à ſe creatos dicerent. Nam cum ſe collegiſſet, meminiſſe ſe locũ tabernaculo extra pomerium præter majorũ conſuetudinem delegiſſe. Quamobrẽ abdicare ſe conſulatu compulſi ſunt. Vt autem veneratio huic ordini auctoritaſque, ita & numerus ipſe adeo crevit, ut collegium Augurũ appellaretur. Nam cum ab initio tres tantum creari cœpiſſent, ex tribus ſcilicet tribubus, Rannenſium, Tatienſium, & Lucerum, & obtinuiſſet, cum mutaretur numerus, impari tantum numero creari, utcunque tamen id fieret, quatuor numero præter majorum conſuetudinem creari cœpti ſunt. Tandẽ cum plebs quorumlibet honorum partem ſuam in ſenatu, & in foro nacta eſſet, per Tribunos egit, ut ei ad Sacerdotia quoque velut ad cætera, curſus aperiretur. Idq; poſt multa certamina variaſq; ſeditiones obtinuit, ut ad

quatuor ſcilicet patricios, quinque ex plebe addicerentur. Factumque hoc fuit M. Valerio & Q. Apuleio conſulibus. His de Auguribus dictis, de Flaminibus videamus.

CAP. V.

De Flaminibus, rei divinæ perpetuo addictis.

FLaminem Dialem primus Numa Pompilius Romæ Rex creavit, cum antea Reges, PontificumRegumque munera promiſcue obirent, ut de Priamo & Aenea apud Virgilium cernimus: *Rex* (etiam) *Avius* (ut idem Poëta ait *AEneid.* 1. *&* 3) *Rex idem hominum Phœbique ſacerdos* fuit. Idque etiam à minoribus tandem, ut à C. Cæſare, divo Auguſto multiſque deinceps principibus, quos Pontificatus Maximi titulis inſignitos videmus, obſervatum eſt. Cæterum Numa plures in urbe Romulo quam ſibi ſimiles reges fore ratus, qui relicta religionis cura, bellorum potius negociis diſtinerentur, ſacerdotes quos appellavit Flamines, qui rei divinæ jugiter addicti eſſent, cultui Deorum alligavit. Flaminem unum Iovi, quem Dialem vocant, Marti unum, Quirino unum. Dictus autem Flamen Dialis eſt, ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ut Varro ait, (2.*rerum divinar.*) quod in Latio capite velato erat, & caput filo lanæ præcinctum habebat; à quo Flamen quaſi filamen appellabatur. Dialis autem à Dijove, quod eſt, juvans deus. Cæteri Flamines ejus, cui præſident numini, decorantur titulis. Numa Dialem præſertim, inſigni veſte, curulique ſella adornavit. Hic ſolus, ut Varro ait, (*apud Gell. lib.*10.*cap.*15.) album habet galerum, vel ex eo quod maximus eſt, vel quod Iovi immolationem alba hoſtia fieri oporteat. Pleraque etiam huic pontificio jure tributa eſſe, Aulus Gellius (*d. cap.*15.) in commentariis Noctium Atticarum ſcriptum reliquit. Equo enim vehi Flamines eſt religio. Item jurare Dialem fas nunquam eſt. Ignem è Flaminia, niſi ubi ſacrum eſt, efferri jus non eſt. Vinctum ſi ædes ejus introierit, ſolvi neceſſarium eſt; & vincula per impluvium in tegulas ſubduci, atq; inde foras demitti debent. Nodum neque in apice, neque in cinctu, neque in alia parte ullum habet. Si quis ad verberandum ducatur, ſi ad pedes ej9 ſupplex decubuerit, eo die verberari piaculum eſt. Capillum Dialis, niſi qui liber homo eſt, non detondet. Capram & carnem incoctam, & hederam, & fabam, neque tangere Diali mos eſt, neque nominare. Propagines è vitibus altius prætentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

tentis non ſuccidit. Pedes lecti, in quo cubat, luto tenui circumlitos eſſe oportet: & de eo lecto trinoctium non decubat: neque in eo lecto cubare aliquem fas eſt. Vnguium Dialis & capillorum ſegmina ſubter arborem felicem terra operiuntur: neque ad ejus lecti fulcrum capſam eſſe cum ſtrue atque ferto fas eſt. Dialis quotidie feſtalis eſt: ſine apice ſub dio eſſe licitum non eſt, ſub tecto utiliter etiam & à Pontificibus conſtitutum. Farinam fermento imbutam attingere fas non eſt: neque tunicam intimam, niſi in locis tectis, exuiſſe. ne ſub cœlo, tanquam ſub oculis Iovis, nudus ſit. ſpeculator enim aſtat deſuper, qui nos dieb⁹ omnibus actuſque noſtros proſpicit, à luce prima in veſperam. In convivio ſupra Flaminem Dialem haud quiſquam, niſi Rex ſacrificulus, accumbit. Matrimoniū Flaminis, niſi morte dirimi, non eſt jus. Locum, ubi buſtum eſt, nunquam ingreditur. Sunt etiam nonnulla de jure Flaminicarum inſtituta, ut ſcribit Aulus Gellius, (*d. cap.* 11.) quæ, ne ſim longior, omitto: etenim ea videri apud illum facile poſſunt. Hos Flamines, cum ab initio conſecrantur, captos duci à patribus, velut ab hoſtibus, mos fuit. Totidem vero Flaminibus, quot deos colerent, uſos Veteres, M. Varro in his libris, quos in-

ſcripſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſcripſit De Origine linguæ Latinæ, teſtis eſt. Vt Dialem, Martialem, Quirinalem, Vulcanalem, Furvialem, & Falacrum: & præterea complures. Quin ut noſtrorum inter Sacerdotum gradus nonnihil intereſt: ut Epiſcopum, Archiepiſcopum, Patriarcham & Metropolitanum: ita apud illos Flaminum, Protoflaminum & Archiflaminum, differentiam fuiſſe, idonei teſtes ſunt. Sed de his ſatis. Iam nunc de Virginibus Veſtæ videamus.

CAP. VI.

De Virginibus Veſtæ.

VEſtalis cultus originem, quemadmodum pleraq; alia, prim⁹ Numa Pompilius Romam intulit, etſi ejus initia uſque adeo vetera ſint, ut ex Trojanis ad Albanos, Ænea duce, longe antea commigraverint: cujus rei meminit noſter Virgilius (*Æneid. lib.* 2.) his verſibus:

Sic ait, & manibus vittas Veſtamque potentem
Aeternumq; adytis effert penetralibus ignem.

Deæ huic Veſtæ, quam terram eſſe, eandemque deorum matrem volebant, perpetuo vigil ignis conſecrari ſolebat. Ejus obſervationi ac cultui pleræque virgi-

nes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

nes, è primoribus patrum electæ, præfi-
ci; quarum negligentia, ſi forte ſanctus
ignis fuiſſet extinctus, flagris à Ponti-
fice Maximo cædi jubebantur, ut à P.
Licinio Craſſo Pont. Maximo, in eam,
quæ negligentius ignem cuſtodierat, Va-
lerius in libro factorum ac dictorum me-
morabilium (*lib.* 1. *Tit. de ſervat. rel. cap.* 8.) ſcriptum reliquit. Inceſti vero
crimine damnatam, vivam ſuffodi inſti-
tutum eſt. Virginem Veſtalem, ut Labeo
Antiſtius (*apud Gell. lib.* 1. *cap.* 12.) ſcri-
pſit, minorem quam annos ſex, majo-
rem quam annos decem natam, nega-
verunt capi fas eſſe. Item, quæ non pa-
trima ſit, nec matrima, neque lingua de-
bili, ſenſuve auriũ diminuta, aliave qua-
vis corporis labe inſignita ſit. Item, cujus
parentes, alter, ambove ſervitutem ſer-
vierunt, aut in negociis ſordidis diver-
ſantur: eamve, cujus ſoror ad id ſacerdo-
tium lecta ſit, excuſationẽ mereri, ajunt.
Item, cujus pater Flamen, vel Augur, aut
Quindecẽvir ſacris faciundis, aut qui Se-
ptemvir epulonum, aut Salius eſt. Sponſæ
quoq; Pontificis, & Regis ſacrorum filiæ,
vacatio à Sacerdotio iſto tribui ſolet.
Neq; ejus legendam filiam, qui domici-
lium in Italia non haberet, conſtitutum
eſt, ut Capito Atteius (*d. cap.* 12.) ſcri-
ptum reliquit; & excuſandam ejus, qui
liberos

liberos tres non haberet. Item, Edicto prætoris Virginem Veſtalem, & Flaminem Dialem jurare non cogi, ſæpe reſcriptum eſt. Verba prætoris hæc ſunt: *Virginem Veſtalem, & Flaminem Dialem*, ait prætor, *in omni mea juriſdictione jurare non cogam*. De eligenda autem virgine Veſtali, hæc Aul. Gellius (*d. cap.* 12.) ſcripta reliquit: Lege, inquit, Papia cautum eſt, ut arbitratu Pontificis Maximi viginti ex populo virgines legerentur, ſortitioque ex eo numero in concione fieret. Cæterum ea lex, inquit, vetuſtate, ut pleræque aliæ, exolevit, ſatiſque ei electioni fieri cœptum, ſi quis honeſto loco natus Pontificem Maximum adeat, offeratque ei ad ſacerdotium filiam, cujus, ſalvis duntaxat religionis obſervationibus, ratio haberi poſſit: gratiam enim Papiæ legis per ſenatum fieri ajunt. Hanc virginem à Pontifice Maximo capi, velut ab hoſtibus moris fuit. Verba autem, quibus tum Pontifex utitur, hæc ſunt: *Sacerdotem Veſtalem ſacra facere, quæ jus ſit, pro populi Rom. Quiritibus, uti optima lege fuit, ita te Amata capio.* Amatæ enim nomine appellari omnes conſueverunt, quod ea, quæ prima capta eſt à Numa Rege, eo fuiſſe nomine perhibeatur. Simul atque igitur capta, & in atrium Veſtæ deducta eſt, ilico

ſine emancipatione, ac capitis diminu-
tione, exit patriam poteſtatem, & jus te-
ſtamenti faciundi adipiſcitur. In com-
mentariis autem Labeonis, quos ſuper
duodecim Tabulas compoſuit, ita hac de
re ſcriptum reperitur: Virgo Veſtalis ne-
que hæres eſt cuiquam inteſtato, neque
inteſtatæ quiſquam: ſed bona ejus tum
redigi in publicum ajunt. Hæc de Virgi-
nibus Veſtæ: de Saliis videamus.

CAP. VII.

De Saliis, Martis Gradivi Sa-cerdotibus.

INter cætera ſacrorum genera, inſtitut
à Numa rege, à poſteris etiam in hono
re habita, id quidem in minoribus hau
fuit, quod Marti ſcilicet Gradivo vovi
Duodecim enim ad hoc viros legit, quo
à ſolenni ſaltatu, quo ſuis in ſacris ute
rentur, Salios appellavit. His alios duo
decim Tullus Hoſtilius mox adjecit, cum
Romanis in aciem contra Fidenates edu
ctis, Albani à Romanis per ſpeciem pro
ditionis, duce Metio, defecêre. Datur
autem his ſupra tunicam inſigne, æneum
pectori tegumen, cœleſtiaque arma, qu
vocantur ancilia, portare, ac per urbe
canentes carmina cum tripudiis ſolenn
que ſaltatu incedere: inſtitutumque,
in fi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

in fine omnium carminum ſuorum, Mamurium appellarent. Hunc Mamurium inclytum ea tempeſtate fabrum fuiſſe, & cum ancile cœlo lapſum eſſet, Numa Pompilio Quiritibuſque rem divinam agentibus, huic Mamurio negotium datum, complura huic ſimilia ancilia effingendi, tradunt. Quod quidem opus cum ille exquiſitiſſima abſolviſſet arte, obtinere utrum à ſe vellet poſtulare, artifici Numam obtuliſſe; nihil, quod ex eo peteret, non exhibiturum ſe; artificem vero non pecuniam ſed gloriam pro mercede petiviſſe, ut ejus nomen à Saliis in finem quorumlibet carminum recitaretur. idque per multa tempora in ſacris & comitiis, ut ait Livius, (*lib.* 2.) obſervatum eſt. Eo autem hujus ordinis ſacerdotum numerum creviſſe, ut & ad collegium & collegii Saliorum Magiſtrum redactum fuerit. Sed hæc de Saliis: de Pontifice Maximo videamus.

CAP. VIII.

De Collegio Pontificum, deque Pontifice Maximo.

PОntifices, ut pleraque alia ſacerdotia, ab ipſo Numa ortos, apud Livium ſatis conſtat: eoſdē diu, præterquam ex Patribus, creari non licuit. Fuerunt autem

ab initio hi numero quatuor: poſtquam vero maximorum quorumcunque honorum partem plebs tribuniciis rogationibus obtinuit, ad ſacerdotia quoque ſacroſanctaſque Poteſtates patere ſibi aditum voluit. Quatuor ergo alios creari ex plebe Pontifices placuit, M. Valerio & Q. Apuleio conſulibus. Omnibus unus præfectus fuerat à Numa Pompilio: iſque Pontifex Maximus appellabatur. Hic habet penes ſe ſacra omnia exſcripta exſignataque, quibus hoſtiis, quibus diebus, ad quæ templa ſacra fieri debeant; ejuſmodique divinis in rebus, unde erogandæ pecuniæ ſumptus fieri oporteat, curæ Pontifici eſt: cæteraque omnia ſacra publica privataque ſcitis Pontificiis ſubjecta ſunt. Cum vero de religione deque ſacris diſſenſio eſt, populus illum conſulere pergit. Perutile illud fore ratus eſt Pompilius ejus ſacerdotii auctor, ne jus divinum negligendo, patrios ritus peregrinoſq; aſciſcendo, turbaretur. Nec cœleſtes modo cæremonias docere, ſed juſta quoque funebria placandoſque manes, ejuſdem Pontificis eſt. Apud eum quoque tabula eſſe dicitur, in qua Soli & Lunæ defectûs, quoties lumini caligo fit, & anni menſiumque, ac Faſtorum ratio perſpicitur. Pontifices, ut Varro ait, Q. Mutius Scævola à poſſe &

facere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

facere appellatos eſſe, dicere ſolebat: ſed ea denominatio à M. Varrone haud ſatis probari videtur. Nam à ponte & facio potius appellatos putat, eo quod ab his primum pons ſublicius factus, ac ſæpe reſtitutus eſſe perhibeatur. De Pontificibus hæc repperi, quæ ſcriberem: jam nunc de Fœcialibus aliquid videamus.

CAP. IX.

De Fœcialibus.

FOecialis ſacerdotii, nuſquam apud Romanos vetuſtiorem uſum fuiſſe, quam Tullo Hoſtilio Romæ regnante, repperi: quem tamen ut ab Hoſtilio creatum non affirmaverim, ita ne quidem negaverim à Numa Pompilio, omnium religioſiſſimo rege, creari potuiſſe. Vtcunque id tandem fuerit, de nomine prius, quam de M. Valerio Fœciali, regnāte Tullo Hoſtilio, apud Livium (*lib.* 1.) mentio eſt. Fœcialis vero partes in eo verſabantur maxime, ut fidei publicæ inter populos præeſſet, neque juſtum aliquod bellum fore cenſebatur, niſi id per Fœcialem fuiſſet indictum. Cum enim pugnare deſitum eſſet, fœdere fides pacis conſtituebatur, quæ fœdera aliquando fidera appellata eſſe ab Ennio, quod fidei faciundæ cauſa introducta ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

M. Varro teſtis eſt, Fœcialemque ipſum à fide & faciendo dictum eſſe, idem exiſtimat. Formula vero feriendi per Fœcialem fœderis, hujuſcemodi eſt: qua nulla (ut Livio (*lib.* 1.) placet) vetuſtior eſſe memoratur. Fœcialis, inquit, regem Tullum ita rogavit: *Iubeſne me, Rex, cũ Patre patrato populi Albani fœdus ferire?* Iubente Rege, *ſagmina*, inquit, *te Rex poſco.* Rex ait, *pura tollito.* Fœcialis ex arce graminis herbam puram attulit: poſtea Regem ita rogavit: *Rex faciſne tu me regium nunçium Pop. Rom. Quiritium?* Rex reſpondit; *Quod ſine fraude mea Pop. Rom. Quiritium fiat, facio.* Fit ergo tunc fœdus, multiſque id verbis (quæ longo effata carmine non operæ eſt referre) peragit. Legibus deinde recitatis: *Audi*, inquit, *Iupiter, audi Pater patrate Pop. Albani, audi popule Albane, ut illa palam prima, poſtrema, ex illis tabulis, cærave recitata ſunt, ſine dolo malo, utique ea hic hodie rectiſsime intellecta ſunt. Illis legibus Pom. Rom. prior non deficiet. ſi prior defecit, publico conſilio, dolo malo: tum illo die Iupiter ita Pop. Rom. ferito, ut ego hunc porcum hodie feriam: tantoque magis ferito, quanto magis potes polleſque.* Id ubi dixit, porcum ſaxo ſilice percutit. Eodem modo pars altera ſua carmina per ſuos Sacerdotes, ſuumque Dictatorem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

rem, peragit. Cum autem bellum per Fœciales indicunt, hoc more utuntur. Fœcialis haſtam ferratam, aut ſanguineam præuſtam, ad fines eorum, quibus bellũ indicit, defert, nec minus puberibus tribus præſentibus hæc adjicit: *Quod populi priſcorum Latinorum, hominesque priſci Latini, adverſus populum Rom. Quiritium fecerunt, deliquerunt, quod populo Romano bellum cum priſcis Latinis jus ſit eſſe, Senatuſque populi Rom. Quiritium cenſuit, conſenſit, conſcivit, ut bellum cum priſcis Latinis fieret, ob eam rem ego populuſque Rom. populo priſcorum Latinorum hominibuſq; priſcis Latinis bellum indico, facioq;.* Id ubi dixit, haſtam in fines eorum emittit. ex quo bellum juſtum intelligitur. Hæc de Fœciali: nunc de Patre patrato congruo loco videamus.

CAP. X.

De patre patrato.

PAtris patrati ſacerdotium, etſi apud Livium (*lib.* 1.) à Fœcialis haud differre videatur, aliquando etiam longe aliud fuiſſe appareat, tamen quod inter nomen hujus illiuſque, atque officium nonnihil intereſſe videatur, utique & de utroque ſeorſum ſcribere viſum eſt: utrum eſſet, his deſcriptis non certe officia immutaverim, ſed partes plures duntaxat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

adſcripſerim. Patris patrati uſus eodem tempore, quo Fœcialis apud Rom. prodiit: nam & in feriendis à Fœciali fœderibus Patris patrati opera autoritasque exigebatur. Ad patrandum enim, id eſt, ſanciendum juramentum, ubi de fœderibus convenerat, admitti conſuevere. Creavit autem M. Valerius primus Fœcialis Sp. Fuſium primum Patrem patratum, eo bello, quod Tullus Hoſtilius cum priſcis Latinis geſſit, verbena caput capilloſque cingens. Alias præterea partes, ablata, ſcilicet, ab hoſtibus repetendi, Patri patrato dedit Ancus Martius, eum morem ab antiquiſſima Equicolarum gente repetens. Ejus rei formula antiquiſſima eſt hujuſcemodi: Legatus, idemque Pater patratus, ubi ad fines eorum venit, unde res repetuntur, capite velato (filum autem lanæ velamen eſt) *Audi Iupiter*, inquit, *audite fines*, (cujuſcunque gentis ſint, nominat) *audiat Fas: Ego ſum publicus nuncius Pop. Rom. juſte pieq; legatus venio, verbiſque meis fides ſit.* Peragit deinde poſtulata: inde Iovẽ teſtem facit: *Si ego injuſte impieq; illos homines, illaſq; res dedier Pop. Rom. mihique expoſco: tum tu patriæ compotem me nũquam ſinas eſſe.* Hæc cum fines ſupraſcendit, hæc quicunque ei primus vir obvius fuerit, hæc portam ingrediens, hæc forũ ingreſſus, pau-

cis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

cis verbis carminis cōcipiendiq; jurisjurandi mutatis peragit. Si non deduntur, quæ expoſcit, diebus tribus & triginta (tot enim ſolemnes ſunt) peractis, bellum ita indicit: *Audi Iupiter, & tu Iuno, ac Quirine, diique omnes cœleſtes, voſq; terreſtres, voſque inferni audite. Ego vos teſtor*, (populum illum, quicunque eſt, nominat) *injuſtos eſſe, neque jus perſolvere. Sed de iſtis rebus in patria majores natu conſulemus quo pacto jus noſtrum adipiſcamur.* Cum his nuncius Romam ad conſulendum redit. Confeſtim Rex, Dictator, Conſul, ſive quivis alius ſenatum habuerit, his ferme verbis Patres conſulit: *Quarum rerum, litium, cauſarum, condixit Pater patratus Pop. Rom. Quiritium Patri patrato priſcorum Latinorum, omnibuſque priſcis Latinis, quas res nec dederunt nec fecerunt, nec ſolverunt; quas res dari, fieri, ſolvi oportuit? Dic* (inquit ei, quem primum ſententiam rogat) *quid cenſes?* Tum ille, *Puro pioque duello quærendas cenſeo: Itaque conſentio conſciſcoque.* Inde alii ordine rogantur. Quandoque pars major eorum, qui aderant, in eandem ſententiam ibant, bellum erat conſenſu fieri ſolitum, ut Fœcialis jactu haſtæ, ut dictum eſt, bellum indiceret. Sed de hoc ſatis multa: cum Rex Sacrorum paucis deſcribendus eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. XI.

De Rege Sacrorum.

REx ſacrorum, qui & idem Rex ſacrificulus dicitur, creari cœptus eſt L. Iunio Bruto & M. Valerio primis conſulibus. Ejus creandi occaſionem dedit, quod, cum nuper exactis regibus pleraque ſacra à ſolis regibus obiri conſueta, regum exactione vacare viderentur, idque moleſte admodum populus ferret, utpote quod cultui divino regum exactione derogatum videretur, Sacerdotem creari placuit; quem, quo nihilo minus eidem auctoritatis ineſſet, regio nomine decorarunt, Regem ſacrorum appellantes. Subjecerunt tamen Pontifici maximo, ne ſi nullius ditioni fuiſſet ſuppoſitus, jam exacti reges, reducti eſſe crederentur. Quæ vero huic partes injunctæ ſacerdotio eſſent, non repperi. De his ergo hactenus: jam de Gallorum ſacerdotio nonnulla videamus.

CAP. XII.

De Gallis, Sacerdotibus Matris Deûm.

GAllos quidem Berecynthiæ, ſive illam Deorum Matrem dicere mavis, dedicavit antiquitas; eamque ſuperſtitionem, ut plerasque alias, Phrygia Romam traduxit; & eo quidem tempore,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

quo hujuſcemodi carmen ex libris Sibyllinis relatum eſt.

Mater abeſt; matrem jubeo Romane requiras.
Cum veniet, caſta eſt accipienda manu.

Hoc reſponſum cum diu torqueret Patres, (quæ enim mater eſſet, aut unde petenda, non ſatis reperire poterant) Pythii Apollinis oraculum conſultum misêre: miſſi hujuſcemodi reſponſa retulerunt, *Divûm, Apollo inquit, arceßite matrem, quam Idæo quidem jugo reperietis.* Miſſi ergo in Aſiam legati, datũ negotium, ut perquiſitum ac tandem compertum deæ ſimulachrum Romam ducerent. Sed cum Attalus Rex Aſiæ, comperti à legatis ſimulacri trajectionem negaret, Romanis fruſtra jam abire parantibus, vocem ejuſdem, ut creditũ eſt, deæ auditam ferunt: *Ipſa,* inquit, *peti volui, Romamque, quod deorum omnium domicilium eſt, deduci.* Quo miraculo exterritus Attalus, Romanis ilico ſimulacri tranſlationem conceſſit. Mari ergo tranſvecta Romam, ut traditum eſt, dea: cum Tyberi navis ſimulacro onuſta vectaretur, omni genere hominum ex urbe prodeunte obviam cum carminibus ſacriſque, navem ſicco littori adhæſiſſe ferunt. Et cum omnis multitudo, funibus injectis, ſummo conatu adniteretur, nulla demum vi avel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

avellere hærentem valuit. Erat autem in turba matronarum Claudia Quincta Veſtalis Virgo præſtantiſſimæ formæ, cujus exquiſito habitu vultuque pleno illecebris, violatæ ejus virginitatis publica ſuſpicio circumferebatur. Procubuit ergo puella ad pedes ſimulacri, oranſque obteſtanſque deam, ſic inquit: *Læſæ virginitatis me ream criminantur: tuo, dea, teſtimonio, uti rem judices prout eſt, quaſo: ut ſi tuo damnata teſtimonio, dea, fuerim, admiſſa morte luam: ſin hac labe puram argueris, tum tu, caſtiſſima, caſtas manus proſequare, obſecro.* Vbi hæc dixit, teſte, qua ligata erat navis, manu accepta, navis puellæ parum admodum conantis tractum facile proſecuta eſt hoc pacto in urbem. Scipio Naſica ſolus dignus, cujus manibus tangeretur reciperetur que ſimulacrum, judicatus eſt. Datum ergo Scipioni negotium, ut templum deæ magnifice ſtrueret, & ejus cultui Sacerdotes dedicaret; quos, de more deæ vetuſto, ſpadones eſſe oportebat, non alio pacto ad id ſacerdotium legendos. Cujus quidem inſtituti hoc in cauſa fuiſſe commemorant: Dilexiſſe Cybelen puerum quendam Phrygium, dilectoque hanc conditionem adjeciſſe, ne caſtitate polluta admitteretur. puerum tamen nympham Sangaritidem de-

pe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

periſſe : & cum apud eam ſub arbore, ei nymphæ dicata, una quieſcerent, nocte dormientes, deam arborem cum ipſa nympha trucidaviſſe. adoleſcentem, metu fere exanimatum, in vicinum montem, cui nomen Dindyma eſt, confugiſſe, doloreque amentem, pudoreque admiſſi facinoris, membrum, quo deliquerat, abſcidiſſe. Hac ratione facti dea memor per eiuſmodi homines perpetuo ſibi miniſtrari voluit. Gallorum vero nomen, à flumine Phrygiæ vetuſto, quod templo huius deæ vicinum eſt, tractum ferunt; cuius, ut perhibent, fluvialis undæ ea vis eſt, ut potantes inſanire compellantur. Sed de Gallis ſatis : ad Duûmviros ſacrorum veniamus.

CAP. XIII.

De Duûmviris Sacrorum.

DVûmviri ſacrorum, quantum monumenta veterum legens conſequi valui, ſacris libris legendis, carminibuſque Sybillæ, fatiſque Pop. Rom. interpretandis præerant, & Apollini ſacri, aliarumque cæremoniarum antiſtites erant. Et quoties prodigia aliqua, magnos aliquos rerum eventus auſpicantia, emerſiſſent, lectiſterniis ad pulvinaria deorum factis, uti eorum minas averterent, ſuppliciis

ſacriſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſacriſque placarent. Eorum etiam ritu ſupplicationes pro rebus proſpere geſtis decernebantur. Hujus ſacerdotii nullam ante mentionem repperi, quã quo tempore ædes Caſtori, per filium Poſthumii ſecundi Dictatoris, qui tunc Duûmvir erat, dedicata eſt. Latino enim bello pater ipſe Dictator voverat. Cæterum cum multo tempore, duo ad hoc ipſum ſacerdotium viri creati eſſent, ac plebs de ſuo quoque corpore creare Conſules, cæteroſque magiſtratus pergeret, neque ad id ipſum ſatis virium eſſet, obtinuit tandem, ut qui Duûmviri in eam diem creati fuiſſent, Decemviri crearentur: quinque ex Patribus, totidem ex plebe allectis. Quare ex Duûmviris Decemviri appellari cœpti ſunt. De Duûmviris hæc habui: de Septemviris epulonum videamus.

CAP. XIV.

De Septemviris Epulonum.

SEptemviratum epulonum, quoniam, ut conjectari poteſt, genus eſſe ſacerdotii præſumitur, propterea quod apud A. Gellium (*lib.* 1. *cap.* 12) cum de vocatione Veſtalis ſacerdotii agit, Filiæ Auguris, Flaminis, Quindecemviri ſacrorum, Septemviri epulonum, ab hoc ſacerdotio excu-

excuſationem merentur: inter cætera ſacerdotia hoc ipſum ſubjunxit. Vtcunque id fuerit, quoniam nihil quicquam hac de re mediocris etiam fidei auctoritatiſque repperi, quod huic ordini officium commiſſum eſſet, auſus aſſerere non fui. Plinius tamen cum eſſet orationem habiturus, cum quaſi propter futuros aſtãtes tumeret, dixit: (*lib.* 11. *epiſt.* 11) *Stabat modo Conſularis, modo Septemvir epulonum.* Id vero ſatis teneo memoria, Romæ in pyramide quadrata, marmore ſtructa, inciſa eſſe verba hujuſcemodi.

OPVS. ABSOLVTVM. DIEB. CXXX
EX. TESTAM. C. CORNELII. TR. PL.
VII. VIRI. EPVLONVM.

Sed quoniam de iis nihil amplius reperire potui, ad ſecundi Commentarioli initium veniamus.

ANDR.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ANDR. DOMINICI FLOCCI FLORENTINI

De POTESTATIBVS ROMANORVM

Liber Secundus.

PRAEFATIO.

De magiſtratibus in univerſum.

QVæ ad Sacerdotia divinaſque Poteſtates pertinentia, ſtudio curaque multorum monumenta veterum legens, conſectari potui, ea potiſſimum adſcripſi. Quod vero Sacerdotia, divinas Poteſtates appellavi, haudquaquam ab humanitate videtur alienum eſſe: ut enim hi Magiſtratus, quibus humanarum rerum facultas arbitriumque eſt, rite Poteſtates appellantur; ita ea Sacerdotia, quibus divinarum rerum cultus commendantur, divinas Poteſtates nominare non iniuria eſt. Licet autem quandoque hoc in genere ſcriberem plura, vel ſtudiorum incuria, vel commentariorum paucitate, aut, quod ita ſe res habet, ut ne quidẽ plura inveniri poſſent, allegare non potui. Vti primũ ergo Commentariolum his paucis contentum facerem, viſum eſt. Si cui autem plura idem genus, aut longe peregrina legenti occurrant,

rant, profeſſo, hęc ipſa præſtare cõgruum videbatur eſſe; is pergratã mihi quidem allaturus rem, veniam dabit aut incuriæ meæ, aut penuriæ librorum: ei certe rei magnam ejus culpæ partem conceſſurus: Meum enim in hac ipſa lucubratione, præter aliquid orationis, rerum ferme nihil eſt. Ex his autem, quæ allegare potui, ſi cui aliqua fortaſſe non ſatis probabilia, vel à veritate diſſona videantur, is accuſet Livium, reprehendat Ovidium, Varronem, Ius civile, ac nonnullos alios, quibus ad hæc adminiculanda adiutoribus uſus ſum. Igitur de altera parte Commentarioli noſtri jam tempus eſt nobis, ut, quæ occurrunt, eadem ſubjiciamus. Et Regiam quippe poteſtatem cæteras omnes tempore anteiſſe Poteſtates, nemini dubium eſt, ab illaq; ipſa exordium factum eſſe nõ nullis facile videri potuiſſe. Mihi vero longe alia mens eſt: eum ſcilicet Regem, quo in uno omnes omnium poteſtates conſiſterent, ſingulari quodam Poteſtatis titulo non eſſe decorandum, ſive comprehendendum, in animum inducenti. Nam ſi Princeps ſingulari Poteſtatis titulo eſſet, præter eam ſolam, quæ apud eum eſſet, ac ne illam ipſam poſſet, ſatis ſcio, mandare; alteram ſane non poſſet. Cæterum, cum omnis R. P. ſumma uni adnitatur Regi, omneſ-

que quæ ubique ſunt Poteſtates ex uno rege, veluti ex uberrimo quodam fonte, manent, quis ejus poteſtatis titulo, qua de agere inſtitui, contineri Regem, vel Cæſarem, velut ſpeciei ſubeſſe genus exiſtimet? Hoc etiam ipſum dubitandi genus me offendit, de Dictatore ſcribere incipientem, numquidnam Poteſtatibus Dictatorem ipſum adſcribendum putarem. Magiſtratũ enim dici, qui ipſe Magiſter pop. Rom. dicitur, quo omnes, ut ita loquar, magiſtrantur Magiſtratus, à quo nulla provocatio ſit, à quo uno omnes omniũ poteſtates Regis ſimilitudine exordium trahunt, nulla ratione concludi poſſe videbatur. Sed cum eam poteſtatem ultra ſex menſes retineri poſſe, lege prohibitũ eſſet, haud pura ſuprema poteſtas, quæ legis imperio ſubjiceretur, juſta ratione, videri poterat: qua ratione, Dictatorem Poteſtatuum numero adſcribendũ eſſe, viſum eſt: Nam quæ auctore populo Rom. collata, ac lege circumſcripta eſſet poteſtas, eodẽ auctore abrogari poſſe videbatur. Senatoriam vero dignitatem, quam poteſtatem, ſi ſingulos ſenatores conſideremus, potius appellarim: Sin vero omnium ſenatorum conſilium circumſpiciamus, fortaſſis poteſtas omnium poteſtatum Regiæ, aut etiam Imperatoriæ, perſimilis apparere poſſit:

Quip-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Quippe quod & Reges omnes, & Dictatores, ac tandem etiam Cæſares, quam auctoritate Patrum, ſingula quæq; decernere, nihil ſibi exiſtimarint antiquius. Sin vero cum ſingulis ſenatoribus mandari poteſtas poſſit, neque, quod ſenator ſit, novæ gerendæ poteſtati impedimento eſt, ſingularem poteſtatem non eſſe, ſed dignitatem ſenatoriam, conſequens eſt. Cum vero Tribuniciam poteſtatem, cui ſenatoria decreta excutere jus poteſtatis fuit, animadvertimus: cur Senatum inter Poteſtates, aut, ut dixi, dignitates non habendum dicamus, non equidem intelligimus. Sed quoniam de Magiſtratibus agim⁹, aliiq; omniũ Magiſtratuum majores, alii vero minores ſint; qui majores, quive minores eſſent, paucis animadvertendum eſt: qua in re meis verbis opus non eſt, dum Aulus Gellius (*lib.* 13. *cap.* 14.) pleraque è M. Meſſalæ auguris libris nobis ſuppetat. cujus verba hæc ſunt: Patriciorum auſpicia in duas poteſtates diviſa ſunt. maxima ſunt conſulum, prætorum, cenſorum: neque tamen eorum omnium inter ſe eadem, aut ejuſdem poteſtatis ſunt; ideoque collegæ non ſunt cenſores conſulum, aut prætorum. Prætores collegæ conſulum ſunt: ideo neque conſules, aut prætores cenſoribus, neque cenſores conſulibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

aut prætoribus turbant, aut retinent au-
ſpicia. At cenſores inter ſe, rurſus præto-
res conſuleſque inter ſe, & vitiant, & ob-
tinent auſpicia. Prætor etſi collega conſu-
lis eſt, neque prætorem, neque conſulen
jure rogare poteſt; ut quidem nos à ſu
perioribus accepimus, aut ante hæc tem
pora obſervatum eſt. Et ut in Commen
tario XIII. C. Tuditani patet: quia impe
rium minꝰ prætor, majus habet conſul
& à minore imperio majꝰ, à majore au
tem collega jure rogare non poteſt. Nos
his temporibus prætores prætore crean
te, veterum auctoritatem ſumus ſecuti
neq; his auſpiciis in comitiis fuimus. Cē
ſores æque non eodem rogãtur auſpici
atque conſules & prætores. Reliquorun
vero magiſtratuum minora ſunt auſpi
cia: ideo illi majores, hi minores Magi
ſtratus appellantur. Majores centuriatis
inquit, comitiis, minores curiatis ac tr
butis fiunt. Ex omnibus his Meſſalæ ver
bis, inquit, manifeſtum fit, qui ſint mino
res Magiſtratus, & quamobrem minore
appellentur. Sed & collegam eſſe præto
rem conſuli docet, quod etiam eoden
auſpicio creantur. Majora autem auſp
cia dicuntur habere, quia eorum auſpici
magis rata ſunt, quam aliorum. Eunden
præterea Meſſalam eadem de re ita ſcr
bere, idem ait A. Gellius. *(ibid.)* Conſul a
omni

omnibus Magiſtratibus & comitiatum & concionem avocare poteſt: prætor & comitiatum & concionem uſquequaque avocare poteſt, niſi à conſule: Minores Magiſtratus nuſquã, neque comitiatum, neque concionem avocare poſſunt. Ea re, qui eorum primus vocat ad comitiatum, is recte agit: quoniam bifariam cum populo agi non poteſt, nec avocare alius alii poteſt, ſi concionem habere volunt, uti ne cum populo agant, quamvis multi Magiſtratus ſimul concionem habere poſſint. Ex his verbis Meſſalæ, manifeſtum eſt, aliud eſſe cum populo agere, aliud concionem habere: Nam cum populo agere, eſt rogare quid populum, ut quid ſuffragiis ſuis aut jubeat, aut vetet. Concionem autem habere, eſt verba facere ad populum ſine ulla rogatione. His igitur de Magiſtratibus in univerſum viſis, jam de Senatoria dignitate, ſive illam poteſtatem appellare mavis, quoniam & auctoritate & vetuſtate ferme omnes alias excellit, primum videamus.

CAP. I.

De Senatoribus.

SEnatorum originem à Romulo inſtituiſſe, nemo ambigit. Quippe qui Vrbis parens ac conditor; quoniam novam civitatem viribus & robore juvenum aſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſatim ab ſe munitam cerneret, haud minoris momenti fore ratus eſt, ſi eamdem conſilii ope fulciſſet: ex primoribus patrum, qui tunc aderant, civibus, centum numero, elegit, quos ab honore Patres, ob ætatem Senatores appellavit: ut apud Lacedæmonios Senes appellari eos, qui ſummum quendam magiſtratum gerunt, Cicero ait. (*In Catone, ſive De Senectute.*) Qui vero ex his primoribus centum patribus geniti ſunt, Patricii nuncupati ſunt. Hunc ordinem mox Tullus Hoſtilius explevit, Alba à ſe diruta, Albaniſque in Vrbem inductis. Tum Iulios, Servilios, Quintos, Geganios, Curiatios, Clœlioſque in Senatores accepit. Exactis autem Regibus Brutus conſul, exhauſtum bonis viris ſenatum intuens, primores equeſtris ordinis adſcribi in ſenatores operam dedit, illoſque Conſcriptos Patres appellavit: ex quo tempore, patrum conſcriptorum appellatio locum habere inſtituit. Penes hos quidem, ſenatores, ſemper totius Reip. ſumma enixa eſt, ut ne Reges quidem, Conſules, aut Dictatores, aut alius quiſpiam Magiſtratus, inconſulto Senatu quippiam moliretur: adeo, ut cum Tarquinius Superbus pleraque præter Senatus auctoritatem decerneret, tunc demum, amiſſo regio nomine, tyrannus appellaretur. Senatores vero

triplicis ordinis fuiſſe reperi. alii enim Patricii, alii Pedarii, nonnulli vero Conſcripti appellabantur. Patricii ſunt hi maxime, qui ex centum illis patribus, à Romulo lectis, geniti ſunt. Conſcripti vero ſenatores hi, qui regum, conſulum, cenſorumve decreto in ſenatum lecti ſunt. Pedarios autem ſenatores variis rationibus appellatos invenio: alii enim, quod hi non haberent ſententiæ dictionem in ſenatu, ſed in aliorum ſententias pedibus irent, dictos Pedarios putant: alii, quod plerique, qui magiſtratus curules eſſent adepti, ſella curuli in ſenatum veherentur; qui vero pedibus iter facerent, Pedarii nominarentur. M. autem Varro (*Apud Gellium lib. 3. cap. 18.*) equites quoſdam eſſe ait, quibus, amplioribus magiſtratibus functis, nondum tamen à cenſoribus in ſenatores lectis, non eſſet jus dicendæ in ſenatu ſententiæ, cum tamen in ſenatum venire liceret; Sed quas ſententias principes dixerant, in eas diſcedebant. De ordine vero ac ratione conſulendi ſenatus, quæ uſquam reperi, ea potiſſimum adjiciam. Aliquando eum primo rogari mos fuit, qui princeps in Senatu à Cenſoribus poſitus fuerat, nonnunquam vero, ut hi prius rogarentur, qui Conſules deſignati eſſent, inſtitutum eſt. Cicero autem in eo libro, quem

inſcripſit Catonem majorem, ſive De Se-
nectute, tantum aliquando ſenectuti ho-
noris tributum ſcribit, quod ut quiſque
natu grandior eſſet, ita prior in Senatu
ſententiam rogaretur. Vſu tandem in-
troductum eſſe dicitur, ut quem Conſul
ipſe rogaſſet, is prior ex ſententia verba
faceret: alium tamen, quam conſularem
virum, rogari fas fuiſſe, negant. Ex qua
tamen conſuetudine C. Iulius Cæſar, in
eo conſulatu quem geſſit cum M. Bibu-
lo, hos duntaxat viros extra ordinem ro-
gaſſe dicitur, M. Craſſum, Cn. Pompe-
ium, & M. Catonem: Poſt M. Craſſum,
Cn. Pompeium, ubi filiam ſibi in matri-
monio collocavit, rogare primum cœ-
pit. Cum vero M. Catonem rogaret, at-
que id, de quo conſulebatur, è Repub.
minus fore duceret, longioreque proin-
de oratione uteretur, qua omne ferme
tempus, quod eſt habendo ſenatui, tere-
ret: Cæſar viatorem vocavit, Marcum-
que Catonem, quoniam finem non face-
ret, prehendi loquentem, & in carcerem
trahi juſſit. Cato cum imperio pare-
ret, ſenatus conſurrexit, & ad carce-
rem proſequebatur. Cujus rei quaſi
invidia motus Cæſar deſtitit, atque emit-
ti Catonem juſſit. De modo autem ha-
bendi ſenatus, M. Varro, rogatu Pom-
peii, librum edidit, cum ille primum Con-

ſul cum M. Craſſo fuiſſet deſignatus. Creditur, quia foris militia ad eam ætatem occupatus, vellet civilis conſuetudinis, cujus expers erat, fieri peritior. Sed eum librum in ipſa Varronis ætate periiſſe, idem ipſe in epiſtola ad Oppianum ſcribit. Qua in epiſtola multa ſcribere Varronem id genus, A. Gellius in commentariis Noctiũ Atticarum refert, (*lib.* 14. *cap.* 7.) primumq; ille ſcriptum fuiſſe, per quas perſonas haberi ſenatum liceret: nominat Dictatoré, Conſules, Prætores, Tr. Pl., Interregem, Præfectum Vrbi: neque ullis aliis jus fuiſſe ſenatum frequentem fieri jubere, aſſerit. Addit deinde extraordinario jure Tribunos militares, qui pro Conſulibus eſſent. Ité Decemviros, quibus imperium conſulare tũ eſſet. Item, Triumviros Reip. cõſtituendæ cauſa creatos, conſulendi ſenatum jus habuiſſe. De Præfecto autem urbi Latinarum, utrum ſenatum habere liceret, non ſatis convenire ait: qui licere negant, quod ne ille quidem ſenator ſit, proinde jus dicendæ in ſenatu ſententiæ non habeat, in rationem adducunt, ea quod ætate, quæ nondum ſenatoria ſit, fiat. M. autem Varro, & Atteius Capito, jus eſſe Præfecto urbi ſenatus habendi ajunt. (*ap. Gell. l.* 14. *c.* 7. & 8.) quandoquidem & Tribunis Pl., quanquam non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

eſſent ſenatores, ante Atinium plebiſcitum jus Senatus habendi eſſet. Scripſerat etiam de interceſſionibus, illis videlicet jus intercedendi fuiſſe, qui vel ea poteſtate, vel majori eſſent, iis, qui ſenatuſcõſultum, aut plebiſcitum, vel aliud decretum rogarent. De loco habendi ſenatus, aut ſenatuſconſulti rogandi, niſi in locis per augures conſtitutis, quæ templa appellabantur, haberi, rogarive potuiſſe negabat. Vnde & curia Hoſtilia, & Pompeia, & poſt Iulia, cum profana ea loca fuiſſent, templa per augures ſunt conſtituta, ut in iis ſenatuſconſulta more majorum juſta fieri poſſent. De tempore vero habendi ſenatus, ita diſſeruit. Ante exortum, inquit, ſolem, aut poſt ejus occaſum, ſenatuſconſultum irritum eſſe. Opus etiam cenſorum fuiſſe, per quos & quo tempore factum eſſet ſenatuſconſultum animadvertere. De ætate autem ſenatoria, etiam adoleſcentibus ſenatorum ſenatum aliquando ingredi licuiſſe, veterum monumenta legentibus apparet. Quo minus vero tandem in ſenatum illi ætati venire liceret, Papirii prætextati factum in cauſa fuit, ut Valerius Maximus in libro Factorum ac Dictorum memorabilium ſcriptum reliquit. Tunc igitur conſtitutum, ne cui paucioribus XXV. annis nato ſenatum ingredi liceret,

ut

ut apud Plutarchum in vita Magni Pompeii. Idem apud jus Civile Romanorum, quo nos etiam hoc tempore utimur, facile conſpicari licet. Qui vero ſenatum habiturus eſſet, auſpicari primo, atque immolare hoſtiam debere, idem Varro (*Apud Gell. d. cap. 7.*) cenſebat. Docuit etiam, de divinis rebus, prius quam de humanis, ad ſenatum eſſe referendum. Item Senatuſconſulta duobus modis fieri, aut per diſceſſionem, ſi conſentiretur; aut, ſi res ardua eſſet, per ſingulorum ſententiam. De pignore quoque faciendo, de multa irroganda ſenatori, qui, quo tempore in ſenatũ venire debuit, non interfuerit. Quoniam vero ad ſenatorum familiam pertinet, ſenatoriarum perſonarum appellatione etiam uxores contineri decretum eſt. Adoptivos autem filios, etſi ante, quam patres in ſenatũ eſſent ducti, ſeſe in adoptionem dediſſent, ſenatorios eſſe placuit. Si quis autem ex Patriciorũ ordine, plebeio homini ſe in arrogationem dederit, Patricium tamen manere, Iure (*L. ſenatoris filium. D. de ſenat.*) cautum eſt: quã legem ea tempeſtate nullam fuiſſe arbitror, cum P. Clodius, vir patricius, quo tribunicia poteſtate fungeretur, qua adverſum Cicer. factione uteretur, plebeio homini ſe adoptandum tradidit. Contra ſenatorú filiæ, niſi quæ ſenatoriis homi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

hominibus nuptui traditæ ſunt, clariſſimarum fœminarum nomine non continentur. Senatoris vero filium à patre emancipatum, etſi filii nomen Iure Civili amittit, ſenatoriam tamen retinere dignitatem creditur. Poſthumi autem, quamvis poſt patris mortem naſcuntur, ſenatorii tamen homines appellantur. eum vero, qui, poſtquam pater ſenatu motus eſt, concipitur & naſcitur, non eſſe ſenatoris filium, Proculus & Pegaſus opinantur. Si quis vero ante conceptus fuerit, quam ejus pater ſenatu moveretur, non nocebit filio caſus patris, quominus ſenatoris filius eſſe cenſeatur; ſed ſi pater, antequam conciperet filium, ſenatoriam dignitatem amiſerit, ac deinde deceſſerit, filii autem in avi ſenatoris poteſtatem reciderint, etſi non quaſi ſenatore patre nati videantur, ſenatorii tamen cenſebuntur. Mulieres autem ſenatoribus primo, deinde inferioris ſortis hominibus matrimonio collocatæ, clariſſimarum fœminarum ordinis non ſunt. Itaque impetrare pleræque à Principibus ſolent, ut nuptæ iterum inferioribus viris, in ſenatoria nihilominus maneant dignitate: ut dicitur divum Antoninum Auguſtum Iuliæ Mammeæ conſobrinæ ſuæ indulſiſſe. Senatores vero ſenatorio ordine amotos, quamvis capite

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

non minuantur, & civitatem retineant, judicare tamen, ac teſtimonium dicere, prohibet lex Iulia repetundarum. De Senatoribus hactenus: dehinc de Tribunis Celerum pauca ſubjiciam.

CAP. II.
De Tribunis Celerum.

TRibunos Celerum primus Romulus creaſſe fertur, cum tres equitum centurias, quarum opera in omni Reipubl. diſcrimine uteretur, deſcripſit. Eas centurias, Ramnenſium, Tatienſium, Lucerum appellavit: Ramnenſium à Romulo; Tatienſium à Tito Tatio Sabino; Lucerũ vero denominatio, ut Livio (*lib.* 1.) placet, incerta eſt. Quod autem ternos his præfecit viros, quos ex tribus delegit tribub9, Tribunos nominavit. Fuiſſe autem equites numero trecentos ajunt, eo quod ex ſingulis curiis, quæ triginta tantum erant, decem aſciverit. Quod vero celeriter accurrere eos voluit, ſi quando Reſpubl. illorum opera indigeret, appellari Celeres voluit. Sunt etiam qui à Celere quodam, qui primus iis ordinibus à Romulo præfectus fuerit, Remi interfectore, hoc nomen inditũ eſſe opinentur: ut Ovidius in libro Faſt. (4.) ſignificare intelligitur. Satis ergo de Tribunis Celerũ dictum ſit; de Quæſtoribus videamus.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. III.

De Quæſtoribus.

QVæſtoribus creandis origo vetuſtiſſima eſt, & ante omnes pæne Magiſtratus inſtituit. Gracchanus autem quiſpiam, cujus ſupra memini, in eo libro, quem De Poteſtatibus ſcripſit, ipſum etiam Romulũ & Numam duos habuiſſe quæſtores, quos non ſua voce, ſed populi ſuffragio creatos, ſcriptum reliquit. Cæterum, ut Romulum quæſtores habuiſſe, non uſquequaque notum eſt: ita, Tullum Hoſtilium regẽ quæſtores habuiſſe, conſtare inquit. Quod vero publicæ quærendæ pecuniæ propoſiti eſſent, appellatos Quæſtores ajunt. Quæſtorum vero, partim ærarii & urbanæ pecuniæ curam agere; provincias partim exigendis vectigalibus ſortiri; plerique (ut ille Gracchanus dixit) epiſtolis in ſenatu legendis occupari, iique nuncupari Candidati Principis ſolebant. Nonnunquam autem maleficia conquirere, Quæſtoribus negotio traditum eſt; ex quorum exercẽdis quæſtionibus, Quæſtores dictos fuiſſe, M. Varro (*Apud Gell. lib.* 13. *cap.* 13) opinari videtur. Quæſtores, ut fere omnes reliquos Magiſtratus, tam plebeios, quam patricios, promiſcue creari obtinuit: quæ poteſtas, quoniam minoribus adſcribitur,

tur,

tur, neque prehenſionem, neq; vocationem habet: & quemadmodum privati, in jus ad Prætorem vocari ſolent. Eadem gerendorum honorum, dicendæque in ſenatu ſententiæ, initium fuiſſe perhibetur. (*Sequentia de Quæſtoribus parricidii, non ſunt in manuſcripto Exemplari.*) Etiam quia de capite civis Romani, injuſſu populi, non erat permiſſum Conſulibus jus dicere; propterea Quæſtores conſtituebantur à populo, qui capitalibus præeſſent rebus. Ii appellabantur Quæſtores parricidii, quorum & meminit lex XII. Tabularum. Hæc de Quæſtoribus: jam de Interregis officio videamus.

CAP. IV.

De Intreregia Poteſtate.

ROmulo ergo humanis jam rebus ſubducto, fluctuantibuſque Patrum animis, quo pacto Rempubl. procurarent, quem in demortui Regis locum ſuffecturi, aut quo tandem pacto eſſent, ne nova multitudo ſine Rege ac duce vagaretur, ac vicinorum tandem irritatis animis, urbem, rectore vacuam, vis aliqua externa adoriretur; difficultati rerum conſulere rati, centum Patres, decem decuriis factis, ſingulos ex ſingulis legunt, qui ſummæ rerũ præeſſent. Ex iis unum, qui

cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

cum inſignibus imperii & faſcibus eſſe
decernunt. Quinque dierum ſpatio fin
retur imperium: eoque pacto viciſſim in
ter ſe ſortiebantur, dum orbe exacto an
nus exigeretur. Sed hujus imperii quo
niam pertæſum videretur, ac plebs pr
uno Rege centum ſortitam eſſe querere
tur, audirentque ea moveri Patres, qu
vel inviti imperium poſituri videbantu
eſſe id per ſpeciem beneficii ultro offe
rendũ rati, ſummam poteſtatem popul
permittunt: ſtatuunt, ne plus juris ac po
teſtatis futuro Regi permitterent, quan
apud ſe retinerent: ſimul decernunt
quem populus ipſe Regem juſſiſſet, i
demum ratum haberetur, ſi Patres au
ctores extitiſſent. Tũ Interrex concion
advocata: *Quod bonum, fauſtum felixq*
ſit, inquit, *Quirites, Regem create: ſi d*
gnum, qui ſecundus à Romulo numeretu
creaveritis, Patres auctores fient: Atqu
ea conditione Regem creabant. Apu
quem ergo ſumma rerum erat, dum Re
gia poteſtas vacans erat, Interrex appe
labatur. Apud minores vero Romano
rum, cum Reipubl. cauſa abeſſent Conſu
les, neque habendis comitiis intereſ
poſſent, ſive vitio Conſules creati eſſent
ſi Dictatorem comitiorum cauſã dici n
placuiſſet, res ad Interregem deduceba
tur, ac per Interregem conſularia com
ti

tia habebantur. His ergo de Interrege dictis, de Duûmviris Capitalibus videamus.

CAP. V.

De Duûmviris Capitalibus.

SI Duûmviratus Capitalis repetere originem voluerimus, ab uſq; Tullii Hoſtilii Regis temporibus erit repetenda. Is enim bellum cum Albanis geſturus, copioſam è caſtris aciem eduxerat. Tum Metius Suffetius, Albanorum Dux, Regem Romanum ad colloquium vocavit. Vbi in conſpectum venerunt, diu de conditionibus pacis inter eos agitatum eſt. Hanc tandem pactionem inierunt: Erant in exercitu Albano trigemini fratres, qui Curiatii appellabantur, ut hi cum trigeminis Horatiis Romanis ferro decernerent: utrius exercitus victores eſſent, is populus alteri cũ bona pace imperitaret. Armati ergo, hinc Horatii, illinc Curiatii, in campum prodeunt; diu vario Marte pugnant. ad extremum tres Curiatii, atq; ii quidem omnes ſaucii, duos ex Horatiis obtruncant, tertio integro relicto. Iuvenis ergo integer corporis animique viribus, ne ſi ſtando triplices tutari ictus non poſſet, ambire campum inſtituit. Ex Curiatiis qui validior erat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

metu exanimatum fugere ratus, proſe
qui illum, ægre licet, pergit. Horatius
ubi alterum longe ab aliis eſſe cernit, Cu
riatium aggreditur, parumque validun
facile obtruncat. Accurrentem fratri fer
re auxilium, primo illo etiam infirmio-
rem, & vix ſuſtinētem arma, facilius oc
cidit. Tertium gravi vulnere, metuqu
graviore, minore negotio confodit. Iu
veni igitur Horatio, omnium conſenſu
glorioſiſſimus triumphus decernitur
Triumphanti ergo, cum omne genu
hominum, tum Horatia ſoror, venit ob
viā. Hæc Horatia alteri, ex Curiatiis for
te deſponſa fuerat; quæ ubi conſpexit oc
ciſi nuper à fratre viri pendentes ab ha
ſta exuvias, lamentis & fœmineo ejulat
complebat omnia: cujus rei indignatio
ne perculſus Horatius, ratus publican
lætitiam turbaſſe, gladio per pectus ſo
roris acto, ſororem interfecit. Trium
pho ergo acto, Horatius ad Regem tra
hitur, in carcerem conjicitur: ergo om
nium ſententia Horatium capite damna
bat: ſed recens tam inſignis facti memo
ria permultum favoris à Rege ipſo po
tiſſimum ſibi vindicabat. Dilationem er
go judicii Rex quæritans, tum primun
Duûmviros creat, quæſtionem Horati
ab ſe ad illos rejicit. Quid plura? Duûm
viri plectendum capite Horatium pro
nun

nunciant: ſed Horatius ab ea ſententia populum appellat. Res ad populi judicium rejicitur. Tum ergo ſenis, orbique trium liberorum parentis lachrymis & pro concione orationibus, actam inſignis actæ rei memoriam, reum juvenem populus abſolvit. Tum ergo Duûmviris Capitalibus initium eſſe cœpit: unius tandem collegæ augmento Triumviri facti ſunt. Quod vero capitalibus quæſtionibus præeſſent, & carceris reorum capitalium cuſtodiam agerent, Capitales appellati ſunt: cujus etiam Magiſtratus in damnatione M. Manlii Capitolini opera uſum Pop. Rom. Livius (*lib. 6.*) meminit. Eorundum interventu triumvirorum in eos, qui cum L. Catilina in Rempubl. conjuraverant, animadverſum eſt: ut meminit Salluſtius (*In bello Catil.*) Sed de his ſatis multa: de Præfecto Vrbi jam videndum eſt.

CAP. VI.

De Præfecto Vrbi.

DE Præfecto Vrbi nuſquã antea quicquam repperi, quam de Sp. Lucretii, patris Lucretiæ, præfectura: non tamen alios Reges, præter Tarquinium Superbũ, Præfectos Vrbi creare potuiſſe, negaverim. Quo ſeſe res vertat, cũ Regibus pro-

ſciſci opus foret, penes Præfectum Vrbi ſumma rerum relinquebatur. Vbi autem imperium propagatum eſt, totius Italia juriſdictio ad Præfectum Vrbi delata eſt. Omnia enim crimina, quę per totam Italiam admittebantur, ut epiſtola D. Severi ad Fabium Cilonem cautũ eſt, Præfectura Vrbis ſibi vendicat. In initio vero ejus epiſtolæ, ita ſcriptum eſſe perhibetur. Cũ Vrbem noſtram fidei tuæ commiſerimus, &c. Quicquid igitur intra Vrbem admittitur, ad Præfectum Vrbi videtur pertinere. Sed & ſi quid intra centeſimum lapidem admiſſum fuerit, Præfecti Vrbis notio erit. Si ultra centeſimum lapidem admiſſum fuerit, Vrbis Præfecti notio non erit. Audiet ſervos, qui ad ſtatuas confugerint, aut qui de dominis conquerantur, quod de ſuo peculio empti, non manumittantur. Audiet patronos egentes, & qui ſe ægros eſſe dicunt, deſiderantque ſibi à libertis ſuffragium impendi. Relegandi etiam deportandique in inſulam, poteſtatem Præfectus hujuſmodi obtinet. Si quis autem ſervum ſuum in uxorem ſuam adulterium commiſiſſe afferat, apud Præfectum Vrbi erit audiendus. Neque eſt alienum ab ejus poteſtate, ut coram ipſo interdicta, quod vi aut clam, exerceantur. Solent item ad Præfectum Vrbi tutores curatoreſque re-

mitti

mitti, qui male in tutela curave verſati fuerint, quique graviore animadverſione, quam ut ſuſpectorum crimen incurrant, indigent, ſeu quos probari poſſit, datis muneribus tutelam occupaſſe, ſeu accepta mercede operam dediſſe, quo minus idoneus tutor alicui aſſignaretur, vel conſulto circa edendū patrimonium ipſius, quantitatem minuiſſe, ſive evidēti fraude pupilli bona alienaſſe. Id quoque injunctum eſt huic Magiſtratui à divo Severo, ut mancipia tueatur, ne proſtituantur. Curare præterea Præfectus Vrbi debet, ut nummularii probe ſe gerant, circa ſuæ profeſſionis negotia obeunda, temperentque ab iis, quæ leges non admittunt. Si autem patronus contemni ſe à ſuo liberto docuerit, aut contumelioſum ſibi libertum queratur; ſive ſe convicium ab eo paſſum, liberoſve ſuos, vel uxorem, aut quid huic ſimile, objectū fuerit, Præfectus Vrbi adiri ſolet, & pro modo querelæ corrigere eum, aut comminari, aut fuſtibus caſtigare, aut ulterius procedere in pœnam ſolet. Quod ſi delatum ſe à liberto, aut contra ſe cum inimicis conſpiraſſe doceat, etiam metalli pœnam in eum Præfectus conſtituet. Cura etiam rei macellariæ omnis, juſto ut pretio veneat, ad officium Præfecti pertinet, & ideo forum boatium, ſua-

 rium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

rium, piſcarium, & olitorium ad eju dem Præfecti curam pertinet. Ad tuen dam quoque popularium quietem, di poſitos ſtationarios milites habere de bet, curareq;, ut ſibi, quid ubique agitur per delatores renuncietur. Poteſt etian Vrbi interdicere, negotiationi, profeſſio nibus, advocationibus, & foro, ad tem pus, & in perpetuum. Sed cum mult tempore Præfectus Vrbi creatus fuerit demum illius ditione deleta, & ad præ torem tranſlata, Latinarum feriarur duntaxat cauſa creari cœptus eſt. Et cur cæterorum omnium Magiſtratuum fc ra quieſcerent, ſoli Præfecto Vrbi Latina rum cognitio relinquebatur. Hoc vi ſum eſt, ut de Præfecto Vrbi Latinarur ſubjicerem: ne quis alteram Magiſtratu ſpeciem eſſe arbitraretur. Pleraque, qua ad Præfecti ditionem pertinere videban tur, de induſtria omiſi: nam tempus vi ſum eſt, ut de Conſulibus agerem.

CAP. VII.

De Conſulibus.

Conſularem poteſtatē Regiæ poteſta tis exemplo accerſitam fuiſſe, vetuſta tis monumenta declarant. Exactis enin Regibus, duo viri creati ſunt, quibu præter quam quod annuum imperiun

datun

datum eſt, nihil aliud immutatum eſt. Itaque lictores, & trabeam, cæteraque Regum inſignia retinuere. Quod autem conſulere Reipubl. deberent, Conſules appellavere. Injunctumque, ut omnium quæ è Republica fore arbitrarentur, diligenter curam agerent. Primi Conſules poſt exactos Reges fuere L. Iunius Brutus & L. Tarquinius Collatinus. Brutus cum collega egit, ut penes alterum duntaxat faſces forent; ne, ſi penes utrumque populus conſpexiſſet, duplicatum terrorem ex uno ad duos Reges quereretur. Duodecim erant numero lictores, qui cum faſcibus cuique conſulum ſecures præferebant. Quem numerum lictorum elegiſſe Romulum ferunt, eo quod duodecim vultures in Aventino monte, cum auguriis cum fratre contenderet, inſpexit. Nonnullis autem atque idoneis auctoribus, hæc, ut pleraque alia, ſcilicet apparitores, ſellam curulem, togam & prætextam, ab Ethruſcis finitimis populis aſciviſſe, veriſimilius videtur. Ethruſcos, ſcilicet, cum duodecim populis conſtarent, Rege communiter creato, ſingulos unum lictorem Regi exhibuiſſe. Lictores autem à ligando dictos exiſtimant, quod quem conſules prehēndi ligarique juſſiſſent, præſto ad parendum eſſent, & venientes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Conſulibus obviam, de equo deſcendere juberent. Iunio autem Bruto, altero ex primis Conſulibus, in bello extincto, cum ſolus P. Valerius in Conſulatu remanſiſſet: (hic enim in Tarquinii Collatini locum ſuffectus erat, quod ille ob inviſum Tarquiniorum genus, ſe conſulatu abdicare compulſus eſſet) ut ſunt mutabiles vulgi animi, in ipſum non invidia modo, ſed ſuſpicio etiam cum atroci crimine oborta eſt: Et cum conſul advocata concione ſe expurgaſſet, auctor eſſe inſtituit ferendæ legis, ut adverſus omnes Magiſtratus eſſet provocatio. Tũ igitur Conſularis auctoritas Regia poteſtate longe inferior eſſe cœpit, ac libertatis jacta ſemina mirum in modum coaluiſſe viſa. Conſules, niſi ex patribus, creari, quod apud alios auſpicia non eſſent, religioné fore creditum aliquando eſt. Profligato tandem Gallico bello (eo ſcilicet, quo T. Manlius torque hoſti Gallo, quem ſingulari certamine occiderat, detracto, Torquati cognomen ſibi poſteriſque ſuis clariſſimum dedit) aſſiduis tribuniciis ſeditionibus victi, alterum ex plebe Conſulem creandum conceſſere. Primus autem de plebe conſul L. Sequacius creatus eſt: & cum antea Tribunos militum, qui pro Conſulibus eſſent, ex ſuo quoque ordine creari plebs obtinuiſſet, ſæpenumero

crea-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

creationi tribunorum conſularis poteſtatis intermiſſio occurrit; adeo, ut duobus aliquando, nonnunquam pluribus, ſæpe etiam paucioribus annis Conſulare imperium vacaverit. De conſtitutione vero Conſularis poteſtatis, illud vulgo compertum eſt: habitis videlicet per cõſules, ſive alterum duorum, ſive per Interregem, aut Dictatorem, comitiis, (quæ tribuum centuriarumque conventu ac ſuffragiis conſtant) & in campum Martium accitis, qui conſulatum petituri ſunt, in campum deſcendunt, atque eo, quod tunc candidis veſtibus induti ſunt, Candidati vocantur. In quem igitur populi ſuffragia, conſularibus habitis comitiis, auſpiciiſque rite peractis, concurrebant, is erat Conſul deſignatus. Sed quoniam de comitiis habuimus mentionem, non incongruum eſt, hic nonnihil ex iis, quæ ad nos uſque pervenerunt, adſcribere. Comitiorum enim alia Calata, alia Tributa nuncupantur. Calata vero dicta ſunt, eo quod calari, id eſt, vocari per lictorem ſolebant: Ea vero in Centuriata, & Curiata dividuntur. Curiata ex curiis, quæ triginta numero erant, & omne genus civium continebant, per lictorem curiatim vocabantur. Centuriata vero per cornicinem ex cenſu & ætate accerſebantur. Tributa vero ex omnibus regioni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

gionibus Vrbis ac tribubus (ut reor) nuncupata conſtabant. Centuriata autem intra pomerium fieri nefas erat, quia exercitum (ut ferunt) extra Vrbem imperari oporteat, intra Vrbem imperari jus non ſit. Propterea Centuriata in campo Martio haberi, quod exercitum imperari præſidii cauſa ſolitum ſit. Ilud præterea neceſſarium: Conſulatum petentibus, ut per ſe ipſos comitiis intereſſent: per alios petendi facultas nullo pacto decernebatur. Quod etiam præſcribendis cæteris Magiſtratibus obſervatum animadvertere eſt. Eam præterea poteſtatem, qua de agimus, & filii familias, & ſui juris conſtituti conſequuntur, ſeque ipſos apud ſe ſua auctoritate emancipandi facultas eſt. Tandem etiam inſtitutum, ut qui Conſules fierent, ipſo jure abſque emancipatione à patriæ poteſtatis vinculo liberarentur. Sed de Conſulibus ſatis: jam de ſumma Dictatoris poteſtate, quæ colligere potui, deinceps adjiciam.

CAP. VIII.

De Dictatore.

DIctatorem Albanos prius quam Romanos habuiſſe, quippe qui Metium Suffetium habuerunt, teſtis eſt T. Livius,

vius. (*lib.2.*) Apud Romanos vero primus Dictator factus eſt T. Largius, primum Conſul: quo anno, quibuſve conſulibus, non ſatis conſtat. Illud vero liquet, Latino Sabinoque bello impendente, ſexaginta populis in Romanos conjuratis, concitante Octavio Mamilio Tuſculo, Tarquinii Superbi genero, quem tum penes exulabat, Dictatorem Romæ creari inſtituiſſe. Ea ſumma quidem apud Romanos poteſtas fuit: à qua nec provocandi jus fuiſſe, & animadverſionem in caput cujuſcunque civis Romani, totiuſque Reipubl. ſummam ditionem penes ipſum habuiſſe, veterum ſcripta teſtãtur. Lictores & univerſa Regum inſignia Dictatori attribuere. Quod autem ſummum ei in populum jus, ſummaque poteſtas fuit, Magiſter populi cognominatus eſt: ex quo factum, ut qui poteſtatem aliquam de publico haberet, utpote illam quæ è ſuprema Dictaturæ poteſtate ortum duceret, Magiſtratus, velut à candido candidatus, appellaretur. Dictator haud alio pacto creari conſuevit, quam cum vis aliqua major de improviſo oborta, ingentem urbi cladem minitari videretur. Prius non niſi ex Patribus, velut pleraque alia, Dictatorem legi fas fuit: tandem, ut cætera quoque, id ipſum immutatũ eſt. Bello enim,

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

quod Pop. Rom. cum Tarquinienſibus, Faliſciſque geſſit, primus de plebe Dictator creatus eſt C. Martius Rutilius, qui & ipſe Magiſtrum equitum etiam de plebe hominem C. Plancium dixit. Hunc Magiſtratum, quoniam quam ampliſſimus eſſet, non niſi ſex menſibus retinere licuit, quod vero futuros dictare Magiſtratus ſolitus ſit, appellatum eſſe Dictatorem, M. Varro ait. Hujus etiam prætextu Magiſtratus, L. Sylla, ac deinde Iulius Cæſar Rempubl. oppreſſere, tyrannidis inviſum atque infame nomen evitare cupientes. De Dictatore ergo, quantum per veterum diſquiſitionem licuit, diximus: de Magiſtro equitum animadvertamus.

CAP. IX.

De Magiſtro equitum.

QVales Tribuni Celerum apud Reges, tales ferme apud Dictatores Magiſtri equitum fuere: & ut Dictatori ſummum jus in populum fuit, ita in omnes milites & accenſos, Magiſtro equitum fuiſſe, traditum eſt. Primus Magiſter equitum Sp. Caſſius fuit, à T. Largio primo Dictatore creatus. Id demum officii fuit Magiſtri equitum apud Dictarores, quod tandem Præfecto prætorii apud Cæſares.

His

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

His ergo paucis de Magiſtro equituræ contenti, de Tribunis plebis videamus.

CAP. X.

De Tribunis plebis.

TRibunis plebis creandis initium fuit ſeceſſio plebis à Patribus in montem Sacrum facta. Tranſacto enim bello, hinc Volſcorum, illinc Æquorum atque Sabinorum, cum ex promiſſis Patrum ferendæ legis, de liberanda à nexibus fœneratorum plebe, ſpes certis quibuſdam judiciis verſaretur, quæ tamen quadam calumnia ac nimia luſione protrahi videretur à Patribus, M. Valerio Dictatore creato, qui ad populares ſeditiones comprimendas, ingenſque gerendum bellum mitteretur; cumque pro plebe, ad ferendam legem intercedere cœpiſſet, & quod ſe & blebem fruſtrari videret, Magiſtratu ſe abdicaviſſet; accederetque ad indignationem plebis, quod Patres plebis animos à ſeditionibus avertere rati, ſub prætextu ſacramenti conſulibus præſtiti, novo bello cogere, ad militandum, adnitebantur: Plebs permoleſte id ferens, in montem Sacrum, qui eſt trans Anienem, tertio ab Vrbe miliario, ſeceſſit. Quod cum ingentem trepidationem incuſſiſſet Patrib⁹, (quonam enim modo urbem

urbem omnium militum robore exhauſtam, ſi qua vis belli aliqua ex parte irrepſiſſet, tutari Rempubl. facultas dabatur) Menenium Agrippam, ſummæ ea tempeſtate auctoritatis virum, plebi charum pariter ac Patribus, legatum ad componendam popularem ſeditionem decernunt; qui gravi uſus oratione, apologum de conſpiratione membrorum contra ventrem induxit, quemadmodum nihilominus ſibi quam ventri ea conſpiratio cladem attulerit. qua uſque eo delinivit plebis animos, ut illius opera pacem cum Patribus iniverit. In cujus pactione fœderis convenit, uti plebeios in urbe Magiſtratus obtinerent. Duos ergo Tribunos tum habere plebs cœpit, A. Virginio & T. Vetuſio Conſulibus. Alia rurſus ſeceſſione tres additi, Appio Claudio, & T. Quintio conſulibus. Mox quinque item alii, conſulibus M. Horatio Pulvillo, & Q. Minutio. Hoc pacto decem Tribunis in plebem Romanam fuit juriſdictio. Tribunorum vero demum eum in modum crevit auctoritas, ut quicquid Senatus decreviſſet, ita demum ratum haberetur, ſi Tribuni approbaviſſent. Stabant ergo in veſtibulo curiæ, ubi habebatur ſenatus (templum enim ingredi non licebat) & quæcunque ſenatus decreviſſet, Tribunis animadvertenda perfereban-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

rebantur, ut ſi è Republica fore viderentur, approbarent; cætera ad arbitrium rejicerent: tum quæ ſenatus conſulta approbaſſent, T. literam in tergo adjiciebant, haud alio quidem pacto rata judicatum iri. Sed de Tribunicia poteſtate, ſi latius patere quicquam nobis voluerimus, Labeonis Antiſtii juris peritiſſimi extat ſententia: cujus verba quemadmodum apud Aul. Gellium *(lib. 13. cap. 12.)* ſcripta repperi, ita ipſe adſcripſi. In quadam, inquit, epiſtola Attei Capitonis ſcriptum legimus, Labeonem Antiſtium legum atque morum Pop. Rom. juriſque civilis doctum apprime fuiſſe: ſed agitabat, inquit, hominem libertas quædam vecors uſque eo, ut divo Auguſto jam Principe, & Rempubl. obtinente, ratum tamen penſumque nihil haberet, niſi quod juſtum ſanctumque eſſe in Romanis antiquitatibus inveniſſet. Ac deinde narrat, quid idem ipſe Labeo, per viatorem à Tribuno plebis vocatus, reſponderit. Iuſſit eum, qui miſſus erat, ad Tribunos redire, eiſque dicere, jus eos non habere, neque ſe, neque alium quenquam vocandi, cum moribus majorum, Tribuni plebis prehenſionem haberent, vocationem non haberent. Poſſe igitur eos venire, & prehendi ſe jubere, ſed vocandi abſentem jus non habere. Idque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

etiam apud Varronem in libro rerum
humanarum ſcriptum aſſerit idem Aul
Gellius. (*ibid.*) Qui ſane Varro, cũ Trium
vir eſſet, aſſerit ſe à Tribunis plebis vo
catum non iſſe; & cum Tribunus plebi
eſſet, vocari neminem juſſiſſe. Maxima
vero partes Tribunorum in interceſſio
nibus extitere (id quidem eſt, vim à cæ
teris Magiſtratibus prohibere fieri) hau
minores in legibus ad populum feren
dis, quæ plebiſcita appellantur. In quibu
ſane rogandis, patrum intereſſe nulli ad
modum jus fuit. Quinetiam in provin
ciis proconſularibus aſſignandis: ut vide
re apud Plutarchum in vita M. Catonis
maxime in tribunatu P. Clodii, licet. Il
lud etiam obſervatum eſt inter Tribu
nos, ut ſi cæteri omnes unam rem pro
baſſent, unus vero id prohibuiſſet, plu
cæteris quidem omnibus in ea prohibi
tione polleret, & reliquos omnes facil
impedire poſſet. Sed de Tribunicia po
teſtate hactenus: jam de Proconſular
hic pauca videamus.

CAP. XI.

De Proconſulari poteſtate.

DE hac quidem poteſtatis ſpecie, nihi
quicquam prius reperi, quam bell
à Pop. Rom. cum Æquis infeliciter geſto

maxi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

maximoque terrore urbi illato. Tum enim Conſul, qui in urbe remanſerat, quo celerius delectum facere poſſet, Proconſulem creavit, qui obſeſſo collegæ auxilium ferret. Creatus eſt igitur Proconſul T. Quintius A. Poſthumio Albo, & Sp. Furio conſulibus. Quod vero pro ipſis Conſulibus mitterentur, eorumque vice functuri eſſent, Proconſules appellati ſunt. Iis Magiſtratibus cætera quidem Conſularia inſignia conceſſa ſunt, præterquam quod ſex duntaxat lictoribus uti injunctum eſt. Qua tempeſtate, non ordinaria quidem, ſed delegata juriſdictione Proconſul (de quo agimus) utebatur: quamvis poſtea uſu evenit, ut propria huic Magiſtratui juriſdictio competere inſtituerit. Propagatis enim imperii finibus, complurium que & ingentium bellorum adminiſtrandorum cura exorta, obſervari cœptum, ut quo quique anno Conſules fuiſſent, ſequenti Proconſules remanerent, & varias provincias cum imperio ſortirentur. De finibus autem Proconſularibus, quæ nanciſci potui, ea breviter ſubjiciam. Poteſtatem ſuam Proconſul, niſi in ea provincia, quam eſt ſortitus, exercere non poteſt; quamvis voluntariam (ut ajunt) juriſdictionem ubique exerceat. Ea eſt: auctoritatem manumittere, ſervos ſuos apud

F ſe vo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſe volentibus, aut ſe adoptandos dar
paſſim præſtare. Contentioſam vero j
riſdictionem, præterquam in provinci
tractare non poteſt: nec quicquam in
provincia negotiorum exoritur quin
Proconſulis adminiſtrationem pertir
re ſoleat. Sin autem fiſcalis cauſa incid
rit, melius faciet ad Procuratorem Cæ
ris deferre. Si uxorem ſecum in provi
ciam duxerit, (quod non feciſſe decẽti
putabitur) eaq; deliquerit, in eam ipſa
animadvertet. Obſoniis dono miſſis,
protſus abſtinere non debet; ſic in ac
piendis modum ſervare: valde enim
humanum eſt, à nemine accipere; p
ſim vero, viliſſimum; & penitus, avari
mum. Ab aliis vero rebus dono miſſ
omnino abſtinere Proconſulem op
tet. Item ab emptionibus omnium rer
præterquam victus quotidiani cauſa.
tes vero, quæ ſerioſa excuſſione anim
verſioneque indigent, ſummatim p
tractare ac diffinire non debet. Quæ c
gnitionem exactiorem non deſidera
ut obſequium parentibus à liberis,
patronis exhibeatur à libertis, ſumm
tim animadverſa ptonunciare pote
Parum autem obſequentes patronis ſ
libertos, cum verbis paulo atrocior
exterreat, tum etiam fuſtium caſtigat
ne coërceat, abſque judicii ſane ac f
ſtre

ſtrepitu. Non habentibus autem advocatum ob inopiam, ſeu adverſarii potentiam, ultro exhibeat: ac denique univerſa expediat, quæ mero (ut ajunt) imperio aſſignari ſolent. Id enim ſignificat, gladii poteſtatem in facinoroſos quoſque animadvertendi habere. Sed quoniam negotiorum provincialium multitudinem per ſe ipſum obire Proconſulum perdifficile eſt, Legatum Proconſules habere ſolent: de cujus poteſtate & officio pauca videnda ſunt.

CAP. XII.

De Legatis Proconſulum.

SOlent Proconſules, ob rerum gerendarum in provincia multitudinem, Legatos ſtatuere, qui non propria quidem, ſed mandata juriſdictione utuntur; quos, priuſquam in provinciam pervenerint, ſibi ſubſtituere non poſſunt. Si quid autem Legato occurrat, cujus rei gravitas exactiorem diligentiam exigat, ad Proconſulem remittere Legatus debet. Neque enim animadvertendi, coërcendi, ſeu atrociter verberandi, Legato licentia eſt. Iudices tamē litigantibus, tutores etiam pupillis dare poteſt: cuſtodiarumq;, quæ per provinciam in ſtationib⁹ diſpo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſitæ ſunt, ſolet Proconſul Legato cogni
tionem commendare; nec prius, quam
provincia Proconſul diſcedat, Legatum
dimittere conſuevit. Et ſi diem ſuum ob
ierit in provincia Proconſul, ita demum
ſibi mandata negotia exiget, ſi res integr
non inveniatur. Sin vero abeſſe à pro
vincia Proconſulem fortaſſe contigerit
cauſas etiam, quæ animadverſionem
exigunt, delegabit. His igitur de Legat
Proconſulis viſis, de Ædilibus jamdudum
videamus.

CAP. XIII.

De Ædilibus.

ÆDilitatem plebeiam pro vetuſtiſſi
mo Magiſtratu habeo, &, utrum
ante Tribunos plebis creari cœperint
ambigo. Moveor, quód ab exactis Reg
bus, ad ſeceſſionem in Sacro monte fa
ctam, plebs, maxima quidem pars Pop
Rom., tanto tempore abſque aliquo i
Repubilca Magiſtratu, à quo tueretur
extiterit. Quin apud Livium (*lib. 3.*) haud
multo poſt Tribunos plebis creatos, pe
ſtilenti quodam tempore, cum & Con
ſulum alter obiiſſet, alter vero ægram a
nimam traheret; apud Ædiles plebeios
& Conſularem & Tribuniciam poteſta
tem, & tandem totius Reipublicæ ſum
mam

mam reſediſſe, conſtat. Non quod illos tunc primum creati cœptos appareat, ſed quod longe antea creatos eſſe potuiſſe facile ſit. Creſcentibus autem plebeis opibus, ita ut etiam Dictatores ac Pontifices de ſuo quoque corpore præſtarent, tum Patres, multoties certamine à plebe victi, duos Ædiles plebeios ex Patribus creandos pervicerunt. Nam cum Ædilibus plebeis ludos faciendos, ſolenneſque pro ordinibus in concordiam redactis dies in Faſtis referendos mandarent, negarentque ſe id facturos eſſe Ædiles plebis, conclamatum eſſe à juvenibus patriciis dicitur: ſe id honoris deorum immortalium cauſa, libenter acturos, ut alii Ædiles fierent. Quibus cum ab univerſis gratiæ actæ eſſent, Senatuſconſultum factum eſt: ut duos viros ex Patribus, qui Ædiles forent, Dictator populum rogaret, Patres comitiis actores fierent. Duo ergo Patricii Ædiles creati ſunt, Cn. Quintius Capitolinus, & P. Cornelius Scipio. Sed duos tandem Ædiles creatos alios à Iulio Cæſare, qui, quoniam frumento præeſſent, Cereales appellati ſunt, apud idoneos invenio auctores, Ædiles, à ſacrarum ædium quam gerebant cura appellatos. Curules vero ii qui ex Patribus creati ſunt, quoniam ſella curuli veherentur, cognominati ſunt. Plebeii vero &

Cereales jam adeo manifeſto cognomine ſunt, ut interpretatione noſtra non egeant. Ludos inſtituere, qua impenſa quibuſve in ſpectaculis fierent, ad Ædilium partes pertinebat. Id etiam erat haud leve Ædilitatis munus, ut ſua quiſque Ædilis fact⁹ impenſa, ludos pro modo patrimonii ac dignitatis ſuæ celebrandos curaret: cujus inſtituti M. Cicero, in iis libris quos De Officiis inſcripſit, cum de ſua, & Magni Pompeii ædilitate meminit, locuples teſtis eſt. Aſconius autem Pedianus, (*In Orat. Cic. contra L. Piſo. in fin.*) Pompeium Ædilem creatum, theatrum, quod ſumma impenſa ædificaverat, magnificentiſſimis ludis, in quibus currus cum elephantis induxerit, dedicaſſe ait. Id etiam in argumětis comœdiarum, quibus nomina Ædilium, qui ludis præfuerant, adſcripta ſunt, facile eſt animadvertere. Locorum autem diſcretio, & cuilibet ordini pro dignitate aſſignatio, Ædilium muneris eſt. Val. Maximus in libris Dictorum ac Factorum memorabilium (2.) ſcripſit, Attilium Seranum, & L. Scribonium Ædiles, ſenatus ac plebis loca ſecreviſſe. Quod ſi ſervum quiſpiam, aut jumentum morboſum, aut vitioſum, pro integro ſanoque venum dederit, edicto Ædilium emptori ſuccurritur. Quod vero cloacæ publicæ, &

aquæ-

aquæductus, cæteraque ædificia lauta, munda, integraque & expedita aſſervarentur, Ædilium officium eſt. Denique quicquid rerum vitioſarum pro ſincero, fractum pro integro uſquam veniſſet, Ædilitio edicto redhiberi ſolet. De Ædilibus hæc habui, quæ dicerem: de Decemviris pauca videamus.

CAP. XIV.

De Decemviris, legum ferendarum cauſa creatis.

DEcemviris ſummam poteſtatem ineuntibus, Magiſtratus omnes, qui Rempubl. gerebant & regebant, exolevêre: quibus creandis, hoc in cauſa fuiſſe perhibetur. Plebe enim quotidianis ſeditionibus, tum ob creandos de plebe Magiſtratus, tum ob ferendam legem de ſolvendo à nexibus fœneratorum, ſæpe etiam de connubio, ut nubere liceret plebi cum Patribus, nonnunquam ob ferendam legem Agrariam, divina ſimul humanaque omnia miſcente, & tandem communes quaſdam leges ferri petente, ne quis eſſet invidiæ locus, leges extraneas accerſiri placuit. Miſſi ergo tres Athenas ſunt legati, qui inclytas leges Solonis ſcriptas ferrent: jura etiam & mores aliarum civitatum noſcerent.

Ii fuere, Sp. Poſthumius Albus, A. Manlius. & P. Sulpitius Camerinus. Legati igitur anno tertio, quam receſſerant, leges ſcriptas referunt: pro quibus ſane cenſendis, promulgandiſque centuriatis comitiis (quod, ut ſanctiores eſſent, fieri oportebat) Decemviros creant, qui ſuo arbitratu leges promulgarent. Ii fuere, Appius Claudius, T. Genutius, P. Sextius, L. Veturius, C. Iulius, Aul. Manlius, P. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius, Sp. Poſthumius. Placuitque, ne ab horum poteſtate eſſet provocatio. Penes alterum vero, ut ſors ferret, quoadusque omnem numerum pervaſiſſent, certis diebus lictores forent. Eodem ergo anno Decem Tabulas edunt, poteſtatem inſpiciendi omnibus faciunt: edicunt, agitent ſecum omnes, ſi quid emendari, ſuppleri, minuive opus eſſe cenſeant, omniũ ſe ſententias æquo audituros eſſe animo. Poſtquam ſatis emendatas eſſe apparuit, decem tabulis ſcriptas leges centuriatis comitiis perferunt, ac ſimul ſe magiſtratu abdicant. Cum vero rumor percrebuiſſet, duabus aliis tabulis jus Pop. Rom. plenum & abſolutum fore, iterum, habitis comitiis, alii Decemviri ſubrogati ſunt. Tum Appius, (Claudius) cui comitia habere datum fuerat, ſeſe contra jus faſque Decemvirum creat. Collegę fuere,

M. Cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

M.Cornelius Maluginenſis, M.Sergius, L.Minutius, Q.Fabius Vibulanus, Q.Petilius, T.Antonius Merenda, Ceſo Duellius, Oppius Cornicenſis, M.Rabuleius. Operæ pretium eſt audire, quam ii Decemviri per ſpem ac libidinem dominandi, omnem Reipubl. ſpeciem deleverint. Idibus Maiis coinivere Magiſtratum, cum duodenis ſinguli faſcibus forum complevere. Neque enim ad rem pertinere, demi ſecures, quando abſque provocatione creati eſſent, interpretabantur. Decem ergo ſe, Regum inſtar, primo conſpectu præbuiſſe ferunt. Incredibile eſt enim quantum ea ſpecies urbi terroris injecerit: Neque ſuus urbem fefellit timor. Primum cum abſtinere à Patribus cœpiſſent, in humiliores libidinem crudelitatemque exercebant. Hominum, non cauſarum toti erant, ut apud quos gratia potius, quam æqua vim judicia haberent. Domi contrahebant, pronunciabant in foro. Si quis collegam appellaſſet, ab eo, ad quem appellaviſſet, ita diſcedebat ut pœniteret prioris decreto non ſtetiſſe. Opinio etiam fuit, fœdus clam inter eos jurejurando ictum, ne comitia haberent, perpetuoque Decemviratu poſſeſſum ſemel obtinerent imperium. Hac conditione jam major anni pars proceſſerat, & duæ tabulæ ad decem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

alias adjectæ fuerant, nec aliud quicquam ſupererat, niſi ut cẽturiatis comitiis perferrentur. Hoc peracto, cum laberetur annus, nullaq; comitiorum mentio haberetur: & quãvis anni exactione factos privatos plebs obſtreperet, ac libertatem prorſus amiſſam conquereretur, eo illi nihilo minore faſtu, ac petulantia abutebantur. Sed hos urbanos inter ſtrepitus, cum nunciatum eſſet bellum à Sabinis Æquiſve impédere, paululum intercedit. Habito enim delectu, Decemviri, armato exercitu, in bellum prodeunt. Dum bellum vario eventu geritur, Appius Claudius Decemvir qui gerendis rebus urbanis remanſerat, plebeiæ virginis, cujus amore deflagrabat, ſtuprandæ conſilium capit. Pater ejus L. Virginius, qui tum honeſtum ordinem in caſtris ducebat, Icilio cuidam, tribunicio viro, puellam deſponderat. Hanc virginem forma egregiam cum Appius primũ prece ac pretio pellicere tentaſſet, parumq; ſibi ſuccedere cuncta cerneret, ad crudelẽ ſuperbamque vim animum convertit: M. Claudio clienti negotium dat, ut coram ſe, pro tribunali ſedente, puellam in ſervitutem aſſerat: cæteros omnes, qui in libertatem aſſerant, rejecturum promittit. Opportunitatem ergo nactus M. Claudius, libidinis miniſter, transſeunti per forũ puel-

læ ſceleratas manus injecit, ſervam ſuam, ſervaque natam appellans, ac ſequi ſe puellam jubet: Cunctantem vi abſtracturus eſſe videbatur, cum ad clamorem raptæ, nutriciſque, fidem Quiritium implorantis, multitudinis concurſus factus eſt: Iamque à vi tuta eſſe videbatur. Tum Claudius nihil eſſe opus tumultu ait, ſe jure graſſari; ſi non crederent, ſe ad tribunal ſequerentur. Cum ad tribunal ventum eſt, petitor apud argumenti auctorem agit, puellam domi ſuæ natam furtoque ſubtractam, in domum Virginii pro filia eſſe ſuppoſitam. Interim dominum ancillam ſequi, quod ita æquitas dictaret interloqueretur. Compoſuerat ita ſe facturum Appius Claudius, ne ſine cauſæ cognitione pronunciare in ſervitutem videretur. Tum advocatis puellæ intercedentibus, patrem Reipubl. cauſa abeſſe, iniquum de liberis abſentis agi, cæteraque hujuſmodi allegantibus: Icilius vir, & Numitorius avus ſuperveniũt. Icilium autem, ut erat vir acer, multa intrepide vociferantem, Appius per lictorem ſubmoveri juſſit. Sed cum ille conſtantiſſimo animo reſiſtere pergeret, ac multitudinis concurſus ingens fieret, Appius, ne exortus tumultus, novandi res occaſionem faceret, vades de virgine in poſterum diem ad judi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

cium ſiſtenda dari juſſit. Interea patrem accerſunt nuncii. advolat in urbem pater, ac prima luce ſordidatus filiam obſoleta veſte, cum aliquot matronis ſecum in forum ducit. Vociferatur, opem ferant, lamentatione & querelis omnia implet. Idem Icilius, idem puella ac matronæ faciunt. Adverſus hæc omnia, Appius obſtinato animo tribunal aſcendit, vindicias ſecundũ ſervitutem decrevit. Quod decretum cum ingentem admirationem incuſſiſſet, ac M. Claudius iret ad comprehendendam virginem, tunc pater intentans in Appium manus, Icilio, inquit, non tibi, Appi, filiam meam deſpondi: ad nuptias, non ad ſtuprum educavi. ſed, quæſo, patrio dolori ignoſcas, ſi quid ſum in te invectus inclemẽtius. Sinas ergo coram virgine me nutricem percunctari, quid hoc rerum ſit: ut ſi falſo pater ſim, re comperta, æquiore hinc animo diſcedam. Seductam ergo filiam, percunctandi prætextu, rapto è taberna lanii cultro, filiam interemit. Quid multa? rei indignitate pariter omnes commoti, in forum concurrunt. Appius autem ut tumultuari cœptum videt, quo vitæ conſuleret, obvoluto capite effugit. Plebs ergo, recuperandæ libertatis occaſione nacta, arreptis armis, duce Virginio in Aventinum recedit. Nec minus Icilius in

caſtris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

caſtris militum concitat multitudinem, plebiſque urbanæ exemplo, decem Tribunos militares creant, ingentique cum exercitu ad urbem accedunt, alteri ſe exercitu conjungunt. Hoc pacto armata plebs ſecedere ſtatuit. Eo ergo, quicunque per ætatem valetudinemque potuerunt, cum uxoribus liberiſque pervenêre. Iis tantis motibus rerum perculſi Decemviri, ſenatum frequentem fieri jubent: rogant, quid è Republ. fore cenſent, edicere. Denique cum multa ultro citroque in ſenatu agitata eſſent, ac plerique ſenatores intrepide Decemviros oratione caſtigaſſent, decem Tarquinios appellantes: Decemviri tandem futuros ſe in poteſtate Patrum affirmarunt, modo ſeſe ab injuria tuerentur: ac ſimul legatos mittere, ad res componendas, ſtatuunt. Miſſi ergo legati, M. Horatius & L. Valerius, probatiſſimæ exiſtimationis viri, de conditione pacis cum plebe agunt. Petebat autem plebs, inter conditiones pacis, ad ſupplicium Decemviros: quod legati primum compoſitis orationibus diſſuaſerunt plebi. Contenta igitur plebs fuit, ut ſui ſibi Tribuni reſtituerentur, &, ut conſueverat, rediretur ad Conſules. Interim abdicant ſe magiſtratu Decemviri. Comitia Conſulibus Tribuniſque creandis habentur. Hoc pacto creatis exactiſ-

que

que Decemviris, ad prioris formam regiminis reditum eſt. Hæc de Decemviris: de præfecto Annonæ aliquid ſubjiciamus.

CAP. XV.

De Præfecto Annonæ.

QVoniam de Poteſtatibus agere inſtitui, ratio temporis admonet, ut de Præfecto Annonæ (extra ordinem tamen creari conſueto) nonnihil adjiciam. De quo ſane Magiſtratu nihil quicquam prius repperi, quam Appio Claudio & P. Servilio conſulibus, eoque anno, quo Tarquinius Superbus exul apud Ariſtodemum tyrannum mortuus eſt. Tum inter Conſules orta contentio dicitur, de dedicatione ædis Mercurii: quæ ſane hac conditione ſopita eſt quod uter dedicaret Mercurii ædem, is quidem Annonæ præeſſet. Populus dedicationem dedit M. Lectorio Primipilo, non tam ob hominis ipſius meritum, quam ob ignominiam cõſulum, haud probe in magiſtratu obſervatorum. Cæterum, ut hoc apud Livium (*lib.*4.) non mihi planum uſquequaque apparet, credo errore ſcribentium, ita de L. Minutio Præfecto Annonæ, haud multo tempore poſt, uſquequaque manifeſtum eſt. Hujus Magiſtratus,

tus, difficili tempore & caritate annonæ, uſus potiſſimum atque opera exigebatur. Frumentum undique coemendum, & ſi quis ultra proprios poſſideret, in medium ponendum curabat. advehi undique, & advectum diſtribui, & juſto pretio venire moliebatur. Cujus, ope Magiſtratus, egregia Pop. Rom. penuria laboranti ſæpe opera navata eſt. Eam Poteſtatem, de qua agimus, cum Pompeius ille Magnus gereret, atque è Sicilia cum magna vi frumenti ſolvere pergeret, ac gubernatores claſſis, non ſe, committendos maxime ſævienti pelago dicerent, illam ſaluberrimam Reipub. vocem edidiſſe fertur. Navigare enim, inquit, neceſſe eſt, vivere neceſſe non eſt. Tantus præterea annonæ hujus cauſa favor auctoritaſque acceſſit; ut quæ alioquin perſonæ ad accuſationem minus idoneæ eſſent, hac tamen in cauſa admitterentur: hujuſmodi ſunt mulieres infames, & quæ ſunt ejus generis, quo nos etiam jure utimur. Sed de Præfecto Annonæ ſatis: nunc de Tribunis militum, conſulari poteſtate, pauca inſpiciamus.

CAP.

CAP. XVI.

De Tribunis militum, conſulari poteſtate.

CRebris quidem ſeceſſionibus plebis à Patribus, quibus Cõſules de ſuo quo que corpore creari peteret, externis et iam bellis ingruentibus, plebeque ipſa de lectũ pati negante, coacti tandem Patre ſunt, ut aut civibus, aut hoſtibus de vi ctoria concederent. Abs quorundam au tem ſententiis, quoniam Tribunos plebi cæde violandos putarent, quos, fœder cum plebe icto, ſacroſanctos haberent primores Patrum abhorrebant. Per hæ conſilia eo res deducta eſt, ut rogation Camilli, Tribunos militum, qui pro Cõſulibus eſſent, tam ex plebe, quam ex Patribus, promiſcue creari Patres ſinerent de Conſulibus nihil immutaretur. Tre ergo Tribuni conſulari poteſtate, qui Militares vocarentur, creati ſunt: iique conſtituti ſunt vario numero. Interdum enim viginti fuerunt, interdum plures, nonnunquam pauciores. Superiores autem tres hi fuere, Aul. Sempronius Atratinus, L. Atilius, & T. Clœlius, patrici omnes. Plebs enim eo duntaxat contenta fuit, quod ejus ratio habita eſſe videretur. Tunc igitur primo à Conſulibus ac

Tri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Tribunos militares conſulari poteſtate ventum eſt, M. Genutio, & P. Curiatio conſulatu abeuntibus. Penes quem ſane Magiſtratum (ut ipſum nomen indicat) eadem, quæ apud Conſules poteſtas erat, collata eſt, nominibus tantum immutatis, ac plebis ratione haberi cœpta. His ergo de Tribunis militum delibatis, Cenſorum poteſtatem jamdudum conſideremus.

CAP. XVII.

De Cenſoribus.

CVM ob multa & varia bella, civileſque ſeditiones, Romæ pluribus annis populus incenſus manſiſſet, neque eſſet luſtrum aliquod de more conditum, neque differri cenſus poſſet, neque Conſulibus, cum multum bellorum immineret, id negotii agere operæ pretium eſſet, mentio inita eſt à ſenatu: rem videlicet operoſam, & minime conſularem proprio Magiſtratu indigere, cui ſcribarum miniſterium, cuſtodiæque, & tabularum cura, arbitriumque formulæ cenſendi ſubjiceretur. Tum duo Cenſores creati ſunt, Papyrius, & Sempronius, cenſuique habendo præfecti, ab eaque re Cenſores appellati, M. Geganio Macerino, & T. Quintio Capitolino conſulibus. Inſtitu-

tumque, ut quinquennio is Magiſtratus perduraret: quod tandem tempus, ob Cenſorum inſolentiam, immutatum, ad annumque redactum eſt, A. Mamertic Æmilio Dictatore, Iulio Virginio, M. Appio Licinio Conſulibus. Mirum quippe dictu eſt, quanto Cenſuræ initium parva ab re ortum incremento adauctum extiterit. Eo quippe pervenit, ut morum diſciplinæque Rom. Senatus Equitumque regimen, decoris dedecoriſq; diſcrimen, ſub ejus ditione Magiſtratus, privatorum jus, publicorumque locorum vectigalia, Pop.Rom. repoſita eſſent, in Senatũ alle gere, Senatus principem deſcribere, cenſum agere, luſtrum condere, equos adi mere: quos autem putaſſent parum di gnos, Senatu amovere: ut feciſſe fertu C.Fabricius, qui Cenſor P. Cornelium Rufinum, patricium virum, Senatu mo vit, quod decem pondo argenti facti pr convivio appoſuiſſet. M. autem Cat Cenſor C. Flaminium, T. Flaminii fra trem, Senatu ejecit, quod exhortatus ſcorto, ut aliquem ex iis, qui in vinculi erant (obtinebat etiam Proconſulari im perio Galliam) ſecuri percuteret, obtem peravit. Quid dicam, quam leviſſimis e cauſis cenſoriam inurere notam conſue verint? Nimis corpulentos milites, un guentoque nitidos, equis ademptis igno

miniaqu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

miniaque notatos, exercitu dimiſere. Equiti Romano nimium compto, equum ſtrigoſum, & vix oſſibus hærentem, habenti, cum obequitantes urbem Cenſores veniſſent obviam: percunctantibus, ut quid ipſe tam ruber & comptus, equus tam macilentus & ſqualore obſitus eſſet: hîc eques Romanus, Quoniam, inquit, ipſe me curo, equum vero Statius meus ſervus. Viſum eſt id parum reverens reſponſum, atque ob id ignominia à Cenſoribus notatus eſt. Civem Romanum, qui altius oſcitaviſſet in auditorio Cenſorum, ignominiæ nota affecerunt. Sed cum reſciſſet, non incontinentia, ſed valetudine id factum eſſe, ilico reſtituêre. Cum celebrationi quorundam ſponſaliorum intereſſent, virumque, num eam uxorem ex animi ſui ſententia haberet, de more interrogaſſent; illeque, ex parentibus, non autem ex animi ſui ſententia ſe habere reſpondiſſet, eveſtigio labe ignominiæ conſperſus eſt. Magnopere enim ab eorum majeſtate alienum eſſe rati ſunt, quod in conſpectu cenſoriæ ſeveritatis leviculus homo adeo ridiculoſe fuiſſet cachinnatus. Multa in hoc genere (ne ſim nimis multus fortaſſe) omittenda, quę undiq; allecta dici poſſent. Sed illud non eſt prætermittendum, quod altero ex Cenſoribus morte ſubducto, al-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

terum in demortui locum ſuffici religio
fuit. Itaque reliquum abdicari ſe magi
ſtratu, ut duo de integro Cenſores crea
rentur, inſtitutum eſt. Id enim huic ob
ſervationi cauſam dedit, quod eo anno
quo Galli Romam ceperunt, altero ex
Cenſoribus mortuo, alter quidem in de
mortui locum fuerit ſubſtitutus. Omen
ergo viſum eſt, & pro lege perpetua, n
id amplius fieret, obſervatum eſt. Cenſo
res vero cum præterquam ex Patribu
duntaxat creari aliquando nefas fuerit
id quoque, ut cætera, immutatum eſt
atque indifferenter fieri cœptum. Illu
etiam cenſoribus negotio datum eſt, n
in fœnore modus excederetur. De Cen
ſoribus igitur abunde dictum ſit: jam d
Triumviris, agris dividendis, nonnih
dicamus.

CAP. XVIII.

De Triumviris Coloniæ deducendæ.

ARicini, atque Ardeates, cum de amb
guo agro ſæpe bello certaſſent, mu
tis invicem cladibus feſſi, Populũ tande
Rom. ea de re judicem conſtituere. Cu
ergo utriuſq; civitatis legati oratum ca
ſam veniſſent, concilio populi à magiſtr
tibus dato, magna contentione actũ e

Iam

Iamque editis teſtibus, cum tribus vocari, & Pop. Rom. inire ſuffragium oporteret, conſurgit P. Scaptius de plebe, magno natu: Et, Si licet, inquit, Conſules de Republ. dicere, errare ego populum in hac cauſa non patiar. Sed cum quaſi vanum & delirum rejicerent Conſules, audiendumque prorſus negarent, pergentem vociferare, publicam cauſam prodi, per lictorem ſubmoveri juſſerunt. Hic ille Tribunos appellat: ad eos admiſſus, tertium & nonageſimum ſe annum agere inquit; eum agrum, de quo duo populi ambigant, tenere memoria fixum, neutrius populi, ſed Coriolanorum fuiſſe, atque eo ſe tempore militaſſe, quo captis Coriolis, is ager jure belli Pop. Rom. factus eſſet: proinde ſe magnopere ſuadere Pop. Rom. ne inutili pudore cauſam ſuam damnaret. Movit non tam hominis auctoritas, quam commoditas uſusque agri: tantumque Tribunicia poteſtas valuit, ut cum hac de re latũ eſſet ad populum, lex de agro Pop. Rom. adjudicando promulgaretur. Quod ſane factum magnopere dehoneſtavit majeſtatem Pop. Rom. multumque apud finitimas civitates infamiæ dedecoriſque contraxit. Quamobrem, cum id ægre ferrent Patres, ac non multo poſt judicium de Ardeatib⁹ egregie pro auxilio illis adverſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Volſcos allato meriti eſſent, cum tantam infamis judicii notam prorſus ex animis delere cuperent, Senatuſconſultum fecerunt: ut quoniam civitas Ardeatum inteſtino tumultu ad paucos redacta videretur, coloni eo, præſidii cauſa adverſus Volſcos, ſcriberentur. Id cum latum ad populum eſſet, placuiſſetque, multo plures Rutulos, quam Romanos colonos adſcribendos, priuſque is ager qui infami judicio interceptus erat, quam alterius agri gleba aſſignaretur, aut alicui divideretur quam omnibus Rutulis: eo tandem pacto ager ad Ardeates reverſus eſt. Triumviros igitur deducendæ coloniæ creant Agrippam Menenium, T. Clœlium Siculum, & M. Ebutium Heluam: nec abnuerim, hunc Magiſtratum alias à majoribus Romanorum creare potuiſſe. Cæterum ab inſigniori ratione, & ingenti Pop. Rom. honeſtate exordiri non piguit. Pertinebat vero ad hujus Magiſtratus officium, ut & agros novis deductis colonis dividerent, urbes deſignarent, ædificare volentibus areas partirentur, commodis regionibus civitatem diſtinguerent: legibus magiſtratibuſque ſiſterent, & ad ſpeciem optimi gubernaculi Rempubl. effingerent. Sed de hoc mediocriter mihi jam dixiſſe videor: jam hinc de Prætoria poteſtate videamus.

CAP.

CAP. XIX.

De Prætoribus.

CUm crebris ac diuturnis certaminibus victi tandem à plebe Patres, ex Conſulibus alterum ex plebe creandum conceſſiſſent, id ſibi voluntate plebis, pro aperto ad Conſulatum aditu, arrogavere, ut unicus Magiſtratus crearetur ex Patribus: iſque à præeſſendo Prætor appellaretur: qui tandem, eo quod inter urbanos jus diceret, Vrbanus appellatus eſt. Penes hunc vero Magiſtratum omnis adeo publici privatique juris poteſtas fuit, ut novum jus condere, & vetera abrogare, facultas eſſet. Tantum vero in modum aucta eſt Prætoris auctoritas, ut quod Prætor ipſe edixiſſet, ob ipſius honorem, jus Honorarium vocaretur. Prætori regia inſignia, conſulareſque ferme apparatus, lictores vero non amplius ſex, ſella curulis, & trabea, cæteraque hujuſcemodi tradita ſunt. Ac quamvis, ſex numero lictoribus uti, conceſſum Prætoribus eſſet, Paulo quidem Æmilio Prætori in Iberiam contendenti, ut ait Plutarchus (*in vita Aemilii,*) duodecim adhibitos lictores comperi. Equis albis & trabea candida utebatur Prætor. Nivei ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

frena Quirites ſubminiſtrabant, ut ait Iuvenalis. (*Sat.* 10.) Demum, cum undique peregrinorum multitudo in urbem conflueret, neque unus Prætor turbæ cauſarum ſatisfacere poſſet, alter Prætor creatus eſt; qui quoniam inter peregrinos cognoſcebat, Peregrinus appellatus eſt. Creſcente vero imperio, tantum in modum Prætorum amplificatus eſt numerus, ut decem & octo aliquando in Vrbe jus dicerent. Capta enim Sardinia, mox Sicilia, item Hiſpania, deinde Narbonenſi provincia, totidem Prætores, quot provinciæ in ditionem venerant, creati ſunt; partim qui urbanis rebus, partim qui provincialibus præeſſent. Deinde Cornelius Sylla quæſtiones publicas conſtituit, veluti de falſo, de parricidio, de ſicariis, ac Prætores quatuor adjecit. Alios C. Iulius Cæſar, alios divus Auguſtus, alios etiam divus Claudius, ac divus Nerva Prætores creavere. Quibus, cum plurimum ingruentium bellorum uſus exegiſſet, eorundem adminiſtrationes mandari conſuevere: Qui vero eorum in urbe remanſiſſet, Præfectus Vrbi appellari cœptus eſt: cujus immutata conſtitutio eſt, ut Præfectus urbi Latinarum duntaxat feriarum cauſa, quotannis, vacantibus cæteris Magiſtratibus, creari inſtituerit. Iis de Prætorum deſcriptione, con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

contenti, de Quinqueviris Menſariis videamus.

CAP. XX.

De Quinqueviris Menſariis.

CVM improbitate fœneratorum, plebs Rom. magnitudine æris alieni pene obruta eſſe videretur, eique difficultati principes plebis ſuccurrendum ſæpenumero tentaſſent, inclinatis tandem ad concordiam omnium animis, qui tum Conſules erant, fœnebrem quoque rem, quod deſtinari in animis hominum videbatur, levare aggreſſi, ſolutionem æris alieni in publicam curam verterunt. Quinque ergo viri creati ſunt, quos à diſpenſatione pecuniæ Menſarios appellarunt, qui inſigni æquitate diligentiaque meriti ſunt, ut per omnium annalium monumenta celebres nominibus eſſent. Hi ergo fuerunt, C. Duellius, P. Decius Mus, M. Papyrius, Quintus Publilius, T. Æmilius; qui rem porro difficillimam tractatu, plerunque parti utrique, ſemper certe alteri gravem, cum alia moderatione, tum impendio magis publico quam jactura, ſuſtinuerunt. Tarda enim nomina, & impeditiora quam facultatibus aut ærarium menſis ſuppeterent, ære in foro poſito diſſolverunt: ut non modo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſine injuria, ſed etiam ſine querimonia partis utriuſque, exhauſta vis ingens æris alieni ſit. Sed de Quinqueviris Menſariis hæc ipſa occurrêre, quæ dicerem: nunc de Duûmviris claſſis reficiendæ, de Tribunis militaribus, ac Triumviris nocturnis pauca videamus.

CAP. XXI.

De Duûmviris Claßi reficiendæ, Tribunis militaribus, ac Triumviris nocturnis.

DVûmviros claſſi reficiendæ, utpote haud magni momenti Magiſtratum, omiſſurus videbar; niſi, quod Livio prætereundum minime viſum eſt, id ſatis, quod cæteras inter Poteſtates recenſeretur, dignum eſſe apparuiſſet: & cum hoc uno reliquos duos Magiſtratus, qui tempore concurrerent, ac per ſe longe breviſſimam deſcriptionem requirerent, adſcribendos exiſtimaſſet. Eo etiam motus ſum, quod hoc demum anno Magiſtratus id genus in noſtram Rempublicam immigravit. Anno enim, quo Appius Claudius (is,cui poſtea Cœco cognomentum fuit) cenſuram geſſit, M. Valerio & P. Decio Coſſ. duo imperia, ut ait Livius (*lib.9,*) dari per populum cæpta ſunt, utraque ad rem militarem pertinentia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Vnum, ut Tribuni militum ſeni deni quatuor legionibus crearentur; quæ antea perquam paucis populi ſuffragio relictis, Conſulum & Dictatorum ferant beneficia. Tulere eam rogationem Tribuni plebis L. Attilius & C. Martius. Alterum imperium fuit, ut Duûmviros navales claſſis ornandæ reficiendæque cauſa idem populus juberet. Tulit hoc plebiſcitum M. Decius Tribunus plebis. Haud multo tempore poſt hujuſmodi rogationes Triumviri nocturni creati ſunt: quibus (ut exiſtimatione deducor) difficili bellorum & civilium ſeditionum tempore, vigiliæ in muris, cuſtodiæque per milites ſtationarios mandarentur. Id etiam eorum curæ injunctum eſt, ut & nocturnas ſeditiones à civibus arcerent, & quies Vrbi conſervaretur. Hujus ſane partes Magiſtratus in officium Præfecti vigilum demum traductæ ſunt. Enimvero, quoniam horum Magiſtratuum nomina rem ferme ipſam, cui addicti eſſent, facile oſtendunt; neque Livius ipſe, actor rei, hac in re amplius verborum facit, apud alios vero nulla prorſus mentio eſt; ne mihi quidem pluribus commentandum eſſe viſum eſt. Ergo ad Triumviros reip. conſtituendæ deſcribendos veniamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. XXII.

De Triumviris Reipublicæ conſtituendæ.

SI Triumviratus Reipubl. conſtituendæ originem quæris, ante eum ipſum, quem Cæſar Auguſtus cum Antonio & M. Lepido geſſit, alter nullus apud Romanos prodiiſſe memoratur. Ego autem de eo ipſo nuſquam præterea offendiſſe memini. Vtrum Poteſtatibus annumerandum cenſuerim, haud ſatis ſcio. Quippe quod eas Poteſtates, quas injuſſu præterque Senatus auctoritatem, quiſque non dicam ſortitus fuerit, ſed per libidinem dominandi arripuerit, Tyrannides potius, quam Poteſtates, ſeu Magiſtratus appellandas duxerim. Vtcunque ſe res habeat; illud facile animadverti poteſt, Iulio Cæſare in ſenatu ab iis, qui cum Bruto & Caſſio conſpiraverant, occiſo; mox Antonium, cum ſtudia omnia ad componendam Rempublicam contuliſſe videretur, principem civitatis evaſiſſe. Confeſtim vero dominandi libidine pellectum, Ciceronem, Brutum, cęteroſque, qui factioni ejus adverſabantur, urbe excedere coegiſſe. L. autem Octaviano, qui teſtamento Cæſaris hæres ſcriptus fuerat, ex Aſia reverſo, Cicero, ac cæteri, qui factio-

factioni ejus obluctabantur, ad Octaviani potentiam confugerunt. Ex quo factum eſt, ut Antonius urbe migrare adactus, hoſtis à Senatu judicaretur: ad quẽ opprimendum Hircius & Panſa Conſules miſſi, Auguſtuſque cum faſcibus Antonium apud Mutinam adepti, fuderunt fugaruntque. Deſperatis ergo rebus, Antonius ſupplex ad M. Lepidum confugit; cujus potentia fretus, Octavianum, qui æque animum ad dominationem intenderat, ad fœdus ſocietatemque pellexit: illam videlicet ſocietatem, qua homicidia homicidiis in permutationem veniſſe dicuntur. Inter quos ad cædem deſtinatos, Cæſar Ciceronem, pro L. Cæſare avunculo M. Antonii, eidem conceſſit. Igitur Tyrannidem prætextu pio Magiſtratus palliare pergentes, ſeſe Triumviros Reipublicæ conſtituendæ appellavêre: quorum nutui & auſpiciis omnis Reſpublica niteretur. Cæterum eorum animos quorſum inclinarent, mox ipſe eventus rerum oſtendit, omnes res ſimul divinas humanaſque commiſcens. Omnibus enim intra ſe opibus conſumptis ad extremum unus Cæſar Octavianus rerum potitus eſt: qui & ipſe omnibus cæteris ſuperſtes, ipſum, de quo loquor, Triumviratum, annos circiter decem, ut Suetonius Tranquillus

(in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

(*in Auguſto c. 27.*) obtinuit. Hæc d Triumviris: de Præfecto prætorio ſequitur.

CAP. XXIII.

De Præfecto Prætorio.

QVales apud Reges Tribuni Celerum ſive apud Dictatores Magiſtri equitum, tales demum fuere Præfecti prætorio apud Cæſares. Nam cum ſecundas poſt Cæſarem partes geſtarent, præeſſentque diſciplinæ publicæ emendandæ, adeo à parvis orta principiis crevit auctoritas, ut cum aliquo tempore à Præfectis prætorio provocare liceret, extarentque exempla majorum, quo pacto ab iis provocaſſent. lecta poſtmodum Principis ſententia, à Præfecto prætorio provocatio ſublata eſt. Credidit enim Princeps, eos, qui ob ſingularem induſtriam, fide illorum atque integritate explorata, ad hujus Poteſtatis amplitudinem adhiberentur, non aliter pro ſapientia ac ſplendore dignitatis ſuæ, quam eundem ipſum, fore judicaturos. Alio etiam privilegio hujuſmodi Poteſtas ſubnixa eſt: ne ab eorum ſententiis minores ætate per alios Magiſtratus reſtitui poſſent. His ergo de Præfecto prætorio collectis, de pleriſque minorum Magiſtratuum ſpeciebus pauca videamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. XXIV.

De quibuſdam minorum Magiſtratuum ſpeciebus.

ALteram Magiſtratus ſpeciem in urbe Roma jus aliquando dixiſſe repperi. Nam cum bellorum munera, cæteris Magiſtratibus non ſufficientibus, ad Prætores deferrentur, quorum munus adminiſtratio juris præcipuum fuit, creati Decemviri ſunt, qui jus in urbe redderent, Prætorumque partes eo tempore gererent, Litium Iudicandarum appellati. Eodem tempore Quatuorviri creati dicuntur, qui viarum curam agerent: ac Treſviri Monetales auri argentique flatores; quorum eſſet diligentiæ, numiſmata auro argentoque fabricari. His dictis, jam de Præfecto Vigilum pauca diſpiciamus.

CAP. XXV.

De Præfecto Vigilum.

DIvus Auguſtus, ſalutem publicam nullius alterius quam ſuæ diligentiæ congruere exiſtimans, coercendorum incendiorum gratia, ſeptem cohortes opportunis Vrbis locis diſpoſuit, ita

ita ut binas urbis regiones unaquæqu
cohors præſidio tutaretur, Tribunis, &
ſuper omnes clariſſimo viro Præfecto vi-
gilum, præpoſitis. Et licet apud veteres
Romanos Triumviris nocturnis, Ædili-
bus, Tribuniſque id negotii quandoque
eſſet aſſignatum, pluribus eodem die ex-
ortis incendiis, quibus accurrere, ſatiſ-
facere non poſſe eos appareret, creare
Præfectum vigilum Auguſtus Cæſar in
animum induxit. De incenſoribus ergo,
effractoribus, furibus, raptoribus, rece-
ptatoribuſque, apud Præfectum vigilum
cognitio eſt: niſi, ſi quæ tam atrox, tam-
que famoſa perſona ſit, ut ad Præfectum
urbi remittenda videatur. Et quoniam
incendia plerunque culpa exoriuntur in-
habitantium; aut fuſtibus caſtigat eos
qui negligentius ignem habuerunt, aut
ſevera objurgatione comminatus, fu-
ſtium caſtigationem remittit. Cum ef-
fracturæ in horreis (ut plerumque fit) in
inſuliſque, ubi pretioſiorem fortunarum
ſuarum partem patresfamiliarum ſer-
vant, apparuerint: ſi quando vel cella,
vel armarium effringitur: effractorum
ſæpe, nonnunquam etiam cuſtodum,
quæſtiones apud hunc Magiſtratum ex-
ercentur. Et ita divus Antoninus Erucio
Claro, Præfecto, reſcripſit. Ait enim,
Effractis horreis, de ea re quæſtionem ad
illum

illum ipſum pertinere. Sciendum autem, præfectum vigilum ad plurimam noctem vigilare oportere, coërrareque calceatum, cum hamis & dolabris, curamque in omnes inquilinos admonendi agere, ne per colonorum negligentiam incendiorum caſus exoriatur. Quinetiam, uti inquilinus quiſque aquam in cœnaculo habeat, qua, igneo terrore ingruente, præſto occurrere poſſe cenſeatur. Adverſus capſarios autem, qui mercede ſervanda in balneis veſtimenta ſuſcipiunt, judex quoque conſtitutus eſt: ut ſi quid in ſervandis veſtimentis admiſſum fuerit, ipſe idem, de quo loquor, Magiſtratus quæſtionem exerceat. Sed de Præfecto vigilum ſatis: Reliquum eſt, ut de Procuratore Cæſaris (is enim eſt inter Cæſarem & Rempubl. privatumque conſtitutus judex) pauca videamus.

CAP. XXVI.

De Procuratore Cæſaris.

QVanquam Principalem celſitudinem, à qua legum, ſenatuſconſultorum, magiſtratuumque omnium origo manat, moribus introductum ſit, legum imperio, cui præeſt, non eſſe ſuppoſitam: humani tamen animi freta modeſtia, legum teneri vinculis, haudquaquam re-

formidat. Cæterum, quoniam majorem ſe, à quo jus eum inter Privatumque ac Rempubl. decernatur, impoſſibile inveniri ſit, ipſumque Principem in propria cauſa judicare, haud ſane æquum eſſe videatur, Magiſtratum creari placuit, cui inter ſe privataſque perſonas competens quidem eſſet juriſdictio; qui ſane eſt appellatus Procurator Cæſaris. Huic Magiſtratui principalis totius rei familiaris licentia commiſſa eſt: ita ut quidquid ab eo negotiorum Imperialium geſtum eſt, perinde habeatur ratum, ac ſi ab ipſo Cæſare fuiſſet pertractatum. Sed ſi rem ejus quaſi propriam Procurator tradat, non putant dominium transferre: Tunc vero transfert, cum negotium gerens Cæſaris, ipſius conſenſu tradit. Denique, ſi donationis, venditionis, tranſactionis cauſa quid agat, nihil agit. Non enim alienare rem Cæſaris, ſed diligenter negotia obire, Procuratori Cæſaris injunctum eſt. Id vero inprimis Procuratori huic, de quo agimus, adſcriptum eſt, quod ſervum Cæſaris hæredem inſtitutum, adire hæreditatem jubet, & ea hæreditas Imperatori acquiritur Quin, ſi Cæſar ipſe hæres inſtituatur, ſi ſe Procurator opulentæ hæreditati miſceat, hæredem Cæſarem facit. Quod ſi ea bona, ex quibus Princeps inſtitutus eſt, ſolvendo non

ſint,

ſint, conſulendum erit Imperatori, ne quid proinde detrimenti patiatur. Hæredis enim inſtituti, in adeundis repudiandiſque hæreditatibus, congruo tempore explorari voluntas debuit. Deportandi facultas huic Magiſtratui permiſſa non eſt. Sed de Procuratore Cæſaris, deque cæteris omnibus Romanis Poteſtatibus, quæ hinc inde trita ſparſaque, Scriptores varios legens, venari potui, hoc loco dixiſſe ſufficiat.

EPILOGVS.

Quæ ſane non ea mente dicta eſſe credi velim, ut fixa & immutabili quadam neceſſitate ſtatuta perinde, atque centuriatis perlata comitiis, cenſeri velim: pluraque atque meliora ab eruditioribus dilingentioribuſque dici poſſe negem. De jure autẽ Sacerdotium, ac Magiſtratuum, ſi quis latius ſibi patere velit, apud Ciceronem in iis libris, qui ſunt inſcripti De Legibus, facile competere poterit. In obſervatione autem rerum ac temporum, ſi quis me in hac quantulacunq; librorum paucitate conjectantem examuſſim ſingula, lapſumq; aliqua in parte arguat; afferenti equidem idoneos teſtes, probabileſque rationes, ingenue concedam. Cæterũ animadvertendum cuiq; eſt, ne mihi inferiores Divo Auguſto Magiſtratus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

objiciat, quos ut mores, legeſque ac cæ
tera quæque inſtituta, varios mutabileſ
que eſſe conſtat. Ego de iis potiſſimum
ſcripſi, qui ab exordio conditæ Vrbis in
tempora uſque Auguſti Cæſaris, intra an
num ferme ſeptingenteſimum, creat
ſunt. Vtcunque ſe res habitura eſt, eti
quis longe quidem meliora in hoc ge
nere adducat: non propterea me pige
bit, paucis hæc admodum & contractio
ribus vigiliis lucubraſſe.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

POMPONI LAETI
De
MAGISTRATIBVS ROMANIS
Ad
M. PANTAGATHVM
Libri duo.

Angelus Politianus, Miſcellaneorum cap. LXXIII.

Pomponius Lætus, vir antiquitatis & literarum conſultiſsimus.

Idem, epiſtola ad Lætum.

Quas à te nuper accepi litteras, ita gratas habui, mi Pomponi, ut me ab iis putem immortalitate donatum, &c. *Quod vero etiam (ſi diis placet) de obſcuris Poëtarum me conſulis, homo omnis literaturæ conſultiſsimus, atque id mihi ex amore tribuis, quod tibi ex vero debetur; intelligo quam tibi debeam, quam mihi faveas, quantum oneris ſuſtineam. Dicam tamen quod ſentio,* &c. *Florentiæ* IV. *Cal. Mart.* M. CCCCLXXXVIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Idem alia, Philippo Poſco inſcripta.

Sed vos nimium belli homines, ac faceti, plane me luditis, qui domi Pomponium habeatis, hominem totius antiquitatis, omniſque adeo literaturæ conſultiſſimum. Itaque ego ineptus etiam Athenas noctuam.

Raphaël Volaterranus Commentariorum Vrbanorum lib. XXI. ſub finem.

Poſt enarratos ac laudatos, inter alios, Blondum, Poggium, Philelphum, Vallam, Perottum, & Græcos aliquot, qui literis inclaruerunt, & nomen aliquod adſecuti ſunt; ſubjicit: *Eodem quoque tempore in Vrbe Pomponius Lætus, Porcellius, & Chalcidius profitebantur. Pomponius natione Calaber, Græcorum ignarus, tantum antiquarium ſe factitaverat, ac ſi qua nomina exoleta ac portentoſa invenerat, ſcholis oſtentabat. Iuventutem Romanam erudiit, labore alioquin aſſiduo; noctibus totis vigilabat, libros ipſemet ſcriptitando, ſimul & diſcebat, & proficiebat. Ex ſalario & diſcipulorum mercedibus parvum agellum & domunculam in Quirinali ſibi paraverat; ubi ſodalitatem literatorum, ut ipſe appellabat, inſtituit: in qua Vrbis natalem ac Ro-*

mulum

mulum coluit, initium quidem abolendæ fidei. Porcellius, &c.

Ipſe Lætus in Epiſt. ad Sabellicum.

In Quirinali habito, ſemotus ab hominum frequentia.

M. Antonius Coccius Sabellicus Epiſt. ad Pomponium Lætum.

Ego, quod ab ineunte adoleſcentia feci, te unice colo & obſervo: augeturque magis indies vetus hoc meum in te ſtudium, augetur amor, obſervantia, pietas: & brevi, nihil eſt te uno mihi charius, cui quidquid ſumus in his ſtudiis, non minus libenter quam grate refero acceptum, &c.

Alia Epiſtola:

Ex omnibus officiis, quæ multa in me & magna contuliſti, haud ſcio an adhuc ullum fuerit jucundius, &c. *Præterea quod emendatiſſimæ bibliothecæ tuæ uſum perhumane mihi detuliſti, facis, Pomponi clariſſime, quod ſoles, quodque ego ubique prædicare ſoleo: eſſe in te præter ſingularem eruditionem, humanitatem quandam eximiam, atque in his, qui per te profecerint, illuſtrandis ſtudium incredibile. Videbunt itaque alii, quo velint in te eſſe animo: ego, tantum abeſt, ut tuam in me humanitatem non omni tempore prædicem, ac ſermone illuſtrem; ut non ſolum hoc emporium*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

orbis (Venetiæ) *in quo jam quartum annum publice profiteor, ſed tota etiam Ciſ-Alpina Gallia, vel Italia potius univerſa, intelligat, nihil in Sabellico eſſe, quod non Pomponio acceptum referri oporteat. Accedunt ad hæc lucubrationes noſtræ; quibus ſi ſtare contigerit, ſentient ſpero & poſteri, qua Sabellicus fuerit pietate in præceptorem. Nunc ſic habeto, eſſe me totum tui nominis, cui quo plura & majora deferam, minus huic meæ pietati ſatis factum putabo.*

Item alia.

Quum plerique ſint, quorum poſsim ſententiæ & judicio acquieſcere; cujus auctoritati ſim libentius, quam tuæ, acquieturus, eſt nemo.

In alia, de ſe.

Romæ Pomponio & Domitio Veronenſi dedi operam adoleſcens: audiveram tamen nonnihil antea Caſparem Veronenſem, & Porcellum poëtam.

Item in alia.

Librum De Cæſaribus, quem ad me miſiſti, tam cupide legi, quam quod cupidiſsime: nec res minoris uſus fuit, quam voluptatis, &c.

Ibi-

Ibidem.

Quod ad res tuas (Cæſares tuos) attinet, Pomponi clariſſime, nulla jucundior mihi lectio proponi potuit: non ſolum, quia te unice amo: ſed quod omnia, quæ ex cultiſſima iſta tui ingenii proficiſcuntur officina, medio ſunt Latio orta: ut, cum tua lego, videor mihi majorum aliquem loquentem audire.

Item alia.

Dediq; hos libros (Rapſodias hiſtoriarum ab Orbe condito) *pleriſque noſtratium literarum peritis cognoſcendos. Sed Pomponio multo libentius dediſſem, cujus judicio, aut audacior ad illorum editionem factus eſſem, aut ad eos diutius premendos cautior.*

Idem Scholiis in Suetonium, Augusti, cap. XXXVI.

Quæſtorum numerus adeo auctus eſt, ut viginti numero quandoque creati ſint. Sed de his Pomponius Lætus, præceptor noſter, ad M. Pantagathum, & quiſquis ille fuit, qui Feneſtellæ nomine librum De Romanorum Magiſtratibus edidit, plura.

Ibidem, Vitellii, cap. I.

Pomponius Lætus, præceptor noſter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

omnium, qui noſtra tempeſtate fuere, o-mnis vetuſtatis peritiſſimus, eo epigrammate: &c.

His addatur Elogium Pomponii Læti, ex Paulo Iovio, quod incipit:

Iulium Pomponium Lætum Sanſeverina illuſtri familia ferunt in Picentinis natum, &c.

POM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

POMPONI LAETI
De
MAGISTRATIBVS ROMANORVM,
LIBER PRIMVS.

CAP. I.

De Rege.

VRBIS Romæ & imperii Romani conditor Romulus, Marte genitus, fuit. Is poſtquam omnium conſenſu præfuit, legem tulit, ut nemo regnum aut magiſtratum iniret, niſi auctor fieret Deus: ipſeq; per auſpicia confirmari voluit. Vocabulum à regendo deductum eſt. Multitudinem omnem Romulus diviſit in partes tres, quas Tribus appellavit, & ſingularum Tribuum duces, Tribunos nominavit: & ipſas Tribus in triginta partes diviſit, quas Curias dixit, quoniam earum cura Reſpublica ſententiam expediebat: & inde latæ ab Regibus quædam leges, Curiatæ denominatæ ſunt. Curiarum præfectos, Curiones dixit, & Curionum Decuriones. L. Papirius, qui fuit tempore Tarquinii Superbi, latas leges in volumina redegit: unde Iuris civilis Papiriani nomen deducitur. Rex ſacrificiis, templis, & omni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

& omni cultui deorum, & legibus, & moribus præerat: magnatum cauſarum judex; minorum vero cauſarum ſenatum voluit eſſe ipſe Romulus judicem.

CAP. II.

De Majeſtate Regis.

ROmulus (ut haberetur honor ac veneratio Regiæ majeſtati) purpurea uſus eſt veſte: duodecim legit, qui ſuccinctis veſtibus expediti, multitudinem virgis coërcerent. Eos à ligandis hominibus, ut Valgius Rufus meminit, lictores appellavit: ut ſit lictor, quaſi colligans: duodecim & hi faſces ante Regem ferebant, ac totidem ſecures; quæ ſigna puniendi erant. Legit & regii corporis cuſtodes milites, quos à promptitudine, id eſt, celeritate, Celeres appellavit, & eorum ducem Tribunum Celerum, cujus erat ſecundus poſt Regem locus. Valerius Antias ait, à primo eorum duce, cui Celer nomen fuit, Celeres nominatos; ii erant equites Romani, quia poſtea expugnato Troſſulo oppido Tuſcorum, ut Iunius ſcribit, Troſſuli dicti ſunt. Sella uſus eſt curuli: & locum eminentem in parte fori ædificavit, ubi jura daret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. III.

De Senatoribus.

SEnatores à Romulo electi centum, aut à nobilitate generis, aut ab ætate, aut à ſapientia, ut apud Athenas, nomen cepere. Iidem Patres, & eorum familia Patricia: iidem multitudinis patroni, id eſt, defenſores erant. Hos appellabant peregrini, Principes in civitate. Qui poſt hos centum Senatui adſcripti fuere, Patres Conſcripti appellati ſunt. Quod vero ipſi conſtituerunt, ratum erat. Senatuſconſultum dixere, & tunc eſſe cœpit, cum plebs difficulter conveniret. Nam cum à Patribus per diſcordiam ſecederet, jura ſibi conſtituit, quæ Plebiſcita vocantur.

CAP. IV.

De poteſtate Senatus & plebis.

REx ad Senatum referebat. Senatus de omni re cognoſcebat, & ſuffragium ferebat, & quod viſum pluribus, fiebat. Populus Magiſtratum creabat, leges ſanciebat, & de bello decernebat.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. V.

De Interrege.

SPatium temporis à defunсto Rege, uſque ad creationem ſequentis, Interregnum dicebatur: & qui præerat cum Regia poteſtate, & inſignibus, Interrex erat.

CAP. VI.

De Duûmviris.

TVllus Hoſtilius Rex, Duûmviris poteſtatem fecit judicandi de capite M. Horatii, qui ſolus ex trigeminis bello Albano remanſerat, & reus accerſitus, quod extra portam Capenam obviam ſororem interfecerat; quæ maritũ ſuum, unum ex Curiatiis, cæſum, lugendo, victoriam & libertatem populi Romani ægre ferre videbatur; ſed abſolutus à populo fuit, propter patris lachrimas. Nam dixerat Tullus: Si provocarit, provocatione certate. Et hæc fuit prima apud populum provocatio, & hoc primum de rebus capitalibus judicium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. VII.

De Præfecto Vrbi.

ROmulus unum elegit, quem urbanis negotiis præfecit, ut Dionyſius ait. Hunc Præfectum Vrbis fuiſſe, ſatis conſtat. Longo poſt tempore, tantum ſibi Vrbis præfectura vendicavit, Cæſarum temporibus, ut crimina omnium in urbe cognoſceret: & demum cum Cæſares ab urbe abeſſent, Præfectus, velut alter Cæſar, imperabat: de rebus omnibus, quæ ad urbem pertinebant, cenſebat.

CAP. VIII.

De Præfecto Prætorio.

PRæfectus prætorio, ſub Cæſaribus, diſciplinæ militari præerat: ejus poſtea auctoritas aucta erga forenſes cauſas, ubi imperium declinare cœpit, nomen mutavit, Magiſter ſtabuli dictus, cum antea ſub Regibus Tribunus Celerum fuit, & ſub Dictatore Magiſter equitum.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. IX.

De Præfecto Annonæ.

DIcunt quidam, Annonæ præfectu-ram habuiſſe initium quintodeci-mo anno poſt exactos Reges, Appi Claudio Sabino, & P. Servilio Priſc Coſſ. ſed verius conſtat, anno decim octavo, T. Geganio, P. Minutio Coſſ quo tempore annonæ maxima carita fuit, miſſique in Siciliam fuere P. Vale-rius & L. Geganius pro advehendo fru-mento. Volunt alii, L. Minutium fuiſſ primum Annonæ præfectum: ſatiſqu conſtat, non niſi ex indigentia frumen-ti, hunc Magiſtratum creari.

CAP. X.

De Præfecto Vigilum.

CVm Vrbis ædificia ſæpenumero in-cendio flagrarent, divus Auguſtu ſeptem cohortes, ut invigilarent urbi, diſpoſuit, & ſingulæ duas regiones cu-ſtodiebant: tunc enim erant regiones quatuordecim. His ſeptem cohortibus præerat Præfectus Vigilum: apud quem cognitio erat omnium ſcelerum, quæ nocturno tempore fieri ſolent; præſer-tim de incendio & latrocinio.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. XI.

De Præfecto in Militia.

SIngulorum ordinum in militia aliquando Præfecti creati ſunt. hoc, eſt, quod ſæpenumero de Præfectis alarum & cohortium legimus: hoc ſcilicet erat voluntate ducis, id eſt, exercitus, Imperatoris, aut Regis.

CAP. XII.

De Præfecto Legionis.

PRæfectus Legionis, abſentis Legati vicem tenebat: parebant ei Tribuni haſtati, pilani, centuriones; & denique totus exercitus. Arma, equi, veſtes, diſciplina, jus, annona, in ipſius cura erant; puniebat, ſolvebat. Eligebatur autem juſtus, diligens, ſobrius; cui neceſſe erat, & alium titulum habere: ipſe etiam erat Comes primi ordinis, quem Primipilum dicunt, qui centum & ſexaginta militibus præeſt.

CAP. XIII.

De Præfecto Caſtrorum.

CAſtrorum Præfecto curæ erat, caſtrorum poſitio, valli, foſſæ, tentoria, tabernacula, tormenta bellica, & cætera

 talia:

talia: item ægri, & medici. Is eligebatur peritiſſimus, ut alios edoceret.

CAP. XIV.

De Præfecto Fabrorum.

ARtifices, qui ſequebãtur caſtra, ut fabri lignarii, carpentarii, ferrarii, &c. qui ad fabrilia officia deputati erant, Præfecto Fabrorum parebant. Is eligebatur idoneus, & qui ſciret bene caſtris providere, & præſertim in expugnatione urbium ſubterraneos cuniculos facere, & alia ſimilia.

CAP. XV.

De Conſulibus.

PVlſis Regibus, auctore L. Iunio Bruto Tribuno Celerum, Conſulare imperium factum eſt cum omni Regia poteſtate & inſignibus. Conſules dicti duo à conſulendo, id eſt, providendo. Creati ſunt Comitiis Centuriatis à Præfecto Vrbis, ex commentariis Servii Tulli; & hi fuere L. Iunius Brutus, qui Tribunus Celerum erat, & L. Tarquinius Collatinus, anno ab Vrbe condita CCXLIV. Inde novi Conſules Vrbem luſtrarunt, & primi jurarunt, neminem Romæ ſe paſſuros regnare: & idem fecit populus. Apud eos

ſumma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſumma totius imperii erat: hi ſenatum, populumque per accenſos & præcones cogebant: hi exercitus ductabant. Ab eorum Magiſtratu, numerus annorum ſignabatur: Provinciæ Conſulibus deſcribebantur: Penes quos, ut inquit Pomponius, ſummum jus uti eſſet, lege rogatum eſt: & ne per omnia Regiam poteſtatem ſibi vendicarent, lege cautum fuit, ut ab eis provocatio eſſet, neve poſſent in caput civis Romani animadvertere injuſſu populi. Solum relictum eſt illis, ut coërcere poſſent, & in vincula publica duci juberent.

CAP. XVI.

De Dictatore, & Magiſtro equitum.

ANno XII, ut alii volunt, IX, poſt exactos Reges, T. Largio Flavio, T. Clœlio Siculo Coſſ. ut alii ſcribunt, T. Largio & L. Poſthumio Cominio: cum XL Latinorum urbes auctore Octavio Manilio conjuraſſent in Romanos, T. Largius à collega Clœlio, & à Senatu populoque Romano creatus Dictator fuit. Dictatura ſummus Magiſtratus fuit, habebaturque in ſummo periculo ultimum remedium. Duæ ſecures Dictatorem præcedebant. Ab eo ad populum provocatio non erat, & ei capitis animadverſio data

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

eſt. Sex menſibus durabat. Deſignabat ſibi Dictator Magiſtrum equitum; qui primus fuit Sp. Caſſius.

CAP. XVII.

De Quæſtoribus.

Romulus, ut Iunius libro ſeptimo ſcribit, ſuffragio populi, Quæſtores binos creavit: alii volunt Numam Pompilium. Sed verius conſtat de Tullo Hoſtilio. Quæſtores ab inquirenda, & ſervanda publica pecunia dicti ſunt. Capitalibus rebus præerant: cives Romanos capite punire his licebat: provincias ſortiebantur: primum Patricii creati, poſtea indifferenter Patricii & Plebeii. Varro ſic dictos ait Quæſtores à quærendo, quod conquirerent publicas pecunias, & maleficia, quæ Triumviri capitales nunc conquirunt: &, ut Pedianus ait, Senatoris prima adminiſtratio erat, quæſtorem fieri, provinciæ curam gerere, pecuniæ publicæ in diverſos uſus erogandæ. Cornelius Tacitus ait: Repetita lege Curiata à Iunio Bruto poſt exactos Reges, Quæſtores duos creatos, qui rem militarem comitarentur. Valerius Poſthumius & Æmilius Mamercus, duos deinde addidit, qui res urbanas curarent. Mox cum ſtipendiariæ provinciæ fierent, duplica-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

tus numerus. Poſt vero Syllæ legem, creati viginti.

CAP. XVIII.

De Tribuno Plebis.

ANno decimo ſeptimo poſt fugam Tarquiniorum, Aulo Virginio Cœlimontano & T. Vetuſio Geminio Coſſ., plebes nexu gravata, & ſæpenumero decepta, ſeditionem fecit: & tandem C. Sicinio duce in Sacrum montem ſeceſſit, qui diſtat ab Vrbe tribus mil. paſſ. trans Anienem. Piſo auctor eſt, in Aventino ſeceſſionem plebis factam eſſe: & cum illinc plebs arma nõ ſumpſiſſet, Mons ſacer putatus eſt, unde nomen monti impoſitum fuit. Hinc Poſthumio Cominio, & Sp. Caſſio novis Coſſ. decernentibus, decem legati eliguntur ad plebem, quorum primus fuit, Menenius Agrippa, qui oratione ſua plebem Patribus conciliavit. Menſe Septembri petivit plebs ex ſuo corpore Magiſtratum creari. Tribunicia poteſtas hæc fuit: creati tribubus fuere Tribuni quinque, L. Iunius Brutus, C. Sicinius, C. Licinius, P. Licinius, C. Icilius Ruga. Quidam duos ſcripſere, C. Licinium, & L. Albinum. Hæc fuit Reipubl. peſtis, hic civile nefas ortum habuit: & quemadmodum propter ſeditio-

nem eſſe cœpit ſeditioſus Magiſtratus, ſemper fuit conſulare jus imminutum. Conſulibus Tribuni non parent, cum cæteri Magiſtratus pareant. Sacroſanctos enim voluit ſuos Tribunos vulgus: hi ſedebant primi ad limen, & acta Senatus modo probabant, modo ſcindebant. Dies vero quo Tribuni electi fuere, fuit quarto Idus Decẽbris: & in loco, ubi caſtra poſuerunt, erecta ara Iovi ſolventi metum. Tribuni dicti ſunt, ut Pomponius ait, quod tunc in tres partes populus diviſus erat: aut à tribuum ſuffragio: quæ (ut Dionyſius ait) tunc quatuor fuere. Legimus in Hiſtoriis Diodori, Tribunos quatuor creatos, C. Siccium, L. Numitorium, M. Duellium, Sp. Icilium, Appio Claudio & T. Quintio Coſſ. Et poſt, anno viceſimo quinto tres Tribuni Conſulari poteſtate creati, M. Genutio Agrippa & Curtio Chilone Coſſ. Tribuni fuere, A. Sempronius Atratinus, L. Atilius Longus, T. Clœlius: & poſt annos ſex, totidem Tribuni creati: eadem poteſtate Mamercus Æmilius, L. Iulius, L. Quinctius. Poſt quatuor annos quatuor creati, M. Fabius, Q. Sontius, Servilius Prætextatus, Cornelius Coſſus. Sequenti anno, tres, M. Fabius, L. Sergius, M. Folius. Et ſequenti anno, L. Furius, L. Pinarius, Sp. Poſthumius

Albus.

Albus. Et poſt annos ſeptem, quatuor, C. Furius, T. Quintius, M. Poſthumius, A. Cornelius Coſſus. Hos omnes Tribunos Conſulari poteſtate fuiſſe conſtat. (*Lætum imprudenter hic commiſcere Tribunos cum Conſulari poteſtate, notat, Cuſp. in Caßio Coſſ. anno ab Vrbe condita* CCXCVII.)

CAP. XIX.

De Tribunis militum.

ANno fere ſeptuageſimo, poſt exactos Reges, ſequenti anno, poſtquam Tribunicia poteſtas conſulari juri ceſſit, oratione Canuleii, tres è Patriciis creati Tribuni militares, conſentiente plebe, omnem Conſularem auctoritatem habuere. Et ii fuere L. Furius, T. Clœlius Corinthius, Aul. Sempronius Atratinus. Sequenti anno quatuor, P. Lucretius, C. Servilius, Menenius Agrippa, Sp. Veturius. Tertio anno quatuor, Aul. Sempronius, M. Papirius, Q. Fabius, Sp. Nautius. Quarto anno duo, P. Cornelius, C. Fabius. Quinto anno quatuor, L. Tubero, C. Cornelius, C. Val. Cenſorinus, M. Fabius. Hi creabantur ex patribus & ex plebe. Sexto anno jus imperii Romani ad Conſules rediit; qui fuere M. Cornelius, L. Furius. Officium autem Tribu-

norum militum, ut Martianus De re militari ſcribit, erat, in caſtris milites continere, & ad exercitationem producere; vigilias circuire, rei frumentariç præeſſe, querelas commilitonum audire, valetudinarios inſpicere: quoniam is qui tali officio præeſt, & dare, & obſervare caſtrenſia omnia debet. Pedianus ait: Tribunorum militarium duo genera eſſe, primum eorum, qui Ruſuli dicuntur, & in exercitu creari ſolent: alii ſunt Comitiati, qui comitiis deſignantur.

Cap. XX.

De Aedilibus.

Plebs, ubi è Sacro monte ad Vrbem rediit, à Patribus impetravit ut liceret ſibi alios Magiſtratus creare, qui Tribunorum miniſtri eſſent, qui & ædes ſacras & privatas procurarent, & qui annonæ præeſſent. Creavit igitur Ædiles quatuor. Duos, qui ab ſolio eburneo Curules dicti ſunt: regiis utebantur inſignibus, & ornati purpura curam ſacrificiorum & ludorum habebant. Scio & à quibuſdam ſcriptum eſſe, Ædiles duos ex Patriciis creatos Curules, eo tempore, quo prim⁹ ex plebe Conſul factus eſt: Sed credibilius eſt, ut iidem intelligantur Ædiles. Meminit

nit Dionyſius libro ſexto. Et alios duos creavit plebs Præpoſitos annonæ; quos aliqui putant à Divo Iulio conſtitutos, & nominatos Cereales. Ædilium curulium poteſtas adeo crevit, ut ad eos ſumma rerum & majeſtas Conſularis venerit.

CAP. XXI.

De Cenſoribus.

CVm cenſus auctus eſſet, & Conſules non ſufficerent, duo creati fuere, ad quorum cenſionem, id eſt, arbitrium, cenſeretur popul⁹, & ob id Cenſores appellati: & primi fuerunt C. Papirius & A. Sempronius, M. Geganio Macerino & T. Quintio Capitolino Conſulibus. Creabantur autem quinto quoque anno; quod tempus, luſtrum appellabatur. Aſconius Pedianus ait; Cenſores quinto quoque anno creari ſolebant. hi prorſus cives ſic notabant, ut qui ſenator eſſet, ejiceretur ſenatu: qui eques Rom., equũ publicũ perderet: qui plebeius, in Ceritum tabulas referretur, & ærarius fieret, ac per hoc non eſſet in albo centuriæ ſuæ; ſed ad hoc eſſet civis tantummodo, ut pro capite ſuo tributi nomine æra præberet. Iidem completo quinquennio luſtrabant, & taurilia ſacrificia, de ſue,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ove, tauro, faciebant. Civium Romanorum primus cenſus factus eſt ſub Servio Tullo LXXXIV millium & DCC. Secundus cenſus tertio anno, poſt fugam Tarquiniorum, P. Valerio Publicola & T. Lucretio Coſſ. & inventa puberum Romanorum CXXX millia. Tertius cenſus anno XII, T. Largio Flavio, Q. Clœlio Sicelo Coſſ. Idem T. Largius Dictator cenſum renovavit. Inventa puberum Romanorum CL millia & DCC. Anno XIX, id eſt, ſecundo poſt creationem Tribuniciam, habitus à Conſulibus cenſus quartus, & inventa civium Romanorum CLXI millia & DCC. Anno XXXVI. Ser. Servilio & Aul. Verginio Coſſ. habitus cenſus quintus, & inventa civium puberum plura quam centum & decem millia, & cæterorum trecenta & triginta millia. Anno XXXVIII, Aul. Manlio & L. Furio Coſſ. habitus cenſus, & inventus civium Romanorum incertus numerus. Supra annum LXVI, ut diximus, creati Cenſores fuere.

CAP. XXII.

De Decemviris.

ANno ab Vrbe condita CCCII, Decemviri pro Conſulibus creati ſunt, & tertio anno depoſiti, libidine Appii Claudii,

lii, qui Virginiam ſtupravit. Decemviri hi fuerunt: Appius Claudius Regillanus, T. Genutius, P. Sextius, Sp. Veturius, C. Iulius, Aul. Manlius, P. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius, Sp. Poſthumius Albus: hi ex Athenis leges tulerunt in decem tabulis: datumque eſt eis jus ſummum, à quibus provocatio non erat: & datum etiam, uti leges corrigerent, & interpretarentur. Sequenti anno, duas tabulas addiderunt, & inde appellatæ leges XII tabularum. Quidam volunt, non eburneis, ſed æneis tabulis impreſſas leges pro roſtris poſitas. Quarum ferendarum auctorem fuiſſe Decemviris Hermodorum Epheſium exulantem in Italia, ſcribunt, ut Pomponius refert. Dionyſius pro Curiatio, Horatium dicit. Sequenti anno Decemviri rurſus creati: Appius Claudius, Quintus Fabius Vibulanus, M. Cornelius Maluginenſis, Marcus Sergius, L. Minutius, T. Antonius Merenda, M. Robuleius, Quintus Petelius, Ceſo Duillius, Sp. Oppius Cornicenſis. Apud Diodorum ſunt, C. Sergius & P. Manius. Tertio anno iidem præfuere, neque ſenatu, neque plebe ſuffragia dante, & ideo vi magiſtratum obtinuerunt.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. XXIII.

De Proconſulibus.

A Poſthumio Albo & Sp. Fuſco Coſſ. bello infeliciter contra Æquos geſto Proconſul creatus eſt T. Quintius, & is primus in eo magiſtratu fuit. Eum ſex lictores præcedebant: cætera omnia habebat uti Conſules. Et inde ſtatutum eſt, ut qui Conſules uno anno fuiſſent, ſequenti Proconſules eſſent. deinde Proconſules ad provincias mittebantur, & ſinguli ſingulos Legatos habebant, qui adminiſtrationi præſtarent auxilium. Proconſul poteſtatem exercet in ea provincia tantum, quæ ei tradita eſt, vel decreta, niſi vocaretur in juriſdictionem voluntariam. Apud Proconſulem, ut Martianus ait, ſervorum manumiſſio fieri poterat, & adoptio. Apud Proconſulis legatum, nemo manumittere poteſt. Sub Cæſaribus diſtinctæ provinciæ: nam Conſulares ſub ſenatu populoque Rom. erant, Proconſulares ſub Imperatoribus.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. XXIV.

De Prætoribus, & Decemviris, & Curatoribus viarum, & Triumviris, & Quinqueviris, & Centumviris.

EO tempore, quo pertinacia Tribunorum plebis, qui Romæ ſine Conſulibus quinque annis præfuere, L. Seſtius ex plebe Conſul creatus eſſet, Patres Præturam novum Magiſtratum Sp. Furio Camillo, M. filio, dederunt: hic primus Prætor Vrbanus fuit. A præeſſendo, Prætor nominatus eſt. Prætoris inſignia, ſella curulis, trabea, lictores ſex, & cætera Conſulum inſignia. Pomponius in hæc verba ait: Cumque Conſules avocarentur bellis finitimis, neque eſſet, qui in civitate jus reddere poſſet: factum eſt, ut Prætor quoque crearetur, qui Vrbanus appellatus eſt, eo quod in Vrbe jus redderet. Poſt aliquot deinde annos, non ſufficiente eo Prætore, quod multa turba etiam peregrinorum in civitatem veniret, creatus eſt & alius Prætor, qui Peregrinus eſt appellatus, ab eo, quod plerumque inter peregrinos jus dicebat. Deinde cum eſſet neceſſarius Magiſtratus, qui haſtæ præeſſet, Decemviri litibus judicandis conſtituti ſunt. Eodem tempore conſtituti ſunt Quatuorviri, qui curam

ram viarum haberent. Et TreſviriMonetales, æris, argenti, auri flatores. Et Treſviri capitales, qui carceris cuſtodiam haberent, ut ſi animadverti oporteret, interventu eorum fieret. Et quia Magiſtratibus veſpertinis temporibus in publicum eſſe inconveniens erat, Quinqueviri conſtituti ſunt cis-Tiberim, & ultra-Tiberim, qui poſſent pro Magiſtratibus fungi. Deinde Prætores creati ſunt numero captarum provinciarum, qui partim urbanis rebus, partim provincialibus præeſſent. Deinde Cornelius Sylla quæſtiones publicas conſtituit, velut de falſo, de patricidio, de ſicariis, & Prætores quatuor adjecit. Ab honore, qui Præturæ habebatur, Ius honorarium appellatum, quæ Prætorum edicta erant.

CAP. XXV.

De Procuratore Cæſaris.

PRocuratori Cæſaris omnis res familiaris commiſſa erat: etiam quicquid is egiſſet, ratum erat apud Cæſarem: & penes hunc magna erat auctoritas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

POMPONI LAETI
De
SACERDOTIIS ROMANORVM,
LIBER ALTER.

CAP. I.

De prima religione apud Latinos.

FAVNVS antiquiſſimus omnium Regum in Latio fuit; Aboriginibus imperavit: homines, more ferarum viventes, in mitiorem vitam redegit: lucos ſacravit: locis & urbibus nomina dedit: ædificia erexit: templa ædificavit, quæ ideo à Fauno, fana dicuntur, quod Pontifices ſacrando illic fantur. Faunus in Latio cultum deorum inſtituiſſe fertur. Quidam ſcribunt ante Faunum imperaſſe Ianum, & cultum deorum demonſtraſſe. Fauni ſoror Fatua vaticinatrix: ab ea vates Fatuarii dicuntur: hæc traditur mulierũ caſtiſſima, ideo eam Romani Bonam deam appellavere; cujus templum eſt in ſaxo Aventini montis, unde ingreſſus virorum prohibetur, & ei fœminæ tantum ſacrificant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. II.

De Lupercis.

LVpercalia ſacrificia, ad expiando manes fiebant: Græce Lycæa dicta, à Pane Lycæo, numine Arcadico, quem Romani vocant Inuum, & idem putatur eſſe Faunus. Lycæo ſacrificatur in ſpelunca, quæ ſub Palatino monte eſt. Menſis (quo hæc ſacra fiunt) Februarius, à februando, id eſt, purgando, dicitur; & dies Lupercaliorum februata. Euander ex Arcadia hoc ſolenne in Latium tulit, & inſtituiſſe fertur, ut nudi juvenes Lycæum Pana venerantes, per luſum atque laſciviam currerent. Hoc primum ludicrum, id eſt, Lupercal, Romulus accepit. Dictum videtur à Lycæo, quia λύκος lupus eſt, inde Lupercal. Scribunt aliqui, à lupa nutrice Romuli ac Remi; nam ab eo loco ſolẽne incipit, ubi lupa lac vagienti præbuit. Aut à capris: ut ſit luere, id eſt, purgare per capras; capræ enim in eo ſacrificio mactantur. Aut, quod Pan lupos arceat. Traditur & alia cauſa, quare nudi Luperci: aut quod Faunus per veſtes ab Hercule deluſus fuerit, ut meminit Ovidius: aut quod cæſo Amulio, Romulus & Remus, fœdati vultus ſanguine, nudatis gladiis & veſtibus ſuccincti,

ab

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ab Alba uſque ad ficum Ruminalem cucurrerũt. Vnde ſervatur in Lupercalibus, ut nobiles adoleſcentes faciem ſanguine ſibi fœdent, & alii accurrant, cum lana lacte madida, tabum abſtergentes. Aut, quod cum Romulus in palæſtra eſſet, nudus latrones inſecutus fuerit, & votum Pani Lycæo fecerit. Sed ego verius puto, vel à Lycæo, vel à lupa. Ideo Romani in Lupercalibus canem immolant, quoniam naturaliter canis lupis adverſatur; ob quod Romulus lupæ nutrici gratias habere videtur. Luperci tergora capris eripiunt, & ſuccincti diſcurrunt, circum antiquum oppidum, id eſt, Palatium: occurrentes coriis verberant. Fœminæ ultro obviam occurrunt, facilem partum ſperantes.

CAP. III.

De Potitiis, & Pinariis.

Victor Hercules, cæſo Geryone Chriſauri filio, in Erythra, quæ eſt inſula Oceani Hiſpani, abacto nitidarum boum armento, in Latium venit, & prope Tyberim loco herbido procubuit, ut læto pabulo reficeret boves. Cacus, latronum princeps, eximias boves duas caudis in ſpeluncam trahit: Hercules ſomno excitus, luſtrato grege, cum partem abeſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

numero ſenſit, omnia circumit, ad verſa veſtigia comperit, confuſus novitate rei, ex loco infeſto agere armentum cœpit. Cum actæ boves deſiderio relictarum mugiſſent, reddita fuit è ſpelunca vox, quæ Herculem convertit: inventa fraude, Cacum neci dedit. Concurſu trepidantium paſtorum, advenam reum cædis faciunt apud Euandrum: qui miraculo literarum, inter rudes artium homines, ea loca tum regebat. Is intuens habitum, formamque viri, rogat, qui vir eſſet: ubi nomen, patremque, ac patriam accepit, quia ſic Carmenta mater ejus vaticinata fuerat, extemporalem aram Herculi erexit, ut quotannis Romæ bovem indomitum Herculi immolent: & Hercules epulum populo dedit, ſacrum fieri voluit à Potitiis, & Pinariis, quæ tum familiæ, maxime inclytę ea loca incolebãt. Forte evenit, ut Potitii præſto eſſent, hiſque exta apponerentur, & Pinarii, quia tardi fuere, extis adeſis, ad cæteram venirent dapem. Potitii ab Euandro edocti, antiſtites ſacri ejus diu fuerunt: poſtea cum interiiſſent, empti de publico ſervi officium exercuerunt. Ara ab Euandro erecta, cui Hercules decimas ſolvit, Maxima vocatur, & proxima eſt foro boario, ubi ex voto decimæ fiunt. Tradunt, qui velit dives fieri, Herculi decimas

ſolvat: hinc opes M. Luculli factæ memorantur: & ipſe Hercules theſaurorum deus putatur.

CAP. IV.

De Fratribus Arvalibus, qui primi fuerunt filii Laurentiæ.

MAſurius Sabinus, qui tempore Auguſti fuit, duodecim ſuſcepiſſe liberos Accam Laurentiam ſcribit, ex quibus cum unum extuliſſet, graviter indoluit. Romulus in demortui locum ſe dedit, & ita nutricem pientiſſime conſolatus eſt. Ab hoc numero duodenario, arvorum ſacerdotes duodecim eſſe voluit: &, ut Plinius ait, ſe, inter liberos Accę Laurentiæ, duodecimum appellavit. Fratres Arvales hi nominati ſunt; qui ſacra publica faciunt, propterea, ut fruges ferant arva. A ferendo igitur & arvis (ut Varro ſcribit) Fratres Arvales dicti ſunt. Laurentiam in eo ſacerdotio dediſſe Romulo ſpiceam coronam, pro religioſiſſimo inſigni, quæ vitta alba colligaretur, & item Plinius ait.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. V.

De Auguribus.

AVgurandi ars antiquiſſima, à Chaldæis ad Græcos (apud quos Amphiaraus, Mopſus, & Calchas ſummi augures habiti ſunt) à Græcis ad Hetruſcos venit, ab Hetruſcis ad Latinos; & ipſe Romanorum pater Romulus augur fuit, & ideo inſtituit Magiſtratus augurii confirmari: & poſteri non niſi augurio jubente res inchoabant. Locus augurii templum erat. Augur verſus Orientem ſedebat, capite velato, lituum dextra tenens manu, id eſt, curvum baculum, quo in cœlo regiones dividit, & quæ auguria veniunt, prædicit. Si læva fuerint, quia aliena parte Septentrio eſt, felicia pronunciat: pars illa Vrbis, propter altitudinem, proſpera putatur: & à dextra parte Meridies, quia depreſſus eſt, infelix. Dionyſius meminit, antiquam augurandi obſervationem fuiſſe etiam Aboriginum. Nam Aſcanius, priuſquam aciem contra Mezentium educeret, augurium captavit; & ubi micare à ſiniſtris fulgur conſpexit, pugnavit, & victor fuit. Tantaque veneratio & utilitas inde fuit, ut collegium Augurum conſtitutum ſit. Et primum tres augures fuere, à tribus tribu-

tribubus: ſic inſtituiſſe Romulum, tradit Dionyſius. Inde quatuor creati. Tandē, plebe per Tribunos id petente, quinque plebeii augures quatuor patriciis adjuncti fuere: & ſic numerus novem augurum manſit.

CAP. VI.

De Veſtalibus.

VEſtalem ignem cum penatibus Æneas è Troja in Latium tulit: condito Lavinio, Veſtæ ædem ſacravit. Poſtea Aſcanius, condita Alba, templum Veſtæ ædificavit in montis Albani parte, cui ſuberat lucus, in quo Ilia Romuli mater à Marte compreſſa fuit. Veſtæ miniſtræ virginitatem ſervabant. Mos Latinis fuit, generoſas & caſtas virgines legi. Poſt multos annos Romulus caſtiſſimas ſacrorum cæremonias conſtituit, & (ut Varro tradit) ſacerdotes ſexaginta, qui publica ſacra facerent, per tribus & curias creavit, à virtute, & generis nobilitate. Inopes & aliqua parte corporis debiles, ſacerdotes fieri vetuit: & in curiis ſingulis, Veſta quædam communis erat. Templum Veſtæ Romulus condidit, & virgines legit. Sed frequens opinio Numam Pompilium aſſerit. Credibile eſt, Romulum, qui in omnib⁹ curiis Veſtam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

eſſe voluit, ſeparatim non poſuiſſe. Rotunda effigie templũ eſt inter Capitolium & Palatium: in eo ſervabatur perpetuus ignis; quia Veſta nihil aliud eſt, quam purus ignis. Sunt qui dicant, alia quædam arcana in eo templo ſervari, etiam Pontificibus & Virginibus ignota, quidã duo dolia non magna, alterum clauſum, alterum apertum, in quo nihil eſt. Quidam ajunt à Virginibus Palladium ſervari, cœlo lapſum in Troia. Primæ Virgines à Numa electę quatuor fuere, Gegania, Berennia, Camilla, Tarpeia: duæ aliæ à Servio Tullo additæ. Caſtitas Virginibus terminata eſt in XXX annos. Decem primis diſcit virgo, totidem miniſtra eſt, in reliquis docet, poſt XXX annos nubendi poteſtas ei fit. Prima, quæ capta fuit, Amata traditur; ideo cum capitur virgo, hoc nomen ei imponitur. Capitur à Pontifice non minor annis ſex, & non major decem, & quæ non ſit patrima & matrima, neve lingua, ſenſu aurium diminuta, aliave corporis labe: neque filia ſervi, neque ejus qui domicilium in Italia non haberet. Veſtalis ſi petulanter deliquiſſet, verberabatur à Pontifice. Si inceſta fuiſſet, hoc modo pœnas luebat: Vincta efferebatur in ſandapila, per medium forum ad uſq; portam Collinam. Ibi tumulus impudicarum Veſta-

lium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

lium inter muros imminet, in quo eſt parva caverna ſubterranea, ad quam per foramen ſcalis deſcenditur, in qua eſt ſtratus lectulus, & lucerna ardens, & panis, lac, oleum, ne fame intereat. Deponitur hîc Veſtalis, ſolvitur vinculis, capite velato in ſupplicium ducitur. Pontifex, cùm arcana quædam pronunciavit, cum ſacerdotibus terga vertit; & ſtatim impudica Veſtalis in cavernam dimittitur, inde foſſa tellure repletur, uſque ad operculum: ea die ſilentium & mœſticia in tota urbe eſt.

Idem Lætus de impudicarum Veſtalium ſpecu ſubterraneo, ſeu campo ſcelerato, (ab inceſto id ei loco nomen factum) in libello De Antiquitatibus Vrbis Romæ.

In ipſo colle Quirinali eſt porta Collina, quæ olim fuit ultima pars Vrbis; & mœnia non multo ſpacio extendebantur verſus Occaſum, & erat finis. A ſiniſtrâ, intrinſecus exeuntibus, eſt locus editus & elevatus, ubi erat antrum ex artificio factum teſtudinatum cum exiguo foramine, unde demittebantur Veſtales, moniales, quæ commiſerant ſcelus impudiciciæ: & ne perirent fame, in antro erant excavatæ duæ parvæ feneſtræ: in altera erat lucerna accenſa; in altera lac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

& aqua. Poſtea populus mittebat terram, quouſque terra ad ſummitatem perveniret foraminis. ita moriebantur. Illic ſacerdotes cum veſtibus ſacerdotalibus, priuſquam hoc fieret intrinſecus, ante portam auferebant ſacra monialibus, & poſtea egrediebantur portam: ſed non poterant vertere caput. Deinde non licebat exire ſacerdotem per illam portam per unum annum: & totus populus ea die in luctu erat.

CAP. VII.

De Flaminibus.

Dialem & Martialem Flaminem Romulus inſtituit. Numa Quirinalem addidit. Varro aſſerit, Numam Pompilium Flamines ſingulis Diis feciſſe, & ab eis nomina dediſſe. Hinc Reſpublica hominibus in cœlum relatis, Flamines decrevit. Dicti autem Flamines ſunt ex geſtatione pileorum, quaſi Pileamines. Quidam ajunt ab infulis, quas flammas vocant. Eorum miniſtri, Flaminii dicti: & miniſtræ Flaminulæ. Sed rerum omnium ſacrarum adminiſtri, Camilli dicebantur. Flamines non poterant, niſi ſinguli ſingulis, Diis attribui: & nefas erat, ſine pileo egredi domum.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. VIII.

De Saliis.

SAlios duodecim Marti Gradivo legit Numa: dicti à ſaltando, quod facere in comitiis quotannis & ſolent, & debent. verſicoloribus tunicis ornati, per urbem tripudiant, ſuccincti æneis baltheis: togas fibulis nectunt, quas trabeas vocant: geſtant in capite pileos, quos vocãt apices: gladio accinguntur, dextra lanceam, aut virgam ferunt, læva Thraciam peltam; cœleſtia ſunt arma, ancile vocant, id eſt, circum exciſum; id fertur cœlo lapſum in regiam Numæ, anno octavo regni ejus. Lege cautum erat, ut Salii liberi eſſent, & indigenæ, & quorum uterque parens viveret, & cujuſcunque fortunæ, pauperes aut divites. Quidam Salios appellatos putant à viro Samothrace, ſeu Mantineo, nomine Salio, qui ſaltationem in armis invenit. Traditur Tullus Hoſtilius publicaſſe numerum Saliorum.

CAP. IX.

De Fœcialibus, & Patre patrato.

FŒciales dicti, quod fidei publicæ inter populos præerant: nam per hos fiebat, ut juſtum conciperetur bellum, & ut

fœdere fides pacis cõſtitueretur. Eos inſtituiſſe dicitur Numa, cum indicendum eſſet bellum Fidenatibus. Hi mittebantur, priuſquam conciperetur bellũ ad res repetendas; &, ſi non impetrabant, bellũ indicebant. Fœcialium unus, qui Patrem Patratum faciebat, ex ipſis Fœcialibus electum, ſacris veſtibus ornatus, ad auctores injuriarum procedebat; priuſquam urbem intraret, janitorem, vel alium, qui obviam fuiſſet, alloquebatur, quibuſdam imprecationibus. Inde in forum pergit; illic diſſerit, qua cauſa venerit: tempus ad conſultandum dat xxx dierum; ſi per hos dies res infecta maneret, Diis cœleſtibus, Manibuſque invocatis, abit, & ad Senatum refert. & ubi in Senatu, quod juſtum piumque eſſet, actum erat, Fœcialis bellum indicebat. Fœcialium ſacra nefas violare erat: nam Fabius, cum ea violaſſet, urbs Romana à Gallis Senonibus everſa fuit. Dicuntur Fœciales à fœdere faciendo, ſeu feriendo. Pater patratus à patrando, id eſt, ſanciendo fœdere; qui à Fœcialibus creabatur: qui tantum in fœdere ſanciendo præerat, ut quidam ſcribunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. X.

De Pontificibus.

POntifices è Patribus legit Numa, & ex his Pontificem Maximum fecit Martium, Martii F. & ipſius Numę generum: cujus ſcitis omnia publica privataque ſacra ſubjecit; ut eſſet, quo conſultum plebs veniret, & idem non cœleſtes modo cæremonias, ſed & juſta funebria, & prodigia, quomodo ſuſciperentur, & curarentur, edoceret. Defuncto Pontifice Maximo alius eligebatur, non à populo, ſed ab ipſis Pontificibus. Appellati ſunt (ut Varro ſcribit, & Dionyſius) à ponte Sublicio, quem reficiebant. Quare videntur à Numa, non Pontifices, ſed Sacerdotum principes nominati, & inde regnante Anco Martio, quando Sublicius pons factus fuit, à ponte Pontifices appellati: & ideo ſacra ab eis trans Tyberim non mediocriter ad pontem fiunt. Scævola Pontifex Maximus dicebat, Pontifices dici à poſſe & facere. Quidam ſcribunt, ab eo, quod potentia ſacra perficiat.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. XI.

De Rege Sacrificulo.

POſtquam Romani jam liberi, extincto regio nomine, Conſules crearunt, necubi deſiderium Regis eſſet, propter quædam ſacra publica, quæ Reges faciebant, Regem Sacrificulum conſtituerunt, & è Patribus elegerunt C. Manium Papirium: & id ſacerdotium Pontifici ſubjecere, ne novæ libertati additus nomini honos officeret. Is Papirius quietis ſtudioſiſſimus fuit. Idem fuiſſe memoratur, qui leges Numæ, ab Anco Martio in tabulis querneis inſcriptas, rurſus in publicum traduxit.

CAP. XII.

De Gallis, Sacerdotibus Matris Deûm.

GAlli, ſacerdotes Cybeles Matris deûm ſunt, & ſemimares, id eſt, caſtrati, ab eo, quod dea puerum Phrygium amavit Atim; cui præcepiſſe dicitur, ne concumberet: ille cum Sagaritide nympha coivit ſub arbore. Cybele, exciſa arbore, ulta eſt. Puer ad Dindyma aufugit, & virilitatem ſibi amputavit. Ideo & Cybele caſtratos ſacerdotes habere mavult. Secundo bello Punico, Romam etiam deportatus

portatus eſt ſacer lapis, quem Matrem deûm incolæ dicebant, per legatos tres, M. Valerium, L. Eminium, & C. Cæcilium Galbam, & quæſtores duos Cn. Tremillium Flaccum, & M. Valerium Falconem: receptaque fuit dea Romæ à ſapientiſſimo homine P. Scipione Naſica, qui à Senatu in tota civitate vir optimus judicatus fuit: & quod magis admirabile eſt, adoleſcens erat. Galli dicti ſunt, à Gallo flumine Phrygiæ. Teſtes Samia teſta ſibi amputant. Rhea nominatur Cybele, à monte Cybelo, quæ eſt pars montis Dindymi.

CAP. XIII.

De Duumviris, & Decemviris Sacrorum.

DVumviri à Tarquinio Superbo inſtituti fuerunt, qui ſoli inſpicerent libros Sybillinos: deinde cum plebs creari ex ſuis inſtaret, ex plebeiis & patriciis creati x, & inde xv, qui libros inſpicerent. Sic à duumviris ad Decemviros & Quindecemviros res devenit: & aliquando data cura corrigendorum Faſtorum fuit: Hi Februarium, qui ultimus erat, poſt Ianuarium poſuerunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. XIV.

De Epulonibus.

VEteres Pontifices (ut ait Cicero) propter multitudinem ſacrificiorum, tres Epulones eſſe voluerunt, ut ludorum epulare ſacrificium facerent. Id ſacerdotium antiquum fuiſſe conſtat, ſed de ætate nondum legimus. Numerus auctus fuit, duo additi, & quinque fuere Epulones. Et poſtea, theatralium ludorum atque Circenſium ambitione, ſeptem fuiſſe Epulones leguntur.

CAP. XV.

De Titiis Sodalibus.

SOdales Titii ſacerdotes extra Vrbem habitabant, & in tuguriis certa auguria ſervabant, quoniam ad id deputati à Pontifice erant. Nomen inditum eſt ab avibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

POMPONI LAETI
De
LEGIBVS ROMANIS
LIBELLVS.

Quotuplex ſit lex, & Ius.

IVs pluribus modis dicitur. Naturale, quod eſt commune omnibus animalibus. Ius gentium, quo gentes humanæ utuntur. Ius civile, quod ex legibus, plebiſcitis, ſenatuſconſultis, decretis Principum, & autoritate prudentium venit. Ius publicum, in Sacerdotibus & Magiſtratibus conſiſtit. Ius privatum, ad ſingulorum utilitatem. Ius etiam dicitur locus in quo jus redditur; ut meminit Paulus De lege, & legis origine. Lex (ut Chryſippus definit) eſt divinarum & humanarum rerum notitia. Lex dicitur rogatio, & obnunciatio. Lex donum eſt Dei, dogma hominum ſapientum, coërcitio [pravæ] voluntatis. Legis virtus eſt, imperare, vetare, punire, permittere. Lex eſt æternum quiddam, quod univerſum mundum regit, imperandi prohibendique ſapientia. Ex hac lege lex noſtra eſt, ratio menſq; ſapientis. Æqualis Dei eſt lex, conſtatque ad ſalutem civium, civitatumque incolumitatem, vitamque omnium quietam & beatam.

Igitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Igitur ubi lex non eſt, quies & beatitudo non eſt. Et apud illos antiquiſſimos mos ſapientum lex erat: id erat quoniam antiquitas proxime accedebat ad Deum. Lex Magiſtratibus præeſt, & Magiſtratus populo. Optime putat Cicero, Magiſtratum eſſe legem loquentem. Imperandi, & obtemperandi modus debet eſſe: nam & qui bene imperavit, aliquando obtemperet neceſſe eſt: & ipſi mortales non ſolum obtemperare & obedire Magiſtratibus debent, ſed eos colere atque diligere. Poteſtas eſt facultas à populo, ſeu principe, publice data. Magiſtratus dici cœptus eſt, cum à populo creatus fuit Magiſter populi, id eſt, Dictator.

Prima fertur Ceres dediſſe leges mortalibus, poſtea ipſi ſapientes: Phoroneus Argivis dedit, Moyſes cœlo lapſas Hebræis; Ægyptiis Mercurius, Draco & Solon Athenienſibus, Minos Cretenſibus, Lycurgus Lacedæmoniis, Thuriis Charondas, Romanis Romulus.

De Allia [Aelia] & Fuſia LL.

Allia & Fuſia LL. reſiſtebatur pernicioſis legibus in civitate: quæ ideo erant propugnacula & muri otii & tranquillitatis. Sed P. Clodius Trib. pl. L Piſone & A. Gabino Coſſ. quatuor leges tulit. Ex his ſecunda fuit, Ne quis per eos dies,

quibus

quibus cum populo agi liceret, de cœlo ſervaret. Et quarta cavebatur, Ne quem Cenſores in Senatu legendo præterirent; neue quem [qua] ignominia afficerent; niſi qui apud eos accuſatus, & utriuſque Cenſoris ſententia damnatus eſſet. Hac lege diminuta eſt Cenſura, quæ eſt magiſtra vitæ & modeſtiæ.

De L. Aurelia.

Aurelia lege communicata ſunt judicia Senatui, Equitibuſque Romanis, & Tribunis ærariis. Eam tulit L. Aurelius Cotta, prætor.

De L. Acilia.

Manius Acilius Glabrio legem [Aciliam] tulit De pecuniis repetundis, in qua ne comperendinari quidem reum ſinit.

L. Piſo primus tulit legem De pecuniis repetundis.

De L. Annonia, [*Clodia.*]

P. Clodius Trib. pl. De annona legem tulit, Vt frumentum, quod antea * ſenis æris [l. ſemiſſibus] ac trientibus in ſingulos modios dabatur, gratis daretur.

De L. Annaria.

Ea lex annorum modum definit, quibus Magiſtratus capiendi poteſtas ſit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

De L. Aternia. [*Aeternia.*]

Hæc lex, cum mos priſcus fuiſſet irrogandæ mulctæ per Magiſtratus, ovis aut bovis nomine; ovis ære deno, bovis ære centeno definivit.

De L. Aquilia.

Aquilia lex ab Aquilio [Trib. pl.] lata, De dolo malo, De fraude, De deceptione, De ſimultate.

De L. Cincia.

M. Cincius legem tulit, qua cavetur antiquitus, Ne quis ob cauſam orandam donum, pecuniamve acciperet.

De L. Calpurnia.

Calpurnia lege pecuniaria pœna inter alias pœnas adjecta fuit. Eam tulit L. Calpurnius Piſo, [Frugi.]

De L. Cornelia.

Cornelia lege cavetur, Ne quis legatis exterarum nationum pecuniam expenſam ferret. A. Cornelius Coſ. tulit. Et idem [C. Cornelius Trib. pl,] aliam tulit, Ne quis in Senatu legibus ſolveretur, niſi ducenti adfuiſſent; Neve quis, cum ſolutus eſſet, intercederet, cum ea de re ad populum ferretur. Tulit idem Cornelius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ius, Vt Prætores [ex] edictis ſuis jus dicerent.

Lex eſt à Cornelio quodam lata, ut homines, qui parricidii cauſa telo accincti ſunt, gladio perſequantur.

De L. Caſſia.

A Caſſio Longino [Trib. pl.] lex lata eſt Caſſia, Qua populus per tabellam ſuffragia ferret. C. Mario, C. Flacco Coſſ. alia ab eodem lata, Vt ille, quem populus damnaſſet, cuive imperium abrogaſſet, in Senatu non eſſet.

De L. Fabia.

Fabia lex à Fabio lata, Qua adjecta pœna eſt illis, qui deducunt & ſectantur candidatos in comitia.

De L. Falcidia.

Lege Falcidia, à Falcidio lata, cavetur, Ne plus dodrante legare liceret; propterea, quod multi hæreditatem recuſabant.

D. L. Flavia, [Fabia.]

Flavius [*immo* Fabius] legem tulit De plagiariis, Cum quis dolo ſervum, aut pecus à domino, & filium à patre ſubtrahit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

De L. Frumentaria.

Frumentaria lex à C. Sempronio Gra cho [Trib.pl.] lata eſt, Qua frumentu è publico diſtribueretur Populo Rom.

De L. Gabinia.

A. Gabinius [Trib. pl.] legem tulit Qua bellum Cn. Pompeio Magno con tra piratas datum eſt, contra C. Trebe lii Trib. pl. interceſſionem.

De L. Hortenſia.

Q. Hortenſius [Dictator] legem tu lit, Vt eo jure, quod populus ſtatuiſſet omnes Quirites tenerentur.

De L. Iulia.

Iulia lege puniuntur Adulteri. Ean Iulius Cæſar tulit. Idem legem tulit D peculatu in eos, qui Rempubl. vel Sacr. furati ſunt vel furantibus auxiliati ſunt, vel furta ſcientes ſuſceperunt.

De L. Iunia.

Iunius Silvius [*immo*, Silanus] Conſ. cum Q. Cæcilio Metello legem Iuniam tulit, bello Cimbrico; quod diu prave & infeliciter geſtum eſt, propter diminuta militiæ ſtipendia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

De L. Lectoria, [ſive *Latoria.*]

Cum adoleſcentes in contractibus circumveniri ſolerent, Q. Lectorius pœnam Deceptoribus adjecit.

De L. Licinia [& *Mucia.*]

P. Licinius Craſſus Orator, & Q. Mucius Scævola Pontifex maximus, legem tulerunt De regundis civibus, ut in ſuæ quiſque jus civitatis redigeretur, cum multi Itali cupiditate civitatis Romanæ tenerentur.

De L. Manilia.

L. Manilius legem tulit, Vt quando res à nobilibus adverſæ geſtæ fuerant, illi ad Magiſtratus gerendos admitterentur, quorum majores in Rom. Republ. magiſtratum non exercuiſſent: hujuſmodi autem *novi* appellantur.

De L. Oppia.

C. Oppius [Trib. pl.] legem tulit, Ne ſuperfluo ornatu mulieres Romanæ uterentur: neve pilentis, id eſt, rhedis penſilibus, veherentur: neve plus uncia in auribus appenderent.

De L. Otthonis.

Otho Trib.pl. legem tulit, Ne quis cum ordine Equeſtri in ſpectaculis ſederet, niſi ſeſtertia quadraginta poſſi-

deret. Quod ſi contingeret, quiſquis e[illegible]
ſet, ſive ingenuus, ſibe libertus, inter E
quites ſpectare liceret in gradu XIV.

L. Roſcius Otho Conſ.[immo Trib.
pl.] legem tulit, Vt in theatro Equitibu[s]
Romanis ordines XIV. ſpectandi grati[a]
darentur.

De L. Papia.

Lege Papia prohibentur Peregrini u[t]
urbe Romana.

De L. Plotia, [ſive *Plautia.*]

M. Plotius Silanus Trib. pl. Cn. Pom
peio Strabone & L. Porcio Catone Coſſ.
legem tulit, Vt ſingulæ Tribus quino[s]
denos ex eo numero ſuffragio crearent,
qui eo anno judicarent.

De L. Pompeia.

Cn. Pompeius Strabo lata lege vete
ribus incolis Tranſpadanis jus Latii de
dit, quod cæteræ Coloniæ Latinæ habe
bant, ut petendi Magiſtratus & civita
tis Romanæ jus adipiſcerentur.

Cn. Pompeius Magnus legem tulit,
Vt Quæſtor ſuffragio populi, ex his qui
Conſules fuerant, crearetur.

Idem Pompeius legem tulit, qua aſper
rima pœna patricidas afficit, Vt, Si quis
parentis, filiive fata properaverit, clam
aut palam, inſutus culleo cum cane &

gallo

gallo gallinaceo & vipera & ſimia, in mare aut in flumen projiceretur.

De L. Roſcia.

L. Roſcius Otho legem tulit, Vt equitibus Romanis in theatro XIV gradus, ſive ordines, darentur.

De L. Satura.

Satura lex eſt, Quæ uno rogatu multa & varia comprehendit.

De L. Scantinia.

P. Scantinius legem tulit, Qua puerorum concubitores gravi ſupplicio afficiuntur.

De L. Tutelari.

Lege Tutelari cavetur, Ne quis tutor per ſimulationem Pupillum fraudet.

De L. Valeria.

Valerius Publicola legem tulit, Vt nulli magiſtratui liceret corpus [caput] Romani civis indicta cauſa condemnare; liceretque damnatis ad populum provocare.

De L. Variana, [ſive Varia.]

Q. Varius Trib. pl. legem tulit, Vt quæreretur de his, quorum ope conſiliove ſocii [contra] P.Rom. arma ſumpſiſſent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

De L. Voconia.

Voconius legem tulit, Ne quis cenſus, hoc eſt, pecunioſus, hæredem unicam relinqueret filiam. Erat autem cenſus ille, qui c millia in profeſſione detuliſſet.

Hæc habui, M. Pantagathe, quæ de Magiſtratibus & Sacerdotiis, & Legibus compendioſe ſcriberem: ut ex eo Compendio aliqua ad noſtros utilitas perveniat: Et ita depinxiſſe opinor, ut ante oculos velut in tabella poſuerim. Scribant alii diffuſius: Pomponio ſatis eſt placere ſuis.

FINIS.

Quæ de Iuriſperitis libello DE MAGISTRATIBVS *ſubjunxerat Auctor, omiſimus; nulla hercule Lectoris fraude, cum ea omnia habeantur in Enchiridio Pomponii veteris ICti, De Origine Iuris, ff. lib.* 1. *tit.* 11. *Libellum De Legibus, quem adjunximus retractum ex vetuſtiſſima editione, aliquot locis caſtigavimus & totũ concinniorem reddidimus: neglectum hactenus, ut opinamur, quod depravatiſſimus circumferebatur: deinde quod jejune & tenuiter admodum ſcriptus, & ex corruptis Aſconii Pediani reliquiis per ſaturã collectus. Quod fortaſſis alibi fuſius docebimus.*

T. S. 1625.

Sequun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Sequuntur *Teſtimonia* nonnulla ſuperioribus adjungenda.

M. Antonius Sabellicus Dialogo de Latinæ linguæ reparatione.

Ad M. Anton. Maurocenum Patricium Venetum.

Subjiciam adhuc quoſdam (*inquit Benedictus Prunulus*) quorum ſcripta jampridem leguntur: occurruntque inprimis Pomponius Sabellici noſtri præceptor, & Platina; uterque (ni fallor) Laurentii Vallenſis auditor. Pomponii pauca omnino extant; ſed illa ipſa accuratiſſime conſcripta novimus, quæ de Legibus, Sacerdotiis, & ad M. Pantagathum ſcripſit: quanquam & de arte Grammatica edidit præcepta. Omnia mira vetuſtate redolentia: arguuntque plane hominis ſtudium, quod in recognoſcenda vetuſtate præcipue fuit occupatum. Platinæ hiſtoria, & quæ De honeſta voluptate ſcripſit, omnibus nota ſunt.

Ibidem Baptiſta Guarinus.

Nam quod ad Domitii [Calderini] Veronenſis, municipis mei, Commentarios ipſos in Valerium Martialem attinet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

multum diuque Sipontenus antiſtes [Nicolaus Perottus] & Pomponius, qui omnium primus id opus Romæ interpretatus dicitur, in ea lectione, ut audio evigilarunt, dictaruntque non pauca.

Ibidem.

Petrus Marſus Ceſenſis: is non ad Poëtas ſolummodo explicandos, ſed Oratores quoque & philoſophos ſtudium adjecit. Extant ejus in Silium Italicum Commentarii multa eruditione referti. Sed longe utiliora, quæ in Ciceronis opera conſcripſit: eloquens, ut Pomponii auditorem agnoſcas: & quod plus eſt, propemodum Philoſophus: ſed quantuſcunque in philoſophia eſt, eum Argyropoli contubernium effecit. Acutior in Poëtis explicandis, cultiorque meo judicio, Antonius Volſcus, & ipſe Pomponii auditor, diligens in Naſonis Heroidibus, ſed in Propertio diligentior.

Ioannes Cuſpinianus Commentario in Caſsiodori Chronicon Conſulare, Anno ab Urbe cond. 297.

Pomponius Lætus libello ſuo De Magiſtratibus, pulchre de Tribunis plebis: ſed in fine (*cap.* XVIII) commiſcet Tribunos cum Conſulari poteſtate imprudenter.

Fran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Franciſcus Floridus Apologia in Linguæ Latinæ calumniatores.

Summatim eorum perſtringam nomina, qui Romanam Linguam excitare, ac priſtino candori reſtituere laborarunt. Quod autem ordine illos non exſequar, vel id eſt argumento, quod Iovianum Pontanum primum nominarim, ante quem certum eſt vixiſſe Pomponium Lætum, qui quamvis Græcas literas ignoraſſe dicatur, Latine tamen egregie doctus fuit, in ſcribendo infra neminem recentiorum purus candiduſque. Hujus, niſi fallor, auditor fuit Marcus Antonius Sabellicus, dignus plane præceptore diſcipulus, fœcundæ cujuſdam uberiſque eloquentiæ ſcriptor.

Quomodo Pomponio Læto viventi prælatus Domitius Calderinus. Ibidem Floridus.

Sed ad alios Interpretes, ſeu illi Commentatores, ſeu Scholiaſtæ ſint appellandi, devenio: ex quorum claſſe primas plerique Domitio Calderino Veronenſi (Sipontinum ſemper excipiunt) deferre videntur, juveni cum primis acuto, ſed lõge melius nomini ſuo conſulturo, ſi felix ingenium ad gravius aliquod negotium

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

convertiſſet. Qui cum juvenis admodum Romæ publice Latinas literas vivente adhuc Pomponio Lęto profiteretur, ita hominum animos faſcinavit, ut eum relicto Pomponio ſtudioſi fere omnes vulgo ſequerentur: jurene an injuria, utriuſq; ſcripta oſtendunt. Ego hoc tantum dicam, Domitium nihil de ſe nõ ubiq; polliceri, in omnes linguam exercentem, ac de omnibus non male, ſed peſſime ſentientem. Et frontem igitur ſæpe perfricuit, & pleraque, ut ſentẽtiam, cui ſemel adhæſerat, vel jure vel injuria tueretur, confinxit, quæ nuſquam leguntur. Inter omnia ejus arrogantiæ exempla, hoc unum ſubjiciam, quod Ovidii librum in Ibin enarrans, in operis præfatione, poſtquam ſe omnia ex Apollodoro, Lycophrone, Pauſania, Strabone, Apollonio, ejuſq; interprete, & ceteris item Latinis tranſtuliſſe gloriatus eſt, in calce operis, talia fore ſua ſcripta (hæc ſunt fere ejus verba) cõfidit, quæ duo quinquagenarii homines ab eo qui viceſimum nonum annum nondum compleviſſet, diſcere quam turpiter ignorare mallent. Deſignat autem Nicolaum Perottum, ac Pomponium: quorum utrique tam cedere poteſt Domitius, quam P. Virgilio Baptiſta Mantuanus, aut M. Tullio Franciſcus Philelphus. Hujus tamen intolerabile ſupercilium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

lium, creſcentemque indies audaciam Georgius Merula Alexandrinus, vir doctiſſimus, & in ſcribendo maxime accuratus, primus editis in Martialem Notis compeſcuit, planeque oſtendit quantum ab eo quod ubique pollicebatur abeſſet. Angelus quoque Politianus in Domitii ſcriptis non pauca ſomnia deprehendit. Atque ut humanum ſit nonnunquam labi poſſe, Domitio tamen omnia pollicenti, & duos quinquagenarios docenti, nihil ignoſcas.

Paulus Iovius, Epiſcopus Nucerinus, in Elogiis virorum literis illuſtrium.

Iulium Pomponium Lætum Sanſeverina illuſtri familia in Picentinis natum ferunt, adeoque inſigni cura educatum, ut ex adultera matre, alioqui pudica, illudente ei Salernitano Principe, genitus putaretur. Sed vigente demum bello, & labante fortuna Principalis domus, animum ad literarum ſtudia convertit; tanta antiqui moris æmulatione, & naturæ temperantia optimas literas complexus, ut Romæ inter præclara ejus ſæculi ingenia conſpicuus monſtraretur. Nam Vallæ præceptoris, æquata eruditionis opinione, locum exceperat: ſed eum mox *Pauli II injuria percelebrem fecit; quum literatos quoſdam, & in his Platina, atque

quæ Callimachum, tanquam impios atque maleficos, tormentis excruciaſſet. Nam è Venetiis Romam pertractus ad dicendam cauſam [Lætus] perpetua vitæ innocentia tutus, nihil terreri potuit, ut integro conſtantique animo indigna faterетur. Veterum enim ingeniorum illuſtria nomina ſibi ipſis indiderãt, quum in cœtu ſodalium laureati Muſas colerent. Ea nominum novitate Pontifex elegantia literarum imperitus ſuſpicioſuſque, vehementer offendebatur, quaſi id eſſet occulta conjurantium teſſera ad obeundum inſigne facinus. Xyſto demum Innocentioque faventibus, in gymnaſio docuit incredibili nominis autoritate, auditorumq; frequentia. adeo ut ante auroram profitentem, Romana juventus à media ſtatim nocte præoccupandis ſubſelliis præveniret. Deſcendebat èQuirinali ſæpe ſolus, Diogenis more præferens laternam, quum opes contemneret, & jucunda frugalitate venerabilis haberetur. Simplici namque & pene ſubagreſti convictu uſque adeo gaudebat, ut quum frequenti ſemper limine coleretur, improviſi nobiles convivæ, non ſufficiente ejus puero, per jocum admoniti, coquinæ manus admoverent; unde perurbani ſales, multæque facetiæ ſerentur. Scripſit Grammaticæ compendium:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ium : adultis pueris utile : & graviore
emum ſtylo ſeriatim Romanos Cæſa-
es : gratiſſimoque libello in antiquæ
Vrbis ruinis vera loca atque vocabula
lemonſtravit. (*Itemque Magiſtratus
Romanos & Sacerdotia.*) Sed in ſuggeſtu
ummam laudem promeruit : quod eo
nagis mirum videtur, quum in fami-
iari ſermone hæſitante lingua balbuti-
e eſſet ſolitus , nec orantem demum,
ut clara voce lectitantem ulla omnino
oris titubantia deformaret. Septuage-
narius exceſſit è vita, quum gelidiſſimo
vini potu ventriculi colorem oppreſſiſ-
ſet. Elatus eſt auditorum inſignium piis
numeris , honeſtante funus familia
purpurata Alexandri Pontificis, & lau-
dante Marſo oratore. Quum variis au-
tem Elegiis tumulus ornaretur , epi-
gramma Pontani, conſenſu publico lo-
cum obtinuit.

Pompon, tibi pro tumulo ſit laurea ſyl-
va:
Oſſa, maris rores, myrteaque umbra
tegant:
Teque tegant, artuſque tuos, violæque ro-
ſæque:
Ver habeat, Zephyros ſpiret & ipſe
cinis.

Stillet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Stillet & ipſe cinis, quas & Parnaſſus antra
Theſpia, & ipſa ſuas Aſcra miniſt aquas.

Lege omnino Platinam De vitis Pon ficum, in hoc Paulo; qui prid Calend. S ptembris an. MCCCCLXIV *Pontifex creatu Pontificatus anno* VI, *menſe* X, V *Cal. A guſti, Sixto* IV *locum vacuum fecit, an* MCCCCLXXII. *Sixtus, ſive Xiſtus, iteru Innocentio* VIII *an.* MCCCCLXXXIII. *Inn centius deniq; Alexandro* VI, *an.* MCCC XCII. *qui defunctus an.* MDIII.

Conradus Geſnerus in Bibliotheca unive ſali edita an. M D XLV.

Pomponii Læti De Romanorum M. giſtratibus, [ex Feneſtella deſumptus, Vives ſcribit. *Hæc ibidem ad marginem* Sacerdotiis, Iuriſperitis & legibus libe lus, chartis duabus, & dimidia, impre ſus Moguntiæ; [itemque Lutetiæ apu Chriſtianum Wechelum 1529.] & Baſ leæ apud Brylingerum, 1538.

Ejuſdem De antiquitatibus urbis Ro mæ libellus, excuſus Baſileæ apud Platte rum, 1538, in 8. cum aliis diverſorun ſcriptis ejuſdem argumenti.

D

De exortu Maomëthis liber, excuſus Baſileæ apud Henr. Petrum.

Eadem omnia, quæ prædiximus (præter librum de Maomethe) & inſuper Romanæ hiſtoriæ compendium ex multis diſperſis apud Scriptores locis in unum corpus collectum, ab interitu Gordiani junioris uſq; ad Iuſtinum III, & Epiſtolæ aliquot familiares ad M. Antonium Sabellicum & Angelum Politianum, & Vita ejus per M. Antonium Sabellicum, impreſſa ſunt Argentorati apud Schurerium, 1515, in 4, cum Indice, chartis XXI, & dimid.

Beatus Rhenanus præfatur in libellum De antiquitatibus Romę, & ſuſpicatur eum non eſſe Pomponii, quoniam & pauca, & ineleganter ſcripta contineat: aut certe non id ſcriptum ut ederetur, ſed memoriæ gratia tantum.

Scripſit De arte Grammatica [impreſſa eſt in Italia] primo ſuo tirocinio, ex veteri Grammaticorum forma.

Cum Varrone diu luctatus eſt, ut in integrum reſtitueret.

In Criſpo [Saluſtio] & Livio repoſuit quædam.

Laurentium Vallam audivit: fuitque ab initio contemtor religionis; ſed ingraveſcente ætate cœpit res ipſa, ut mihi dicitur, curæ eſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Cætera ſtudiorum ejus monumen (præter antedicta) ſi qua fuere, in di ptione domus per civilem ſeditioner ſub Xyſto Pontifice, intercidiſſe credu tur.

Hæc ex Vita ejus per Sabellicum; c & ſtilum ejus caſtum magis quam co tum eſſe ſcribit.

Pomponius Lætus exiguæ eruditi nis. Tota illa ejus celebris diligen circa verba & hiſtorias aliquot, tum xa eruta, & monumenta diruta co ſumpta eſt. Vives.

Caſpar Barthius Adverſariorum lib. XX. cap. XX.

Præmia vulgi rectiſſime Pomponi Sabinus, ſive is Lætus etiam eſt, Fama intelligit.

RAPHA

RAPHAELIS VOLATERRANI
De
MAGISTRATIBVS ET SACERDOTIIS ROMANORVM
Commentarius.

Ex Commentariorum Vrbanorum lib. XXIX.

DE Romanorum Magiſtratibus hæc comperimur. Primum *Dictator* pluribus de cauſis diceba-tur. Aut rei gerendæ, id eſt belli cauſa gravioris. Primuſque fuit T. Largius, cum LX populi Latinorum adverſus Romanos conjuraſſent: auctor Diony-ſius Halicarnaſſeus. Deinde clavi figen-di cauſa, quum gravi morbo peſtilentiæ civitas affecta eſſet, Senatus L. Manlium Imperioſum Dictatorem, clavi figendi cauſa dici juſſit. Iſque clavus in æde Io-vis in Capitolio in dextro latere fixus eſt: auctor Livius. Sed & ob aliquam aliam calamitatem clavus affigi etiam ſolitus, Comitiorum item conſularium cauſa, ut Conſul Dictatorem diceret, ſi continge-ret utrunque, aut per bellum, aut aliam neceſſitatem ab Vrbe abeſſe. Aut quæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſtionis exercendæ, quando Q. Cincinn-
tus Dictator factus, ut Sp. Melii, regnu
affectantis, temeritati reſiſteret. Aut
gendi ſenatus, numero deficiente, ut
Fabius Buteo. Modus autem hic fuera
Conſul Dictatorem dicebat, Dictat
Magiſtrum equitum: noctuque ta
tum dicebatur, & in ſolo Romano qu
Italia terminabatur. Sexq; tantum me
ſes durabat. Et ex Patriciis C. Martiu
Rutilius tantum de plebe in bello Fal
corum dictus, qui & ipſe de plebe hom
nem L. Plaucium Magiſtrum equitu
dixit. Procedebat cum lictoribus xxi
ac totidem ſecuribus: à quo provocat
non erat. Magiſtratum hunc Romani
Albanis acceperant, apud quos Meti
Suffetius Dictator invenitur prius fuiſ

Tribunorum plebis creandorum cauſ
ſeceſſus plebis fuit in montem Sacrum
Senatu gravatæ. Inde per Menenium A
grippam reducta, dato exemplo ventr
ad membra, Tribuni duo primum cre
ti: deinde per aliam ſeceſſionem tre
mox quinque alii, fuereque tandem n
mero x. Sacroſancta vocabatur poteſta
nec ſicuti aliæ, per Dictarorem unqua
ceſſabat. Abſque judicii diſcuſſione i
exilium carceremque mittebat. Curia
non ingrediebatur, ſed in ſella ante veſt
bulum permanebat, dum S. C. fieret

quo

quod ſi properet, T. litera annotabat; ſi minus, intercedebat. Ab Vrbe nec per unum diem abeſſe licebat. Domus ejus die, noctuque apertis foribus patebat, ut auxilio plebi omnibus horis (ſi quando opus) foret. Præterea de plebe tantum fuerat, & qui patrem vivum non haberet: ex quo Servilius tribunatum falſo geſſiſſe creditus: quod pater ejus, quem deceſſiſſe opinio erat, vivere ferebatur. Inter ſe quoque ſi diſſidebant, plus poterat unus, qui prohibuiſſet, quam reliqui, qui rem aliquam probaſſent: auctor Plutarchus in Catone. Capitis etiam diem & Dictatori, & Conſuli poſt Magiſtratum dicere poterant. Nec purpuram, nec ſellam, nec lictores, ut Conſules & Prætores, habebant, ſed tantum unum viatorem.

Per aliam plebis diſcordiam, quæ delectum pati non poterat, neceſſe fuit *Tribunos conſulari poteſtate* creare: creatique ſunt ex Patribus, A. Sempronius Atratinus, L. Atilius & Cæcilius: auctor Livius. Hi duorum generum erant: comitiarii, qui in comitiis fiebant; & Rutilii ſeu Rufi, qui in caſtris: Nam Rutilius Rufus legem tulit de eis in exercitu creandis: ut auctor Feſtus.

Prætores numero XVIII fuere: habebant ſellam curulem, & lictores ſex, tra-

beam item, reliquaque Conſularia inſi-gnia. Ab initio unus tantum Prætor Vrbanus fuit, qui in Vrbe jus diceret, omnemque publici ac privati juris poteſtatem habebat: equis item albis utebatur. Alius deinde Prætor Peregrinus factus qui inter peregrinos jus dicebat. Deinde adauctus paulatim numerus, qui & urbanis & provincialibus rebus adeſſent: Sylla quatuor, Auguſtus duos, Claudius totidem adjecit. Inter minores magiſtratus etiam jus dicebant. Abſentibus Conſulibus, Prætor Vrbanus ſenatum & comitia habere poterat. In provinciis non ſolũ jus dicebant, ſed res gerebant. Quæſtores ſub ſe habebant, qui vice eorum fungerentur, cũ op⁹ eſſet, ſicuti Dictator Magiſtrum equitum, & Conſul Legatum.

Proprætores prætoria poteſtate provincias etiam adminiſtrabant.

Quæſtores vetuſtus magiſtratus. Gratianus Iuriſconſultus, in eo libro, quem de Poteſtatibus ſcripſit, ipſum etiam Romulum & Numam duos habuiſſe Quæſtores, quos non ſua voce ſed populi ſuffragio creatos, ſcriptum reliquit. Deinde Tullum Hoſtilium ſine dubio Quæſtores etiam habuiſſe. Dictos autem à quærendo: quorum officium, partim ærarii & urbanæ pecuniæ curam agere, partim provincias exigendis vectigalibus ſortiri, quan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

quandoque in ſenatu occupari: & hos *Candidatos Principis* eſſe dictos: nonnullos in exercendis quæſtionibus verſari: alios *Quæſtores parricidii* dictos, qui ut capitalibus rebus præeſſent, à populo conſtituebantur. Hæc ex libris Digeſtorum. Reperio quoque apud Valerium, Quæſtorum fuiſſe curam, legatos, regesve Romam venientes, pro dignitate populi Rom. excipere, ac honorare, obviamque proficiſci. Nam legati primum ædem Saturni petebant, ubi ærarium erat: ibique mos erat, ut à Præfectis ærarii ſcriberentur eorum nomina, traderenturque Quæſtoribus, qui & eos donis proſequi, & ægrogtos curare, ac demum mortuos ſumptu publico ſepelire ſolebant. Ærarium enim apud Saturni prius ædem fuit: Hic libri elephantini ſervabantur, in quo XXXV tribus conſcriptæ, tum ſenatuſconſulta omnia fuerunt: Libros autē linteos Pontifices retinebant, in quibus annales conſcribebant. In ipſo quoque ærario locus erat ſecretior, ubi vigeſima vectigalium ſervabatur: Livius XXXVII. Cætera expedientibus, quæ ad bellum opus erant, Conſulibus: aurum vigeſimarium, quod in ſanctiore ærario ad ultimos caſus ſervabatur, promi viſum eſt; prompta ad III. mil pondo auri. Fiſcus deinde ærarium appellari cœptus,

 à fiſcel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

à fiſcella, id eſt, crumena, ubi ſervabantu
pecuniæ, ut ait Varro. Primum *Fiſci ad
vocatum* inſtituit Hadrianus princeps, u
teſtatur Spartianus. Vectigal Pop. Rom
inter alia fuit vigeſima reddituum om-
nium rei frumentariæ in Italia: prætere
ſal à ſingulis exigẽdum, Salinatoris com-
mentum. Qui vectigalia redimebant,
Publicani appellati, & *Mancipes* publica-
norum principes, ut ait Pedianus.

Senatores primum à Romulo centum
inſtituti, *Patres* appellati: ex his geniti,
Patricii dicti: qui vero poſtea per Reges
ac alios additi fuere, *Patres conſcripti* &
minorum gentium vocati apud Gellium:
Fuereque uſque ad mille. quem nume-
rum Auguſtus poſtea minuit. Qui non,
uti nunc, mercedem aut ſtipendium ali-
quod à Republ. ſumebant, ſed gratui-
tam exhibebant operam, quod ſane ex
nonnullorum Senatorũ paupertate ma-
xime declaratur. Liberalitas tamen Prin-
cipum multis providit. Auguſtus item,
teſte Tranquillo, Senatus cenſum am-
pliavit, ac pro DCCC duodecies LLS. ta-
xavit, ſupplevitque non habentibus. Et
in Veſpaſiano ſcribitur: Explevit cenſum
ſenatorum, Conſulares inopes quingen-
tis ſeſtertiis annuis ſuſtentavit. Senato-
res libertinos in ſenatum, Commodus,
teſte Lampridio, adſcivit: Cæſar etiam
Gallos:

Gallos: Heliogabalus Senatulum mulierum in Colle Quirinali inſtituit. Auguſti quoque conſtitutione Senatores, priuſquam conſiderent, vino & farre ſacrificabant ei Deo, in cujus ædem convenerant: nec ultra, quam bis in menſe plerunque cogebantur. Ante ortum aut poſt occaſum ſolis, Senatuſconſultum irritum erat: Ante annos XXV in curiam ingredi non licebat, poſt caſum Papirii Prætextati. Senatores ex lege poſt annos LX non citantur, ut auctor Seneca ad Paulinum. Citatis vero ex lege, non venientibus pignora auferebantur, ut videre licet apud Ciceronem de Oratore lib. III. Duobus tantum exceptis caſibus: cum ſupplicatio videlicet, aut triumphus alicui decernendus. Nam tunc uti placerent, libenter omnes ſponte, minimeque coacti properabant: Cicero Philippica prima. De ſupplicationibus referebatur; quo genere Senatores deeſſe non ſolent. Senatuſconſultum tribus modis fiebat; ſententia, verbo, diſceſſione: de quibus teſtatur Livius XXXVI. Livium Salinatorem, inquit, olim damnatum, in Senatum venire, & tonderi, ſqualloremque ponere Cenſores juſſerunt. Sed tum quoque aut verbo adſentiebatur, aut pedibus in ſententiam ibant. quos modos ſane deprehendimus fuiſſe ignobilium

Senatorum; præcipuorum vero, ſententiam dicere. Pedibus ibant movendo in locum illius, cujus ſententiam probabant: Vnde *Pedarii Senatores* dicti ſunt. Gellius vero etymi cauſam dicit, quod pedibus in ſenatum irent; ad eorum differentiam, qui curru vehebantur: in quo ſella erat, quod curulem jam dignitatem obtinuiſſent. In ſententia vero dicenda is ordo erat, ut ait Gellius, ante legem de Senatu habendo. Princeps Senatus primum à Conſule rogabatur, deinde Conſules deſignati, deinde reliqui præcipuæ exiſtimationis. Cæſar Conſul Catonem rogavit, dicentemque non placita, in carcerem duci juſſit, ſequenteque eum ſenatu, pudore motus prohibuit. Quem vero ordinem, ut ait Tranquillus in Cæſare, Calendis Ianuariis Conſul ſervaſſet, toto anno ſervabant. Sententia inſuper, ſi quando non tota placeret, dividebatur. Cicero in epiſtola ad Lentulum: Poſtulatum, ut ſententia Bibuli divideretur. Pedianus in oratione pro Milone: Cum aliquis dixit, quod non probaretur, poſtulabant, ut divideretur, & de ſingulis referretur: Seneca in epiſtolis. Quod fieri in Senatu ſolet, jubeo illud dividere, & ſententiam ſequor. Et hæc quidem de ſenatu.

Conſules primi poſt exactos reges L. Iu-

nius

nius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus, quibus dati XII. faſces, ac totidem ſecures, cum lictoribus; ita, ut apud unum tantum eſſent, ne timor duplicaretur, isque major Cõſul appellaretur. Val. Publicola, eis ſecures ademit, dum provocandi poteſtatem à Conſulibus dedit. T. Largius Dictator reſtituit, ita tamen, ut minime in caput Romani injuſſu populi valerent. Addita his, ſella curulis, purpurea trabea, prætexta: quæ omnia ab Hetruſcis, teſte Livio, accerſita ſunt. Plebs deinde per ſeditionẽ, alterum de ſuis obtinuit; alterum item Campani ſuperbi per Annium petierunt Conſulem Campanum, quem Torquatus paulo minus quin è curiæ gradibus præcipitem dejecerit. Prima hæc poſt Dictatorem poteſtas: Cives in carcerem mittendi, non tamen necandi auctoritatem habebat.

Proconſules autem (ut narratur in libris Digeſtorum) ſex lictores, ac tantum in provincia jus habuere, ingreſſi urbis portas amittebant legatos, & ipſi conſtituebant, qui accepta ab eis facultate, adminiſtrabant.

Candidati & honores petituri, in campum ad Comitia deſcendebant, in Septis, Ovilibuſque, locis, videlicet, eorum ſimilitudine factis.

Comitia conſularia, calata, tributa, centuriata,

turiata, curiata. *Calata* à calando, id eſt vocando per lictorem: *Curiata* tantum ex curiis civium, quę xxx fuerāt, conſtabant: *Centuriata* frequentiſſima, per cornicinem ex cenſu & ætate accerſebantur: *Tributa* vero ex omnibus regionibus urbis, & tribubus.

Accedebant prærogativæ juniorum ſeu veteranorum: hoc eſt, ex omnibus qui militarent, juvenibus & veteranis Centurię ad *ſuffragia* deligebantur. Conſul vero ſortiebatur, quæ pro unoquoque candidato prærogativa juniorum prius ad ſuffragia mitteretur, quam & præco citabat, in montem citatorum dimiſſa. Claſſes vero in centurias diſtributæ fuerant. Dabantur ſuffragia duobus modis. Primo, mos fuit, ſententiis ab utraque parte dictis. Deinde tabellis, ut deprehenditur in Cicerone Legum II. In ea, inquit, ſum ſententia, qua te ſemper fuiſſe ſcio, nihil ut fuerit in ſuffragiis voce utilius. Quis autem non ſentit autoritatem optimatum Tabellariam legem abſtuliſſe? quam populo libero nunquam deſideravit, in oppreſſis dominatio & potentia principum flagitavit.

Quandoque non in comitiis Conſules, ſed per Interregem ad hoc factum, legebantur, ob candidatorum tumultum, & arma: Livius 4. Per Interregem creati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Coſſ. ac pronunciati, L. Valerius & M. Horatius: acta res in Flaminis pratis. Pompeium quoque ſolum creatum Conſulem per Sulpitium Interregem legimus apud Plutarchum in Pompeio, Collegæque poteſtatem ei attributam fuiſſe.

Candidati veſte induti alba, ſine toga, ut ait Plutarchus, ne munera ad corruptionem abſconderent: cives rogabant, prenſabantque, merita commemorabant. Naſica vir ſanctiſſimus bis candidatus repulſam habuit. Cæ. Metellus ſemel in Conſulatu, qui poſtea Macedoniam patriæ ſubjecit. Cato quoque ſemel: & Q. Ælius Tubero vir Stoicus in Prætura, ob menſas pellibus hœdinis Pop. Rom. paratas.

Cenſores primi L. Papirius Mugillanus, & L. Sempronius Atratinus: anno Vrbis cccx per quinquennium ab initio facti: deinde ob eorum inſolentiam per Mamercum Æmilium Dictatorem ad annum & ſex menſes redacti: ut auctor Livius 4. Alteroque defuncto ſe etiam alter magiſtratu abrogabat, totidemq; fiebant. Cenſum agebant civium Rom., luſtrumq; condebant: quem prius Servius Tullus inſtituit, rem ſaluberrimam: ex quo belli paciſque munia, non viritim, ut ante, ſed pro habitu pecuniarum fierent. Cenſu perfecto edixit, ut in campo Mar-

tio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

tio omnes cives quiſque cũ ſuis centuri
prima luce adeſſent: ibi inſtructum exer
citum omnes, ſue, ove, tauriſq; luſtravi
idque conditum luſtrum appellatum
quia in cenſendo finis factus eſt: milli
LXXX, eo luſtro civium cenſa dicuntur
Bello II Punicio cenſa fuere civium capi
ta CXXVII millia & CVIII. ex quo numero
apparuit quantum hominum Pœnus abſ
tuliſſet: Livius XXVII. Idem lib. XIX dicit,
ſub Q. Pompeio, & Q. Metello Cenſ. ſta-
tim poſt III bellum Punicum cenſa fuiſ-
ſe capita CCC. XIX millia & DCCCXXXIII.
præter pupillos & viduas. quo nunquam
major numerus. Præterea diſciplinam
ordinum, morumve curam habebant: Se-
natum legebant, ab eoque indignos a-
movebant. Quorum tanta ſeveritas fuit,
ut oſcitanté paulo altius civem Rom. in
publico ignominia adfecerint: & equiti
Romano, qui equum ſtrigoſiorem habe-
ret, ſe autem pinguem, mollius ut curaret
equum, admonuerint: auctor Gellius.

De *Præfecto urbi*, ſic ſcribitur in libris
Digeſtorum: Omnia crimina, quæ per
totam Italiam admittebantur, (ut in Epi-
ſtola Divi Severi ad Fabium Cilonem
cautum eſt) Præfectura urbi ſibi vendi-
cat. Initio vero ejus Epiſtolæ, ſic ſcribi-
tur: Quum Vrbem noſtram fidei tuæ
commiſerimus &c. Quicquid igitur in-
tra

ra Vrbem admittitur, ad Præfectum urbi videtur pertinere. Sed & ſi quid intra centeſimum lapidem admiſſum ſit, Præfecti urbi ad cognitionem pertinet. Si ultra, Præfecti urbi notio non erit. Curam præterea habet, tutorum, curatorum non proborum; ſed & numulariorum, ut ab illicitis abſtineant. Macellum quoque, ac forum boarium, ſuarium, piſcarium, olitorium curat, ut juſto veneant res pretio.

Præfecti annonæ frumentum providere urbi habebant, emereque à civibus quod victui ſupereſſet.

Præfectos vigilum, ut ſcribitur in Digeſtis, Auguſtus primum conſtituit, ad incendia reprimenda, quod erat antea officium *Triumvirorum*: nam cohortes opportunis urbis locis diſpoſuit, quibus Præfectos conſtituit, qui furum, incendiariorum, raptorum, receptatorum crimina vindicabant.

Præfectus prætorio, ut in eiſdem ſcribitur libris, erat apud Imperatorem qualis Magiſter equitum apud Dictatorem. Nam diſciplinæ publicæ præerat, à quo ex Cæſarum privilegio provocare non licebat: ſecundum, poſt Imperatorem, locum obtinebat.

Ædiles plebeii, & *Curules* ſatis nomine ipſo diſtinguuntur. Hi ludos cura-

bant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

bant, aquas, cloacas, publicaque ædificia. Quicquid etiam rerum vitioſarum pro ſincero, fractumque pro integro venisſet, Ædilitio edicto redhiberi ſolet.

Petitis per legatos, & allatis Atticis legibus, ad eas proponendas *Decemviri*, inter quos Appius Claudius & T. Genutius principes fuere, pro Conſulibus ſine ullis aliis Magiſtratibus creati, à quibus non eſſet provocatio: anno ab Vrbe condita CCCI. Hi, deſcriptis legibus, quum modeſte ſe geſſiſſent, in alterum quoque annum eundem eſſe Magiſtratum placuit. Quo tempore, quum plura impotenter feciſſent, Magiſtratum deponere nolentes, in tertium annum detinuerunt: donec invicto eorum imperio, finem attulit Appii in Virginiam libido, ad quem ſumma rerum referebatur: quo facto, plebs incitata, occupat Aventinum, Decemviros ſe magiſtratu abdicare coëgit: ex quibus Appius, & unus collegarum, qui præcipue pœnam merebantur, in carcerem conjecti, cæteri in exilium acti. Inſtante igitur Virginii accuſatione, & ex altera parte Claudiorum omnium deprecatione, Virginii lachrimæ juſtiores viſæ fuerunt. Itaque antequam dies adeſſet, Appius ſibi necem conſcivit: Livius lib. III.

Triumviri capitales, cauſas criminum

capi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

capitalium cognoſcebant: ab initio duo fuerant, jam inde concreati ad judicandum Horatium illum, qui ſororem interfecerat, rediens à victoria Curatiorum.

Triumviri coloniæ deducendæ: ad hos pertinebat, ut agros, novis deductis colonis, dividerent; urbes deſignarent ædificare volentibus, areas partirentur: commodis regionibus civitatem diſtinguerunt, legibus magiſtratibuſque ſiſterent, & ad ſpeciem optimæ gubernationis Rempublicam effingerent.

Triumviri Reipublicæ conſtituendæ. hi fuere: M. Antonius, Octavianus, & M. Lepidus.

Quum autem magiſtratibus horis veſpertinis in publicum convenire, fas non eſſet, ut habetur in libris Digeſtorum, creati Quinqueviri cis Tiberim, & totidem ultra, qui poſſent pro magiſtratibus fungi.

Erant & Quinqueviri, qui minuendis publicis ſumptibus judicio Senatus conſtituti erant: auctor Plinius Cæcilius lib. 2. Epiſtolarum. Et item Quinqueviri Menſarii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

DE SACERDOTIIS

Pontifex Maximus ſupra omneis Pontifices, omniaq; ſacra erat; penes quem libri rituales, lintei, elephantiniq; erant ubi annales ſcribebant: Tantaque pollebat autoritate, ut Metellus Cœcus Pontifex Maximus A. Poſthumium Coſ. ad bellum properantem (quod is Flamen Martialis eſſet) non ſit paſſus à ſacris recedere: ut Livius XIX teſtatur.

Duûmviri ſacrorum, ſacris libris legendis, carminibuſq; Sibyllæ, fatiſque populi interpretandis præerant: ut ſi quid in urbe portenti accidiſſet, lectiſterniis ad pulvinaria Deorum factis, eorum minas averruncarent: præterea tēpla dedicarent.

Septemviratus Epulonum, genus erat Sacerdotii, additum Pontificibus, qui epularum, conviviorumque ſacrorum & pontificalium cæremonias curarent.

Rex Sacrificulus (alias *Rex ſacrorum*) exactis Regibus creari cœptus, ad obeunda quædam ſacra ſolis Regibus fieri conſueta, quòd populus ægre ferebat, diminutam propterea religionem, & numerum ſacrificiorum.

Iunio Bruto & Marco Valerio Coſſ. *Flamines* Numa inſtituit, id eſt, ſacerdotes, quaſi filamines, quod lanam in capite quandam geſtarent: unum Marti, unum

num Quirino, & alium Iovi, qui Flamē
Dialis diceretur, omnibus ſuperiorem.
Idem & *Salios* XII Marti, quod ſal-
ando per urbem irent, dictos: Mamu-
iumq; vocabant, fabrum videlicet anci-
um, ad ſimilitudinem illius, quod à cæ-
lo delapſum fuit. Quæ inſtitutio diſcre-
are non videtur à modo veteris legis;
David enim legimus ante arcam fœde-
is ſaltando proceſſiſſe.

Potitii & *Pinarii*, Herculis ſacerdo-
s, ab Euandro inſtituti: quæ familiæ
inc nobiles ea loca tenebant. Potitii
utius remanſerunt. Sublati tandem u-
ique ab Appio Claudio Cenſore, his
ifenſo familiis: ob id creditur ira Deo-
um luminibus orbatus: Auctor Livius.

Fœcialis ſacerdotium & *Patris patrati*
em fere & in iiſdem rebus fuerat, in fe-
endo cum hoſte fœdere, & bello indi-
endo, jam uſque à tempore Tulli Ho-
ilii: Formula autem fœderis feriendi
ujuſcemodi à Livio ponitur: Fœcialis,
quit, Tullū ita rogavit: Iubeſne me Rex
um Patre patrato populi Albani fœdus
rire? Iubente Rege: ſagmina, inquit, te
ex poſco: Rex ait, pura tollito. Fœcialis
aminis herbam puram adfert. poſtea
egem ita rogat: Rex, faciſne tu me re-
um nuncium populique Romani Qui-
tium? Rex reſpondet: quod ſine fraude

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

mea, Quiritiumque fiat, facio. Fit er
tunc fœdus, multiſque id verbis peragi
Legibus deinde recitatis, Audi, inquit, I
piter, audi Pater patrate populi Alban
audi populus Albanus, audi ut illa pala
prima, poſtrema, ex illis tabulis, cærav
recitata ſunt, ſine dolo malo: utique
hîc hodie rectiſſime intellecta ſunt: Il
legibus populus Romanus prior non d
ficiet: ſi prior defecerit, publico conſili
dolo malo, tum me Dieſpiter ita p
pulum Romanum ferito, ut ego hu
porcum hodie feriam, tantoque mag
ferito, quanto magis potes polleſque.
ubi dixit, porcum ſaxo ſilice percutit. E
dem modo pars altera, per ſuos Sacerd
tes, ſuumque Dictatorem peragit: Cu
autem bellum per Fœciales indicunt, h
more utuntur: Fœcialis haſtam ferrata
aut ſanguineam præuſtam ad fines e
rum, quibus bellum indicit, defert; n
minus puberibus tribus præſentibus, ha
adjicit: Quod populi priſcorum Latin
rum, homineſque priſci Latini adverſ
populum Romanum Quiritium fec
runt, quod populo Romano bellum cu
priſcis Latinis juſſit eſſe, Senatuſque p
puli Romani Quiritum cenſuit, conſe
ſit, conſcivit, ut bellum cum priſcis Lat
nis fieret, ob eam rem ego populuſqu
Romanus populo priſcorum Latinoru
hom

hominibuſque priſcis Latinis bellum indico, facioque. Id ubi dixit, haſtam in fines eorum mittit, ex quo bellum juſtum eſſe intelligitur.

Virgines Veſtales Numa inſtituit. Quæ ſacra in Italiam per Æneam adducta fuerunt. Virgilius:

Et manibus vittas, Veſtamq; potentem:
Aeternumque adytis effert penetralibus ignem.

Antiſtius Labeo ſcripſit; Minorem quam annis VI, majorem quam X natam, negaverunt capi fas eſſe: præterea, quæ ex ſervis nata ſit, aut corpore ſenſuve diminuto. Neq; illa hæres cuiquam inteſtato neq; inteſtatæ illi quiſquam eſt, ſed bona in publicum redigebantur. Carpento vehebantur, Magiſtratuſq; illis aſſurgebant, magnuſque apud hos illarum reſpectus fuerat: ſi quando pro reis, aut damnatis precabantur. Iul. Cæſar, Tranquillo teſte, per Veſtales apud Syllam meruit veniam impetrare. Ignem perpetuum ſervabant: quæ autem per negligentiam extingui ſineret, flagris à Pōtifice Maximo, cui ſuberant, cædebatur. In ſtupro deprehenſa, viva defodiebatur, eoq; die in Vrbe publici nihil fiebat. Nuper ſub radice Palatini, è regione Coſmæ & Damiani tēpli, multa Veſtalium monumenta refoſſa, in quibus ſtatuæ olim fuerūt. Ex his duo tantū ponam.

I.

Coeliae. Claudiae. V. V.
Maximae. ſanctiſſimaeque
cui egregiam. ſanctitatem
et. in. Deos infatigabilem
operationem. meritis. ſuis.
laudis. aeternam. adhibita
gravitate. Numen. quoque
Veſtae. comprobavit
Sacerdotes. ſacri. Vrbis.

In dextro latere:

Dedicata. cal. Mart
M. Iunio. Max. II. et
Vellio. Aquilio. coS.
curante. Fla. Martiano
et. B. Fictore. V. V.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

II.

Et in altera:

Fla. Maniliae. V. V. Max.
cuius. egregiam. ſanctimo-
niam. et. venerabilem
morum. diſplinam
in. Deoſque. pervigilem
adminiſtrationem
Senatus. laudando
comprobavit
Aemilius. Rufinus. frater. et
Flavii Silvinus. et. Irenaeus
ſororis filii. ob. eximiam eius
erga. ſe. pietatem
praeſtantiamque

In latere dextro:

Collocata XII. cal. April
C. Veraio. Attico. et.
A. Aſinio. Praetextato *coS.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Ad præcedentes Inſcriptiones

NOTÆ P. S.

I.

Coeliae Claudiae.] Inſcriptio hæc Volaterrano, inter alia Veſtalium monumenta, ſub radice Palatini effoſſa dicitur. Non memini tamen me eam uſpiam legiſſe apud Antiquarios. Non Panuinius in Faſtis, aut alibi; non Lipſius in Syntagmate De Veſta & Veſtalibus; non Smetius, non Gruterus in collectaneis Inſcriptionũ repræſentant. Non admodum diſſimiles inibi, ſed diverſæ tamen. Eccillas.

Romæ, in baſi ſtatuæ, reperta in via Sacra ad radices Palatii, è regione S S. Coſmæ & Damiani.

Coeliae. Claudianae
V. V. Maximae
a Diis. electae. merito
ſibi. talem. antiſtitem
Numen. Veſtae. reſervare.
voluit.
Coelia. Numeriana. ſoror. una
cum. Pierio. coniuge. ac. liberis
ſuis. orantes. ut. per. tot. ſecula*
facere. Dii. permittant

* Quot nempe ipſi cum liberis eſſent.

Egre-

Egregia, inquit Lipſius, adulatio. Apud Smetium, qui vidit, eſt *Coelia Nerviana*, non *Numeriana*. Sic quoque apud Gruterum pag. cccx, 2. Stephanum Pighium Annotationib⁹ in Valerium Maximum, ad lib. 1. cap. 1. & Onuphrium Panuinium in civitate Romana. Hic quoque legit, *Merito. quam. ſibi. talem. Antiſtitem.*

Item Romæ.

**Cloeliae. Claudianae*
V. V. Max.
religioſiſſimae, benigniſſi
maeque. cuius. ritus. et. plenam
ſacrorum. erga. Deos
adminiſtrationem
Vrbis. aeterna. laudibus
S. S. comprobat. Octavia
Honorata. V. V. divinis
eius. admonitionibus
ſemper. provocata
Collocata XII. Kal. April
C. Aufidio. Attico *coS*
C. Aſinio. Praetextato

Ex Panuinio Faſtorum lib. 11, ad Annum c∞ xcv. Gruterus, pag. cccix, 7.

* ſupra *Coeliae*; ſi tamen eadem.

S. S. id eſt, *Sanctus Senatus*.

V. V. Max.] Valent notæ, *Virgi* *Veſtali Maximæ.* Sic non ſemel alias.

Cui.egregiam.] Apparet legendũ, *Cui*

Et. in. Deos. infatigabilem. operati- nem.) In alia Inſcriptione Romana, ſ perius laudata: *Plenam. ſacrorum. erg Deos. adminiſtrationem.* Iterumque i aliis: *In. Deos. quoque. pervigilem. adm niſtrationem.* Item: *Religioſam. curam ſacrorum.* Quæ eadem ſunt. Quid in ſa cris *operari* ſit, pervulgatum jam eſt. *Ope rari ſuperſtitionibus*, Livius lib. x. dixit Ovidius Faſtorum VI:

> *Veſta fave, tibi nunc operata reſolvi-*
> *mus ora.*

Tibullus lib. II. eleg. I:

> *Omnia ſunt operata Deo.*——

Propertius lib. II. eleg. XXXIV:

> *Triſtia jam redeunt rerum ſolennia*
> *nobis;*
> *Cynthia jam noctes eſt operata decem.*

Tacitus lib. II. *Nox eadem lætam Germa- nico quietem tulit. viditque ſe operatum.* Nonius Marcellus: OPERARI, *eſt Deos religioſe & cum ſumma veneratione ſa- crificiis litare, vel convivari.* Deinde ex- empla ex auctoribus antiquis profert. Ex quîs hæc potiſſimum huc faciunt. Afranius Excepto:

> *Vt operatum illum Diana degerem ſan-*
> *ctum diem.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Lucilius lib. xxx:

Aut operata aliquo celebri cum æqua-
libu fano.

Hæc, & plura, ille. Iuvenalis Sat. xII,

Et matutinis operatur feſta lucernis.

Verbale *operatio* Plauto, quemadmodum hîc, ſacrificatio eſt;

Vt iſthæc operatio crimen expiet.

Meritis.ſuis.laudis. aeternam.] Corruptum. Forſitan reſtituendum: *Meritis. ſuæ.laudis.aeternam.* vel, *Merito.ſua.laude. aeterna.* vel, *Suis.laudibus.aeternum.* Poſſet &, *Meritiſſimis.laudibus.aeternae. Vr.* id eſt, *Vrbis.*

Sacerdotes.ſacri urbis.] Legendumne, *Sacrae.* an quid aliud comminiſcendum?

M.Iunio. Max.II. & Vellio. Aquilio. coS.] Secundi Conſulis nomen corrige, *M.Iunio Maximo II & Vettio Aquilino.* Fuere Conſules anno Vrbis ∞ XXXVIII.

Dedicata.cal.Mart.M.Iunio.Max.II. et.Vellio. Aquilio.coS.] Inſcriptio quidem ipſa ad eum modum nuſquam, quod ſciam, legitur, præterquam apud Volaterranum. Panuinius tamen in Faſtis hunc indicem dedicationis profert alteri monumento, quanquam de eadem Veſtali virgine, niſi fallor, ſubditam; lib. II. ad annum ∞ XXXVIII.

Cloe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

*

Cloeliae. Claudianae. V. V. Max ſanctiſsimae. ac. ſuper. omnes. retro. maximas. religioſiſsimae. cujus. ſanctimonia a. cunctis. praedicatur. nunc. certe pertinet. eſſe. te. talem. cujus. laudem Numen. quoque. Vestae. honoravit. Fl.

Eucharistus. ſeptem. Epictetus. et Aurelius. Optatus. ſac. ſanctae. Veſtae

V. S. S. L. S. D. exprim

Dedicata. K. Martiis. M. Iunio Maximo. II. et. Vettio. Aquillino COSS. curante. Fl. Marciano

Ex Panuinio Gruterus pag. CCCIX, 8.

Apud Volaterranum amplius eſt in fine, *et. B. fictore V. V.* Sed caſtigatior in nominibus Conſulum eſt Panuinius. Pro *Vellio Aquilio*, ſcribendum *Vettio Aquilino*, uti jam monuimus. Mentio autem *Fictoris* fit etiam in alia Veſtalis inſcriptione:

Romæ, in baſi reperta in via Sacra ad radices Palatii.

Fl. Publiciae. V. V. Max. ſanctiſſimae. et. piiſsimae ac. ſuper. omnes. retro religioſiſſimae. puriſſimae. caſtiſſimaeque ф cuius. religioſam. curam

ſacro-

ſacrorum. et. morum. praedi
cabilem. diſciplinam.
Numen. quoque Veſtæ. comprobauit
Q. Veturius. Memenius. V. E.
Fictor. V. V, dignationis. ergæ. ſe.
honoriſque. cauſa. plurimis
in. ſe. conlatis beneficiis.

In latere ſiniſtro:

Coll. V. Idus. Mart.
Imp. Caeſ. : : : : : Pio. Felic. II. et.
: : : : nobiliſsimo. Caeſ. coS.

Vidit deſcripſitque Smetius. ex quo Gruterus pag. CCCXI.

Fictoris nomen inter officia divina. Alibi in lapidibus *Fictores Pontificum* legimus: non notione illa vulgari: qua Latinis *Fictor*, Græcis *Plaſter*. Quid fuerint, Iſidorus in Orginib. explicat. *Fictor,* inquit, *à componendo & fingendo, velut qui capillos mulierũ linit & pertrectat, & ungit, & nitidat.* Qui locus forte mendo non vacat; & videtur emendandus: *qui capillos mulierum leniter pertrectat, ungit & nitidat.* Apud Auguſtinũ ſexto De civitate Dei, Seneca inſigni Fragmento de ſuperſtitione veterum: *In Capitolium perveni. pudebit publicatæ demẽtiæ, quod ſibi vanus furor attribuit officii. Alius*

nomina

nomina Deo ſubjicit, alius horas Iovi nun-ciat, alius lictor eſt, (Lipſius emendat, *fi-ctor eſt,*) *alius unctor, qui vano motu bra-chiorum imitatur ungentem.*

Vettii autem *Aquilini* Conſulis Pa-nuinius in Faſtis meminit ex antiqua fi-gulina, Romæ:

P. Corn. Aſiatico. II.
T Vettio. Aquil *coS.*

Exhibetq; Gruterus pag. MLXXXII, 17. Apud quem præcedenti pag. MLXXXI, 1, mentio *Aureli. Trumiani Fictoris. Pon-tificum,* in elegantiſſima inſcriptione ta-bellæ marmoreæ, quam Grutero Pighius communicavit è m.ſ. ſcheda Nicolai Flo-rentii. De *Statilio Dionyſio Diſcipulo Fictorum Pontificum*, habes ex Smetio p. CCLXV, 6. Meminitque ſummus vir Iu-ſtus Lipſius Electorum lib. II. cap. XVIII.

II.

Fla. Maniliae.] Hanc habet ex Panui-nio Gruterus Inſcriptionum pag. CCCX, 5. *Fl. Maniliae.*

In. Deoſque.] Ibi eſt, *In. Deos. quoque. pervigilem.*

Aemilius Rufinus. frater. &c.] Hæc illi ad hunc modum perſcribunt:

Aemilius. frater. &

Rufi-

Rufinus. frater. et
Flavii. Silvanus. et
Eireneus. ſororis. filii
militiis. ob. eximiam. erga. &c.

Silvanus] non *Silvinus.*

Collocata.] Hæc, quæ in latere dextro gi teſtatur Volaterranus, deſunt aliis. amen eadem exhibet Panuinius, & ſubribit alteri monumento; *Cloeliae* neme *Claudianae V. V. Max.* quod dedimus ıpra. Sed ibi pro *C. Verato Attico*, legitur *Aufidio Attico.* Videtur in noſtra Inriptione reponendum, *C. Vettio Attico.* Iam illud par Conſulum initio Tabulæ neæ habetur, ubi diſerte:

C. Vettio. Attico. et
C. Aſinio. Praetextato *coS.*

Apud Gruterum, ex Vrſino & Lipſio, ag. CCCCXLIII, 6. Inventa ea Tabula fuit ı Hiſpaniis; extititque olim apud Anonium Auguſtinum, Archiepiſcopum 'arraconenſem, virum longe doctiſſinum & clariſſimum.

Sed ex Memoriis priſcis adſcribam ic Veſtalium aliquot Elogia & laudes, n adulationes?

Romæ, ad campum Floræ, in baſi.

Fl. Publiciae, V. V. Max.
merito. ſanctiſſimae. ac. piiſſi-
mae.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

mae. quae. rite. et. pervili. adminiſ
tratione. omnes. gradus. laude
cumulata. ſacra. ſua. venerata. vi
vit. ut ſeculari. aetate. et. miniſterio
adſit. et. in. futoro. perſeveret
Q. Terentius. Rufus. et. Caen
Veriſsima. parentes
Terentiæ. Rufillae. V. V.
cujus. multi. temporis. bonitatem
et. humanitatem. ejus. circa. ſe
in. breve. ſenſerunt.

Ex altero latere;

Dedica::::
DD. NN. Vale::::
Gallien::::

Apud Gruterum pag. CCCXI, 2. ex Smetio; qui vidit.

Ibidem, in hortis Frederici Cæſii:

Coeliae. Concordiae. Virgini Veſtali. Maximae. Fabia. Paulina. C. F. Statuam. faciendam. conlocandamque curavit. cum. propter egregiam. eius. pudicitiam inſignemque circa. cultum. divinum ſanctitatem. tum. quod

haec

haec. prior. eius. viro Vettio. Agorio. Praetextato. V. C. omnia. ſingulari dignoque. eius. ab huiuſmodi. Virginibus. et Sacerdotibus. coli. ſtatuam. collocaret.

E Baronii Annalibus, & Gutenſtenii ſcholis, Gruterus pag. cccx, 1.

Item Romæ.

Tarpeiae. Valerianae
Vir. Veſt. Maximae
digniſsimae. et. ſanctiſsimae. puriſsimae. venerabilem diſciplinam. in. Deos quoque. pervigil. adminiſtrationem. S. L. comprobavit. Senatus. et populus. L. Egrilius. Strator ..... pietatem. praeſtantiamque. cauſſa. D. D
collocata. V. Cal. Iun. Scipione. Orfito. Q. Nonio. Priſco coS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Ex Panuinio Faſtorum lib. 11. & Ma-
nutio Gruterus pag. cccxi, 4.

Notæ. *S. L.* valent *ſua laude*. Deſidera-
tur autem verſu quarto, *cuius* ante *vene-
rabilem*. Sic, *cujus venerabilem diſciplin.*

Plura ex lapidibus recitat Gruterus
pag. cccix, x, xi, & xii. atque hanc præ-
terea pag. MLXXXVIII, 3.

Romæ. in hortis Mediceis:

Sauffeae. Alexandriae
V. V. Tiburtium
caplatores. Tiburtes
mirae. eius. innocentiae
quam. viba. decreverant
poſt. obitum. poſuerunt
L. D. S. C.

Vidit, deſcripſitque Grutero Sirmon-
dus. *viba*, id eſt, viva. Sic alibi non ſeme-
itemque in alia Inſcriptione Romana
Aelia. Nice. Sacerdos. Bonae. Deae. (
biba. comparavit. &c. id eſt, *ſe viva*
Gruterus è Mazochio & Manutio p. ccc-
xiii, 2. Singulares literas *V. V.* jã expoſui-
mus *Virgini Veſtali*. De *Caplatoribus*, au
Calpatoribus, alius erit aliquando facien-
te Deo dicendi locus, & latior campus
Sed Lapidum atq; Inſcriptionum an-
tiquarum plus ſatis coacervavimus; cum
Volaterrano pergamus.

Au-

Augurum diſciplinam ab Accio Na-
io, ubi de eo diximus, (*li.* XIII,) proceſ-
iſſe narravi: unde Collegium inſtitu-
um: cui tanta fuit auctoritas, ut nihil
nagni in Republica fieret inaugurato,
nauſpicatove, Reges, Cōſules, aut Dicta-
ores, qui vitio creati per augures cenſe-
antur, redeuntes retractabantur: in
nonte conſiſtebat Augur, manum ſupra
aput ejus, qui inaugurabatur, tenebat.
um lituo in altera manu, id eſt, recurvo
aculo, Septentrionem à ſiniſtra, Meri-
liemque à dextra ſtatuens, oculis regio-
nem præfiniebat, verbaque quædam ad
ovem dicebat: atq̄ue ita inauguratus
diſcedebat.

Quæ de Accio tradit lib. XIII. *hæc ſunt.*

Accius Navius, de quo Cicero primo De Divinatione, ſic ait: Quum hic olim ob paupertatem ſues puer paſceret: una ex his amiſſa voviſſe dicitur, ſi recuperaſſet, uvam ſe Deo daturum, quæ maxima eſſet in vinea. Itaque ſue inventa, ad Meridiem ſpectans, in vinea diu dicitur conſtitiſſe. Cumq; in quatuor partes vineam diviſiſſet, triſque partes aves abdixiſſent, quarta parte, quæ erat reliqua, regione diſtributa, mirabili magnitudine uvam

invênit. Qua re celebrata cum vicini omnes ad eum de rebus ſuis referrent, erat in magno nomine: ex quo factum eſt, ut eum ad ſe rex Priſcus accerſeret. Cujus cum tentaret ſcientiam, accuratius dixit ei, cogitare ſe quiddam: id poſſetne fieri consuluit: ille augurio acto poſſe reſpondit. Tarquinius autem dixit, ſe cogitaſſe cotem novacula poſſe præcidi: Tum Accium juſſiſſe experiri: ita cotem in comitium allatam, inſpectante & rege & populo, novacula eſſe diſciſſam. Ex eo evenit, ut & Tarquinius augure Accio Navio uteretur: & populus de ſuis rebus ad eum referret: cotem autem illam & novaculam defoſſam in comitio, ſupraque impoſitum puteal, accepimus.

Huc etiam pertinent ea, quæ libro eodem XXIX, *cap.* de Celebritatibus Sacrorum, *annotavit.*

Lupercalia Euandrus inſtituit, ex more Arcadico, Pani Lycæo, ſive Sylvano ſeni nemorum paſtorumque deo. Luperci nudi per urbem incedebant, ac larvati, flagellis obvios cædentes; putabanturque ex eo ſteriles matronæ fœcundari. Rei cauſa Ovidius (Faſtorum 2.) fabulam adfert. Pana ſpolio leonis noctu ab Herculis uxore fuiſſe deceptum, quum illa veſtem cum viro commutaſſet: quare

veſtem

veſtem deinde abominatus eſt. Noſtri hodie pœnitentes, (felicius quam Luperci, non pellibus quidem, ſed ſagis linoque ora contecti) non alios, ſed ſeſe flagello converberant, nudum ac lacerum tergum ferentes.

Cornelius (Tacitus) lib. XVIII. *Sodales* ſacerdotes Romulum, cum (Tito) Tatio inita ſocietate, feciſſe ſcribit: unde *Titii Sodales* dicti. Et apud Tranquillum legimus, *Sodales Auguſtales:* apud Iulium Capitolinum, *Sodales Antonianos*: Tibure quoque in marmore vetuſto, *Sodales Hadrianales*. Caius (*Digeſtorum lib. 47. tit. 22. l. 4*) in titulo de collegis, dicit Sodales eſſe, qui ejuſdem collegii ſunt. (*Ibidem Marcianus lib.* 1.) Mandatis Principalibus præcipitur Præſidibus provinciarum, ne patiantur eſſe Sodalicia; veluti inhoneſta collegia. Et Auguſtinus ait, Sodales quaſi edales.

Plinius ſcribit Romulum inſtituiſſe *Collegium Arvalium*, ſeq; duodecimum fratrem appellari voluit. Nos *Fraternitatem* & *Confraternitatem* dicimus, qua ſanctiore inſtituto quidam inter ſeſe hodie mutua charitate ac pudico ritu, certaque vivendi formula conveniunt.

Veris initio, ſtato ſolennique die, quem *Megaleſia* vocant, Romani pompam Matri Deum celebrant (*Gallos ſa-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

cerdotes Matris Deûm innuit) prælata d[illegible] vitiarum magna pompa: permiſſumqu[illegible] cuique perſonas eo die induere quas cu[illegible] que libitum, cujuſve magiſtratus au[illegible] hominis imaginem effingere, ante ſimu[illegible] lachrum ejus Deæ ludere. Id ſimula[illegible] chrum dicitur apud Peſſinuntem Phry[illegible] giæ de cœlo deſcendiſſe. Romani reſpon[illegible] ſo accepto, non duraturum imperium ſine eo, legatos pro eo miſerunt: quod concesſum & advectum. in ripa Tiberi[illegible] quum conſediſſet navis, ſola Claudia Veſtalis, quæ inceſti accuſata fuerat, eam trahens ſe virginem probavit. Videre igitur licet has eſſe perſonas, quas noſtr[illegible] ſeculi peſtilentia, non uno die, nec Sacrorum, aut comœdiæ tantum cauſa, ſed duos continuos menſes per ferias ſtultorum permittit: ſub quibus inveterata paſſim licentia cuique licet ſcelerato eſſe, omnique libidinis exemplo uti. Res quidem nova, & tantum inter Chriſtianos hæc immodeſtia viſa.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ANDREAE ALCIATI
ICti clariſſimi
De
MAGISTRATIBVS
Et
OFFICIIS ROM.
Liber.

CVm multa ſint in Iure noſtro non ſatis hactenus intellecta, tum is maxime tractatus expoſitione indiget, qui ad eos Magiſtratus pertinet, quorum in primo Digeſtorum libro mentio habetur. Quamvis enim ab interpretibus multa afferantur, ad Imperatorum poteſtatem, & Proconſulum, Præſidum, Procuratorum, Cæſaris, Iuridici Alexandriæ officium ſpectantia, non tamen rem omnem ita explicant, ut ſtudioſis ſatisfacere poſſint. Nam cum ea munera antiquis Iuriſconſultis cognitiſſima eſſent, non exiſtimaverunt operæpretium ſe facturos, ſi longo ſermone in eorum explanatione commorarentur. At in præſentia propter Latinarum literarum diutinam calamitatem, cum ex Iuriſconſultis plena cognitio haberi nequeat, vix quicquam ſupereſt, unde in certiorem ſemitam deducamur, niſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

recentiorũ conjecturas, & ut ipſi vocant divinationes, pro exploratis rebus recipere velimus. Itaque ut huic quoque parti pro virili opem feramus, quæ ad hunc tractatum pertinentia ex antiquis autoribus collegi, in medium proferre, & cũ ſtudioſis communicare conſtitui.

Sciendum igitur, Romani imperii originem à Romulo regibuſque cæpiſſe: ab his latæ ſunt leges, quas Regias vocant. Is Romulus ex antiquioribus civitatis centum Patres elegit, qui ordo Senatorius dictus eſt: ad hunc decernendi jus pertinebat quæ ex toto regno ad eum deferrentur. Sed & ſacra facere, jus dicere, magiſtratum gerere, ſoli Patricii poterant. Quoties vero vel leges ſciſcendæ, vel magiſtratus creandi, vel bella decernenda erant, tum populus Romanus ipſe conſulebatur, ad eumque hujuſmodi negotiorum jus pertinebat: idq; Dionyſius Halicarnaſſeus diffuſe explicat. Exactis deinde regibus, plebis poteſtas multum aucta eſt, cùm, ſeceſſione facta, à Senatoribus extorſiſſet, ut ex corpore ſuo magiſtratus crearentur, qui Tribuni plebis dicti ſunt. Sacroſancti hi erant, ſummæque autoritatis, ut qui Senatuſconſultis intercedere poſſent. Et quamvis à principio latæ ab his leges, quas plebiſcita vocant, Patritios non obligarent, tamen

lege

ge Hortenſia conſtitutum deinde eſt, ut eo jure quod plebs ſtatuiſſet, omnes Quirites tenerentur. Sic acerrimum telum plebi adverſus nobilitatem datum eſt. Fuit & de eo controverſum, quod majores magiſtratus ex plebe creari Patricii prohibebant, donec & hoc obtentum fuit, ut alter Conſul plebeus eſſet. Cæpêre deinde Caii Sempronii rogationibus judicia cognoſcere: is enim equeſtrem ordinem in eorum poſſeſſione locavit, unde turbulentæ ſeditiones ortæ. Conſtatque, C. Marium, & L. Syllam, qui ea Senatui demum reddidit, vel hac de re præcipue contendiſſe: unde & bellorum civilium maxima incendia orta ſunt. Cum dein pro Senatu Pompeius arma ſumeret; Marianaſque partes, quæ plebem tuebantur, Cæſar ſequeretur; oppreſſaque per eum, & dein Triumviros, Republica, cum in C. Octavium Cæſarem omnia ceſſiſſent; novum ipſe regimen induxit: nec enim Regem ſe, aut Romulum, quod odioſus ſuperbuſque is titulus eſſet, appellari eſt paſſus: ſed Romano veterique nomine Imperator & Auguſtus dici voluit: ſumpſitque Cenſuram, & Tribuniciæ poteſtatis jus, & Maximum Pontificem ſe inſcripſit, Patriſque Patriæ titulum à Senatu populoque Romano accepit. Sane ejus nominum rationem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſic Dion exequitur, ut qui Imperato
appellati ſunt, delectum facere, mili
conſcribere, pecunias colligere, hoſtib
bellum indicere poſſint. Iidem & pace
ſanciendi, ſummum ſupplicium etia
de Senatoribus ſumendi, jus habeant. S
litos fuiſſe priſcos duces ſic appellari, T
citus lib. III. autor eſt. Illi enim re be
geſta, gaudio & impetu victoris, exer
tus ea ſalutatione conclamabantur.
rantque plures ſimul Imperatores, n
ſuper cæterorum æqualitatem conce
ſum ad eam ſimilitudinem id vocab
lum eſt quibuſdam & ab Auguſto &
Tiberio aliiſque ſucceſſoribus. Cenſor
autem vitam moreſque noſtros exam
nant, & de iis inquirunt, cenſus ratione
ducunt, profeſſionem curant, & pro me
ritis hos de albo eximunt, illos deligun
quod & diffuſius in Valeriani vita apu
Trebellium traditur. Ad Pontifices ver
Max. ſacerdotiorum conferendorum ju
pertinet, ſacris enim omnibus auſpicii
que illi præſunt. Tribuniciæ jus poteſtati
eam ob cauſam ſumpſit, quod ſacroſan
cta ea dignitas neminique violabilis e
ſet. Nam etſi in re leviſſima ſolo ſermo
ne, nedum facto, Tribuni majeſtaten
quiſquam contempſiſſet, tanquam abo
minabilis & ſacer indicta cauſa ad mor
tem adigebatur. Et has quidem dignitate

Octa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Octavius accepit, in ſucceſſoreſque ſuos tranſmiſit, quo potentius illuſtriuſque Imperatorium nomen faceret.

Conceſſum præterea & illud fuit, quod ante eum antiquorum nemini, ut legibus ſolutus eſſet. Significat hoc, inquit Dion, ab omni legum neceſſitate liberum, nullique juri ſcripto obnoxium, ut qui abſque ulla diſquiſitione omnem regum poteſtatem haberet, quamvis nomine abſtineret. Patris vero patriæ cognomentum apud antiquos, obſervationis cujuſdam paternæ ſignificatio erat, quod hoc nomine illuſtrati Principes, omnes, quicunque ſibi ſubeſſent, ceu filios amarent, illique eos viciſſim tanquam patres vererentur. Quamvis Imperatoribus alia quoque nominis ratio reddi poſſet, nimirum quod hi in nos eam poteſtatem exerceant, quam antiquitus parentes in filios habuerunt, hoc eſt, vitæ & necis. Cogitavit etiam plerunque Auguſtus de reddenda republica: cumq; in ſenatu ſententiam ſuam expoſuiſſet, rationarium imperii tanquam illud reſtituturus Conſulibus tradidit. Sed Senatoribus ſive per ſimulationem, ſive metu, vel etiam ex compoſito reclamantibus, variaſque rationes afferentibus, cur reipublicæ monarchia præſtaret, in principatu perſeveravit, deos homineſque

teſtatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

teſtatus intra decennium ſe omnem a
miniſtrationem depoſiturum. Sed cu
ea tempora lapſa eſſent, rurſuſque ejur
re velle Imperium ſimularet, Senatus a
lios decem annos, quibus in eodem m
giſtratu eſſet, decrevit: atque iterum ali
decem annis, quibus ipſe dein extinctu
eſt, prorogavit. Quamobrem inde obſe
vatum eſt, ut ejus ſucceſſores, quamv
donec vixerint perpetuam adminiſtra
tionem recipiant, tamen ſingulis decen
annis celeberrimos ludos faciant, tan
quam principatum renovent. Ea feſta de
cennalia, vicenalia, tricenaliaque appel
lata ſunt. Arelatæ Conſtantium tricenali
celebraſſe, theatraleſque & Circenſes lu
dos ambitioſo apparatu edidiſſe, auto
eſt Ammianus. Vovebantur autem h
ludi in proximos decem annos. quapro-
pter in antiquis nomiſmatis plerumque
hujuſmodi inſcriptio cernitur. VOT. X,
VOT. XX. hoc eſt, votis decennalibus, vi-
cenalibuſque. Trebellius quoque in vita
Gallieni: Convocatis, inquit, patribus de-
cennalia celebravit, novo genere ludo-
rum, nova ſpecie pomparum, exquiſito
genere voluptatum. Nazarius in Pane-
gyrico: In deſtinatis, inquit, decenniis
jam vota properantia, & ſpes volucres
conſtituerunt. Sed & Mamertinus: Re-
ſervo orationem quam quinquennio ex-
acto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

icto decennalibus tuis dicam. Extat Romæ in Lateranenſi Baſilica Senatuſconſultum æreis inſcriptum notis, quo poeſtas Veſpaſiano Imperatori data cognoſci poteſt: licere enim illi fœdus quibus cum volet, ſancire, Senatũ habere, remittere Senatuſconſultum per relationem, diſceſſionemque facere. Si ejus juſſu vel mandato, eove præſente Senatus haberetur, perinde ſervari, ac ſi ex lege Senatus convocatus eſſet. Si quos magiſtratus Senatui P. Q. R. commendaſſet, ſuffragationeve ſua adjuviſſet, eorum comitiis etiam extra ordinem rationem habendam. Fines pomœrii cum è Republ. cenſebitur, proferre ei licere. Quicquid ex uſu Reipublicæ, divinarum, humanarum, publicarum, privatarumque rerum eſſe exiſtimabit, ei agere, facere, jus poteſtatemque eſſe. Quibus legibus plebique ſcitis ſcriptum eſſet ne Auguſtus Cæſar teneretur, eiſdem & eum ſolutum eſſe. Acta, geſta, decreta ab eo, etiam ante illud Senatuſconſultum, perinde rata haberi, ac ſi populi plebiſque juſſu acta eſſent. Si ejus conceſſionis cauſa aliquid adverſus leges factum eſſet, fraudi nemini eſſe, neque quicquam ob eam rem populo dari debere, nec cui de ea re actionẽ judicationemque dandam. Quæ tam ampla autoritas Veſpaſiano præſtita, videtur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

tur mihi formula eſſe ejus poteſta
quam ſibi Imperatores attribuebant.

Scribunt Iureconſulti, lege Regia, qu
de imperio Auguſti lata eſt, populũ Ro
omne ſuum imperium & poteſtate
conceſſiſſe. Idcirco autem legem ea
Regiam appellari arbitror, quod Rom
li conſtitutione ad populum jus Reg
creandi pertineret. Vnde à Tarquini
Servio Tullo objiciebatur, ut T. Livi
inquit, quod injuſſu populi regnum i
vaſiſſet. Cum ergo Auguſtus à popu
Romano Imperator creatus eſt, videt
Regiæ legis obſervatio in uſum revoc
ta: quamvis Regiam plane Poteſtatẽ il
nunquam uſurpavit, ſed ſua populo, ſ
Senatui munia obire permiſit. Comiti
enim magiſtratuum tum quoq; celebr
bantur, conveniebantque tribus omnes
candidatoſque populi arbitrio deligi il
ſinebat, ſi modo eos approbaſſet: ne
enim quicquam ab his fieri permitteb
quod præter animi ſui ſententiam eſſe
curabatque id maxime, ne indigni, a
quibus jus capeſſendi honoris non era
per ambitum legibus eriperentur. Quo
& à Tiberio aliquoties obſervatum, do
nec id juris penitus ſibi vendicavit, tra
diditque ſucceſſoribus, ut neceſſario i
urbe Roma lex Iulia de ambitu ceſſave
rit. Senatoribus quoque Auguſtus no
parum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

arum detulit: ex his enim xv ſortiri juſ-
it, qui ſibi ſex menſibus in conſilio eſ-
ent: plerunq; & ipſe ſententiam in Sena-
u dicere, una cum ampliſſimo ordine
lecernere. Adhæc, judicia Senatui permi-
it, cujus juris cauſa antea toties armis
ertatum fuerat: ſicq; publica negotia &
privatorum maxima tractabantur. Om-
nium præterea provinciarū quæ ſub im-
perio Romano erant formulā ita diviſit,
ut aliæ Proconſulares, aliæ Prætoriæ, aliæ
Præſidales eſſent. Proconſulares Senatui,
Prætorias populo demandandas tradi-
dit. In Præſidales ipſe legatum ſuum, qui
nunc Præſes, nunc legatus Cæſaris eam
ob cauſam dicebatur, mittebat. Deinde
factum eſt, ut etiam Prætoriæ in Senatu
per ſortes decernerentur: nimirum ſub-
latis ab Imperatoribus comitiis, qui con-
ventum populi formidoloſum exiſtima-
bant. Scribit Strabo libro ultimo, omnes
provincias, alias Cæſari, alias populo at-
tributas. Ex his quæ ad populum pertine-
bant, Proconſulares & Prætorias conſti-
tutas, quod videlicet viri Conſulares vel
Prætorii ad eas regendas mittebantur.
Etant autem hujuſmodi provinciæ im-
belles, & quæ militari præſidio non indi-
gebant, neque proximos Barbaros ha-
bebant. Quæ enim validiores, & legio-
num ope indigentes, ſibi conſervavit:
eo vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

eo videlicet prætextu, quod populo p
catiora quæque & pulchriora conced
ret, ipſe difficiliora, periculiſque &
boribus expoſita retineret: ſed reve
(ſi Dioni credimus) ut in manu ſua
omnis militaris eſſet; Senatus autem p
pulusque inermis Rempublicam repete
non auderet. Proconſulares provinci
fuiſſe Libyam & Aſiam citra Tauru
Strabo autor eſt. Prætorias vero in H
ſpaniis Beticam, in Galliis Narbonenſe
tum Sardiniam cum Corſica, Sicilian
Illyricum, qua in Macedoniam vergi
Cretam, Cyrenaicam, Cyprum, Bith
niam cum Ponto. Commutabantur t
men plerumq; arbitratu Principis. Hi
Lampridius in Alexandri vita: Provi
ciarum alias Prætorias, Præſidales plur
mas fecit, Proconſulares ex Senatus v
luntate ordinavit. Suetonius in Claudio
Provincias Achaiam & Macedoniam
quas Tiberius ad curam ſuam tranſtul
rat, Senatui reddidit. Scribit Rufus i
eo quem edidit libello de Romani Imp
rii acceſſione, omni ex Africa ſex provin
cias eſſe factas, quarum Carthago, Numi
dia Cyrenenſis, Conſulares erant: Tripo
lis & Mauritaniæ duæ, Sityphéſis & Cæ
ſarienſis Præſidales. Pari quoque numer
diviſas Hiſpanias: in quibꝰ Betica & Luſi
tania Conſulares: Tarraconenſis, Cartha

ginien

giniensis, Gallitia, Inſulares: quæ & trans fretum, Præſidales. Sed & quandoque Imperator legatos ſuos ſeu Præſides in aliquam Provinciam miſſos Conſulari poteſtate ornabat, ut videlicet ejus eſſent autoritatis cujus Proconſules. Sic C. Plinius Cæcilius Præſes provinciç Pōti conſulari poteſtate fuit, ut in antiquis marmoribus annotaſſe me memini. Major autem Proconſulum dignitas quam legatorum ideo erat, quia non niſi Senatores Conſulareſque viri provincias ſortiebantur, cum ex equeſtri ordine etiam præſides eligi poſſent. Sane Proconſulum magiſtratus annuus: Præſidum certus finis non erat, ſed in officio perſeverabant, donec ſucceſſor à Cæſare mittebatur: idque in Auguſti vita etiam Tranquillus atteſtatur. Ius autem milites decimandi, civicaque corona donandi, Proconſulibus fuiſſe, Tacitus libro tertio oſtendit. Idem decimo quinto autor eſt, qui Senatores filiis carerent, provincias præturaſque inter Patres ſortiri non potuiſſe. Senatuſque conſulto cautum, ne fictæ adoptiones ulla in parte publici muneris orbis prodeſſent. Graviorem autem provinciis Proconſularem fuiſſe adminiſtrationem quam Præſidum, idem oſtendit, dum libro primo tradit, Achaiam & Macedoniam onera deprecantes,

cantes, Proconſulari imperio ad præfe
levatas, Cæſarique traditas eſſe. Cujus r
eam rationem ſuſpicor, quod Proconſ
larium provinciarum vectigalia & tr
buta publica populi Romani erant, &
ærarium pertinebant, neque ea dim
nuendi Proconſuli jus eſſet: quæ ve
Præſidibus in provinciis colligebantu
ad Principem ejuſque fiſcum ſpectaban
juſq; illi remittendi erat. Hoc enim d
fert ærarium à fiſco, quod illud pub
cum, hoc eſt, populi Romani, fiſcus Pri
cipis eſt: quod apertiſſime C. Plinius
Panegyrico ad Trajanum Cæſarem oſt
dit: At fortaſſe non eadem ſeveritate
ſcum, qua ærarium cohibes; imo tan
majore, quanto plus tibi licere de t
quam de publico credis. Hinc eſt qu
maxime in Proconſularibus provinc
Procuratores Cæſaris erant, qui ea pr
curabant quæ ad Cæſarem ipſum ſeu
ſcum pertinerent. His varia poteſtas
tributa à Principibus fuit. Tiberius j
in ſervitia familiareſque pecunias ſolu
dedit, adeo ut Lucilium Capitonem pr
curatorem in Aſia ſuum à Senatu dar
nari permiſerit; quod præſcripta ma
data exceſſiſſet, vimque Prætorum uſu
paſſet. Amplius Claudius Cæſar conc
ſit, effecitque, ut ſenatuſconſulto caver
tur, parem vim rerum habendam à Pr
cu

curatoribus ſuis judicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet. Hinc maximam ſibi vim Cumanus & Felix, ejus in Iudæa Procuratores, uſurparunt, de qua merito Ioſippus conqueritur. Illud conſtat, ſub Trajano adverſus invitos juriſdictionem nullam Procuratoribus fuiſſe, ut diſceptantibus liberum eſſet eos non eligere, adhiberi tamen in conſilium à Præſidibus debere, cum de cauſa fiſcali agitur. Idem Imperator Cæcilio Plinio reſcripſit. At hodie dubium non eſt, quoties inter fiſcum & privatum quæſtio vertitur, eos adeundos eſſe. Scribit Lampridius, Alexandrũ Imp. eos ſæpius mutare ſolitum fuiſſe, ne annum excederent: etiam ſi boni eſſent, ſibi inviſos affirmaſſe, tañquam neceſſarium malũ. Hoſce Procuratores Cæſaris, & Procuratores fiſci, eoſdẽ fuiſſe non ambigo, qui & alio nomine Rationales, & Procuratores patrimonii appellantur: idque in Commodo Lampridius, & in Maximini vita Capitolinus oſtendunt. Sed & in Pio, Procuratores, inquit, ſuos & modeſte ſuſcipere tributa juſſit, & excedentes modũ, rationem factorum ſuorũ reddere præcepit: nec unquam lætatus eſt lucro, quo Provincialis opprimeretur. Procurator vero privatæ rationis, cujus quadã Alex. conſtitutione mentio eſt, ut non multum à cæteris Ra-

tionalibꝰ differebat, ita præcipuum A
gypti magiſtratus nomen erat. Devict
enim apud Actium Antonio, extinctaqu
Cleopatra, in formam provinciæ C. O
ctavius Cæſar Aegyptum redegit. Et quo
niam ſeditioſiſſimi naturaliter erant Æ
gyptii, opportunaque tellus alendo bel
lo, noluit eam per ſenatores adminiſtra
ri, ne popularibus ſtudiis ducti facile a
imperium adſpirarent: idq; & Dion tra
didit. Cornelius Tacitus lib. II, Auguſtu
inquit, inter alia dominationis arcan
vetitis, niſi permiſſu, ingredi Senatoribu
aut equitibus Romanis illuſtribus, ſepo
ſuit Ægyptum, ne fame urgeret Italiam
quiſquis eam provinciam clauſtraq; ter
ræ ac maris, quamvis levi præſidio, ad
verſum ingentes exercitus præſediſſet.
Sed & in XII: Divus Auguſtus apud
queſtres qui Ægypto præſiderent, leg
agi, decretaque eorum perinde habe
juſſerat ac ſi magiſtratus Romani con
ſtituiſſent. Vopiſcus ſcribit, Aurelianum
Imperatorem Saturnino mandaſſe n
Ægyptum videret. Quod præceptum
cum ille ſpreviſſet, leviſſima gens rerum
que novarum avida, eum imperatorem
ſalutavit; quæ necis ejus cauſa fuit. Stra
bo autor eſt, devicta Cleopatra in certam
adminiſtrationem Ægyptum redactam
expurgatamque à Romanis, & ad ea

mit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

mitti ſolitos moderatione & prudentia inſignes viros ſub Ppæfecti titulo: is eſt Præfectus Auguſtalis, qui vicem regis obtinet. Eſt & δικαιοδότης, id eſt, juridicus, in cujus poteſtate maxima eſt judiciorum pars. Eſt & qui ἴδιος λόγος, quem ego Procuratorem privatæ rationis interpretor: ad quem indagatio bonorum vacantium pertinet, earumque rerum quæ Cæſari debentur. Horum Comites ſunt Cæſaris Liberti & Actores, quorum fidei majora minoraque judicia creduntur. Ex patriis autem magiſtratib⁹ apud eos eſt ἐξηγητὴς, quaſi Quæſtorem dicas, qui purpuram geſtat, aliiſque municipalibus honoribus eſt inſignis, omniumq; curam habet, quæ civitati utilia ſunt. Eſt & ὑπομνηματογράφος, id eſt, Commentarienſis ſeu Scriba. Tum ἀρχιδικαστὴν judicialem Præfectum recte appellaveris. Τέταρτος δὲ ὁ νυκτερινὸς στρατηγὸς, id eſt, nocturnus Prætor. Sane Hypomnematographi quoq; mentio eſt Theodoſii & Valentiniani conſtitutione quadam: ea enim ſancitum eſt, quoties Hypomnematographus aliquos, qui munera ſubeant, nominat, ſi ſponte illi acciti ſunt, Præfecti Auguſtalis conſenſum non eſſe expectandum, ſed proti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

nus functionem exequendã. Quam conſtitutionem ex Doctoribus noſtris nemo hactenus mihi videtur percepiſſe. Cæterum erant etiam Procuratores Cæſaris non in univerſum alicui provinciæ dati, ſed particulariter alicui negotio. Quod ex antiqua Inſcriptione conjectari pronum eſt, quæ Corinthi in hæc verba adhuc legitur: [*Alii non Corinthi, ſed in Carinthia legi teſtantur. Ex Apiano Smetius, qui hoc nuſquam ſic Latine extare, ſed è Græco tranſlatum eſſe cenſet. Exhibetque Gruterus pag.* CCCCLXXIV, 4.]

Theopraepon. Aug. lib
Proc. D. N. N. Aur. Severi
Alexandri. Pii. Fel. Aug.
provinc. Achaiae. et. Epiri
et. Theſſaliae. rat. purpurae
Proc. ab. ephemeride Proc. a
mandatis. Proc. et. ad praedia
Gallicana. Proc. ſaltus. Domitiani
tricliniarcham. præpoſitum. a
fiblis. præpoſitum., a. criſtalli
nis. hominem. incomparabilem
Tyſander. Aug. lib. officialis
Φ

Et hi quidem ſunt Magiſtratus, qui ab Auguſto conſtituti, diu perſeveraverunt, & tempore, quo Iuriſconſulti noſtri florebant, maximè viguerunt. Nã poſteriores deinde Imperatores, quorum princeps

eps Conſtantinus, qui Romanorum co-
oniam Byzantium tranſtulit, aliam ipſi
ormam commenti ſunt: tumque cœpe-
unt alii Patricii eſſe, quam prius erant,
aliaque Præfectorum prætorio jurisdi-
tio. Hinc magiſtri militum, Magiſtri of-
ficiorum, Comites ſacrarum largitio-
num, Comites rei privatæ, Comites ſa-
cri palatii, Comites ſacri patrimonii: &c

PETRI NANNI
Alcmatiani

DE COMITIIS ROMANORVM.

Ex Miſcellaneorum lib. x. cap. ult.

QVid inter ſe differant *Tributa Curiata*, & *Centuriata comitia*, ſæpius à me quæſitum eſt; neque ego infrequentius ab aliis quæſivi. Parum tamen vel meo vel aliorum ſtudio proficere potui. Quidquid tamen id ſit, quod deprehēderim, in medium proponam, ut alii (quorum felicior induſtria) id augeant, quod in nobis curtum, vel non ſatis plenum apparebit. Præcipua difficultas ex eo naſcitur, quod *Tribus* & *Curia*, nunc eadem res ſit, nunc diverſa:

ex quorum confuſis limitibus, confundi videntur *Curiata* & *tributa Comitia*. Populum Romanum à Romulo diviſum in tres tribus, trib⁹ in denas curias, notiſſimum eſt. Sed tamen magnitudo populi ſemper increſcentis id effecit, ut quæ principio curiæ fuerint, poſtea pro tribubus ſint habitæ. Vt enim claſſes in centurias, ita tribus in curias diſtinguebantur: ea ratione, ut illinc numerus militum, iſtinc civium iniri poſſet. Aſconius in ſecundum Verrinarum: *Vtrum legitimos habent omnes tribus diviſores ſuos? Quos Plautus* Magiſtros curiarum *vocat in Aulularia*. Rurſus: *Tribus enim urbanæ ruſticæque omnes triginta quinque numerantur*. Vbi plane vides, omne diſcrimen inter curias & tribus ſublatum eſſe. Quam rem confirmatiorem facit in tertio Verrinarum his verbis: *Tribus principio tres fuerunt. Tatienſis una, à Tatio rege. Rhamnes altera, à Romulo. Luceres tertia, à Lucumone ſive Lucretino, ſive à Luco, quem aſylum vocaverat Romulus. Poſt de nominibus Sabinarum plures factæ, quibus precatricibus, parentum bellum maritorumque finitum, ad poſtremum XXXV factæ*. Hactenus ille. Per tranſitum adjiciendum, XXX illas curias non à nominibus raptarum Sabinarum, cũ multo plures ſint captæ, ut vult Livius; ſed à nomi-
nibus

quibus earum quæ ſuo interventu bellum inter parentes & maritos diremerunt, appellatas eſſe, ut traditum eſt à Servio. Cæterum omnino diſcrimen vetus ſervandum eſt, ſi *tributa* & *curiata* & *centuriata* diſtinguere velimus, quæ certe peculiari ratione & jure ſuo diſtincta fuere. *Quum enim* (inquit Aulus Gellius lib. 15. cap. 27.) *ex generibus omnium ſuffragium feratur*, curiata *comitia eſſe: quum ex cenſu & ætate*, centuriata: *quum ex regionibus & locis*, tributa. Ex quibus verbis colligas, curiata comitia & centuriata ex diametro pugnare. Curiata enim eſſe, ubi ſinguli cives idem jus ſuffragii habent, plebeique patriciis, pauperes divitibus, juvenes ſenioribus adæquantur, quę non abſurde δημοκρατικὰ appellari poſſunt. Niſi quod Cicero de lege Agraria contra Rullum, tributa potius popularia velit. *Curiatis* (inquit) *ea comitiis, quæ vos non ſinitis*, (ſive ut quidam ſcriptus codex habet, *quæ vos non initis*,) *confirmavit: tributa, quæ veſtra erant, ſuſtulit.* Cæterum cur tributa magis ſint popularia, cauſam invenies apud Dionyſium Halicarnaſſeum Antiquitatum Romanarum lib. 9. Quod tributa ſine auſpiciis fiebant, neque obnunciato vitio impediebantur, deinde comperendinationem non recipiebant. Neceſſum enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

erat, ubi ea ſemel inſtituta fuiſſent, eodem die perfici. neque requirebatur ut de i[is] ſenatuſconſultum fieret, antequam ad populum promulgari poſſent. Verba ejus (ſi quis requirat) hęc ſunt: Τίς δὲ τούτω[ν] διαφορὰ τῶν ἀρχαιρεσιῶν, ἐγὼ σημανῶ. Τὰς μὲν φατριακὰς τὰς ψηφηφορία[ς] ἔδει, προβουλευσαμένης τῆς βουλῆς, καὶ τοῦ πλήθους κατὰ φατρίας τὰς ψήφους ἐξενέγ[καν]τος, καὶ μετ᾽ ἀμφότερα ταῦτα τῶν παρὰ τοῦ δαιμονίου σημείων τε καὶ οἰωνῶν μηδὲν ἐναντιωθέντων, τότε κυρίας εἶναι· τὰς δὲ φυλετικὰς μήτε προβουλεύματος γινομένου, μήτε τῶν ἱερῶν καὶ οἰωνοσκόπων ἐπιθεσπισάντων, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τελεσθείσας ὑπὸ τῶν φυλετῶν τέλος ἔχειν. hoc eſt: *Quæ ſit horũ Comitiorum differentia, ego indicabo Curiata ſuffragia tum demum rata habebantur, ubi & ſenatuſconſultum præceſſiſſet, num ad populum id promulgari oporteret, ſuffragiis curiatim collectis, nulloq; vitio ex auguriis vel oſtentis obnunciato: Tributa vero ſuffragia ſine ſenatuſconſulto, vel ſacerdotum vel augurum approbatu fiebant, oportebatque ea intra unum diem confici.* Quam ob rem Cicero in oratione ſuperius citata dicit, centuriata, & tributa comitia in uſu

man-

[...]anſiſſe, curiata propemodum in deſue[...]dinem abiiſſe, niſi captandi augurii [...]uſa. Ait enim: *Nunc quia prima illa co[...]itia tenetis, centuriata & tributa, cu[...]ata tantum auſpiciorum cauſa reman[...]runt.* A principio populus Romanus [...]on utebatur niſi centuriatis comitiis. [...]rimum in cauſa Martii Coriolani tribu[...] comitia introducta ſunt, ut videre li[...]et apud eundem Dionyſium lib. 7. An[...]quitatum Romanarum. Cujus verba [...]ræca libenter ſubjeciſſem, ni locus tam [...]rolixus fuiſſet. Attamen Latina bona [...]de reddemus. Habent autem ad hunc [...]nodum: *Poſteaquam ſenatuſconſultum [...]mpetrarunt, ut ad populi judicium cauſa [...]eferretur: progreſſi in forum, populum in [...]oncionem convocarunt, & cum multa [...]aude Senatus decreta recitantes, diem [...]rædicunt, in quā ejus rei judicium fieri o[...]orteret; poſtulantes ut omnes cives præſto [...]ſſe vellent, tanquam in certamine maxi[...]marum rerum. Id quum fama celebrare[...]ur, ingenti ſtudio apparatuque & popu[...]larium & patriciorum res agi cœpta eſt. [...]llorum quidem, ut ultione punirent fero[...]ciſſimum iſtorum, ne in adverſariorum po[...]teſtatem deveniret, tanquam ſi de optima[...]tium ſtatu certamen eſſet. Videbaturque [...]utriſq; & vita & libertatis periculū in ea [...]cauſa verſari. Tertiis igitur nundinis vul-*

gus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

gus ruſticorũ, quantum nunquam alias urbem confluxit, maneque forum deti- bat. Tribuni vero convocabant multi- dinẽ ad tributa comitia, loca fori reſti circumvincientes, in quibus ſingulæ pe tribus conſiſterent. Ac tum primum con viritim ſuffragium datura, hoc eſt tribu comitia, habita fuit, magnopere patric adverſantibus, ne hoc fieret, poſtulantib que centuriata comitia ex more patr Retro enim temporibus, quum ſuffragiu populus initurus eſſet de re quapiam ex natus permiſſu, conſules ipſi cogebant ce turiata comitia, ſacris quibuſdam adhib tis, ut lex dictat. Quin nonnulla etiam hæc noſtra uſque tempora obſervantu Coibat autem multitudo ad Martium, q ante urbem eſt, campum, ordinibus inſtru cta, ſub centurionibus & ſignis, tanqua in expeditione. Neque omnes ſumptis ca culis ſuffragium ferebant, ſed ſinguli pe ſuas centurias, quum evocati à conſulib eſſent. Cæterum quum ſint in univerſu centum & nonaginta tres centuriæ, eæqu diſtinctæ in ſex claſſes: prima claſſis vo cabatur; & calculum promerebant qui e rant maximi cenſus, & qui primum loci in acie obtinebant. in quibus erant equi- tum ſeptemdecim centuriæ, peditum ve- ro octoginta. Secunda claſſis ſuffragiũ fe- rebat minoris patrimonii, & qui proxim

ordine

ordine in acie conſiſtebant, & quibus non eadem arma cum principibus, ſed minora fuere: ejus claſsis numerus in viginti centurias diſtinguebatur. his duæ tribus ex fabris lignariis ferrariiſque adjunctæ erant, aliiſque qui bellica inſtrumenta conficiunt. Qui vero è tertia claſſe vocabantur, centurias explebant viginti, iidemque & cenſu & ordine infra ſecundanos ſubſidebant, nec eadem arma cum illis geſtabant. Iam qui poſt iſtos accerſebantur, minori cenſu æſtimati ſunt: locuſq; illis & in bello tutior, & levior armatura. diviſi erant & iſti in viginti centurias, ſed addebantur ipſis duæ centuriæ buccinatorum & tubicinum. Qui vero in quinta claſſe, tenui iſti admodum pecunia cenſi, quibus arma erant pila & funda. hi in acie locum non habebant, ſed nudi & expediti gravis armaturæ legionibus cõmilitio aſſociabantur, ipſi quoque in XXX centurias diſcriminati. Pauperrimi autem civium, reliquis omnibus numero nõ inferiores, ultimas vices ſuffragandi nanciſcebantur, in unam omnes centuriam conjecti. Iſti erãt & liberi à delectibus & à tributis immunes, atq; ideo in ferendis ſuffragiis minimæ auctoritatis. Si igitur in primis centuriis equitum & peditum, quibus in acie primus locus attribuebatur, ejuſdem ſententiæ fuiſſent omnes illæ ſeptem & nonaginta centuriæ:

finem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

finem ſuum habebat ſuffragatio, neque d[e]-inceps reliquis ſex & nonaginta centur[iis] calculi permittebãtur. Sin minus, ſecu[n]-da claſsis duarum & viginti centuri[a]-rum vocabatur, ac tertia deinde. Idq[ue] ordine procedebat; donec idem decerner[e]-tur à ſeptem & octoginta centuriis. [Et] pleraque controverſiæ primis calationib[us] decidebantur, ut extremorum operam no[n] requirerent. Raro autem negotium it[a] anceps incidebat, ut ad tenuiſsimoru[m] ſuffragia progrederetur. & hoc erat qua[ſi] finis, diſſectis in duas partes, pari numero centum & nonaginta tribus centuriis quum ultimum ſuffragium illis ſuperdu-ceret, ac in alteram partem pondere nu-meri inclinaretur. Qui igitur partes tu-tabantur Martii, comitia iſtiuſmodi p[r]o cenſu habenda calari poſtulabant, perſuaſ[i] facile ex prima calatione à ſeptem & no-naginta centuriis hominem abſolutum iri: ſin minus, à ſecunda ſaltem vel tertia. Verum id ipſum ſuſpectantes Tribuni, tri-buta comitia cogi malebant, & eorum ju-dicio hanc litem decerni, ne pauperes de-teriori conditione quam divites eſſent, neve tribules quam milites peiori loco conſiſterent, aut rejectis ad ultimam cala-tionem excluderetur plebs à pari jure ſuf-fragiorum, ſed æquales in ſuffragando, ſi-mileſque inter ſe omnes & ejuſdem auto-

ritatis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ritatis, una calatione per tribus calculos ferrent. Viſique ſunt juſtiora quam alteri vetere, quum pro univerſi populi, non pro paucorum ſententiis judicium populi peragi oportere cenſerent, & in injuriis publicis cognitionem ad omnes pertinere contenderent. Hactenus ille. In unum igitur omnia contrahenti, iſta differentia conſtitui poſſe videtur, *tributa* & *curiata* comitia inter ſe loco congruere, quum ambo in foro habeantur, ambo viritim, pro numero capitum, ſuffragia edant: ſed ea in re diſſidere, quod in curiatis, qui unius curiæ ſint, ſimul vocentur, ut ſuam quiſquis ſententiam declaret. In tributis, ſinguli qui ſunt ejuſdem regionis. Fit enim ut qui nomina profeſſi ſint in aliqua curia, domicilium mutent, & commigrent in alterius curiæ locum. Is ergo cum vicinis ſuis in comitia tributa accerſitur, non cum iis inter quos nomen ſuum profeſſus eſt. Ita quoque Athenienſes δήμους nunc homines vocant contribules, nunc certos pagos & regiones, ubi eæ gentes ſedem habent. In ea re quoq; diſcrimen eſt, quod tributa comitia non opus habent nec ſacris, nec ominum auguriorumque obſervationibus, nec ſenatuſconſultis, quæ omnia neceſſario ſunt in curiatis. Rurſus in eo conveniunt, quod popularia videantur,

quum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

quum centuriata ὀλιγαρχικὰ appelle
tur in vitio, vel ἀριστοκρατικὰ in lauc
nonnunquam quoq; militaria, nimiru
ubi ſingulæ centuriæ ſingula ſuffrag
conficiunt. In qua claſſe ergo plures ce
turiæ, plura ibi quoque ſuffragia rep
riuntur. Ac proinde major vis in prin
claſſe, quæ cæteris claſſibus omnibus
na centuria antecellit, & prærogativa
perpetuam habet, hoc eſt, eorum ſente
tiæ ante omnes alios interrogantur. N
que illud quoque futilis differentiæ e
quod centuriatis comitiis poſtea ſolun
modo cenſores, curiatis cæteri, patrici
que magiſtratus creati ſint. In ſumm
omnia in hanc ſimilitudinem confe
tiunt, quod in declarandis magiſtrat
bus bina ſemper comitia fiunt, quoru
prima prærogativa, ſecunda jure voca
appellantur.

IVST

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

IVSTI LIPSI De AGISRATIBVS VETERIS POP. ROM. Commentariolus.

* * *

CAPITVM CONSPECTVS.

CAp. I. *Diviſio Honorum. Quid* Dignitas *proprie.* Poteſtas. Magiſtratus. *Etymon nominis.*

Cap. II. *De varia diviſione Magiſtratuum.*

Cap. III. *De iis qui apti ad quoſcunque Magiſtratus. Et ſeries temporũ, qua paulatim Plebei ad omnes Magiſtratus admiſſi.*

Cap. IV. *De aptitudine ab annis: & quando Annalis Lex lata.*

Cap. V. *Magis diſtincte de ea Lege. Et qui anni cuique magiſtratui legitimi fuere.*

Cap. VI. *Annalem legem etiam in Provinciis aliquam fuiſſe. Item Romæ in Senatu & Equite. Et aliæ quadam leges. quæ huc referuntur.*

Cap. VII. *De Conſulibus. Etymon. Inſtitutio. Poteſtas. & Munia.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Cap. VIII. *De inſignibus Conſulum*

Cap. IX. *Ritus aliquot Conſulares.*

Cap. X. *De Prætoribus. Etymon. Inſtutio. Numerus. Inſignia.*

Cap. XI. *De officiis Prætorum.*

Cap. XII. *De Aedilibus. Eorum nom Inſtitutio. & Genera.*

Cap. XIII. *De Officiis Aedilium.*

Cap. XIV. *De Tribunorum nomine, or gine; & ex quo ordine electi.*

Cap. XV. *De Officio & Poteſtate Tribunorum.*

Cap. XVI. *De Quæſtoribus. Unde dic Quando, & quam multi facti. Deniq Vis eorum, & Munus.*

Cap. XVII. *De Dictatore. Unde illi nmen. Origo, & cauſa eligendi, item modu Denique Vis ejus & Poteſtas.*

Cap. XVIII. *Cenſus quando inſtitutu itemque Cenſores. Cur ita dicti. Temp ejus Magiſtratus. Inſignia. Dignitas, Munus.*

Cap. XIX. *De Interrege.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

IVSTI LIPSI
De
MAGISRATIBVS
VETERIS POP. ROM.

CAP. I.

Diviſio Honorum, quid Dignitas *proprie,* Poteſtas, Magiſtratus, *Etymon nominis.*

DE Magiſtratibus dicturus, ut id dilucide & compoſite poſſim, de *Honore*, ejuſque diſcrimine, quædam libabo. *Honorem* hîc *publicum* intelligo: quem *jus* definio, *titulumque ſupra ceteros, lege aut more cõceſſum.* Is duplex; *divinus*, aut *humanus. Divinus*, qui ad ſuperûm cœleſtemque cultum pertinet; cui *pietas* & *religio* finis: quo in genere *Sacerdotes. Humanus*, qui curam adminiſtrationemque tangit rerum humanarum: cui *ſalus & utilitas publica* finis: quo in genere tria cenſentur, *Dignitas, Poteſtas, Magiſtratus. Dignitatem* appello, auctoritatem in ſuadendo, conſulendo, decernendo; qualis *Senatorum & Iudicum. Poteſtatem*, jus legitimum regendi, jubendique extra Vrbem & ejus fines; ut ſunt *Imperia* &

 Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Præſidatus : *Magiſtratum*, ſimile j
ſed in Vrbe ipſa. Hi limites & diviſio
veterum mente & uſu: etſi miſceri
terdum ſcio, & omnem fere *Honorem*
nire in nomen *Magiſtratus*. Ita Ariſto
les large & laxe ἀρχὰς definit (*Politic.*
cap. 15.) ὅσαις ἀποδέδοται βουλεύσασθ
τε περί τινων, καὶ κρῖναι, καὶ ἐπιτάξ
καὶ μάλιστα τοῦτο: Id eſt, *Quibus conc*
ſum eſt conſulere, judicare, jubere, atq
iſtud maxime. Etſi poſtrema parte i
tum adſtringens. Et Latini etiam Sc
ptores confundunt, qui Proconſules
Rectores Provinciarum *Magiſtratus* p
ſim appellant. (l. 2. ff. de in jus voca
do.) Nomen *Magiſtratus à magiſtro*
ctum. (l. 57. ff. de verbor. ſignif.) *Magiſ*
autem, qui magis cæteris poteſt. (Feſt
in voce *Magiſter*.) Olim *Prætores* di
videntur ab eo, quod cæteris hono
præirent. Ita Conſul *Prætor* dictus: &
priſca lege apud Livium (lib. 7.) *Præ*
Maximus clavum pangit. Itaque non a
ſurde Varro (lib. 4. de lingua Latina) q
natum *Magiſtratus* nomen judicat pc
Dictaturam & Magiſterium equitur
Reliqui, inquit, *quod minores quam*
Magiſtri, dicti Magiſtratus, ut ab al
albatus.

CA

CAP. II.

De varia diviſione Magiſtratuum.

M*Agiſtratuum* autem genera & diſcrimina plura. Aut enim *à temporibus* dividuntur: ut *Ordinarii*, *Extraordinarii*. Illi dicti, qui ſtatis temporibus & ſemper in republica eſſent; ut, *Conſules*, *Prætores*, *Aediles*, *Tribuni*, *Quæſtores*. Hi, qui nec eodem tempore, nec ſemper; ut, *Dictatores*, *Cenſores*, *Interreges*. Aut *à perſonis* diſcriminantur; ut, *Patricii*, *Plebeii*, *Mixti*. E quibus primi dicti, qui ſolis Patriciis patent; ut, *Interregnum*. Alteri, qui ſoli plebi; ut, *Tribunatus & Aedilitas plebis*. Poſtremi, qui cuique ordini; ut *cæteri omnes*. Aut *à qualitate* agnominantur: ut *Majores* & *Minores*. Idque ſenſu duplici. Aut enim *Majores Minoreſve Magiſtratus* dicuntur, qui auſpicia majora minorave habent: de quibus Agellius (lib. 13. cap. 14.) aut quorum poteſtas imperiumve majus minuſve. Hic *Majores* erant, qui lictorem viatoremque habebant, iique omnes erant; exceptis Ædilibus & Quæſtoribus: *Minores*, qui non habebant. Aut denique diſtinguuntur *ab inſignibus*; in *Curules* & *non Curules*. *Curules*, quibus jus eſt Sellæ: ut *Dictator*, *Conſul*, *Cenſor*, *Prætor*, *Aedilis Curulis*. *Non Curules*, quibus minime: ut *cæteri omnes*. (L. 31. ff. de injuriis.)

CAP. III.

De iis, qui apti ad quoſcunque Magiſt-
tus, & Series temporum, qua paula
tim Plebeii ad omnes Ma-
giſtratus admiſſi.

D*Iviſioni* non inepte jungam de i
qui *apti* ad quemque Magiſtratu
Aptitudo autem duplex: *à gente*, & *ab*
nis. *A gente* olim maxime, quia ſolos
tricios admittebant ad Magiſtratũ. A R
mulo id inſtitutum; qui, autore Diony
(l. 2.) ſanxit: Τὺς εὐπατρίδας ἱερ
θαί τε καὶ ἄρχειν, καὶ δικάζειν. Id eſt, *T*
tricios ſacra facere, magiſtratũ gerere, j
dicia exercere. Cui tamen legi in liber
te non diu locus. Nam ſtatim anno XV
poſt Reges exactos, violari cœpta (Livi
l. 2.) cum novus Magiſtratus è Plebe cre
tus, hoc eſt, *Tribuni*, (Anno Vrb. Con
CCLX.) & paulatim carpſere eam Tribu
& Plebs, donec corruit tota. Series & o
do iſte. Primum *Quæſtores* è Plebe crea
anno Vrb. Cond. CCCXLIV. (Livius lib. 4
Inde *Tribuni militum Conſulari poteſtat*
anno CCCLIII. Nec diu poſt *Conſules* ip
anno CCCLXXXVIII. Tum *Aediles Curule*
anno uno poſt. (id eſt. CCCLXXXIX.) *T*
quibus convenerat, ait Livius, (l. 7.) *ut a*
tern

ternis annis è plebe crearentur: poſtea promiſcuum fuit. Inde ad caput ipſum Magiſtratuum tranſgreſſi. *Dictatorem* è Plebe crearunt, anno CCCXCVIII. etſi *Magiſter equitum* jam antea Plebeius factus, anno CCCLXXXV. Deniq; *Cenſuram* etiam fecerunt communem, anno CCCCIV, eodem illo primo Plebeio Cenſore, qui & Dictator. Poſtremo, ne quid intactum, aut inacceſſum Plebi; *Prætura* iis communicata, anno CCCCXVII. Ita ſola *Interregia poteſtas* apud *Patres* manſit; umbra potius, quam verus Magiſtratus.

CAP. IV.

De aptitudine ab annis: &, Quando Annalis Lex lata.

AT *aptitudo* altera *ab annis:* quam utiliter ſanxerunt, etſi tarde. Nam *apud majores*, inquit Tacitus (lib. II. Annal.) *virtutis id præmium fuit, cunctiſque civium, ſi bonis artibus fiderent, licitum petere Magiſtratus: ac ne ætas quidem diſtinguebatur, quin prima ſtatim juventa Conſulatum & Dictaturas inirent.* Sed Mutatum id an. Vrb. Cond. DLXXIII. cum re ipſa docti, viderent modum aliquem & limitem conſtituendum ambitioni & calori juvenili. Itaque *tum primum* (verba Livii ſunt lib. 10.) *rogatio lata eſt ab*

 L. Lu-

L. Iulio Tribuno pl. quot annos nati quem-
que magiſtratum peterent, caperentqu
Inde cognomen familiæ inditum, ut A
nales appellarentur. Dixi, *ab L. Iulio:*
ita libri. At Iulios etiam plebeios fui
ſcimus, Antonio Auguſtino docente (
lib. De familiis Romanis.) Tamen a
Villium hîc in Livio malunt: itemque
Cicerone, (lib. 8. Epiſt.) Sed hoc leve: m
gis nos torquet de tempore latæ legis
quod Livius hîc tam diſerte ſcripſit, in
quiens: *Tum primum.* Quod tamen ide
ille everſum it, (lib. 25.) ubi de Scipion
Africano (multis ante Iuliam leger
annis) ſcribit: *Huic Aedilitatem peten*
eum obſiſterent Tribuni, negantes ratio
nem ejus habendam, quod nondum ad pe
tendum legitima ætas eſſet. Ait ecce, legi
timam ætatem ei non fuiſſe. Quid erg
clarius, quam etiam tunc latam de ætate
Et profecto aut per errorem, confuſio
nemque nominis aut hominis, id ſcripſi
Livius, Scipioni Africano tribuens, quod
Æmiliano poſtea evenerit: de quo Ap-
pianum (in Libycis) vide, & Valeriũ Ma-
ximum (lib. 8.) Vt fateamur, neceſſum
eſt, parum caute ſcriptum eſſe in loco al-
tero, *latam à Iulio primum.* Et fortaſſe
per partes jam ante de quibuſdam Magi-
ſtratibus ferri cœptum, quæ omnia lex
Iulia junctim complexa, cęteras velut ab-
olevit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

olevit. Hîc juvat aliquid Cicero, qui *leges Annales* multitudinis numero appellat, (Philippica 5.) *Legibus Annalibus* (inquit) *cum grandiorem ætatem ad Conſulatum conſtituebant, temeritatem adoleſcentiæ verebantur.* Et Ovidius (5. Faſt.)

—— finitaque certis
Legibus eſt ætas, unde petatur honos.

Hæc Lex alio nomine *Annaria* dicta. Feſtus in ea voce; & Lampridius (in Commodo:) *Gratia Annariæ legis impetrata Conſul eſt factus.* Dicta etiam ſatis nove *Comitialis*, à Latino Pacato (in laudatione Theodoſii:) ſcilicet, quia modum frenumque Comitiis daret.

CAP. V.

Magis diſtincte de ea Lege: & qui anni cuique Magiſtratui legitimi.

SED quæ ætas proprie definita hac Lege cuique Magiſtratui fuerit, jure quæram: nec facile inveniam. Tenebroſus enim locus: & in quo cum nihil aut parum expreſſi ſit, luſtramus eum per ancipites conjecturas. Atque ut à *Quæſtura* ordiar; adeo de ætate ejus nihil certum, ut ſint viri magni, qui eam prorſus tollant. Dux iis Paulus Manutius, (in lib. De legibus.) qui negat, Quæſturæ, Tribunatui, Ædilitati plebis definitam ullam ætatem: legemque Annalem tantum ſpe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ctaſſe tantum Curules Magiſtratus. P. rum vere. Quæſturæ enim clariſſin Quinctilianus certum annum attribu (lib. 12. cap. 6.) *Calvus, Cæſar, Pollio, mu to ante Quæſtoriã ætatem, graviſsima ju dicia ſuſceperunt.* Spartianus (in Iuliano. *Quæſtor, ante annum quam legitima æt. ſinebat, deſignatus eſt.* Tacitus (Anna lib. 3.) *Vt quinquẽnio maturius, quam p leges, Quæſturam peteret.* Suetonius iter (in Caligula c. 1.) & Plutarchꝰ (in Cat. Vt cenſi.) Quem annum Nicolaus Gruchiu XXVII fuiſſe vult ; ego (ut arbitror firmius , XXV annum. Argumentor I, A ratione ; quia tunc compleri vi rilem vigorem conſtat, ut ait Vlpianu (l. 1. ff. De minor.) ideoque jure apti cen ſentur ad res publicas, & privatas. II, Al auctoritate , quod Dio Caſſius (lib. 52. Senatoriam ætatem anno XXV definit At Quæſtura primus gradus in Senatum Adde l. 2. De minoribus ; quæ ſubtiliu conſiderata , adſtruit hoc ævum. Deni-que argumentor etiam Ab exemplis: quoniam reperio Tiberium Gracchum intra triceſimum annum extinctum , & eundem tamen Quæſtorem fuiſſe , C. Mancino Conſule , circiter quadriennio ante mortem. Geſſerit ergo Quæſturam neceſſum eſt anno XXV. Lego & Tibe-rium Cæſarem Quæſtorem deſignatum

unde-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

undevigeſimo ætatis anno (Velleius l.2.) At creatus eſt quinquennio maturius quam per leges. (Tacitus lib.3. Annal. & Dio lib.53.) Ergo fas, petere Quæſturam XXIV anno, & XXV gerere. Sed nodus hîc aliquis in Polybii loco (lib.6.) negantis ullum Vrbanum magiſtratum capi fas fuiſſe niſi ab eo, qui decem annos militaſſet. Militare autem Romani XVII demum anno incipiebant. (Plutarchus in Gracchis.) Non ergo prius pertingere poterant ad Quæſturam. Dupliciter hoc ſolvo. Primo vix credibile eſſe, omnino ratam ac firmam in Republica fuiſſe legem Polybianam illam ſive morem. Quis enim præterea meminit? Et tamen ut fuerit, capiendam non de militia coacta, & ex delectu, ſed voluntaria. Nam quod Gracchus XVII annum militię definit; id ab ea mente eſt, ut nemo invitus legi in militem debuerit ante id tempus. Sed nihil tamen impedit, nobiles & eos qui alebantur in ſpem honorum, militiæ & caſtris jam ante interfuiſſe: qui morem hunc habuerunt, ut ſtatim à toga pura (hoc eſt, virili) militiam auſpicarentur: idque in contubernio & velut cuſtodia viri alicujus illuſtris. Velleius de Pompeio id tradit (lib.2.) Livius (l.22.) & Valerius (l.5.c.4.) de Scipione Africano: & paſſim exempla. De *Quæſtura* ultra non eruo.

De

De *Tribunatu* & *Aedilitate* videamus quorum annos fruſtra item incertos volunt. Quæ enim ratio eſt, ut Quæſturæ quæ minor eſt Magiſtratus, ſua ætas fuerit, nulla majoribus iſtis? Immo fuit. Et de *Aedilitate*, clare Latinus Pacatus (in laudatione Theodoſii) *Annorum* (inquit) *ita cura fuit majoribus, ut non ſolum in ampliſsimis Magiſtratibus adipiſcendis, ſed in Præturis quoque, aut Aedilitatibus capeſſendis ætas ſit ſpectata petitorum: nec quiſquam tantum valuerit nobilitate, verbi gratia, qui annos Comitiali lege præſcriptos feſtinatis honoribus occupavit.* Et quanquam firmi admodum aut fixi nihil reperi: tamen attribuam fidenter *Tribunatui*, ſive *Aedilitati*, annum XXVII aut XXVIII. Certe quidem ante annum XXX includam, quia is Præturæ fuit, ut dicam. Atque hoc de utraque Ædilitate ſentio: etſi in Curuli valde à nobis diſſentiant viri docti. Annum enim ei XXXVI definiunt. Quod miramur. Cur enim probabile, tantum otioſi intervalli fuiſſe inter Quæſturam & Ædilitatem? Ciceronis locus, qui eos in omni hac re extra viam ejicit, non me movet. Nam cum pro lege Manilia ſcribit: *Quid tam ſingulare, quam ut ex Senatuſconſulto legibus ſolutus, Conſul ante fieret, quam ullum alium magiſtratũ per leges capere licuiſſet?*

ſet? non ego ſane ad ætatem retulerim, ſed ad ordinem & modum. Si enim de ætate; & hoc Cicero vult, eo anno factum Pompeium Conſulem, quo per leges Annales nullum magiſtratum capere ei fas: ſequitur ut ante XXXIV annum (nam eo ævo factus Pompeius Conſul, ex Appiano) locus etiam nõ fuerit Quæſturæ, aut Tribunatui: quod vanum. Sed intelligit, inquiunt, Curulem magiſtratum. Quis dicit? nec adhæream ego tam infirmæ conjecturæ. Verius omnino eſt, mentem Tullii hanc eſſe: Pompeium factum Conſulem, cum nec illum, nec alium magiſtratum capere poſſet; vel quia non legitime profeſſus; vel potius, quia Eques adhuc Romanus, (Epitom. Livii 97.) & nondum Quæſtor. Lex autem Cornelia tranſire ad ullum magiſtratum clare vetuit, Quæſtura non geſta. Minus vero me turbat, quod exempla adferant eorum, qui geſſerint Ædilitatem poſt XXX annum. Ridiculum. Scimus enim, nullam legem Annalem vetuiſſe, ne quis poſt legitimum annum peteret, gereret: ſed ne ante eum. Itaque Conſules etiam & Prætores multi facti anno L, & poſt illum. (ea veriſſima ratio.) Deniq; pauci feſtinabant ad hos minores magiſtratus, quia celeritatis ejus modicus fructus; & grande nihilominus ſpatium intere-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

rat ad Conſulatum, id eſt, ad honorum metam.

Prætura nunc ſequitur, cui annum tribuunt XXXIX petendæ, XL gerendæ haud alio argumento freti, quam illo d biennii intervallo. Itaque jure ambigo. Nam Dio Caſſius diſerte annum XXX Præturæ dat, (l. 52.) *Ταμιεύσαντες*, inquit, *ϗ ἀγορανομήσαντες ἢ δημαρχήσαντες στρατηγείτωσαν τριακοντοῦτες*. Id eſt: *Quæſtura functi & Aedilitate, ſive Tribunatu, Præturam accipiant tricenarii.* Sed excuſabunt, quod id ſub Principibus, quos legem Annalem laxaſſe non nego. Sed quid tamen de M. Bruti facto dicent, quem Prætorem reperio anno ætatis XXXV? Nam vixit in univerſum, ut Velleius tradidit (lib. 2.) annos XXXVII. atque biennio ante mortem eum Præturam geſſiſſe cum Caſſio ſatis conſtat, & niſi Bruti ingenium me fallit, juxta leges. Itaque ad hunc annum Præturæ finiendum labar non invitus.

Conſulatus reliquus eſt, cujus ætas extra omnem litem. Cicero enim clare nimis firmat (Philip. 5.) *Quid Alexander Macedo? qui cum ab ineunte ætate res maximas gerere cœpiſſet, tertio & trigeſimo ætatis anno mortem obiit: quæ ætas noſtris legibus decem annis minor, quam Conſularis.* Eſt ergo Conſularis annus, ſi arcte

…ctè Ciceronis verba capis, XLIII, ſive XLII, ſi benigne & magis ex vero. Satis …nim fuit attigiſſe XLII annum: ut do… …ent exempla crebra. Gravis ergo iſta æ…is; quippe in imperio & Magiſtratu gra…iſſimo: quam tamen adeo, mutato …eipublicæ ſtatu, Principes neglexêre, ut …olabellam Conſulem Cæſar crearit an…os natum XXV, & poſtea etiam aliqui …icenarii facti, ex l. unica, ff. De officio …onſulũ, & l. 20. ff. De manumiſſis. Qua …centia in omni alio magiſtratu Princi…es pro arbitrio uſos, moneo ſemel.

De *ordinariis Magiſtratibus* dixi: *Ex…raordinarii* ſuperſunt: qui tamen, ne…cio, an lege comprehenſi; etſi de *Dicta…re* & *Cenſore* non difficile judicium eſt: …uia creati plerumque è Conſularibus, …nore tamen potius, quam lege. Sed & *…nterrex* plerumque ex honoratiſſimis …enatus.

CAP. VI.

Annalem Legem etiam in Provinciis aliquam fuiſſe: item Romæ in Senatu & Equite: & aliæ quædam Leges quæ huc referuntur.

HÆc utilis illa & ſalutaris lex Annaria, cui locus etiam in Municipiis & Coloniis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

loniis, etſi annorum aliqua diverſitat[e]
quam in parte haurire eſt ex Plinio (l. 1
Epiſt. ad Trajanum.) Sed & ætas Rom[a]
in Senatu ipſo ſpectata: etiam ſub Princi-
pibus. Ideoque *Senatoria ætas* Tacito n[o]-
minata (lib. 5. Annal.) *Annius Vivianu[s]*
inquit, *gener Corbulonis, nondũ Senator[ia]*
ætate. Immo & in Equite. Definit Di[o]
utramque. *Allegere*, inquit, *in Equeſtre[m]*
ordinem oportet annos natos XVIII. *In S[e]-*
natum, natos XXV. Quod Romani viden-
tur à Græcis ſumpſiſſe, cum apud Athe-
nienſes fuerit ἡλικία βουλευτική. (De-
moſth. contra Ambrot.) Et apud Sparta-
nos lege Lycurgi in Senatum nulli adi-
tus, niſi ſexagenario. Addo breviter, &
adtexto leges, Annali haud diſſimiles,
quæ de ordine magiſtratuum cavebant
aut intervallo: ut fuit Lex Cornelia, quæ
vetuit Præturam adipiſci ante Quæſtu-
ram, & Conſulatum ante Præturam. Ap-
pianus l. 1. Civ. Quod ipſum tamen etiam
in more antiquis fuiſſe, Livius oſtendi[t]
(lib. 31.) ubi de Conſulatu Flaminii. Item
Lex priſca de intervallo, quæ vetuit ma-
giſtratum eundem iterare, niſi decenni[i]
intervallum interceſſerit. (Livius l. 7. ſub
finem.) Quæ cum negligeretur, à Sulla
Dictatore, ut commemorat idem Appia-
nus, relata eſt. Sed ſic quoque poſtea ſæ-
pius ſpreta: cum mos invaluiſſet, ut ho-
mines

mines gratioſi legibus per Senatum aut populum ſolverentur.

CAP. VII

De Conſulibus. Nominis Etymon. Inſtitutio. Poteſtas. & Munia.

SED univerſe de Magiſtratibus ſatis dixi; quemadmodum quæ ad Comitia, & quæ ad Renuntiationem ſpectant, aliis ſcripta. Nunc diſtincte explicabo ſingulos, initio ab eo Magiſtratu facto, qui initium cæteris; quem triplici nomine appellarunt: *Prætorem*, *Iudicem*, *Conſulem.* Cicero bene recenſuit De Legibus III. ibique à *præeundo, judicando, conſulendo, Prætores, Iudices, Conſules* appellantur: bene, inquam, & ordine. Nam primo *Prætores* dicti. Quod nomen, etſi commune omnibus Imperiis, tamen velut per excellentiam adhæſit iſtis. Feſtus: *Initio Prætores erant, qui nunc Conſules.* Iuſtinianus (Novell. 24. & 25.) *Eſt*, inquit, *Prætoris nomen Romani Imperii proprium, & ante ipſos etiam Conſules in veteri atque præclara Reipublicæ conſtitutione uſurpatum.* In XII Tabb. exemplum ejus vocis reperio, cum jubent (apud Plin. lib. 18. cap. 3.) *Impubem Prætoris arbitratu verberare,* hoc eſt, Conſulis:

quoniam tunc certe nondum creat
Prætor. Itaque Livius (lib. 3.) anno ip
poſt XII. Tabb. ſcriptas, inquit: *Hu ter*
poribus nondum Conſulem Iudicem; ſ
Prætorem appellari mos fuit. Nec fal
à Zonara traditum, *Prætoris* nomen m
ſiſſe uſque ad Decemviros: iiſque exacti
Conſulis nomen demum irrepſiſſe. Et
mallem dixiſſet, *Iudicis*: quod nomen e
Livio antiquius ſane eſt illo Conſular
Dicti autem *Iudices*, à præcipuo videl
cet munere: quia ut olim *judicia* omn
in manu Regum; ſic poſtea Conſulur
fuere, donec tranſlata ea in parte ad Pra
tores. Exemplum hujus appellationis i
priſcis commentariis eſt apud Varro
nem (5. De Ling. Lat.)

Omnes Quirites viſite huc ad Iudices

Id nomen antiquatum & abolitum de
mum crediderim poſt Prætores, id eſt
proprios Iudices, creatos; & tunc inva
luiſſe nomen *Conſulis*. De cujus *Etym*
varia opinio, nec inſcita. Sunt qui à fin
derivent: quia ejus eſt *conſulere* & provi
dere civibus. (Florus lib. 1 cap. 9. & I.C. ff.
De origine Iuris, l. 2.) Sunt qui ab offi-
cio: quod *conſulit*, hoc eſt, rogat Sena-
tum. Sunt qui à judicando interpreten-
tur: quod in ſolo tantum Quintiliano
mihi lectum. (lib. 1. cap. 9.) *Sit ne Conſul,*
inquit, *à conſulendo, an judicando. Nam,*

&

& hoc conſulere veteres vocavere. Vnde emanet illud: *Rogat boni conſulus.* hoc eſt, *iudices.* E quo triplici etymo, primum popularius; tertium ſubtilius; medium verius cenſeam: quia adeo proprium Conſulis interrogare, & referre ad Senatum, ut Livius (l. 7.) ſcripſerit: *partes ejus magis exquirendæ, quam dandæ ſententiæ eſſe.* Immo obſervo, *Conſulendi* verbum proprium in hac notione, & ſolemne Curiæ fuiſſe. Trebellius Pollio me docuit in xxx Tyrannis: (in Piſon.) *Fuſcus Avellius*, inquit, *Conſularis primæ ſententiæ, ait: Conſul, conſule. quumque conſultus eſſet, Divinos, inquit, honores Piſoni decerno.* Sed de *nominibus* abunde: *Inſtitutionem* videamus; quæ non obſcura. Inſtituti enim ſtatim poſt Reges exactos, anno Vrb. Cond. CCXLIV. Cauſa creandi, utilitas, ſive potius neceſſitas: quoniam, cum ſine Rege eſſent & capite, fluctuanti illi corpori opus fuit, qui dirigeret & gubernaret. Sed duo ideo, ut novam libertatem non committerent periculoſe uni; *& diviſo imperio ſi alter malus eſſe voluiſſet*, ut inquit Eutropius (lib. 1.) *alter eum (habent poteſtatem ſimilem) coerceret.* Qua cauſa, tempus etiam imperii breve datum, & annuum tãtum: *ne diuturnitate inſoleſcerent; & civiles ſemper eſſent*, (ait idem Eutropius:) *qui ſi poſt an-*

num ſcirent privatos eſſe futuros. Flor
[lib.1.cap.9.] eleganter & acute utra
que cauſam complectitur. *Ex perpet*
imperio, inquit, *annuum placuit : ex ſi*
gulari duplex:ne poteſtas ſolicitudine ,
mora corrumperetur. Loco igitur Regu
creati, & quidem cum pleno eorum ju
Itaque *Regium imperium* Cicero in 1
De Legibus, & in Orat.ad.Q.Frat. nō
juſte appellat *Regiam poteſtatem* , I
uius *Faſtigium dignitatum* , Caſſiod
rus (lib.2. Variat.ep.2:) & Ovid. (lib.
de Ponto, Eleg.2.)

——— *nullum Martia ſumm*
Altius imperium Conſule Roma vid

Qua de cauſa Græci, *Conſules* non ta
προβούλους, aut συμβούλους verterun
vim verbi intuentes: ſed potius ὑπάτους
quaſi dicas, ſummos, vim intuentes in
perii & poteſtatis: quemadmodum, quo
præcellens & ſummum eſt, priſci Græ
appellabant ὕπατον , inquit Dionyſiu
(lib. 4.) Et ſane vis omnis , & liberr
mum imperium initio apud illos ; pa
cem bellumve facere , fœdera ferire
coërcere, animadvertere , jus vitæ neci
que in cives habere : donec paulatim im
minuta eſt , & redacta ad eum modum
qui gravis libertati non eſſet. Imminut
autem præcipue duplici via: Provocatio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

nis, & interceſſionis. Provocatio ſtatim poſt Reges nata, ex lege Valeria. (Livius lib. 2.) quæ animadverſiones in cives ſuſtulit, & imperium Conſulare non obſcure diſſolvit. Non enim ultra vitæ & necis poteſtas penes Conſules: cum provocare ad Populum velut majorem judicẽ, liceret. At interceſſio, quæ nata cum Tribunis, arbitrium pacis, belli, & graviorum rerum, Conſulibus eripuit: quoniam intercedere & impedire omnes Conſulares actiones poterant, velut Populi voce. Cujus ſane Populi vis ac dignitas magis magiſque crevit, (utique poſt Hortenſiam legem,) & imperium ſumpſit ſuper omnes Magiſtratus. Soluta igitur Conſulum poteſtas; non tamen fracta, quamdiu Reſpublica ſtetit. Multa enim eorum & ampla adhuc munia; quæ ſtrictim & per indicem recenſebo. I, Caput Reipublicæ Conſules habentur, omneſque magiſtratus eis ſubjecti & obnoxii, prȩter Tribunos. Itaque intercedere etiam omnibus actionibus poſſunt. II, Militiæ jus ſummũ habent: civibus & ſociis imperant: Tribunos militum, Centuriones, Præfectos conſtituunt. (Cic. 3. De Legibus, & Polybius l. 6.) III, Imperiũ in provincias habent: evocare ſubditos poſſunt, coërcere, punire. (Cicer. in Verr. & Polybius lib. 6.) IV, Ius convocandi

 popu-

populi habent, cum eo agendi, leges ... rendi, iiſque nomen à ſe dandi. V, l... teras omnes à Præſidibus provinciarum ... à Populis ac Vrbibus recipiunt: legat... audiunt: & quicquid per Senatum P... pulumque conficiendum eſt, manu ho... rum & miniſterio conficitur. Dio Ca... ſius lib.40. Cæſar 1. Civil. Polybius lib.... VI, Vt Senatus res omnes pace belloqu... tractabat, regebat; ſic ipſi quodammo... do Senatum, quem convocabant, dimi... tebant: ſententias rogabant, numera... bant, dividebant; &, ad ſummam, in un... verſa hac navi velut arbitri quidam & gubernatores erant. Atque hæc liber... Republica fuere: at oppreſſa ea, iterum immutata Conſulum poteſtas. Princep... enim ut omnium Magiſtratuum jur... ad ſe traxit; ita præcipue Conſulum & Tribunorum. Ita ex omnibus, quæ dixi pauca iis remanſêre. Nec alia fere Mu... nia reperio ſub Principibus, quam iſta: u... Senatum rogarent, & conſulerent: u... jus dicerent: tutores darent: (Spartianus in Vita Antonini: manumitterent: (Caſ- ſiodorus lib.6. epiſt.1. & Claudianus in Eutrop.lib.1.) vectigalia locarent: (Ovid. 4.de Pont.eleg.5.& 9.) (quod olim Cěſo- rum munus:) ludos, & præſertim Circen- ſes, ederent: (Arrianus lib.4.) annis no- men darent. (Lucanus l.1.) Quæ omnia

(ut

ut brevis ſim) teſtimoniis non dilato: quoniam in hiſtoriis, & legum libris parſa. Vide pleraque ex iis, ſi lubet, apud Caſſiodorum (lib. 6. epiſt. 1.)

CAP. VIII.

De Inſignibus Conſulum.

AD *Inſignia* venio, ſive ad ornamenta quædam externa, quæ adjuncta Conſulibus, aliiſque Magiſtratibus, ad augendum ſplendorem. Eorum omnium originem ab Etruſcis eſſe, Livius (lib. 1.) & Symmachus (lib. 3. epiſt. 11.) voluerunt: Itemq; Florus, (lib. 1. cap. 5.) qui diſtincte etiam recenſet. *Inde* (à Tuſcis,) inquit, *faſces, trabeæ curules, annuli, phaleræ, paludamenta, prætexta: inde, quod aurato curru quatuor equis triumphatur: togæ pictæ, tunicæque palmatæ: omnia denique decora & inſignia, quibus Imperii dignitas eminet.* Hæc in Conſulibus paulo diverſa fuiſſe reperio, veteri Republica & nova. Veteri Republica hæc in uſu: Faſces duodecim cum lictoribus, ſella curulis, prætexta toga, eaq; domi ſumpta primo magiſtratus die ante Deos penates. (Livius lib. 22. in fine.) Scipio eburneus in manu, ſive ſceptrum. De quo ſcipione, minus quidem vulgata res: magnis tamen auctorib⁹ eſt mihi certa: Dionyſius (lib. 3.) Tarquinio Regi ſceptrum ebur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

neum attribuit; idque manſiſſe ſucceſſo-ribus ejus tradit, & Conſulibus ipſis. Livius, Gallum quendam ſcipione eburneo percuſſum à M. Papyrico ſcribit; conſulare hoc ſceptrum intelligens (lib. 3.) Valerius de priſcis Conſulibus (lib. 4. c. 4:) *Non eis fuit rubori, eburneo ſcipione depoſito agreſtem ſtivam aratri repetere.* In Valeriani epiſtola apud Vopiſcum: (in Vit. Aureliani:) *Nam te Conſulem hodie deſigno, ſcripturus ad Senatum, ut tibi deputet ſcipionem, deputet etiam faſces. Hæc enim Imperator non ſolet dare; ſed à Senatu, quando fit Conſul, accipere.* Caſſiodorus (lib. 6.) in formula Conſulatus: *Validam manum victoriali ſcipione nobilitat.* In Gloſſis priſcis: *Scipiones, virgæ Conſulum.* Et Ennodius (in Panegyrico) *Scipiones* pro ipſo Conſulatu poſuit: *Serranum ſcipionibus aratra pepererunt.* Nec Iuvenalem aliter, quam de hoc ſcipione ceperim: (Sat. 10.)

> *Da nunc & volucrem, ſceptro quæ ſurgit eburno.*

Præitque nobis, Aquilæ figuram fuiſſe in ſummo illo ſceptro: niſi tamen magis placet, ad ſcipionem triumphalem id referri, quem plane ea forma Iſidorus deſcribit, (lib. 17. c. 2.) Et eundem in triumpho Appianus etiam agnoſcit. [lib. de bellis Punicis.]

Atque

Atq; hæc fere inſignia olim. Poſterior ætas ſub Principibus quædam addidit, quædam immutavit: & id fere in ſuperbiam, ut ſolet, & ad pompam. Non contenti enim ſimplici prætexta, ejus loco togam pictam induxêre; quæ antea triumphantium propria tantum. Lamprid. (in Alexãdro:) *Prætextam & togam pictam nunquam niſi Conſul accipit; & eam quidem, quam de Iovis templo ſumptam & alii quoque accipiebant, aut Prætores aut Conſules.* Vbi & notari ritum illum ſedulo velim, accipiendæ conſularis ejus togæ è Capitolino templo; quem eundem ingerit opportune in eadem iſta re Capitolinus [in Cordiano ſeniore.] *Palmatam tunicam*, inquit, *& togam pictam primus Romanorum privatus ſuam propriam habuit: cum antea Imperatores eam de Capitolino acciperent, vel de Palatio.* Hæc eſt illa *toga picta*, quam *palmatam* alio nomine dixêre: tribuuntque eam Conſulibus. Caſſiodorus (lib. 6. epiſt. 1.) *Pinge*, inquit, *vaſtos humeros vario colore palmatæ.* Et Ennodius (in Panegyrico) Etſi de toga non exprimunt clare. Itaque ſuſpicari poſſis, ex ſuperioribus Capitolini verbis, de tunica tantum. Falſo tamen ex Martiale, qui togam in hac re nominat diſerte:

Palmataq; ducem, ſed cito, redde togæ.

Id eſt, Conſulatui. Et Auſonio, qui
Panegyrico Gratiani tria hæc, *picta*
palmatam, *trabeam*, aperte confundi
& ſolere id ſuo ævo oſtendit. Nam
trabeam reperies, velut proriam Conſ
lum veſtem. Et cave pro *tunica* accipia
ut priſci, ſed pro hac ipſa *toga picta*. Ca
ſa, cur utrumque hoc nomen ei ded
rint: quod auro purpuraque intexta
fuerit, ad formam trabium ſive p
matium ramorum.

De *trabea* autem Conſulari Symm
chus (lib. 9. epiſt. 102.) *Literæ*, inquit, *q*
te annalem trabeam meruiſſe loquere
tur. Hoc eſt, Conſulatum. Et Claudi
nus (in Eutropio:)

Annus qui trabeas, hic dedit exiliun
Atque idem Poëta etiam alias ſæpe. A
que etiam Impp. (l. 1. C. De Coſſ.) Iam i
faſcibus ipſis etiam aliquid immuta
runt. *Laurum* enim iis perpetuam add
dere: quod olim ſolet tantum in Trium
phis. Colligo ex Martiale (l. 10. epigr. 10.

Cum tu laurigeris annum qui faſci
bus intras.

& lib. 12. epigr. 3. oſtendit etiam laurum
ædibus Conſulum ſolere addi. Sed &
Caſſiodorus laurum Conſulibus diſert
tribuit, (lib. 2. Variar. epiſt. 2.)

Nec *laurus* ſolum; ſed & *ſecures* etian
relatas iterum in faſces, quas Valerius ad
emerat

[nu]merat, animadvertet non oſcitans le-[c]tor ex eodem Caſſiodoro, (lib. 6.) *Hinc eſt*, inquit, *quod etiam faſces atque ſecures tantæ poteſtati præcepta ſunt illigati.* (Vide Elect. cap. 23.) Ex Claudiano, [a]liquot locis. (lib. 2. in Eutrop. & 4. Conſulat. Honorii.) Nec ideo, quod imperiũ [a]ut potentia iis creverat, (contra eſt;) ſed [q]uod faſtus & ſuperbia externa: quæ ipſa [e]tiam *calceos auratos* Conſulibus induit. Quod ſcriptum à ſolo (quod ſciam) Caſſiodoro; ſatis tamen clare. *Lares*, inquit, [p]*roprios calceis auratis egredere.* (lib. 6.) in [F]orm. Conſ. Quod genus calceorum in [u]ſu Romæ fuiſſe, Epictetus me docuit in [E]nchiridio (cap. 54.)

CAP. IX.

Ritus aliquot Conſulares.

NOmen, vim, & inſignia Conſulum ſatis expreſſi; addam ritus aliquot priſcos, & non obvios; qui valde ad Scriptorum veterum lucem. Eos certo ordi-[n]e vix dedero, ſed ut venient ſub ſtylum.

Primum noto, vario die *initium Conſulatus* olim fuiſſe. quod ex Livii locis multis clarum. Donec Anno DXCVIII in-[i]re & ipſi, & alii Magiſtratus, cœpere Ca-[l]endis Ianuariis. Hoc traditum in epito-[m]e Liviana (47.) etſi mutile & corrupte.

Primus

Primus autem hic dies Conſulibus v
de honoratus. Domum enim eorum,
Populus, & Senatus conveniebat, eoſq
ſalutabat , deducebat. De *ſalutatio*
Claudianus deConſule Eutropio: (lib.2

——— vulgata patebat
Aula ſalutantum ſtudiis. ———

De comitatu ſenatus & populi. Ovidi
4.de Pont.eleg.9.)

Dumque latus ſancti cinget tibi tur
ſenatus.
Conſulis ante pedes ire juberer eques.

Et Claudianus (lib.1.)

Candida pollutos comitatur curia faſce

Hæc *officia Conſulum* Spartianus voc
(in Hadriano.) *Romæ*, inquit, *Prætoru*
& Conſulum officia frequentavit. Et Su
tonius (in Iulio, c.15.) *Relicto*, inquit, *n*
vorum Conſulum officio. Symmachus
appellat , *auſpiciis intereſſe* , (lib.1. epi
51. *Fortunati*, inquit, *ſellam tuam læto a*
mine proſequantur, & auſpiciis tuis quiv
fati integer amicus interſit. Et (lib.3. e
21.) *Apud egregium virum Conſulē fa*
abſentiæ meæ: cujus honore gloriari noſtr
eſt; auſpiciis intereſſe, felicium. Et appe
lat ideo , quod primo illo die munia om
nia Conſulatus ſui delibabat: velut auſpi
cii cauſa. Ideo & *Auſpicialis* hic *dies* ap
pellatus : de quo ſcripſi ad lib.4. Anna
Taciti. Initium autē faciebant à Religio
ne

e, & deducebantur ſolenni iſto officio
n Capitolium primo, ut vota ſcilicet
onciperent, & ſingulos boves Iovi illic
mmolarent. Ovidius, de Græcino Con-
ule: (lib. 4. De Pont. eleg. 9.)

At cum Tarpeias eſſes deductus in arces,
Dum caderet juſſu victima ſacra tuo.

Lampridius de Heliogabalo: *Deinde in Capitolium ad vota concipienda, & perficienda ſolemnia, ire noluit: omnia per Præfectum urbanum, quaſi Conſules illic non eſſent, facta ſunt.* Et Livius clare (lib. 41.) *Conſulibus*, inquit, *quo die Magiſtratum inière, immolantibus ſingulis Iovi bobus, ut ſolet*, &c. Spectatque ad hoc Conſulare ſacrum, quod Suetonius in Auguſto ſcribit (c. 25.) Et Plinius (l. 2. c. 37.) Adde & Ovidium iterum (lib. 4. de Pont. eleg. 4.) A Capitolio autem in Senatum deducebantur, gratiaſque illîc Principi habebant, juſſi (ut inquit Plinius) Senatuſconſulto. atque eodem ipſo die *munera conſularia* amicis mittebant: quorum mentio apud Symmachum (epiſt. 61. lib. 3.) *Grata mihi*, inquit, *fuere ampliſsimi Conſulatus tui munera.* Vocatque hęc *ſportulam conſularem* idem ſcriptor, (lib. 9. ep. ult.) Sed & in populum pecuniam ſpargebant: cujus effuſionis Caſſiodorus meminit (lib. 2. ep. 2. & l. 6. ep. 1.) Eiq; ſparſioni cente-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

centena auri pondo attributa fuiſſe, de-
cet lex 2. C. De Conſulibus. Vbi tamen u-
tilitas hæc ſpargendi ab Imp. tollitur, &
ſumma ea ad aquæductus reparando
transfertur. Primis etiam his diebus in
leges jurabant; ſicut & reliqui Magiſtr.
tus omnes: nec fas cuiquam magiſtratu
ultra quinque dies gerere; niſi qui publ
ce id juramentum præſtitiſſet. Liviu
(lib. 31.) *Q. Valerius Flaccus*, inquit, *qu*
Flamẽ Dialis (id eſt, Iovialis) *erat, jura*
in leges non poterat. Magiſtratum auten
plus dies quinque, niſi qui in leges jura
ſet, non licebat gerere. Etſi Plinius (in Pan
egyr.) id juramentum bis præſtari ſo
litum, videatur innuere: ſemel, cum de
ſignati Conſules eſſent; idque in manum
Conſulis renunciantis: iterum in roſtris
toto populo audiente. Et formula etiam
ipſa expreſſa ab eo in parte: quem totum
locum in medio Panegyrico ejus omni
no vide. Atque ſimile juramentum ite
rum præſtabant, Conſulatu jam geſto
jurabant, inquam, nihil in eo ſcienter ſ
feciſſe contra leges. Plinius: *Itaque &*
abiturus Conſulatu, Iuraſti, inquit, *te ni*
hil contra leges feciſſe. Dio Caſſius (lib.
53.) *Auguſtus*, inquit, *defunctus conſula*
tu, juramentum patrio more præſtitit. Id
de Claudio: (lib. 60.) *Conſulatu abiens*
inquit, *item, ut alii juramentum præſti*
tit

it; ſolitus id in omnibus conſularibus ſuis facere. Atque de hoc ultimo juramento Cicero capiēdus, (lib. 5. epiſt. 2. & orat. in .. Piſonem.) Et Plutarch. (in Cicer.) Dio Caſſius. (lib. 37.)

Atque hæc facere primis diebus in uſu: quibus addo *Ritum* ad vim & poteſtatem Conſulum ſpectantem, quæ interdum poſcente ſalute publica ita aucta eſt, ut par abſolutæ & regiæ potentiæ eſſet. Modus augendi per SC. quo Reſpublica Conſulibus permitti dicebatur, commendari, defendenda dari. Quod tamen interponi non temere ſolet, niſi in atroci negotio, ut Saluſtius ait, (in Catil.) & in ultima neceſſitate, ut Livius, (lib. 3.) in ipſo urbis incendio, & deſperatione omnium ſalutis, ut Cæſar. (1. de bello civili.) Formula SCti brevis & ſolēnis hæc:

VIDERENT CONSVLES, NE QVID RESPVBLICA DETRIMENTI ACCIPERET.

Quo uno verſiculo ſatis armatos eos ſemper fuiſſe, etiam nullis armis datis, (Cicero pro Milone) ſcripſit. Vis enim eorum verborū hæc: ut imperium ſummum merumque Conſulibus eſſet, exercitum parare poſſent, bellum gerere, coërcere omnibus modis ſocios atque cives: &, uno verbo, reſtituebatur eis hoc decreto ius regium vetus, per provoca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

vocationem, aliaſque leges ademptu
Antiquum autem valde hunc mor
eſſe, & cum prima Republica natum, c
cet Livius; qui ejus ut jam recepti, men
nit (lib. 3.) ſoletq; interponi in dome
co plerumque motu; ut Tribuniciis ſe
tionibus, pernicioſis legibus, conjurat
ne occulta; aut etiam externo diſcrin
ne, ſed extremo. Vide, præter dictos, V
getium (lib. 3. cap. 1.) & Dionem (lib. 3

Ritum huic adjungo triplicem. Vnu
qui ad *inſignia* Conſulum ſpectat, &
faſces. Alterum de *ſecuribus* ablatis;
quo ſatis dixi in Electis (cap. 26.) Alter
de diviſione faſcium. Qui ſic habet: Co
ſulibus duobus creatis, cum initio faſ
XXIV præferrentur, id eſt, ſingulis XII,
voce & invidia populi res fuit; tanqua
regno non depulſo, ſed duplicato: ea ca
ſa Valerius inſtituit, ut XII tantum faſ
conſpicerentur, iique alternis menſib
apud alterum Conſulem eſſent: ita, i
quam, ut priore menſe prior Conſul e
haberet: ſecundo alter, atque ita in o
bem. Dionyſius (lib. 5.) Dio Caſſius (li
5.) Sumere autem eos prior ſolebat, c
major natu eſſet: idq; obtinuiſſe videt
uſque ad Legem *Iuliam*, quæ honore
hunc detulit numero liberorum. De
troque vide Valerium (lib. 4. cap. 1.)
Agellium (l. 2. c. 15.) Interea tamen Co

ſul is, qui ſine faſcibus, ne nullo inſigni noſceretur, *Accenſum* habebat, qui eum præcederet, & Lictores, (Dionyſius lib. 5. initio,) qui ſequerentur cum virgis & bacilis. Suetonius in Iulio, (cap. 20.) Livius ubi de Decem-viris: (lib. 3.)

Denique poſtremo obſervo *Ritum*, qui ad tempus gerendi Conſulatus pertinet: quod olim annuum fuiſſe ſcimus: mutatum tamen ſtatim cum Republica, & à Iulio Cæſare plures uno anno Conſules facti. [An. V. C. DCCVIII.] Deſignabantur enim Conſules in tres, duos, imo in unum menſem, & alii atq; alii ſubſtituebantur. Mos notus, & obvia exempla, à quo tamen manaſſe moneo, ut duo genera Conſulum nominarentur; *Ordinarii* & *Suffecti*. *Ordinarii*, qui more priſco, principio anni & Cal. Ian. inirent. *Suffecti* autem omnes, qui deinceps ſubſtituti. Illi honeſtiores cenſebantur: quod nomen eorum magis celebre & æternum; cum ab iis tempora & anni numerarentur. Seneca: *Conſulem me fecit, ſed non ordinarium.* Suetonius in Domitiano, (cap. 2.) *In ſex conſulatibus unum ordinarium tantum geſſit.* Symmachus (lib. 9. epiſt. 120.) *Delatus eſt à clementiſſimis Principibus ordinarius conſulatus.* Lampridius (in Alexandro:) *Conſulatum tertium iniit tantum ordina-*

 rium.

rium. Hæc diviſio & hic mos ad Cõſtan-
tinum Imperatorem manſit; qui conſu-
latum iterum annuum fecit, & pro ſu-
fectis novum genus reperit, quos *Conſu-*
lares dixit, ſive etiam *Conſules honorarios*.
Quorum origo à conſularibus orna-
mentis, quæ inſtituerat jam olim Iulius
Cæſar, apud Suetonium (cap. 76.) Exſtat
Conſularitatis formula (ita honorem
hunc appellabant; non *conſulatum*) in
Caſſiodoro (lib. 6. epiſt. 21.) quem om-
nino ſuadeo legas: itemque de iſtis ca-
pienda lex 4 C. De Coſſ. & Novell. C. 6

CAP. X.

De Prætoribus. Nomen eorum. Inſtitutio. Numerus. Inſignia.

IVxta Conſules *Prætores* merito ſequun-
tur: qui dignitate proximi, & *colleg-*
conſulis appellantur; quoniam iiſdem au-
ſpiciis creabantur. (Liv. lib. 7. & Agell.
13. c. 14.) Nomen iis, ſive quod *præiren*
(Varro l. 3. de L.L.) ſive quod *præeſſen*
mere Latinũ, & ſane vetus. Populi enim
plerique è Latio, Imperatores ſuos & du-
ces *Prætores* appellabant; uti exempla i
Livio crebra. Sed & Etruſci Prætores ha-
buiſſe videntur inter ordinarios & leg-
timos Magiſtratus. Spartianus me docu
(in Hadriano.) *In Etruriam*, inquit, *Præ-*
turam

turam Imperator egit ; per Latina oppida Dictator, & Aedilis & Duûmvir fuit. Et vetus in Italia inſcriptio :

PRAETOR HETRVRIAE
XV POPVLORVM.

Ita ut late omnino patuerit id nomen: *nec ſolum*, ut Aſconius (3. in Verrem) ait, *veteres omnem Magiſtratum, cui pareret exercitus, Prætorem appellarunt; ſed quemcunque in re profana, ſive etiam ſacra, præfectum.* Sic in monumentis lego: PRAETOREM TIBVRTINVM, PRAETOREM SACRORVM, PRAETOREM SACRIS VOLCANI, PRAETOREM IUVENTVTIS. Nec ſcio, an lata illa ſignificatione Suetonius ſumpſerit, cum librum *De Prætoribus* inſcripſit. Sed commune tamen antea nomen, & Conſulibus ipſis uſurpatum, proprium eſſe cœpit huic Magiſtratui: qui inſtitutus anno Vrb. Cond. CCCLXXXVIII. Cauſa inſtituendi duplex: Vtilitas, & Æmulatio. Vtilitas: quia cum Conſules ſæpe bellis avocarentur, nec eſſet in Vrbe qui jus diceret; ex uſu fuit Magiſtratum creari, qui proprie huic muneri vacaret. Æmulatio: quoniam, ut Livius indicat (lib. 7. initio,) Patricii novum hunc honorem avide quæſivêre, in locum erepti Conſulatus. Creatus autem initio unus: poſtea (circa annum Vrb. DI) alter adjectus, qui jus item

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

diceret; ſed diverſis muneribus ille inter cives; hic inter cives & peregrinos. Itaque cognominibus etiam diſtincti fuêre: alter *Vrbanus*, alter *Peregrinus* appellatus. Ille tamen honeſtior digniorque: adeo ut veluti proprio cognomento *Honoratus* appellaretur ab Ovidio (lib. 1. Faſtor.)

Verbaq; honoratus libera Prætor habet.

Et *jus*, quod ab eo edictiſque ejus deſcendit, *honorarium*. (l. 2. ff. De orig. jur. & l. 7. De juſt. & jure.) At poſtea etiam duo alii additi, paulo diverſo fine: quod, ut priores Conſules adjuverunt in jure dicendo: ſic iſti, in provinciis regendis. Id factum anno V.C. IↃXX, Sardinia & Sicilia in provinciarũ formam redactis: & duo etiam adjecti, Hiſpanis devictis, an. V.C. IↃXVII. Ita in univerſum tunc Prætores ſex: ex quibus duo ſoli in Vrbe manebant; reliqui quatuor, ſtatim ac renunciati erant, in provincias ibant, quas ſors aſſignarat. Id manſit, donec quæſtiones perpetuæ conſtitutæ ſunt, anno Vrb. Cond. DCV, & Senatui tunc viſum, ut Prætores omnes ipſo anno magiſtratus ſui in Vrbe hærerent, & parte aliqua jus tangerent, ſive publicum, ſive privatum. Et paulo poſt (Cic. pro Milon.) Sulla Dictator, ut quæſtionum numerum auxit; ſic & Prætorum: factique octo. Errat enim Pomponius (l. 2. ff. De orig. jur.) qui aſſeverat

de de-

de decem. Primus C. Cæſar denos creavit, & poſtea XVI, ut Dio tradit (lib. 42. & 43.) Et majore licẽtia Triumviri LXIV. quod idem ſcriptor aſſeruit (lib. 48.) Auguſtus tamen temperavit, & duodenario numero incluſit. Sed fruſtra: quia iterum XVI facti; quib⁹ Claudius II etiam adjecit, qui proprie jus dicerent de Fideicommiſſis. (l. 2. ff. de origine Iuris. Vlp. in inſtitut. tit. 22.) Ex his Titus unum detraxit: ſed Nerva reſtituit, cum munere, ut jus diceret inter privatos & fiſcum. *Tutelarem* etiam *Prætorem* à M. Antonio Philoſopho inſtitutum, Capitolinus in Vita ejus prodidit, & meminere Leges (l. 3. & 4. in Cod. Theod.) Ita in univerſũm XVIII Prætores facti: donec paulatim minuente Imperio, minuti & ipſi, & tres tantum creati, lege Valentiniani & Marciani AA. (l. 2. C. De offic. Præt.) Atque hæc de numero & augmento breviter.

Inſignia addã: quæ non obſcura. *Prætexta* enim *toga* illis jus, item *Sella curulis*: *Lictores* cũ faſcibus ſex (Val. l. 1. c. 1) habuere: unde Polybius & Græci ἑξαπέλεκυν *Prætorem* plerumque vertunt. Nec lex vetus apud Cenſorinum me turbat, quæ Prætori Vrbano duos tantum lictores tribuit. Quod capienda hac mente, ut minimum duo ſemper in tribunali ejus adſint & appareant; non plures.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

CAP. XI.

De Officiis Prætorum.

AT munera Prætorum præcipue tria: *Ludi, Sacra, juriſdictio. Ludos* enim varios dabant ad populi gratiam; uti exempla occurrunt paſſim. (*Tacit. Annal. lib. 8. Plutarch. in Bruto. App. lib. 1. bell. civil.*) *Sacrum* etiam plerumque curabant *Bonæ Deæ*; quod domi eorum ab uxore fiebat. Plutarchus in Cæſare docet. Cicero ad Atticum lib. 1. epiſt. x. Martialis etiam ſuo ævo in uſu oſtendit. epigram. XLI lib. x. ubi *populare* id *ſacrum* appellari monet; quia pro populo fiebat: unde *Damium* dictum notat Feſtus; etſi interpretatione addita non bona. In has autem duas res magni ſumptus facti, Martialis integro illo epigrammate oſtendit: Capitolinus in Maximo, aliique. Vnde, velut proverbii loco, ab Auguſtino uſurpata cēſeo *prætoriana pretia*, pro magnis. *Ita addictus erat ſtudiis*, inquit, *ut pretiis prætorianis ſibi conficiendo codices curaverit.* lib. VI. Confeſſion. lib. x. Hæc duo munera, ſive onera potius, ſola fere mansêre Prætoribus, labente Imperio. ut non fruſtra à Boëtio ſcriptum ſit lib. III de Conſolat. *Prætura magna olim poteſtas; nunc inane nomen, & ſenatorii*

cenſus

cenſus gravis ſarcina. At tertium maximumque munus, *Iuriſdictio :* quam dupliciter conſidero; *in privatis, & publicis judiciis. Privata judicia*, id eſt, res Civiles, tractabant duo ſoli è Prætoribus: Vrbanus & Peregrinus: *Publica*, ſive res Criminales, reliqui omnes. Ita tamen, ut ſingulis certæ eſſent quæſtiones, una pluresve. De quibus dilucide & ſubtiliter dicere, non noſtrum. Latus enim campus, & quem merito decurrant ſoli ICti: è quibus ante omnes legi ſuadeo Barnabam Briſſonium l. v. Formularum.

CAP. XII.

De Aedilibus. Eorum nomen. Inſtitutio, & Genera.

TErtio loco *Aediles* cenſeo: quibus nomen (ut plerique omnes volunt) ab *ædium* cura; ſive, quod ædes ſacras privataſque curarent, ut Varro ait; (*lib. 4. de L. L. & Zonaras lib. 2. & Dionyſ. l. 6.*) ſive quod ædibus præeſſent, in quibus omnia ſcita ſua plebes deferebat, ut Pomponius (l. 5. ff. De orig. Iuris.) Feſtus magis nove & remote, ab adeundo derivat; quod facilis ad omnes plebi aditus eſſet. Sed revera utrumque etymon, ſi attentius inſpicis, labat. Et verius forſaſſis tunc Romæ nomen id primum na-

tum; ſed, ut pleraque, è Latio traductum: nec ex re impoſitũ; ſed ab exemplo. Iam olim enim Ædilium magiſtratus in Latinis oppidis (l. ff. Locati.) qui *Aediles quinquennales* cognominati in hiſtoriis & lapidibus paſſim. Spartianus clare (in Hadriano:) *Per Latina oppida Dictator & Aedilis, & Duumvir fuit.* Iſque primus & ſummus, niſi fallor, municipalis magiſtratus. *Iuvenalis:*

Sufficiunt tunicæ ſummis Aedilibus albæ.

Atque eos illic ab ædibus primo dictos nihil abnuam: quia velut minuti Cenſores quidam erant & ædium ſacrarum privatarumque curam gerebant. Inſtituti autem Romæ una cum ipſis Tribunis plebis, anno Vrb. conditæ CCLXXI. plebs enim Tribunos ſuos nacta, hoc amplius à Patribus petiit, (inquit Dionyſius l. VI.) ut quos è plebe creare ſibi liceret, qui Tribunis velut adminiſtri & adjutores eſſent, quique eas cauſas cognoſcerent, quas illi commiſiſſent. Itaque hi primi *Aediles plebis* appellati. Additi poſtea anno Vrbis CCCLXXXVIII duo è Patribus, qui ludorum cauſa præcipue creati (Livium vide in fine lib. 6. & initio lib. 2.) & cum diſcrimine *Aediles Curules* dicti; quoniam ea ſella honoris cauſa utebantur. Priores enim illi tantum in ſubſelliis ſede-

ſedebant; ut & Tribuni, & Quæſtores. (Aſcon. Pędianus in Divinat. Cic.) Itaq; ſi digniores, & μείζονα ἀγορανομίαν Plutarchus appellavit hanc Curulem. (in Mario, initio.) *Curulis* autem *ſella* à curru dicta, ut vulgi opinio eſt: (Agell. lib. 3. c. 18.) quam Iſidorus appoſite firmat: *Conſules olim* (inquiens) *& Prætores, ob longinquitatem viæ curru in forū provectos: ideoq; & ſellas, quæ poſt eos vehebantur, in quibus ſedentes jura redderent, Curules dictas.* Cui tamen derivationi ſcriptura & dimenſio repugnant: veriuſque à Curibus (oppidum olim Sabinorum erat) dicta. Forma ejus in nummis crebro expreſſa: nec diſſimilis ſellis iis, quas Hiſpanicas vocamus, & quarum in aulis uſus. Deſcribit Plutarchus (in Mario) & incurvis pedibus eas fuiſſe oſtendit. Itaque in Gloſſis priſcis, *ſella curulis* explicatur ἀγκυλόπους θρόνος βασιλικός. Altas facit Silius (lib. 8.)

Hæc altas eboris decoravit honore curules.

Itaque Lucanus (lib. 5.)

Lentulus è celſa ſublimis ſede profatur.

Non quod ſellæ ipſæ altiſſimæ; ſed quod adjuncti plures gradus. Caſſiodorus (l. 6. epiſt.) *Sellam curulem pro ſua magnitudine multis gradibus eniſus aſcendit.* Ebore autem eæ tectæ: ideoque Horatius

(lib. 1. Epiſt.) circumſcripſit:

——— dabit, eripietque curu
Cui volet importunus ebur.———

Et Athenæus (lib. 5. c. 4.) de Antiocho r
ge, *ſediſſe eum*, ait, *eburnea ſede, ritu R*
manorum: ſignificans curulem. Nec a
ter Græci vertunt, quam ἐλεφάντιν
θρόνον, aut δίφρον. Quo exemplo etia
Vopiſcus in Aureliano *Sellam eborata*
dixit. Cælatum & ſculptum id fuiſſ
Ovidius oſtendit (lib. 4. de Pont. eleg. 9

Signa quoque in ſella noſſem forma
curuli,
Et totum Numidæ ſculptile dent
opus.

Nec plures Ædiles, ad tempora C. Cæſ
ris: qui duos præterea adjecit, an. V. C
DCCX. quos è Patribus creari tantu
voluit; & quia frumentariæ curæ præf
cti, à Cerere *Cereales* dixit. Dio (lib. 4
ſub finem,) & Pomponius (l. 2. ff. De ori
gine Iuris.) Ita ſex in univerſum Ædile
triplici tamen diſcrimine: quos ad Con
ſtantini uſque Magni tempora in Repu
blica perſeveraſſe crediderim, & ab e
(ut pleroſque Magiſtratus) ſublatos.

CAP

CAP. XIII.

De officiis Aedilium.

AT munera Ædilium, quæ fuerint, pleraque omnia lege ſua Cicero (3. De [L].) breviter expedit: *Suntoque Aediles*, [in]quit, *curatores urbis, annonæ, ludorum[qu]e ſolemnium.* Ait, *Curatores urbis*: ſic[ut] alibi (5. Verr.) dicere non veretur, [to]*tam urbem iis tuendam commiſſam*: [n]on male, quod ea fere omnia curabant, [q]uæ ad ornatum aut ordinem urbis. Pri[m]o enim opera publica inſpiciebant ac [tu]ebantur; & templa Deorum. (Cice[r]o 5. Verr. Varro 4. de L.L.) Secundo, in[c]endiorum eis cura, & ne quod ab igne [d]amnum. Quod munus tamen Auguſtus [i]mpoſuiſſe iis primus videtur, ex Dione (lib. 54.) Tertio, funerum taliumque mi[n]utorum rituum inſtitutio penes eos, [e]t conſervatio. Ovidius VI. Faſtorum:

> *Adde, quod Aedilis, pompa qui funeris irent,*
> *Artifices tantum juſſerat eſſe decem.*

[S]ed & matrimoniorum, quodque ad[n]exum iis, ſcortationum, & meretri[c]um coercitio quædam & regimen: ut [ſ]atis docui in Commentar. 11. ad Taciti Annales. Denique balnea, aquæductus, cloacas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

cloacas, plateas: & loca omnia Vrbis [illegible]rabant, ut pura ea & munda eſſent. [illegible] balneis Seneca, (ep. 13.) *Dii boni*, inqu[illegible] *quam juvabat illa balnea intrare, obſc[illegible] & gregali tectorio inducta, quæ ſcires [illegible]tonem tibi Aedilem, aut Fabium Ma[illegible]mum, aut ex Corneliis aliquem manu [illegible] temperaſſe!* Et alibi eleganter: *Inven[illegible] balnea & popinas, & loca Aedilem [illegible]tuentia.* Et de munditate Plautus Stich[illegible] cui cum ſervus imperaſſet:

Cape illas ſcopas, tu hoc converre, &

Paraſitus ſubjicit:

Sine ſuffragio populi Aedilitatem [illegible]
quidem gerit.

Et plura ad hanc rem diſtincte, & ap[illegible] l. unica ff. De via publica, ubi *Aediles* P[illegible]pinianus *ἀςυνόμους* ſemper vertit: quo[illegible] non aliud quam curatores urbis.

Sed addit ſecundo loco Cicero *A[illegible] nonæ Curatores.* Veriſſime: quia non r[illegible]rum ſolum venalium ad eos cura & [illegible]ſtimatio ſpectabat, ſed etiam pecudu[illegible] hominumque. Apuleius lib. 1. *Aedile[illegible] gerimus*, inquit, *& annonam curamu[illegible]* Plautus Rudente:

Ita ſolet Neptunus: quamvis faſtidio[illegible]
ſus Aedilis eſt,
Si quæ improbæ ſunt merces, jacta[illegible]
omnes.

Per[illegible]

Perſius Satyra 1.

Fregerit heminas Areti Aedilis iniquas.

Immo *jus* etiam his de rebus *dicebant*, ex Dione LIII initio. *Mulctas imponebant*, ex Papiniani l.unica. De vi publica. *Edicta concipiebant*, ex Plauto, Captivis:

Euge, edictiones ædilitias hic quidem habes.

Omniaque, uno verbo, regebant & dirigebant, quæ ad venalium forum. Vnde Græci plerumq; ἀγορανόμους eos recte verterunt. Agellium vide lib. 4. c. 2. & Iuriſconſultos, titulo toto de Ædilitio edicto.

Denique pro tertio munere Cicero addit, *curationem ludorum ſolemnium*. Et caute, *ſolemnium*: quia ſtatos ludos tantũ curaſſe videntur, & publice receptos: ut Florales, Circenſes, Megalenſes, Romanos, &c. non autem privatos, funebres, aut votivos. Exempla hujus curæ & muneris ubique prompta & paſſim legas, Ædiles ſuo ſumptu edidiſſe ludos, præfuiſſe, ordinaſſe præmia ſive pœnas actoribus diſtribuiſſe: denique, ſcripta etiam examinaſſe, & fabulas, quæ agendæ. Donatum in vita Terentii vide. Nec ſcio, an ab hac ſcenicia inſpectione manavit, ut jus quoddam judiciumq; iis fuerit etiam in alios libros. Apparet ex Senatus

natus decreto apud Tacitum IV An
lium, quo jubentur Ædiles cremare C
mutii Cordi ſcripta.

CAP. XIV.

De Tribunorum Nomine, Origine, &
quo ordine creati.

QVartus in ordine Magiſtratus *Trib*
norum eſt: quorum nomen vetu
& origini Vrbis pene æquale. Nam *T*
buni Celerum, id eſt, equitum, ſtatim n
ti in regno Romuli: (l.2.ff. De orig. I
Varro lib.4. de L. L.) dictaque & du
vox, ſive à ternario numero, quia tr
tantum tunc populi partes, & ex ſing
lis ſinguli crearentur; ad exercitum m
tendi: ſive à tribubus, quod earum ſu
fragiis crearentur, vel quod iis præeſſen
quo ſane exemplo à Curibus *Curiones* c
cti. Vtcumque de etymo ſit, late fuſu
nomen: & vis ea fere ſubeſt, ut Curat
rem fere ſignificet, aut Præfectum. Itaqu
cum additione uſurparunt; *Tribunus C*
lerum, *Militum*, *Aerarii*, *Plebis*.
poſteriore ævo ſub Principibus *Tribun*
Voluptatum, *Matrimoniorum*, *Chartari*
rum, *Provinciarum*: quæ genera in Ca
ſiodoro lego (lib.7. Variar. epiſt. 10. & 47
lib.12. epiſt. 24.) & *Tribunus Fori*, in la
pidibus: *Tribunus Scholarum*, in Cod
ce Iuſtinianeo. At diverſi hi noſtri & d

gnic

niores aliis : quorum origo à ſeditione. Cum enim plebs in nova libertate varie premi à Patribus videretur, anno Vrbis CCLX ſeceſſit in montem Sacrum : nec reduci in urbem potuit, niſi ut proprium hunc Magiſtratum haberet juris ſui vindicem & cuſtodem. Creati autem initio duo: mox tres adjecti : denique A. Vrb. CCXCVII iterum quinque additi, decemque in univerſum facti: qui numerus deinceps in Republica manſit. & quoniam primi Tribuni Magiſtratum occepêre IV. Idus Decembris, hoc quoque obtinuit, ut Tribuni non Calendis Ianuariis inirent, ſicut Magiſtratus cæteri, ſed illo ipſo die. Dionyſius clare lib.7. extremo. Et ab ea mente Appianus (lib. 1. Civil. Adde Plutarchum problemate 81.) Comitia Tribunorum refert in æſtatem. Quia autem per plebem creati, hoc quoque manſit, ut tantum è plebe : niſi quod ſemel Patricios duos cooptatos reperio apud Livium (lib.3.) Immo plerumque ex infima plebe : donec lata lex, ut crearentur tantum è Senatu, id eſt, ut nemo Tribunus eſſe poſſet, niſi qui antea Senator : Senator tamen plebeius. Id quando inſtitutum, diſerte haud ſcio: immo vix ipſi veteres : inter quos & Appianus ambigit (lib.1. bellorum civilium) rectene id referatur ad Sullam. *Nec conſtat*, inquit,

an

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

an Tribunatum, uti nunc eſt, à plebe *Senatum tranſtulerit.* Atteius tamen C pito (apud Agellium lib. 14. cap. ult.) (ego quidem interpretor) ad Atiniu plebiſcitum refert. Nam ait: *Tribu* *Senatum habendi jus erat, quamqua* *Senatores non eſſent, ante Atinium p* *biſcitum.* quaſi dicat, Atinio plebiſci lectos è Senatu. Quanquam nec de ter pore ejus plebiſciti conſtat: niſi quo P. Atinium quendam Tribunum r perio, C. Iulo Cæſare & Marco Bibu Conſulibus. Certe quidem libera a huc Republica id in uſu fuiſſe, doc aperte Suetonius in Auguſto cap. 10 *In locum*, inquit, *Tribuni plebis demo* *tui canditatum ſe oſtendit; quanqua* *Patricius, necdum Senator.* Itaque no jus petendi Tribunatus, niſi Senat rum. Plinium (lib. 2. epiſt. 9.) ita exa dio: *Ego*, inquit, *ſexto latum clavum* *Cæſare noſtro, ego Quæſturam impetrav* *meo ſuffragio pervenit ad jus Tribunat* *petendi.* Et Suetonius idem, ut novum notat in Auguſto, c. 40, quod comiti tribuniciis, ſi deeſſent candidati Senato tes, ex Equitibus crearit.

CA

CAP. XV.

De officio & poteſtate Tribunorum.

HÆc origo Tribunorum, hæc creatio. eaque ratione Romę Conſulibus oppoſiti, qua Lacedæmone Regibus Ephori. (Valer. lib. 4. c. 5. Cicer. lib. 3. de Legib. Plutarchus in Coriolano.) Itaque munus eorum initio unum & ſimplex, *auxilii latio.* Creati enim contra vim potentiamque Magiſtratuum; ſcutum duntaxat impediendi & defendendi habebant, non agendi aut lædendi telum; oppreſſos juvabant, eripiebant; iniqua decreta aut juſſa, ſive Senatus, ſive Magiſtratuum reſcindebant: eoque fine (ut Plutarchus notat Probl. 81.) januæ eorum nocte dieque patebant: ut paratos ſe oſtenderent, ad deſideria & querelas miſerorum excipiendas. Sed nec ullam horam abeſſe ab urbe legitime poterant; ut Dio ait, (lib. 37.) ſive nullum diem; ut Agellius (lib. 3. cap. 2.) vel, ut magis arcte Appianus (2. Civil.) mœnia egredi iis nõ licebat; hac eadem ſcilicet cauſa. Ad auxilium autem ferendum parata interceſſio; quæ peragi ſolita uno & ſolemni verbo, VETO. Livius (lib. 6.) *Faxo*, inquit, *ne juvet vox iſta*, VETO; *qua nunc concinente collegas noſtros tam læti audi-*

tis. Cujus interceſſionis tanta vis ,
privati Magiſtratuſque omnes pareren
qui non feciſſet, vel per viatorem Trib
nicium in carcerem abriperetur , vel d
dicta apud populum accuſaretur , ut vi
lator ſacroſanctæ poteſtatis. Tales eni
ipſi. Eaque de re Leges veteres apud Di
nyſium (lib. 6. in fine, & lib. 7. circa m
dium) & Liviũ. Quin Cicero (pro Sextio
hoc amplius notat : eam eſſe ſanctitate
Tribunatus , ut non modo contra vim &
ferrum, ſed etiam contra verba & inte
ſationem , legibus ſacratis ſint armat
Ea autem interceſſio valida etiam int
Tribunos ipſos ; adeo ut , uno ex co
legio vetante , irritæ ſint reliquoru
omnium actiones. (Plutarch. in Caton
Min.) Atque hoc eſt, quod *extremum ju*
Tribunorum Cæſar appellat , 1. Com
mentario De bellis civilibus : & quod e
iam à L. Sulla iis relictum fatetur. Itaqu
agere , imperare , decernere , remotu
à primis Tribunis (apud Tacit. 1. Anna
li Tiberius convocat Senatum jure Tri
bunicio:) donec paulatim fiducia ſanct
juris progreſſi ulterius ſunt , & limite
protulerunt ſui magiſtratus. Qui olin
in ſenatum non veniebant ; ſed ante val-
vas curiæ poſitis ſubſelliis ſedebant ; (Va
lerius auctor lib. 2. cap. 2.) ii mox Sena-
tum convocare auſi, quod cœpiſſe pri-

mum

num anno Vrbis CCXCVII, Dionyſius
curioſe notat (lib. 10.) Immo dimittere
etiam ab alio convocatum: quod Appia-
nus (lib. 2. Civil.) monet de Curione. *Se-
natum*, inquit, *re infecta dimiſit. Poteſt
enim hoc Tribunus plebis facere.* Denique
concionem advocare, tabernas claudi
jubere, leges & rogationes ferre, judicia
quædam exercere; in immenſum ſcilicet
aucta poteſtate, poſtquam lege Horten-
ſia plebisſcita omnem populum tenue-
re. (Varro lib. 5. de L. L. Livius 9. Cic. 1.
Agrar.) Itaque qui frenum aliis injece-
runt, freno ipſi eguere: & cum per hanc
immoderatam licentiam materies cre-
bra turbarum & ſeditionum eſſet; Sulla
Dictator poteſtatem Tribunitiam valde
circumcîdit, immo pene exſcîdit. Vetuit
enim, ne leges ferrent, ne concionaren-
tur, ne provocaretur ad eos; ſolumque
& nudum jus intercedendi reliquit. Hoc
amplius, ut abſterreret homines ab eo
magiſtratu capeſſendo, ſanxit, ut ne cui
Tribuno aditus pateret ad alium magi-
ſtratum. Quam tamen poſtremam le-
gem eo mortuo, Aurelius Cotta Conſul
(Aſcon. pro Cotta) ſtatim abrogavit: ſic-
ut reliqua omnia Pompeius Magnus in
primo conſulatu. Itaque Tribunis ite-
rum permiſſum jus vetus ad Impp. uſ-
que; qui, Tribunicia poteſtate ſibi ſum-

pta inſignia penes eos reliquerunt, pene inane nomen. Quod tamen in Imperio Romano ad Conſtantini uſque tempora manſit.

CAP. XVI.

De Quæſtoribus. Unde dicti. Quando & quam multi facti. Denique Ius eorum, ac Munus.

QVæſtores ordine primi, dignitate ultimi inter Magiſtratus. Iis non ambigue à *quærendo* nomen: quod pecunias publicas conquirebant & reponebant: (Varro 4. de L.L.) ideo & ταμίαι Græce dicti. Origo eorum vetuſtiſſima inter Magiſtratus; ut Pomponius (l.2. De orig. Iur.) & Tacitus volunt (lib.11 Annal.) quippe qui inſtituti ſub ipſis Regibus. Sed an hoc eodem munere, an potius de *crimine quærendi* cauſa, ambigo. Verius cenſeo, Quæſtores iſtos pecuniarios libera Republica creatos; cum, aucto videlicet populi ærario, opus fuit, qui ei præeſſent. Id accidit an. Vrbis CCLXIX, ut Dionyſio (l.8) & Livio (l.3). fides. à quibus tamen paulo diverſus Plutarch⁹ (in Publicola.) qui refert ad annos primos partæ libertatis. Tacitus ſane Conſulibus primis etiam Quæſtores attribuit: ſed ita, ut ipſi eos eligerent. *donec*, inquit, *eum quoque*

honorem

honorem populus mandaret: quod factum anno XXIII poſt Reges ejectos. (ita enim in eo ſcribendum; non LXIII.) Fuère autem initio duo tantum Quæſtores, qui urbanam pecuniam omnem tractarent, & ærario præeſſent, quod in æde Saturni: iique Vrbani dicti. Poſtea, cum aliis etiam opus videretur, qui peregre pecuniam militarem adminiſtrarent, prædam venderent; duo iterum creati, qui Conſulibus ad miniſteria belli præſto eſſent: ut Livius ait. (lib. 4.) Id accidit anno Vrb. CCXXXII. Atque is numerus diu manſit; donec ſtipendiaria tota Italia duplicatus is eſt, factique octo, ad tractanda etiam provinciarum vectigalia, in quas cum Proconſulibus aut Proprætoribus ſorte mittebantur. Quod eveniſſe, argento primum ſignato, id eſt, circa annum Vrb. CCCCXXXIX, obſervo ex Epitome Liviana. (15.) Ac mox lege Sullæ XX. creati, ad Senatum ſupplendum: ut Tacitus (lib. I. Annal.) ſuggerit. Nec abſimili fine, XL à Cæſare; ut Dio (lib. 43.) Hæc inſtitutio, & augmentum. nec obſcura admodum eorum munera; è quibus præcipuum pecuniæ publicę acceptio & expenſio: (Liv. lib. 4. & 7.) item ſignorum militarium (ex argento & auro; non enim velis utebantur) in ærario obſervatio: prædæ venditio, & ſubhaſtatio: (Dionyſ. lib. 4.

& P. Faber lib. 2. Semeſtr.) legatoru exceptio, deductio, hoſpitii aſſignati (Plutarch.quæſt.43.Valer.l.5.c.1.& apu Livium aliquot locis.) certæ etiam p Italiam Præfecturæ, ut Oſtienſis, & C les; de quibus Tacitus IV. Annal. & il nos, & Suetonius in Claudio, (cap.22. Sed & decreto Auguſti, SCta iis adſe vanda tradita; quæ antea penes Ædil & Tribunos: Dio notat lib.LIV. extr mo. Fuit etiam ſub. Impp. veluti pro prius eorum Quæſtor, qui *Candidatu Principis* appellatus, vel *Quæſtor Princi pis*, ſive *Auguſti*: cujus munus expre ſum ab Vlpiano. in l.unica, ff. De offici Quæſtoris. De quo ſatis multa Briſſo nius. (l.1. Selectarum antiquitat. c. 16 Sueton.Titi cap.5. Neron.15.& Auguſt c.65.Vell.Paterculus lib.2.) Ab hoc orig *Quæſtoris Palatii*, qui ſub Conſtantin cœpit: quæ deinceps magna dignitas cuique datum, leges & decreta condere petitionibus ſubſcribere, reſponſa redde re:& omnino Iuris quidam & legum cuſtos ac præſes fuit: quod nomen hodie in *Cancellarium* mutatum vere diximus. De hoc Zoſimus (l.5.) de Sallio quodam; cujus erat officium (inquit) dictare, quæ Principi viderentur. Quæſtorem à Conſtantini tẽporibus appellant. Meminit & Procopius De bello Perſico. Symmachus elegan-

eleganter lib.1. Epiſt.17. & lib.4. Epiſt.50. Caſſiodorus Epiſt. 6. lib. 10. & optime lib.5. Epiſt. 4.

CAP. XVII.

De Dictatore. Unde illi nomen: origo & cauſa eligendi: item modus: denique vis ejus & poteſtas.

ORdinarios & perpetuos in Republica Romana Magiſtratus breviter explicavi. Superſūt *intermiſſi* & *extraordinarii*. Inter quos jure primum locū dem illi, qui Magiſtratuum omnium primus, *Dictatori*: cui nomen, ſive quod diceretur à Conſule, ait Varro (4. de L. L.) cujus dicto omnes audientes eſſent: ſive potius à dictando; quia crebro diceret ediceretque, quæ eſſent ex uſu: quæ Dionyſii mens (l. 5) eſt, & Suidæ vertentis εἰσηγητὴν τῶν λυσιτελῶν, id eſt, *auctorem rerum utilium*. Dictus alio nomine *Magiſter populi* (Seneca epiſt. 109. Cic. 3. de Fin. Feſtus in OPTIMA LEX.) itemque *Prætor Maximus*. quæ voces præſtantiam ſcilicet imperii præferunt & dignitatis. Cæterum & res & nomen Dictatoris ſumpta ab Albanis, conſanguineo populo: quod cum apud Dionyſium Licinius Macer affirmat; tum ſuadet etiam Livius, (l. 7.) qui jam inde ſub Rege Tullo Dictatorem Alba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

num Metium Suffetium agnoſcit :
Spartianus ordinarium veteris Latii ma-
giſtratum fuiſſe oſtendit, in Hadrian
Per Latina, inquit, *oppida Dictator e*
Duûmvir fuit. Ipſe tamen Dionyſius
Gręcis eſſe exemplum mavult, apud quo
non diſſimili in re *Αἰσυμνῆται*. Orig
ejus & prima inſtitutio cõtroverſa: quo
niam Dionyſius, fidus certe & cautu
ſcriptor, refert in Annum V.CCLV. At Li-
vius & plerique ex Latinis, biennio priu
(videlicet CCLIII) eum creatum volunt
nono ſcilicet anno poſt Reges exactos
Etſi Livius in affirmando titubat, & ob-
ſcuram ambiguamque rem non negat.
(Livius T.Largium Dictatorem primum
creatum fuiſſe putat: lib.2.) Cauſa prima
eligendi, ſeditio fuit, & metus ab hoſte.
Cum enim ſperni viderent Conſulare no-
men, cui per provocationem adempta
præcipua vis: decurſum ad hoc ſingulare
imperium, ut eſſet, qui rigida & regia
poteſtate plebem ſive hoſtes coërceret.
Major enim & concordior vis in unius
imperio, quem collega nemo aut impro-
be turbat, aut imperite tardat. Atque
hæ præcipuæ ſane deinceps creandi cau-
ſæ: ſeditio, inquam, aut bellum gravius.
nec alias Cicero commemorat (lib.3. de
Legg.) niſi quod paulatim creatus etiam
cauſis pluribus; quæ in Faſtis paſſim ex-

preſſæ,

preſſæ. ut, Clavi figendi cauſa; Comitiorum habendorum; Ludorum faciundorum; Quæſtionis exercendæ; Senatus legendi: denique quotiens brevi aliquo & extraordinario imperio opus eſſet. Sed priores illi ſerii verique Dictatores, fere cum hoc titulo leguntur: REI GERVNDAE CAVSA; quod ad bellum ſpectat: vel, REIP. GERENDAE CAVSA: ſive etiam, SEDITIONIS SEDANDAE CAVSA: quod ad turbas. Eligi porro ſolet alia quadam via & modo, quam cæteri omnes Magiſtratus. Non enim ſuffragiis populi, ſed ſenatu jubente, à Conſule dicebatur; qui noctu auſpicato aliquem è Conſularibus, quem ſibi cumque viſum eſſet, nominabat. Quod *noctu*, Livius aliquotiens docet, & clare lib. 4: *Noctis deinde ſilentio, ut mos eſt, L. Papirium Dictatorem dixit.* Quod *auſpicato*, Cicero 3. de Leg. *Iſque avi ſiniſtra dictu Magiſter populi eſto.* Idemque Livius indicat lib. 8. Quod *è Conſularibus tantum*, idem Livius lib. 2. *Conſularem*, inquit, *legêre: ita lex jubebat de Dictatore creando lata.* Et prudenter profecto. quod unius hoc regimen creatum ab uno. Cum enim ſubito celerique remedio opus eſſet, quæ ratio fuiſſet, ſuffragia exſpectare & campum? immo cum ſæpe contra ipſam plebem, quomodo eligerentur à plebe?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Quamquam variatum interdum in h
re non nego, ſive per abſentiam Con
lum; ſive per licentiam eorum, qui L
ctaturas invasêre.

Poteſtas autem hujus Magiſtratus a
pla, vel potius eximia. De pace enim b
loque agere, exercitus ſcribere, educer
dimittere, omniaque negotia gerere
bere & pro arbitrio poterat; adeo ut n
hil horum vel ad Senatum referret. N
tant Dionyſius lib. 5. & Polybius 3. Ita
non ſolum jus omne duorum Conſulu
tranſlatum in unum. Cic. 3. De leg. (q
de cauſa etiam διούπατον, quaſi *dupli*
Conſulem, Græci eum dicunt.) Sed h
amplius; creato eo, cæteri omnes Mag
ſtratus abdicabant: Tribunis tantum ex
ceptis: relinquebaturque velut frenu
Reipublicæ in manu unius. (Plutarc
Fabio, item Quæſt. 81. Polyb. lib. 3.) Qui
bona illi civitatemque adimere jus; an
madvertere in vitam & caput civium
idque ſine ulla provocatione. (Diony
lib. 8.) Ad quod ſingulare jus exprimer
dum, XXIV faſces illi præferebantur, &
totidem ſecures etiam in Vrbe: ut nih
mirer, terroribus tantis propoſitis, à Li
vio lib. VIII. ſcriptum, *Edictum Dictator*
pro numine ſemper obſervatum. De *provo*
catione tamē, non perpetuum fuiſſe, ſua
dere videtur apud Feſtum OPTIMA LEX

& quod apud Livium (eod.l.) exſtat illuſtre exemplum provocationis: etſi abrogatam eam expreſſe nuſquam legerim: & videam, Sullam poſterioreſque Dictatores ſummo eo jure uſos.

Sed hæc tamen tanta vis merito terminis quibuſdam circumſcripta, ne exorbitaret. Primum enim, ſemeſtre duntaxat illud imperium eſſe voluerunt; ne in tyrannidem ſpatio aut conſuetudine iret. Et quod quibuſdam prorogatum in annum reperias; ob neceſſitatem Reipublicæ factum ſcito, & præter morem: ut in Camillo, L. Papirio, Fabio Maximo. Nam Sulla, & poſtea Cæſar, qui Dictaturam perpetuam invasêre, leges & inſtituta Reipublicæ palam ſprevêre. Secundo, locis etiam incluſa; nec permiſſum Dictatori, cum imperio extra Italiam ire: ſcilicet, ne procul ab oculis civium & Senatus res facilius innovaret. Dio clare notat (l. 36.) Idque ſemel duntaxat veteri Republica violatum in Attilio Collatino, qui primus Dictator exercitum extra Italiam duxit, obſervat Livii Epitome XIX. Tertio equum aſcendere eis vetitum, niſi ad bellum ituro: ſive, (Plutarch. Fab.) ut oſtenderetur vis præcipua Romana in pedite: ſive potius, ad arrogantiam minuendam, & ut hac parte cum plebe æquaretur. Atque his cautionibus & mo-

deſtia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

deſtia gerentium factum, ut per ann
cccc quietiſſime, & optimo publico M
giſtratus is gereretur: donec L. Sulla
C. Cæſar in tyrannidem eum verterun
& nomen id exoſum fecêre Romani
adeo, ut poſt necem Cæſaris lata lex ſi
qua Dictatura è Republica in æternu
ſublata. Cicero in Philipp. Dio 44. & A
pianus 3. Civilium.

Hæc de Dictatore: cui velut adjut
& adminiſter *Magiſter Equitum* fuit
quem ipſe Dictator ſibi libere eligeba
modo is tamen è Conſularibus, aut Præ
toriis eſſet. Sane Dio, ut inſolens, nota
quod Cæſar Magiſtrum equitum Anto
nium elegiſſet, qui Prætor nondum fui
ſet. (Dio lib. 42.) Itaq; is loco & muner
fere Prætoris fuit, ut è Cicerone colligi
mus (3. de Leg.) habuitque eadem inſi
gnia; Prætextam, videlicet, Curulem &
VI lictores. Dio lib. 42. & 43.

CAP. XVIII.

Cenſus. Quando inſtitutus. Itemque Cenſores, cur ita dicti: tempus ejus Magiſtratus: inſignia, dignitas, & munus.

CEnſum, rem ſaluberrimam populo Romano, primus inſtituit Servius Tullius, ſextus inter Reges; nec Magiſtra-
tum

um aliquem huic rei proprium adhi-
buit; ſed exercuit ipſe. Itaque Regium id
munus habitum; iiſque pulſis, Conſula-
re: donec, creſcente paulatim imperio,
Conſules non fuere tot ferendis oneri-
bus pares. Itaque cum intermiſſâ diu
Cenſio eſſet, (per XVII. annos, inquit
Dionyſius) cauſa exorta deſiderandi no-
vi magiſtratus, & Senatui inprimis ad-
mitente, creati *Cenſores*, Anno Vrb. CCCXI.
Quibus id nomen ab ipſa re datum: ſive,
quod ad eorum cenſionem, id eſt, arbi-
trium, populus cenſeretur, ait Varro:
(lib. 4. L. L.) ſive, quod quiſque tanti rem
ſuam æſtimaret, quanti illi cenſuiſſent,
ait Feſtus. (in voce *Cenſores.*) Et ſane ab
cenſendis æſtimandiſque facultatibus
primo dictos, veriſſimum eſt: quoniam
potiſſima hæc creandi cauſa; & paula-
tim adjuncta cura morum. Itaque
Græci etiam à taxatione verterunt
τιμητάς. Duo autem initio creati: toti-
dem ſcilicet, quot Conſules, quorum
vicem etiam hac parte ſuſtinebant. Et
creati in annos quinque: nimirum, quia
luſtris duntaxat ſingulis cenſeri popu-
lum vetus inſtitutum fuit. Sed tamen
paulo poſt, cum dignitas & vis huic Ma-
giſtratui creviſſet, & nimis diuturnum
id imperium videretur, lege Æmilia cau-
tum (tulit eam Mamercus Æmilius Di-
ctator,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ctator, an. Vrb. CCCCXX.) ne plus qua
annua & ſemeſtris Cenſura eſſet: qu
in poſterum obtinuit: & creati quide
ſingulis quinquenniis; at non in qui
que annos.

Amplius hæc tria fere ſervata in cre
tione eorum reperio. I, Vt è Conſul
ribus eſſent: quod poſt bellum Punicu
ſecundum ſemper obtinuit; ante, alit
interdum. II, Vt ne bis crearentu
quia oneroſa populo futura videbat
iterata eorum poteſtas. III, Vt ſine ſu
fectione, id eſt, ut mortuo uno è Cenſ
ribus, neminem alium ſubrogari m
eſſet; immo illum ipſum ſtatim abi
magiſtratu, quiupereſſet. Livius cla
notat (lib. 5 & 9.) & Plutarchus (prob
50.) apud quos & cauſa.

Dignitas hæc magna: nec vi quiden
ſed honore tamen ſupra Conſules ipſos
quorum omnia etiam inſignia habeban
præter lictores.

Munera eorum varia: ſed trahi ad du
capita poſſunt, æſtimationem faculta
tum & morum. Ex illa eſt, quod publica
privataſque omnium opes deſcriberent
populum juxta eas in centurias & claſſe
diſtribuerent: ubertim nobis in Livi
explicatum (publicis, puta, prælectioni
bus.) Item quod vectigalia locabant, (Cic
3. de Leg. Liv. 39. & 43. Plutarch. in Cat

Majore,

Majore,) & iis per Provincias *leges* dabant, quæ *Cenſoriæ* appellatæ: (Cic. lib. 1. ad Attic. ep. 1. & ICti) opera publica erigebant, inſpiciebant, probabant, hæc ſarta tecta exigebāt: (Feſtus in v. PRODVIT. Liv. 42. & 45. Symmach. l. 1. ep. 6.) vias publicas tuebantur, & reficiebant; quam curam in Vrbe ſemper habuere: extra Vrbem paulo ſerius ſumpſere. (auctor Livius in Epitoma li. 41. in extremo.) pretia denique ſacrificiorum publicorum curabant. Plutarcho notatum in Catone. Ad morum vero æſtimationem ſpectat, quod Senatu ejicere, equum adimere, tribu movere, ærarios facere potuerunt. Hæ enim fere animadverſiones Cenſorum, & ignominiæ, quas inurebant. *Senatu ejicere* non aliud erat, quam initio Cenſuræ, cum Senatum legerent, nomen illius aut illius Senatoris in recitando præterire: quo velut tacito indicio cenſebantur loco moti, nec nomen eorum ultra in albo Senatorum. (Feſtus in PRAETERITI. Liv. l. 34.) *Equi ademptio* ad alterum ordinem ſpectat; nempe ad Equites: quos (Feſtus in CENSIO. Plutar. in Pomp. Agellius lib. 4. Revardus lib. 2. Variar. cap. 15.) in publica recenſione moris erat ad Cenſorum ſellas venire, equum manu ducentes: quos ſi probarent, PRETAERIRE & traducere equum,

ſolemni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſolemni verbo jubebant; ſin aliter, (V
ler.lib.4.cap.1. Liv.lib.29. Ovid.2. Tr
eleg.1.) equum adimebant, vendi jub
bant. Tertia & quarta nota proprie
plebeios pertinebat: quos aut tribu m
vebāt, (id eſt, Livio interprete (l.45.) m
tare jubebant tribum, & ex honeſta r
ſticaque in minus honeſtam ſive urb
nam transferebant:) aut Ærarios reli
quebant, id eſt, ſuffragii ferendi poteſta
privabant; at hoc tantum in nume
civium, ut æra tributi nomine penc
rent. (Aſcon. Pædian. in Divin. Cic.)
appellabant in Cæritum tabulas refer
Cauſam in Agellio vide. (lib.16. cap.1
Strab.lib.5. Horat.lib.2. epiſt.6.) Adim
bant ergo Cenſores quod cuique ordi
ſummum eſt: Senatui, curiam; Equi
publicum equum; Plebei, tribum aut ſu
fragium. Quod diſcrimen tamen ita c
piendum, ut ſciamus, interdum Senat
rem aut Equitem gravius peccanter
pleriſque his notis ſimul affectum: ita i
quam, ut non præteriti ſolum, aut eq
adempti ſint; ſed tribu etiam moti,
Ærarii facti. Exempla in Valerio. lib.
c.3. & Livio. Apud quem turpis macu
eluenda, & *Aerarius* legendum, non *op*
rarius, diſtinctione etiam mutata. (lib.
de Mamerco Æmil. &44.) His anima
verſionibus cauſæ ſemper ſubſcripta
exc

excipio præteritionem Senatorum; cui rationem adſcribi, haud veteris inſtituti fuiſſe, Livius oſtendit. (lib. 39.) Adminiſtrata hæc omnia in villa publica, in cãpo Martio: iiſque ordine expletis, luſtrum à Cenſoribus condi ſolitum, vota pro ſalute publica concipi, & ſacrificium Suovetaurilium fieri. Manſitque integra hæc Cenſuræ vis (firmum rei Romanæ vinculum) ad P. Clodii Tribunatum: qui imminuit vetuitque, aut in legendo Senatu quemquam præteriri, aut ex aliis ordinibus ignominia adfici; niſi qui legitime accuſatus, & damnatus. (Dio lib. 48. Cic. in Piſon. & ibi Aſcon. Pædian.) Sed eam ipſam Clodii legem ſuſtulit paulo poſt (An. Vrb. DCCII.) Metellius Scipio Conſul, veteri iterum & libera poteſtate Cenſoribus permiſſa. Quæ tamen ſub Principibus iterum minuta, immo mortua: niſi quod longo intervallo revixiſſe in Decio videtur: de quo apud Pollionem in Valeriano; ubi & officia Cenſuræ diſtincte deſcriptæ: quæ utiliter legas. Conatus quoque eandem reſtituere Theodoſius, ſive Arcadius: ſed à Senatu repudiata eſt, Symmacho adnitente & ſuadente, ut ipſe fatetur. lib. 4. Epiſt. 29. & 45. lib. 7. Epiſt. 9.

CAP. XIX.

De Interrege.

VEtus hic Magiſtratus; creatuſqu
proprie comitiorum cauſa. Orig
illi à morte Romuli. Et quia creatus pe
interregnum, mediuſque inter duos Re
ges; dictus *Interrex:* Græcis μεταβα
σιλεύς. Ejus creatio è Patribus tantum
Tempus quinquendiale. Munus idem
quod Conſulum. Plura pete ab Onu
phrio, lib. 1. Faſtorum.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

IANI GVLIELMI,
Lubecenſis,
De
MAGISTRATIBVS
REIPVB. ROM.
Dum in libertate Vrbs fuit,
Libellus.

* * * * * *

TRACTATVVM CONSPECTVS.

I. *Brevis Collatio Græcæ & Romanæ Hiſtoriæ.*
II. *De Magiſtratibus Rom.*
III. *De Senatoribus.*
IV. MAGISTRATVS PATRICII.
V. *Dictator.*
VI. *Magiſter Equitum.*
VII. *Conſules.*
VIII. *Interrex.*
IX. *Cenſores.*
X. *Prætor.*
XI. *Aediles Plebeii, & Curules.*
XII. *Quæſtores.*
XIII. MAGISTRATVS PLEBEII ET MINORES.
XIV. *Tribuni plebis.*
XV. *Triumviri capitales.*
XVI. *Triumviri nocturni.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

XVII. *Triumviri Monetales, & Mi-ſarii.*
XVIII. *Magiſtri vicorum.*
XIX. Magistratvs Extraordinarii, *& Decemviri Legibus ſcribendis.*
XX. *Tribuni militum, Conſulare...*
XXI. *Triumviri coloniis deducendis.*
XXII. *Præfectus Vrbis.*
XXIII. *Præfectus Annonæ.*
XXIV. Magistratvs Militares. *Imperator. Proconſul. Proprator.*
XXV. *Duumviri Navales.*
XXVI. *Tribuni Militum.*
XXVII. *Centurio.*
XXVIII. Magistratvvm Ministri.
XXIX. *Scribæ.*
XXX. *Lictores.*
XXXI. *Viatores.*
XXXII. *Accenſi.*
XXXIII. *Statores.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

IANI GVLIELMI,

De

MAGISTRATIBVS REIP. ROM. LIBERÆ.

I.

Collatio Græcæ & Romanæ Hiſtoriæ.

GRæcæne an Romanæ Hiſtoriæ principatus ſit deferendus, qui ſibi non liquere pronunciarunt, prudenter inprimis feciſſe, & conſiderate videntur. Adeo multa ſunt, vel alteri peculiaria, vel utrique communia; quæ palmam aut alterutri vendicent, aut ambiguam faciant. Antiquior Græca, ſed fabularum involucris obſcurior: Romana recentior, ſed rerum geſtarum veritate certior. Illa rerum, quas narrat, multitudine copioſior; hæc magnitudine admirabilior. Vnde varietate altera, altera æqualitate magis commendatur. Ex illa doctrinæ, ex hac virtutis exempla illuſtriora petas; quod altera plurimarum artium inventoris, altera maximarum gentium victoris populi res geſtas celebret. Scriptores illa eloquentiores, & proinde dulciores; hæc graviores, ideoque veraciores habet. Denique cum in

in omni hiſtoria τὸ ἠθικὸν καὶ πολιτικ
ineſſe debeat; illo Græci, hoc Romai
præſtitiſſe videntur: quod alteri morur
præcepta frequentiora habeant; alte
principum virorum ideas complures, &
Reipublicæ bene conſtitutæ quaſi for
mam quandam ob oculos ponant. Quo
cum reliquis in partibus, tum in Magi
ſtratibus maxime apparet: de quib⁹ per
multa ex veterum Hiſtoricorum monu
mentis viri eruditi collegere. Atque u
taceam de antiquis illis, M. Varrone
Pomponio Attico, M. Meſſala, Gabio Baſ
ſo, aliiſque, quorum ſcripta, præter pauc
admodum fragmenta, perierunt; verſan
tur hodie inter manus hominum, quos
ego quidem legi, Feneſtellæ, (*is eſt, And*
Dominicus Floccus,) Pomponii Læti, &
Raphaëlis Volaterrani de Magiſtratibus
Romanis commentarii. Quæ ſcripta do-
ctiſſimorum hominum ego non negle-
xi, ſed & ipſe ad meam utilitatem anno-
tavi, ſi quid ſe obtuliſſet ab iis vel omiſ-
ſum, vel parum perſpicue traditum; in iis
præcipue Magiſtratibus qui Rempublicā
Romanam, dum urbs in libertate fuit,
adminiſtraſſent: partim, quod horum
cognitionem magis neceſſariam arbitra-
rer; partim, quod ſub Regibus paucos;
ſub Imperatoribus varie pro libitu Prin-
cipum auctos, imminutos, mutatos fuiſſe

 ſcirem,

ſcirem. Dedi vero operam, ut ſingulorum deſcriptiones, notationes, munia, tempus quoque, quo vel inſtituti, vel è civitate ſublati eſſent, accurate, & ipſis Auctorum veterum verbis indicarem. Quod utrum ſim aſſecutus, Lectorum eſto judicium. Scribebam Roſtochii, Anno ∞ DLXXVII.

II.

De Magiſtratibus Reip. Rom.

M*Agiſtratuum* nomen à *Magiſtro* deducunt; vel, quod Dictatore, quem Magiſtrum populi nominabant, minores; vel, quod per imperia privatis potentiores eſſent. quorum illud M. Varroni; hoc Pompeio Feſto placuiſſe video. Eos M. Tullius, *legem loquentem : legem, mutum Magiſtrum*, definit. Idem in Orationibus, *ſenatus auctoritate uti, & quaſi miniſtros graviſſimi conſilii eſſe*, ſcribit primo De Officiis libro: *gerere perſonam civitatis*, ait, *debereque ejus dignitatem ac decus ſuſtinere, ſervare leges, jura deſcribere, ac fidei ſuæ commiſſa meminiſſe*. Dividitur varie, in Patricios & Plebeios; Majores & Minores, Vrbanos & Provinciales. Patricii initio ſolis Patribus patebant; poſtea tribuniciis legibus etiam cum plebe communes facti fuere, exce-

pro interregno. Plebeios Patricii nulli adire poterant; ſed aut è plebe homines, aut à patribus ad plebem adoptione tranſgreſſi. Majores erant, qui auſpiciis majoribus rogabantur, ut Conſules, Cenſores, Prætores. Minores, qui minoribus, hoc eſt, ut Agellius explicat, minus ratis; illi centuriatis comitiis; hi tributis fiebant. Vrbanum Magiſtratum nomino, quicunque in Vrbe poteſtatem exercet: Provincialem, qui in provinciis. Illum inire nemini licet, niſi qui decem ſtipendia annua fecerit; ut Polybius & Plutarchus tradiderunt: hunc Militarem quoque dicimus, ſi ob bellum gerendum capitur: & vel ſuo auſpicio militię prçeſt, ut Duûmvir navalis; vel rem militarem cum dignitate comitatur, ut Tribunus militum. Extat Vrbanorum Magiſtratuum alia diviſio apud Agellium, quam ille ex Varrone in ſuas Noctes tranſtulit, (lib.13.c.12.) his verbis: *In Magiſtratu habent alii vocationem, alii prehenſionẽ, alii neutrum. Vocationem, ut Conſules, & cæteri, qui habent imperium. Prehenſionem, ut tribuni plebis, & alii, qui habent viatorem. Neque vocationem, neque prehenſionem; ut Quæſtores, & cæteri, qui neque viatorem habent, neque lictorem. Qui vocationem habent, ii prehendere, tenere, abducere poſſunt: & hæc omnia,*

ſive

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

*ve adſunt quos vocant, ſive acciri juſſe-
unt.* Florus quoque ſeu quis alius ſin-
ulorum librorum T. Livii argumenta
erſcripſit, *Sacros Magiſtratus Sacerdo-
s* appellare videtur. Sed eos ego in ho-
ore fuiſſe, non inficior; in magiſtratu
uiſſe, id vero pernego. nam & perpetui
ere omnes fuerunt; & magiſtratus adie-
unt: duos autem ſimul unus magi-
tratus, præſertim curules, neque cape-
e poteſt, neque gerere. & *privati* com-
luribus auctorum locis nominantur.
nſignia magiſtratuum ab Etruſcis ple-
aque tranſlata eſſe Saluſtius & alii pro-
didere. Ea fere comprehendit hoc car-
mine Ovidius:

*Iamque novi præeunt faſces, nova pur-
pura fulget,
Et nova conſpicuum pondera ſentit
ebur.*

Faſces Dictator habebat XXIV, Conſul
& Proconſul XII, Magiſter Equitum,
Prætor, Proprætor VI. Quare autem il-
ligatæ virgis ſecures fuerint, Plutarchus
ἐν καταγραφαῖς indicat. *Quid eſt, quod
Imperatorum virgis ſecures alligatæ præ-
ferantur? an ſignum eſt, Magiſtratum
præcipitem ad iram & diſſolutum eſſe non
debere? an virgarum diſſolutio, mora &
tarditate iram frangit, & impetum mo-
deratur? Verum, cum ſcelerum alia me-*

 dicabilia,

dicabilia, alia incurabilia ſint; illa, q *mutari poſſunt, virgæ emendant; hæc, q* *corrigi non poſſunt, ſecures abſcindu* Minores magiſtratus faſces non hab bant: neque ſella curuli eorum quiſquam præter Ædiles curules, ſedebat. Erat a tem Curulis, ſella eburnea; ut hîc Naſone videre eſt, & Horatio:

—— eripietque curule,
Cui volet importunus ebur. ——

Impoſita erat *currui*, unde *curulis* d cta: ſupra quam conſidentes Magiſtra tûs & jus dicebant, & in curiam veh bantur. Quo honore Senatores etiam curuli magiſtratu functos priſcis tempo ribus uſos ex G. Baſſi Commentariis A gellius (lib. 3. cap. 18.) retulit. Ii autem imagines ſui quoque ponere, & poſteri tradere ſoli poterant. *Prætextæ* Cicer meminit ad Atticum VI, 1: *Literas da turus pridie Kal. Ian. ſuavem habui re cordationem clariſſimi jurisjurandi, quod ego non eram oblitus. magnus enim præ textatus illo die fui.* Idem Tibullus, lib. 4.

Nam modo fulgentem Tyrio ſub tegmi-
ne veſtem
Indueras, oriente die duce fertilis anni.

Illam Livius *Togam purpura prætextam*: Macrobius *Magiſtratuum geſtamen* nominat: quod ea omnes magiſtratus, exceptis Tribunis plebis, utebantur. Geſtarunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

nt tamen eandem & pueri ingenui, & cerdotes publici. Magiſtratus Provinales inſtruebantur argenteis vaſis, & nnulis aureis publice præbitis: item mus, tabernaculis, & omni inſtrumento ilitari ornabantur. ad quas res deinde ivus Auguſtus certam illis pecuniam onſtituit. Magiſtratum ineuntes in lees jurabant. neque ullus plus quinque iebus, niſi id feciſſet, poteſtatem retinee poterat. Abeuntes quoque Magiſtrau, concionem habebant, atque recte à ſe Rempublicam adminiſtratam jurabant. Leges Annales, Sempronias, Antias, Horatias, Iulias, & quæ aliæ de Magiſtratibus latæ ſunt, ne longior hic ſim, omittam: & de Senatoribus primum; tum de Magiſtratibus Patriciis, Plebeiis, extraordinariis, Militaribus; poſtremo de Magiſtratuum miniſtris; ordine dicam.

III.

De Senatoribus.

QVemadmodum Magiſtratuum deſcriptione omnis Reſpublica continetur: ita unum liberæ civitatis conſilium eſt Senatus. Eum Romæ, idem qui urbem condidit, Romulus inſtituit, creatis centum viris; quos ab ætate, Senatores: à curæ ſimilitudine, Patres nominavit,

vit. ad hos Tatius in urbem acceptus e Sabinis centum; itemque centum alios Tarquinius Priſcus adjecit; & ſic trecenti facti. quem numerum, continuis cædibus à Rege poſtremo diminutum, iterum explevit L. Iunius Brutus Cos. ut Livius, ut vero Feſtus prodidit, P. Valerius Bruti collega, adſcriptis ex Equeſtri ordine Senatoribus; quos ideo Conſcriptos appellarunt. traditumque inde fertur, ut in ſenatum vocarentur, qui Patres, quique Conſcripti eſſent. Poſtea Cenſorum peculiare munus erat, Senatum ſingulis luſtris legere. Bello tamen Punico ſecundo M. Fabius Buteo Dictator ex SC. ordinem ſenatorium ſupplevit. Livius lib. XXIII: *Recitato vetere ſenatu, inde primum in demortuorum locum legit, qui poſt L. Aemilium & C. Flaminium cenſores curulem magiſtratum cepiſſent, necdum in ſenatum lecti eſſent, ut quiſque eorum primus creatus erat: tum legit, qui Aediles, Tribuni pl. Quæſtoreſve fuerant: tum ex iis qui Magiſtratus non cepiſſent, qui ſpolia ex Romano hoſte fixa domi haberent, aut civicam coronam accepiſſent. Ita* CLXXVII *cum ingenti approbatione omnium in ſenatum lectis, extemplo ſe magiſtratu abdicavit.* Quæ verba huc eo libentius appoſui, quod perſpicue doceant quos in ſenatum adlegi moris fuerit.

t. Præterea ſenatum L. Cornelius Sul-
, & poſt eum C. Cæſar, ſupplevere. Di-
us Auguſtus affluentem numerum Se-
atorum ad modum priſtinum redegit:
tque Triumviros ſenatui legendo, Ma-
iſtratum novum inſtituit. Fuerunt
nitio ſoli centum: poſt exactos Re-
es trecenti. M. Tullius in Epiſtolis,
CCCXV uno tempore adſuiſſe in ſe-
natu, indicare videtur. Idem tamen ad
Q. Fratrem: *Fuimus*, inquit, *ſane fre-
quentes, ut ſub dies feſtos, ad ducentos.*
Tempore D. Auguſti ſupra mille fuiſſe,
Suetonius auctor eſt: ex iiſque indigniſ-
ſimos quoſdam, quos abortivos vulgo
nominaverint. Principem ſenatus ſingu-
is luſtris Cenſor is, cui lectio ſorte obve-
nerat, legebat, vel eum, qui auctoritatem
& gloriam maximis rebus geſtis eſſet
conſecutus, ut Plutarchus; vel qui primus
Cenſor ex iis qui viverent fuiſſet, ut Li-
vius indicavit. Sequebantur tamen fere
priorum judicium poſteriores, neque ni-
ſi eo qui ſuperioribus luſtris Princeps Se-
natus fuerat, aut extincto, aut ſenatu mo-
to, alium ſublegebant. Eum aliquando
primo loco ſententiam rogabat Conſul.
Sed de ordine rogandarum ſententia-
rum, loco item, & tempore ſenatus ha-
bendi, complura ab Agellio lib. IV. cap. X.
& XIV. lib. VII. cap. III. & XIIX.
anno-

annotata, in ſua collectanea tranſtu
Feneſtella. [*is eſt And. Dominic⁹ Flocci*
Præterea illud obſervandũ, quod ex e
dem Agellio Carolus Sigonius anno
vit, ante de divinis rebus quam de hum
nis, relatum fuiſſe, quoties ſenatus hab
retur. Itaque Cicero ait Ad Quirites p
reditum: *P. Lentulus Conſul ſimul atq*
de ſolenni religione retulit, nihil human
rum rerum ſibi prius, quam de me age
dum judicavit. Extat locus Plutarchi
Problematibus de Senatoribus, his ve
bis: *διότι τῶν συγκλητικῶν τοὺς μὲν πατ*
ρας συγγεγραμμένους, τοὺς δὲ ἁπλῶς πα
τέρας προσηγόρευον· ἢ τοὺς μὲν ἀπ' ἀ
χῆς καταvεμηθέντας ἀπὸ τοῦ Ῥωμύλ
πατέρας ἐκάλουν καὶ πατρικίους, οἷον ε
πατρίδας ὄντας, πατέρας αὐτῶν ἔχοντ
ἀποδεῖξαι· τοὺς δὲ ὕστερον ἐπιγραφέντ
ἐκ τῶν δημοτικῶν, συγγεγραμμένους πα
τέρας ὠνόμασαν. Vnde intelligitur, i
quod ſupra attigimus, alios Patres
alios Conſcriptos fuiſſe. Patres, à Romu
lo cæteriſque Regibus creati; eorumqu
proles *Patricii*, quod *patrem ciere* poſ
ſent, quemadmodum à Livio bis, & hi
à Plutarcho definiuntur. Conſcripti, e
plebe in ſenatum lecti. quorum & Feſtu
lib. xv. meminit, ſed mendoſe: legendum

autem

item ex Sigonii ſententia: *Qui Patres,*
iique Conſcripti vocati ſunt, in curiam,
uo tempore Regibus expulſis P. Valerius
onſul, propter inopiam Patriciorum, ex
lebe adlegit in numerum ſenatorum cen-
um ſexaginta & quatuor, ut expleret nu-
erum trecentorũ. ſic duo genera appel-
vere. Erant & hi Patricii, ſi in patricias
milias, Senatuſconſulto, aut Plebiſcito
lecti eſſent, ſed Minorum gentium.
ſam Majorum gentium ii duntaxat vi-
entur fuiſſe, qui genere Patricii, hoc
ſt, à Romuli & Tatii ſenatu propagati
ſſent. Quod ut evidentius appareat,
.Pithœi IC. verba ex adverſariis ſubſe-
ivis (lib.2.ca.7.) integra apponam. Li-
ius lib. 1: *Priſcus non minus regni ſui,*
uam augendæ Reipublicæ memor, cen-
um in Patres legit, qui deinde Minorum
entium ſunt appellati. Factio haud du-
ia regis, cujus beneficio in curiam vene-
ant. Ait, *deinde*, id eſt, ut ego quidem
nterpretor, à L.Bruto. Tacitus lib. xI:
iſdem diebus in numerum patriciorum
dſcivit Cæſar vetuſtiſſimum quemque à
enatu, aut quibus clari parentes fuerãt:
aucis jam reliquis familiarum, quas Ro-
nulus Majorum, & L. Brutus Minorũ
entium appellaverant: exhauſtis etiam
quam Dictator Cæſar lege Caſſia, & Prin-
ceps Auguſtus lege Senia ſublegere. Ma-
jorum

jorum gentium ſunt genere & ſangu
Patricii, id eſt, Patrum à Romulo lecto
progenies: Minorũ vero cooptation
Patres poſtea Patricii facti. Inde, & tra
latione quadam, eleganter quidam
majorum gentium à M. Tullio dicunt
Minorum vero *gentium* appellatio c
rupta eſt apud Suetonium in Auguſt
(*cap.* 2.) cujus locum, uti in veteri & c
timo exemplari conceptus eſt, ita re
ram. *Ea gens* (inquit, de Octavia loquer
à Tarquinio Priſco rege, inter minores g
tes allecta in Senatum, mox à Servio T
lio in Patricias traducta, procedente te
pore ad plebem ſe contulit. vulgo tam
ſcriptum eſt, *inter Romanas gentes*: qu
erroris anſam quibuſdam præbuit.
minores gentes, reponentem quis non
rat? quod & Philippum Beroaldum a
notaſſe poſtea monitus ſum. Ex his a
tem intelligi poteſt, eos qui à Priſco in
natum allecti Patreſque facti ſunt, n
omnes primum ex Patriciis gentib
fuiſſe, ſed ex iis quorundam gentes à Se
Tullio aliiſque deinceps Regibus in p
tricias traductas, ut Octaviam: alias
Bruto juſſu populi, ut Livius lib. IV
gnificat, qui & eis fortaſſe, cum ſenatu
ſupplevit, Minorum gentium nomen d
dit. Hactenus Pithœus. Erant præter h
Senatores quoque Pedarii, quos Var
exiſt

exiſtimavit eſſe eos, qui in ſenatum nondum allecti, ſententiæ tamen jus habebant. Feſtus, lib. XIV, ſic dictos ſcribit *quod taciti tranſeundo ad eum, cujus ſententiam probant, quid ſentiant indicant.* Hinc *Agipedes* à Lucilio nominantur: *Agipes vocem mittere cœpit.* Talis M. Livius videtur fuiſſe, de quo Livius lib. XXVII: *Tum quoque aut verbo aſſentiebatur, aut pedibus in ſententiam ibat.* Ille erat judicio populi exconſulatu condémnatus. Ii autem quos populus damnaſſet, quibuſque imperium abrogaſſet, in ſenatu non erant, lege Caſſia, quam tamen poſterioribus temporibus latam fuiſſe, non ignoro. *Sententiæ* illorum *pedariæ* dicuntur. Laberius Mimographus:

Caput ſine lingua, pedaria ſententia eſt.

Omnino ſententiæ, aut verbo, aut pedibus, aut manu ferebantur. quod ex Vopiſco in Aureliani Imperatoris vita docemur: *Deinde aliis manus porrigentibus; aliis pedibus in ſententias euntibus; pleriſque verbo conſentientibus, conditum eſt Senatus-conſultum.* Mos aſſentiendi manibus, ab Athenienſibus videtur translatus, apud quos populus manum extendendo ſuffragia inibat. Vnde χειροτονεῖν καὶ χειροτονία, pro *ſciſcere*, & *plebiſcito*: & Xenophon de demiſſa concione,

τότε γὰρ, inquit, ὄψὲ ἰδῶ, καὶ τὰς χεῖρας
σου ἂν καθαρῶν.

Senatorium ordinem ab Equeſtri di-
ſtinguebat latus clavus, & jus ſpectan-
di in orcheſtra: atque epulandi public[e]
item lunatus calceus, quo tamen & al[ii]
nobiles videntur uſi. *Latus clavus* veſt[is]
genus erat, aureis clavis diſtinctum, &
Tullo Hoſtilio rege Romano primum
introductum, ut Plinius auctor eſt, à qu[o]
Senatores laticlavii Suetonio dicuntur.
In *Orcheſtra, ut ſpectarent*, primo inſtitu-
tum eſt anno V.C. DLX, cum Sex. Æliu[s]
Pætus & C. Cornelius Cethegus Cen-
ſores Ædilibus Curulibus imperaſſent, u[t]
loca ſenatoria ſecernerent à populo. D[e]
calceis lunatis locus Ciceronis intelli-
gendus eſt, Philippica XIII: *Eſt etiam A-*
ſinius quidam ſenator voluntarius, lect[us]
ipſe à ſe: apertam curiam vidit poſt Cæſa-
ris mortem. mutavit calceos, pater con-
ſcriptus repente factus eſt.

IV.

MAGISTRATVS PATRICII.

IN Magiſtratibus primo loco poſuimu[s]
Patricios. ex iis præcipui ſunt *honorum*
gradus (quos vocant) annui: Quæſtura,
Ædilitas major, Prætura, Conſulatus.
His Dictatorem, Cenſorem, Interregem
adje-

adjecimus: tum quia patricii eſſent; tum ſecuti locum Livii, qui eſt lib. XLI: *Ad legem & edictum Conſulum S.C. adjectum eſt, ut Dictator, Conſul, Interrex, Cenſor, Prætor, qui nunc eſſet apud forum, darent operam*, &c. Dictatori Magiſtrum Equitum, Ædili curuli plebeium ſubjecimus. Illud haud male; quod Rempublicam ſimul adminiſtrent, & veluti in eodem collegio ſint: hoc fortaſſe non recte; quod Magiſtratus plebeius inter Patricios referri non debuerit: Sed, quod multa inter eos officia communia eſſent, & ego, quæ de Ædilibus plebis ſeparatim dicerem, pauca haberem, facere aliter vix potui.

V.

Dictator.

DIctator, vel quod diceretur, neque, uti cæteri Magiſtratus, populi ſuffragio crearetur, à dicendo; vel quod ejus dicto omnes audientes eſſent, à dictandis quaſi mandatis, hoc nomen accepit. Eum Lex antiqua *Prætorem maximum*; M.Tullius & Terentius Varro *Magiſtrum populi*; T.Livius modo *Rectorem Reipublicæ*, modo *moderatorem atque magiſtrum Conſulum* nominat. Dictatura eidem jam *regimen rerum*, jam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

maximum imperium in civitate, *jam ultimum in trepidis rebus conſilium* dici- tur. Erat hic Magiſtratus omnium ſum- mus, nec ab eo provocare licebat ad po- pulum: ſed jus animadvertendi in caput civis Romani ſummum habebat. Poſte- rioribus tamen temporibus provocatio- nem à Dictatore fuiſſe, Livius indicare videtur lib. VIII. *Quandoquidem* (inquit M. Fabius ad L. Papirium Dictatorem) *apud te nec auctoritas ſenatus, nec ætas mea, cui orbitatem paras, nec virtus no- bilitaſque Magiſtri Equitum à te ipſo no- minati valet; nec preces, quæ ſæpe hoſtem mitigavere, quæ Deorum iras placent: Tribunos plebis appello, & provoco ad po- pulum: eumque tibi fugienti exercitus tui, fugienti ſenatus judicium, judicem fe- ro, qui certe unus plus quam tua dictatura poteſt polletque. videro ceſſuruſne provo- cationi ſis, cui rex Romanus Tullius Hoſti- lius ceſſit.* Idem Feſtus docet lib. XIII: OPTIMA LEX, *cum nominabatur in Magiſtro populi faciendo, qui vulgo Di- ctator appellatur, quam pleniſſimum poſ- ſet jus eſſe ſignificabatur. Vt fuit M. Va- lerii M. F. Voluſi nepotis, qui primus Ma- giſter populi creatus eſt. Poſtquam vero provocatio ab eo magiſtratu ad popu- lum data eſt, deſitum eſt dici, ut* OP- TIMA LEGE, *utpote minuto jure*

poſte-

poſteriorum (vulgo, *priorum*) *magiſtrorum*.

Inſignia quoque, quæ Regum antea fuerant, omnia uſurpabat. Faſces cum ſecuribus XXIV Dictatori antelatos, Plutarchus & Polybius aperte teſtantur. à quibus diſſentiens Livius, primum L. Sullam Dictatorem, quod nemo unquam antea fecerat, cum XXIV faſcibus proceſſiſſe ſcribit. Dicebatur vel à Conſule, vel à Tribuno militum conſulari poteſtate; idque non niſi nocte intempeſta, & in ſolo Romano. quod Italia terminari, & ex Livii aliquot locis facile colligitur, & Raphael Volaterranus jam olim annotavit. Ab Interrege ſolus L. Cornelius Sulla, quemadmodum à Prætore C. Cæſar dictus eſt. quod utrumque contra jus factum eſſe, Cicero in epiſtolis indicare videtur. L. Fabium Maximum, quem à populo Dictatorem novo exemplo factum Cælius & Plutarchus ſcribunt, pro Dictatore tantum fuiſſe, Livius luculentior auctor oſtendit. Legebatur autem vel rei gerundæ, vel comitiorum Conſularium, vel quæſtionum exercendaram, vel clavi, ob peſtilentiam aut alienatas hominum mentes, figendi cauſa. Signo quadrigis mittendis dando, & ſenatui ſupplendo. Dictatorem dictũ, ſemel omnino in Hiſtoria Romana

legimus. Conſularem legere Lex de Dictatore creãdo lata jubebat. Eo lecto, reliqui Magiſtratus omnes ſuam poteſtatem amittebant: præter Tribunos plebis. Nam ut Plutarchus ait, *μόνη ἡ δημαρχία δικτάτορος αἱρεθέντος, τὸ κράτος οὐκ ἀπόλλυσιν, ἀλλὰ μένει, τῶν ἄλλων καταλυθεισῶν.* Si rei gerendæ cauſa creatus eſſet, imperium in ſex menſes obtinebat. Equo apud exercitum non utebatur, more majorum, *εἴτε τῆς ἀλκῆς τὸ πλεῖστον ἐν τῷ πεζῷ τιθεμένων, καὶ διὰ τοῦτο τὸν στρατηγὸν οἰομένων δεῖν παραμένειν τῇ φάλαγγι, καὶ μὴ προλείπειν· εἴθ᾽ ὅτι τυραννικὸν εἰς ἅπαντα τ᾽ ἄλλα καὶ μέγα τὸ τῆς ἀρχῆς κράτος ἐστὶν, ἔν γε τούτῳ βουλομένων τὸν δικτάτορα τοῦ δήμου φαίνεσθαι δεόμενον.* Quod quia magnis in expeditionibus ſervari vix poterat, antequam ab urbe exiret, ferebat ad populum, ut equum aſcendere liceret. quod Livius l. XXIII. ſignificat. Primus Dictator Romæ creatus eſt, ut Feſtus exiſtimat, M. Valerius; ut Livius, T. Lartius. quo anno & quibus Conſulibus, parum conſtat.

Sublatum autem ejus Magiſtratus nomen funditus è Republica eſt lege Antonia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

tonia, quam tulit M. Antonius, ſe & P. Cornelio Dolabella Conſule, anno V, C. DCCX, ob recentem memoriam perpetuæ Dictaturæ C. Cæſaris. cui poſt Hiſpanienſem triumphum maximi honores à Senatu decreti ſunt; inter quos, ut *Pater patriæ* appellaretur, & *ſacroſanctus* ac Dictator in perpetuum eſſet. Ex quo manifeſtus error deprehenditur nonnullorum, Græcorum præſertim, qui Divum Auguſtum Dictatorem perpetuum fuiſſe tradiderunt. cum & Suetonius Dictaturam, offerente populo, pertinaciſſime recuſaſſe; & Tacitus non regno neque Dictatura, ſed Principis nomine cõtentum conſtituiſſe Rempublicam ſcribant.

VI.

Magiſter Equitum.

MAgiſter Equitum dicebatur à Dictatore: quemadmodum Dictator à Conſule. Is ſummam poteſtatem habebat in milites & accenſos. Si Dictator Reip. cauſa abeſſet, ejus locum tenebat in exercitu. Vnde Silius Punicorum lib. VII:

Alloquitur juvenem, cui mos tranſmittere ſigna,
Et belli ſummam, primaſque jubebat habenas.

Sin adeſſet; equeſtribus copiis, quemadmodum ille pedeſtribus, præerat. Dicto audiens Dictatori, non minus quam reliqui Magiſtratus, erat: neque aut injuſſu aut contra edictum ejus, cum hoſte confligere audebat. Nam auctore Plutarcho τὸν ἵππαρχον εἶρξαι τῷ δικτάτωρι καὶ θανατῶσαι ἄνευ δίκης ἔξεστι. Imperium Magiſtri Equitum minus quam Conſulare eſſe Livius alicubi innuere videtur: nos Dictatori ſubjecimus: & quod Conſularis poteſtatis eum eſſe idem alibi ſcribat; & quod hi Magiſtratus perpetuo conjungerentur, neque fere unquam alter abſque altero in Republica Romana fuerit. Vnde & Iuvenalis recte utrumque conjungit: (*Sat.8.*)

Qui fructus generis, tabula jactare capaci
Corvinū? poſthac virga deducere multa
Fumoſos Equitum cum Dictatore Magiſtros.

Quorum verſuum ſecundum, quemadmodū poſui, ita ex veteri libro interſerit vir doctiſſimus Iuſtus Lipſius, & velut explicans addit. *Multā virgam* vocat multos lictores. nam Dictator XXIV faſcib⁹ utebatur; Magiſter equitum VI. quorū illud nos quoq; ex Polybio & Plutarcho paulo ante docuimus: hoc, ne quid diſſimulemus,

emus, in antiquis auctoribus nondum legimus. Bello tamen Punico ſecundo, M. Fabius Buteo, ſenatui legendo Dictator abſque Magiſtro Equitum dictus eſt. Sed ille, cum neque duos Dictatores eodem tempore, neque Dictatorem ſine Magiſtro equitum probare ſe dixiſſet, perfecto ad quos creatus erat munere, eodem die ſe magiſtratu abdicavit.

VII.

Conſules.

CONſulatus M. Tullio *regium imperium* & *honorum populi finis* appellatur: quod & in omnia jura Regum ſucceſſiſſet, & ex annuis Magiſtratibus ſummus eſſet. Eum qui gerebant, à *præeundo, judicando, conſulendo*; *Prætores, Iudices, Conſules* dicebantur. quæ poſterior appellatio reliquis in alia tranſeuntibus valuit, ab eo quod civibus ſuis vel *conſulerent*; quaſi πρόβουλοι: unde *Conſularis lex* apud M. Tullium: OLLIS. SALVS. POPVLI. SVPREMA. LEX. ESTO. vel jus dicere antiquitus conſueviſſent, à *judicando*. Nam & hoc *conſulendi* verbo ſignificatum fuiſſe, indeque adhuc remanere illud: *Rogat boni conſulas*; id eſt, bonum judices, Quintilianus admonet. Nonius ſic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

dictos exiſtimat, quod *conſulant Senatu*
Vbi quidam vir doctus ex ingenio eme
dat, *ſenatum*. Verum ad prius illud, n
fallor, reſpiciens in Bruto Cicero, *Conſ*
lem, ait, *ſenatorii ordinis quaſi parente*
bonum, aut tutorem fidelem eſſe deber
Eoſdem Saluſtius *binos Imperatores*, L
vius *principes civitatis*, & *regiam poteſta*
tem nominat. erantque iidem Romanis
qui Pœnis *Suffetes*, Campanis *Medixtu*
tichi, Æduis *Vergobreti* ſui. Creabantur
ut reliqui Magiſtratus Patricii, comitii
centuriatis: & initio quidem Patricii ſoli
deinde ex plebe alter; demum Plebei
promiſcue & Patricii.

Deſignati Conſules gratias agebant, dum in libertate Vrbs erat, populo Romano, poſtea Imperatoribus. Quo die magiſtratum inibant, Iovi ſingulos boves ſeſcenares immolabant. Principio omnia, quæ Prætorum poſtea fuerunt, officia exercebant: deinde iis omiſſis, ſummæ imperii præerant, omniumque publicorum negotiorum curam gerebant. Senatum per præcones coactum de Republica conſulebant, quemque ordinem interrogandi ſententias ſemel inſtituerant, toto anno ſervabāt. In caput civis Romani injuſſu populi animadvertendi, poteſtatem, lege Sempronia, non habebant. Exterarum gentium legatos

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

in ſenatum inducebant. unde apud Tacitum Nero: *Conſulum tribunalibus Italia & Publica provincia aſſiſterent. Illi patrum aditum præberent.* In urbe duodecim faſces abſque ſecuribus, alternis menſibus habebant: ſic ut à ſeniori, licet minus honorato, ordo inciperet. Qui faſces non habebat, ante eum accenſus ibat, lictores pone ſequebantur. Quem morem obſoletum à C. Cæſare relatum Suetonius ſcribit. Extra urbem faſces cum ſecuribus præ ſe ferebant. Militiæ ſummum imperium, & abſque provocatione habebant. Nam provocatio non longius erat ab urbe mille paſſuum, ut Livius locuples auctor eſt. *Annus conſularis,* quo hunc magiſtratum capere licebat, lege Annali, erat quadrageſimus tertius. Vnde Cicero in Philippicis: (*Philip.* 5.) *Quid Alexander Macedo cum ab ineunte ætate res maximas gerere cæpiſſet? nonne triceſimo tertio anno mortem obiit? quæ eſt ætas noſtris legibus decem annis minor quam Conſularis.* Eundem magiſtratum intra decennium iterum capere jus non erat. Quam legem perantiquam, ſed ambitione neglectam, L. Cornelius Sulla Dictator iterum pertulit. nam primum ejus latorem non hunc, (ut quidam viri docti falſo arbitrantur) ſed multo vetuſtiorem fuiſſe, ex Livio videre eſt, qui de

Q. Fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Q. Fabio Maximo Cunctatoris avo, qu
populus recuſantem conſulem facere c
nabatur, loquens: *Acuebat*, inquit, *h*
moderatione tam juſta ſtudia: qua ve
cundia legum reſtinguenda ratus, leg
recitari juſſit, qua intra decem annos eu
dem Conſulem refici non liceret. Vix p
ſtrepitu audita lex eſt, Tribunique ple
nihil id impedimento futurum ajebant;
ad populum laturos uti legibus ſolveretu
Videtur autem lata C. Martio Rutil
Q. Servilio Coss. anno V. C. CDXII,
idem ſcribit libro ſeptimo extremo. Q
anno quoque latum ad populum eſt, u
liceret Conſules ambos plebeios crear
Quod jus tamen poſt plurimos ann
demum cœptum eſt uſurpari bello Pun
co ſecundo. Primi *Conſules* Regibus e
actis creati, L. Iunius Brutus, L. Tarqu
nius Collatinus, ex commentariis Serv
Tullii Regis Romani, qui primus de c
vium ſuorum libertate cogitaſſe fertu
Pro iis Rempublicam complures anno
Tribuni militum cōſulari poteſtate; bien
nium *Decemviri ſcribendarum legum* ad
miniſtrarunt. Verum cito horum ma
giſtratuum pertæſum eſt, atque ad Con
ſules reditum: in eoque magiſtratu etiam
ſub Imperatoribus uſque ad occaſum
Imperii & captam à Gothis Romam per
ſeveratum. Itaque & anni Conſulum
nomi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

nomine ſignabantur, unde Lucanus:

At vos qui Latios ſignatis nomine faſtos.

VIII.

Interrex.

I*Nterregnum* Feſtus eſſe dicit ſpatium temporis, quouſque in regis demortui locum alius ordinatur. quo intervallo qui ſummæ rerum præerat, *Interrex* dicebatur. Is magiſtratus ſtatim à morte Romuli eſt inſtitutus. Nam cum in metu omnes eſſent, ne civitatem ſine imperio vis aliqua externa adoriretur; rem inter ſe centum Patres conſociant, decem decuriis factis, ſinguliſque in ſingulas decurias creatis, qui ſummæ rerum præeſſent. decem imperitabant; unus cum inſignibus Imperii & lictoribus erat: quinque dierum ſpatio finiebatur imperium, ac per omnes in ordinem ibat. Id ab re, quod nunc quoque tenet nomen, Interregnum appellatum. Hæc fere Livius. A quo non longe diſcedit Plutarchus; niſi quod vix unius diei imperium uni Interregi tribuere videtur. Scribit autem ille his verbis: ἔταξαν οἱ πατρίκιοι πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὄντων αὐτῶν ἐν μέρει ἕκαστον τοῖς βα-

σιλι-

σιλικοῖς παρασήμοις κοσμούμενον, θ
τε τοῖς θεοῖς τὰ νενομισμένα καὶ χρημ
τίζειν, ἐξ μὲν ὥρας τῆς νυκτὸς, ἐξ δὲ τ
ἡμέρας κυρίαν. καὶ γὰρ διανομὴ τῶν κα
ρῶν ἑκατέρου, πρὸς ἰσότητα καλῶς ἔχ
ἐδόκει, καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἡ μεταβο
τῆς ἐξουσίας ἀφαιρεῖν τὸν φθόνον, ὁρῶντα
αὐτῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς τὸν αὐτὸν ἰδι
την ἐκ βασιλέος γενόμενον. τὸ δὲ σχῆμ
τοῦτο τῆς ἀρχῆς μεσοβασιλείαν Ῥωμαῖ
καλοῦσιν. Poſtea exactis etiam Regibu
quoties comitia à Conſulibus, aut mo
bo, aut bello, aut ſeditione impediti
haberi non poterant, ſi Dictatorem d
ci non placuiſſet: Intertex prodebatu
qui cum quinque dies magiſtratum ol
tinuiſſet, (nam hoc Interregni tempu
fuiſſe, ſatis conſtat) alteri imperiu
tradebat. Ille, niſi quid impediret, Sen
tuſconſulto de comitiis Conſularibu
facto, Conſules creabat. Ab eo qui pr
mus interrex proditus erat, comitia ha
beri non ſolebant, ſi Pædianus verus au
ctor eſt. Solus hic Patricius magiſtratu
cum plebe communis factus non eſt
neque enim populi ſuffragio creabatur
ſed à Patriciis coëuntibus auſpicato pro
debatur. Vnde Ap. Claudius apud Li
vium: *Plebeius quidem Magiſtratus* (in

quit

quit) *nullus auſpicato creatur. nobis adeo propria ſunt auſpicia, ut non ſolum quos populus creat Patricios magiſtratus, non aliter quam auſpicato creet; ſed nos quoque ipſi ſine ſuffragio populi auſpicato Interregem prodamus, & privatim auſpicia habeamus, quæ iſti ne in magiſtratibus quidem habent.* Creabatur autem, ut idem Pædianus docet, ad III. Calend. Februar. Ejus officium erat, omnia ea obire, quæ vel Regum vel Conſulum fuiſſent. Itaque jus dicebat, ſenatum vocabat, Rempublicam quoque turbulentis temporibus ſub extremi atque ultimi Senatuſconſulti formula ſæpe accipiebat, ſurrogandiſq; magiſtratibus comitia habebat.

CAP. IX.

Cenſores.

CEnſores M. Tullius *magiſtros morum; Cenſuram, pudoris & modeſtiæ veterem magiſtram* definit. quam eandem, Ciceronem ſecuti, Valerius Maximus *pacis magiſtram atque cuſtodem*, Suetonius *morum legumque regimen* nominant. Livius à parva origine ortam eſſe ſcribit. deinde tanto incremento auctam, ut morum diſciplinæque Romanæ penes eam regimen, ſenatus equitumque centuriæ, decoris dedecoriſque diſcrimen ſub di-

tione

tione ejus magiſtratus , publicoru
jus privatorumque locorum , vectiga
populi Romani ſub nutu atque arbitri
eſſent. Inſtituta eſt anno Vrb. Cōd. ccx
cum Conſulibus operæ non eſſet pop
lum cenſere , ideoque duobus viris L. S
pronio Atratino , L. Papirio Mugila
hujus rei procurationem demandaſſen
Ius ſuum à Mamerco Æmilio Dictato
imminutum (is lege lata ex quinquenn
li annuam ac ſemeſtrem eam fecera
brevi recepit. Ideoque adminiſtrati
nem Cenſorum per luſtrum , hoc e
quinquennium , tendere Pædianus a
Cenſum populi Romani agebant , & pu
blicæ recenſionis tabulas in æde Nym
pharum cuſtodiebant. Itaque quod
nuſquiſque civium tanti rem ſuam æſt
mare ſit ſolitus , quantam illi eam ſu
cenſione, id eſt, arbitrio cenſuiſſent, Ce
ſores dictos Varro & Feſtus volunt.
ſenatum quos allegerint , quemque S
natus principem creaverint , alibi trad
mus. Indignos Senatores & vitiis ded
tos è ſenatu movebant : motis notas a
tiquitus aſcribebant. Vnde *Cenſoria no*
tatio, pro animadverſione, uſitata Scri
ptoribus loquendi formula. De equ
tum recenſione extat inſignis locu
apud Plutarchum , quem huc aſcriber
quam ipſe rem obſcure narrare malu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίων τοῖς ἱππεῦσιν, ὅταν στρατεύσωνται, τὸν νόμιμον χρόνον ἄγειν εἰς ἀγορὰν τὸν ἵππον, ἐπὶ τοὺς δύο ἄνδρας οὓς τιμητὰς καλοῦσι, καὶ καταριθμησαμένους τῶν στρατηγῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἕκαστον ὑφ᾽ οἷς ἐστρατεύσαντο, καὶ διδόντας εὐθύνας τῆς στρατείας ἀφέσθαι· νέμεται δὲ καὶ τιμὴ καὶ ἀτιμία προσήκουσα τοῖς βίοις ἑκάστων. τότε δὴ προεκάθηντο μὲν οἱ τιμηταὶ, Γέλλιος καὶ Λέντλος ἐν κόσμῳ, καὶ πάροδος ἦν τῶν ἱππέων ἐξεταζομένων. ὤφθη δὲ Πομπήϊος ἄνωθεν εἰς ἀγορὰν κατερχόμενος, τὰ μὲν ἄλλα παράσημα τῆς ἀρχῆς ἔχων, αὐτὸς δὲ διὰ χειρὸς ἄγων τὸν ἵππον. ὡς δ᾽ ἐγγὺς ἦν, καὶ καταφανὴς ἐγεγόνει, κελεύσας διασχεῖν τοὺς ῥαβδοφόρους, τῷ βήματι προσήγαγε τὸν ἵππον. ἦν δὲ τῷ δήμῳ θαῦμα καὶ σιωπὴ πᾶσα, τοὺς δὲ ἄρχοντας αἰδὼς ἅμα καὶ χαρὰ πρὸς τὴν ὄψιν εἶχεν. εἶτα ὁ πρεσβύτερος ἠρώτησε· Πυνθάνομαί σου ὦ Πομπήϊε Μάγνε, εἰ πάσας ἐστράτευσαι τὰς κατὰ νόμον στρατείας. Πομπήϊος δὲ μεγάλῃ φωνῇ, Πάσας, εἶπεν, ἐστράτευμαι, καὶ πάσας ὑπ᾽ ἐμαυτῷ αὐτοκράτορι. τοῦτο

ἀκούσας ὁ δῆμος ἐξέκραγε καὶ καταχε
οὐκέτι τὴν βοὴν ὑπὸ χαρᾶς ἦν. ἀλ
ἀναστάντες οἱ τιμηταὶ προέπεμπον αὐ
τὸν οἴκαδε, χαριζόμενοι τοῖς πολίται
ἑπομένοις καὶ κροτοῦσιν. Hæc ille. Equiti-bus vero infamibus aut parum ſtrenui equum ex deſcriptione Servii Tullii aſſi-gnatum adimebant. Plebeios in Cæri-tum tabulas referebant, & ærarios facie-bant: ac per hoc non eſſe in albo cen-turiæ ſuæ denotabantur, ut cives; ſe duntaxat, ut pro capite ſuo tributi no-mine æra penderent. Appellatæ autem eæ *Tabulæ Cæritum* à Cæritibus, qui pri-mi municipes ſine ſuffragii jure facti ſunt. Horatius: *(lib.2.epiſt.6.)*

Quid doceat, quid nō obliti, Cærite cer
Digni, remigium vitioſum Ithacenſi
Vlyſsis.

Quinquennio completo, ſacrificiis ſuovi-taurilibus de ſue, ove, tauro factis urbem luſtrabant: idque *conditum luſtrum* ap-pellabant, quod tum in cenſendo finis fieret. In luſtro condendo ſolenni car-mine precabantur Deos, primum qui-dem, ut res populi Romani meliores amplioreſque facerent; ſed poſtea, aucto-re P. Africano poſteriore, ut eaſdem per-petuo incolumes ſervarent. Præterea ſar-ta tecta ſacris publicis exigebant, & mo-

numenta

numenta vel tuebantur vetera, vel nova ipſi exædificabant. Itaque pecuniam publicam, qua in ſubſtructiones & opera publica uterentur, ſibi attributam habebant. portoria etiam fruenda publicanis locabant. Hæc omnia faciunt, ut Cicero hujus Magiſtratus *officia maximi animi ſummique conſilii* eſſe exiſtimet: ut Valer. Maximus *honores cenſuræ gravitate conſummari* dicat: ut deniq; Plutarchus de ea ita ediſſerat: Κορυφὴ δέ τις ἐστὶ τιμῆς ἁπάσης ἡ ἀρχὴ, καὶ τρόπον τινὰ τῆς πολιτείας ἁπάσης ἐπιτελείωσις, ἄλλην τε πολλὴν ἐξουσίαν ἔχουσα, καὶ τὴν περὶ τὰ ἤθη καὶ τοὺς βίους ἐξέτασιν. Et mox: ᾑροῦντο τῶν καλουμένων πατρικίων ἕνα, καὶ τῶν δημοτικῶν ἕνα, τιμητὰς δὲ τούτους προσηγόρευον ἐξουσίαν ἔχοντας, ἀφελέσθαι μὲν ἵππον, ἐκβαλεῖν δὲ συγκλήτου τὸν ἀκολάστως βιοῦντα καὶ ἀτάκτως. οὗτοι δὲ καὶ τὰ τιμήματα τῶν οὐσιῶν λαμβάνοντες ἐπεσκόπουν, καὶ ταῖς ἀπογραφαῖς τὰ γένη καὶ τὰς πολιτείας διέκρινον. ἄλλας τε μεγάλας ἔχει δυνάμεις ἡ ἀρχή. Porro religioni erat Romanis in Cenſoris demortui locum alium ſufficere; quod eo luſtro, quo in C. Iulii locum M. Cornelius ſuffectus fuit, Roma à Gallis capta eſt. Hujus Ma-

giſtratus jus per quadringentos prope annos retentum, à. Clodio Tribuno pleb. ſublatum, M. Tullius conqueritur. Tulerat ille, ut Pædianus tradidit, legem, Ne quem Cenſores in ſenatu legendo præterirent, neve quem ignominia afficerent, niſi quis apud eos accuſatus, & utriuſque Cenſoris judicio damnatus eſſet. cum ante hanc legem, ut interim Iuvenalis (*Sat.* 11.) verſu utar,

——— ſeveros
Cenſoris mores etiam Collega timeret.

X.

Prætor.

P*Rætorem* à *præeundo* & M. Tullius (3. *De Legib.*) deducit, & apud Varronem (4. *de L. L.*) Lucilius:

——— Ergo Prætorum eſt ante præire.

Eo verbo veteres, auctore Pædiano, omnem magiſtratum ſignificabant, cui pareret exercitus: poſtea peculiare nomen fuit ejus magiſtratus, qui juri dicundo præerat; & juris civilis cuſtos atque diſceptator à Cicerone definitur. Is primum unus creatus eſt anno Vrb. Cond. CCCLXXXVIII, quo anno & Ædilitas Curulis inſtituta, & primus de plebe Conſul L. Sextius Lateranus factus eſt. Huic deinde bello Punico primo Prætor alter additus: quorum hic Peregrinus, ille

ille Vrbanus dictus: quod alter ſociis & peregrinis per Italiam; alter civibus in Vrbe jus diceret: quæ poſterior Præturæ functio honoratiſſima habita fuit. Ad hos poſt bellum Punicum primum duo adjecti, qui in Provinciis juriſdictionem obtinerent. inde *Provinciales* appellati. Ii latius pateſcente Imperio pro numero Provinciarum aucti: Sic bello primo Macedonico prætores ſex facti; à Cæſare Dictatore octo; à Divo Auguſto decem; & mox duodecim inſtituti. quem numerum neque Tiberium exceſſiſſe memoriæ prodidit Cornelius Tacitus, locupletior haud dubio auctor, quam Pomponius IC. qui à C. Cæſare duodecim, ab Auguſto ſexdecim Prætores factos ſcribit, l. 2. §. *Deinde Corn. Sulla*. ff. De orig. Iur.

Eorum officium fuit, de controverſo jure reſpondere; bonorum poſſeſſionem dare, hæredes in defunctorum bona admittere, jus atque judices conſtituere; dolo vel metu lapſis, vel vi dejectis ſuccurrere. Præterea ludis præſidere, & in Circenſibus ſignum mittendis quadrigis dare; ferias item ſolennibus verbis concipere. quæ verba extant apud Macrobium ejuſmodi: DIE. NONI. POST. KALEND. IANVARII. QVIRITIBVS. COMPITALIA. ERVNT. Ludis præſidebant triumphali habitu.

quo reſpexit Iuvenalis his verſibus (*Sat. 10.*)

Quid ſi vidiſſet Prætorem in curribus altis
Exſtantem, & medio ſublimem in pulvere Circi
In tunica Iovis, & pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
Tantum orbem, quanto cervix non ſufficit ulla?
Quippe tenet ſudans hanc publicus, & ſibi Conſul
Ne placeat, curru ſervus portatur eodem:
Da nunc & volucrem, ſceptro quæ ſurgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia lõgi
Agminis officia, & niveos ad frena Quirites.

Omnia hic triumphantium inſignia exprimuntur: currus triumphalis, tunica palmata ſive picta, corona aurea, quam ſervus à tergo ſuſtinebat: (quod Plinius quoque in Hiſtoria naturali indicat:) ſcipio eburneus habens in ſummitate aquilam, & denique clientes in albis veſtibus comites. Inſignia Conſulum prope omnia habebant, ſummum quoque in Provinciis imperium: niſi quod ſex Prætori faſces

faſces duntaxat anteferrentur, cum Conſul duodecim haberet. Vnde *Prætorem*, & ob hæc & quod iiſdem auſpiciis crearetur, *collegam conſulum* Livius nominat. Cicero *Praturam*, ob multitudinem (opinor) eam gerentium, *magiſtratum leviſſimum & divulgatiſſimum* in Epiſtolis vocat. Manifeſtum tamen eſt, dignitatem permagnam ejus fuiſſe: & quod Conſulares atque Cenſorii ſępe iterum gerere voluerunt; & quod abſentibus Conſulibus Prætor Vrbis, more majorum Conſulare munus ſuſtinebat. Idem literas publice ſcriptas in ſenatu, &, ſi id Patres decreviſſent, ad populum recitabat. quod poſtea ſub Imperatoribus Quæſtorum munus fuit: quemadmodum viciſſim cura Ærarii ab his ad Prætores tranſiit, juſſu Divi Auguſti. auctor eſt Suetonius in ejus vita.

XI.

Ædiles plebeii & curules.

Aediles Varro ab *ædibus* procurandis; Feſtus ab eo, quod facilis ad eos plebi *aditus* eſſet, dictos exiſtimat. Iis ludorum celebratio, annonæ, ſacrarum ædium procuratio, & ſarta tecta in urbe tuenda commiſſa erant. Itaque *curatores urbis, annonæ ludorumque ſolennium* à M. Tullio definiuntur. Annonæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

inprimis curam gerebant. ideo illis Imperatores in urbem reverſi frumentum quemadmodum captivos, Prætori; ſtipendium Quæſtori tradebant. Frumentarios & pecuarios, qui annonam dolo malo auxiſſe videbantur, item fœneratores, ad populum accuſatos damnabant: ex eorum bonis mulctaticiis vel ludos vel dona deûm, vel opera publica faciebant. Præterea animadvertebant, ne qui niſi Romani Dii, neu quo alio more, quam patrio colerentur.

Aedilium duo erant genera, *Plebeii* alii, alii *Curules* dicebantur.

Aediles Plebeii ex ordine horum magiſtratuum non erant; ſed Tribunorum plebis veluti miniſtri quidam, cum quibus eodem etiam tempore ſunt creati. Ideo quemadmodum illis, ita & his noceri fas non erat. Ludos plebeios pro ſalute populi Romani faciebant. Ad eos Senatus-conſulta in ædem Cereris, lege Valeria, referebantur.

Aediles Curules. Id nomen acceperunt ἀπὸ τῶν δίφρων τῶν ἀγκυλοπόδων ἐφ' ὧν καθεζόμενοι ἐχρημάτιζον, inquit Plutarchus. Hi ludos Scenicos, Florales, & Cereales, & Megaleſios faciebant, forumq; cum tenſæ ducerentur ornabant. Hæc & *Aedilitas major* dicitur, eſtque Poly-

Polybio *illuſtriſsimus juventutis principatus*; Ciceroni *ad honoris amplioris gradum primus aſcenſus*. Ornamenta ejus à M. Tullio ſeptimo accuſationum libro referuntur, antiquior in ſenatu dicendi locus, toga prætexta: ſella curulis, jus imaginis ad memoriam poſteritatemque prodendam.

Ædilium numerum C. Cæſar Dictator auxit, duoſque addidit, quos à cura frumentariæ rei *Cereales* vulgus nominavit.

Hunc Magiſtratum, & eum qui ſequitur, (*Quæſtores*) neque vocationem, neque prehenſionem (al. prenſionem) habuiſſe, ex Varrone Agellius (*lib.* 13. *cap.* 12.) admonet. Plutarchus tamen prehenſum ab Ædilibus plebeiis Cn. Martium Coriolanum ſcribit: quod factum eſſe non proprio jure, ſed majoris poteſtatis juſſu, exiſtimare debemus.

XII.

Quæſtores.

QVæſturam prope ante omnes Magiſtratus fuiſſe, & à Tullio Hoſtilio Rege Romano inſtitutam eſſe, Vlpianus IC. auctor eſt. (*libro ſingulari De officio Quæſtoris. ff. lib.* 1. *tit.* 13. *l. un.*) Gratianus (*ſcribendum*, Gracchanus) hoc amplius ad Numam atque ipſum Romulum ori-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ginem ejus refert. Plutarchus exactis demum Regibus, à P. Valerio Conſule Quæſtores duos creatos, & ærarium Saturni inſtitutum narrat. Tacitus priorum ſententiæ accedere videtur. Annal. XI: *Quæſtores*, inquit, *Regibus etiam tum imperantibus inſtituti ſunt, quod lex Curiata oſtendit, ab L. Bruto repetita. Manſitque poteſtas Conſulibus deligendi, donec eum quoque honorem populus mandaret: creatiq; primum Valerius Potitus, Aemilius Mamercus,* LXIII *anno poſt Tarquinios exactos, ut rem militarem comitarentur. Dein gliſcentibus negotiis, duo additi qui Romæ curarent. Mox duplicatus numerus, ſtipendiaria jam Italia, & accedentibus provinciarum vectigalibus. Poſt lege Sullæ viginti creati ſupplēdo ſenatui, cui judicia tradiderat.* Quo in loco Iuſtus Lipſius legit, XXIII *anno*, ut congruat numerus cum Livio, apud quem anno ab V.C. CCLXVII, hoc eſt, poſt ejectos Reges, XXIII, prima mentio Quæſtorum extat, & quidem uno duntaxat mutato: nam pro Æmilio Cæſonem Fabium nominat.

Erant autem *duo Quæſtorum genera*; alii pecuniæ publicæ, alii quæſtionibus capitalibus præerant. Vnde Varro (4. *de L. L.*) à *quærendo* dictos putat, *qui cōquirerēt publicas pecunias & maleficia*

Prim

Primi generis qui erant, ſi in Vrbe magiſtratum gererent, Ærarium curabant, ejuſque pecunias expenſas & acceptas in tabulas publicas referebant; tributa exigebant; ſigna exercitui ex ærario depromebant; ſtipendium à vectigalibus populis, captivam pecuniam ab Imperatoribus accipiebant: eoſdem triumphaturos jurare cogebant, recte ſenatui de numero hoſtium occiſorum, & amiſſorum civium eſſe perſcriptum. Præterea legatis exterarum gentium lautia præbebant, eoſdem ægrotos curabant, defunctos publico ſumptu ſepeliebant. Cæſarum temporibus, literas quoque publice ſcriptas in ſenatu legebant; iiq; *Candidati Principis* appellabantur. In provinciis Conſulibus & Pręturibus ad miniſteria belli pręſto erant: pecuniam ex ærario ſibi numeratã in diverſos uſus erogabant: prædam cuſtodiebant, manubiaſque ex ejus venditione redactas ærario inferebant: obſidum quoque curam nonnunquam gerebant. Manſio Provincialis Quæſtori lege determinata erat annua, deinde Romam ipſi redire licebat. Hinc factum, ut C. Verri, qui Siciliam provinciam prætor obtinuit triennium, ſingulis tamen annis quæſtores permutati ſint, ut Pædian⁹ docet. Erat autem ea quæſtoris cum conſule vel prætore conjunctio, more majorum, libe-

liberorum neceſſitudini proxima: ita que hi illis liberûm loco habebantur; ill ab his ut parentes colebantur.

Alterius generis Quæſtores de capite civium Romanorum judicabant: quod munus poſtea ad Triumviros capitales tranſlatum eſt. ab his criminalium quæſtionum judices Quæſitores dicti.

Gerebant *Quæſturam* fere adoleſcentuli, ut ex Epiſtolis Ciceronis patet. Itaque eam idem *primum honoris gradum* Vlpianus *ingreſſum & quaſi primordium gerendorum honorum ſententiæque in ſenatu dicendæ*; Pædianus *primam Senatoris adminiſtrationem* nominat.

XIII.

MAGISTRATVS PLEBEII, ET MINORES.

SEquuntur *Magiſtratus Plebeii*, qui plebeiis ſolis patebant, ut *Tribuni pleb.* nã de Ædilibus plebis ſupra diximus: & *Minores*, ut Triumviri Capitales, Nocturni, Monetales ſeu Menſarii, & Magiſtri vicorum. quos ut affirmare non auſim Patriciis omnino non patuiſſe: ita non ab iis ſolum, ſed & paulo clarioribus è plebe ob humilitatem ſpretos, conſtanter aſſeverare poſſum; quod magis ne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ceſſarias, quam ſpecioſi miniſterii procurationes arbitrarentur.

XIV.

Tribuni plebis.

Tribunos plebis Cicero *Cuſtodes defenſoreſque juris & libertatis*; Livius *Magiſtratus ſacroſanctos, quibus auxilii latio eſt contra Conſules*, definit. *Tribunatum* idem modo *arcem libertatis tuendæ*, modo *poteſtatem ſacroſanctam ad auxilium libertatis creatam*; Salluſtius *telum à majoribus libertati paratum* nominat. Creati ſunt anno, poſt Reges exactos, XVI, ab V.C. CCLX, & initio quidem duo; quibus tres collegæ additi, ſi Livio credimus, ſtatim; ſin Piſoni, poſt annos demum viginti & unum, cùm lege Voleronis Publilii tributis comitiis primum crearentur. Anno Vrbis CCXCV decem facti, bini ex ſingulis claſſibus: itaque cautum eſt, ut poſtea crearentur. Sic dictos, quod primi ex tribunatu militari magiſtratum inierint, Varro (4. *de L.L.*) innuit. omnino *Tribuni* vocabulum à *tribubus* videtur deductum; tribus vel à tributo dando, vel quod primum tres populi partes factæ ſint.

Officium eorum erat commoda plebis adverſus Patricios tueri, & injuriam omnem

omnem interceſſione ſua prohibere. It
que januas tam noctu , quam interdiu
ceu profugia & aſyla miſerorum, paten
tes habebant. Plus tamen ad vetandum
quam ad jubendum valebant: nam un
intercedente, reliqui, licet complures, a
etiam omnes, efficere nihil poterant. V
de Scriptores Latini ſæpe & recte teſta
tur, per collegarum interceſſionem tr
buniciam poteſtatem diſſolvi. Dignit
autem tribunorum plebis ex eo maxim
Plutarchi loco apparet, qui in Antoni
legitur his verbis: ἔστι δ' ἡ ἀρχὴ (δημαρ
χία) δευτέρα τοῦ δικτάτωρος παρόντος
ἂν δὲ μὴ παρῇ, πρώτη καὶ μόνη σχεδὸ
ἡ γὰρ δημαρχία διαμένει, τὰς δὲ ἄλλα
καταλύουσι πάσας δικτάτωρος αἱρεθέν
τος. Præterea & ſacroſancti erant, &
nemine in ordinem cogi poterant. cu
cunque volebant, ſilentium impone
bant: ipſos vero interfari nefas erat. de
nique aſſurgere tribunis, & loco ceder
omnes oportebat, ut libro Epiſtolarun
primo Cn. Plinius commemorat. Prætex
tæ jus non habebant: nec lictores, ſe
viatorem unum: neque ſellis curulibus
ſed tribunalibus ſedebant. Antiquitus cu
riam non intrabant, ſed ante valvas po
ſitis ſubſelliis decreta patrum perpende
bant; & ſi quæ ex iis improbaſſent, rat
eſſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

eſſe non ſinebant. Itaque veteribus SCtis T litera aſcribi ſolebat, quo ſignificabatur, illa tribunos quoq; cenſuiſſe. auctor eſt Val. Maximus. Huic conſuetudini derogatum videtur plebiſcito Atinio, quo Tribuni pl. primum ſenatores facti ſunt. Neq; fas erat integrum diem illos Roma abeſſe. Diem autem Romani à media nocte ad mediam noctem ſequentem numerant, ut Varronem ſecuti Agellius & Macrobius tradidere. Ita cũ poſt mediam noctem proficiſcebantur, & poſt primam facem ante mediam ſequentem redibant; abfuiſſe unum diem non dicebantur. Quo magis miror, quod Livius ſcripſit, tribunos pl. ad P. Scipionem, cui poſtea Africano cognomen fuit, è Sicilia retrahendum eſſe miſſos: quod lege hac fieri non potuit, niſi forte aut eam nondũ latam, aut illos legibus ſolutos, id quod verius puto, exiſtimemus. Præterea prehenſionis jus tantũ habebant, ita ut Conſules quoq; prehendi atque in vincula duci ſæpius juſſerint. Vocationem ideo eos non habuiſſe Agellius (*l.* 13. *c.* 12.) ſibi videri ait: *quod antiquitus creati ſint, non juri dicundo: nec cauſis querelisque de abſentibus cognoſcendis, ſed interceſſionibus faciendis, quibus præſentes fuiſſent, ut injuria, quæ eorum fieret, arceretur. Ac propterea jus ad ſe vocandi* (meliores libri

habent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

habent, *jus abnoctandi) ademptum, qu*
niam ut vim fieri vetarent, aſsiduita
eorum & præſentium oculis opus erat.

Patriciorum neminem Tribunu
plebis fieri licebat. cooptatos tamen al
quot legimus, idque ex antiquo rogatio
nis carmine fuiſſe defenſum. SI. TRIBV
NOS. PLEBIS. DECEM. ROGABO. SI
QVOS. MINVS. HODIE. DECEM. TRI
BVNOS. PLEBIS. FECERINT. HI. TVM
QVOS. SIBI. COLLEGAS. COOPTASSINT
ITA. ILLI. LEGITIME. EADEM. LEGE
TRIBVNI. PLEBEII. SINT. VT. ILLI
QVOS. HODIE. TRIBVNOS. PLEBEI. FE
CERITIS. Quod ne poſtea quoque fiere
Trebonia lege ſancitum eſt, qui bleben
Romanam Tribunos plebis rogaret, i
uſque eo rogaret, dum decem Tribuno
plebi faceret.

Vim Tribuniciam L. Sulla Dictato
imminuit, ultimo tamen interceſſioni
jure relicto, ut C. Cæſar in Commenta
riis indicat: adempta autem omni & fe
rendarum legum, & aliorum magiſtra
tuum capiendorum poteſtate: quorun
illud à Cn. Pompeio & M. Craſſo Coſſ.
hoc Aurelia lege, quam C. Cotta Tribu-
nus plebis tulit, brevi receperunt.

Verum quoniam actionibus tribuni-
ciis plurimæ & graviſſimæ ſeditiones ex-
citatæ ſunt, non immerito, apud Sallu-
ſtium,

ſtium, L. Philippus *ex tribunicia poteſtate omnes diſcordias accenſas*; apud Livium, Appius Claudius *concordiam ordinum maxime eſſe diſſolvendæ tribuniciæ poteſtatis; tribunos* Tacitus *turbulentos*; Lucanus *turbantes jura*, dixiſſe videntur.

Plutarchus ex opinione quorundam, Tribunos in magiſtratu non fuiſſe ſcribit ἐν καταγραφαῖς, his verbis, ut interpretatur Sigonius: *Cur cum purpura alii Magiſtratus utantur, Tribunus plebis non utitur? An quia Trib. pl. magiſtratus non eſt? Neque enim ex ſella curuli jus dicunt, neque principio anni, ut reliqui magiſtratus, ineunt, neq; creato Dictatore ſe abdicant. Verum omni tranſlato ad Dictatorem imperio, ipſi tamen poteſtatem ſuam retinent, tanquam magiſtratus non ſint. Quemadmodū autem tranſlationem judicium eſſe rhetores quidem negant, ſic tribunatus impedimento potius eſt magiſtratui quam magiſtratus. Etenim reſiſtere potentiæ magiſtratus, & nimiam ejus licentiam coercere, ad ejus auctoritatem pertinet.* Huc, niſi fallor, apud Livium quoque reſpicit Conſul Appius, privatum eſſe clamitans tribunum, ſine imperio, ſine magiſtratu. Imperatorum temporibus Tribunicia poteſtas ſummi faſtigii vocabulum erat: quod à Divo Auguſto repertum Tacitus tradit, ne Regis

aut Dictatoris nomen aſſumeret, & ta men appellatione aliqua cætera imperi præemineret.

XV.

Triumviri Capitales.

T*Riumviros Capitales* Salluſtius *rerum capitalium judices* nominat: Liviu in Minoribus Magiſtratibus numerat, & quidem infra Ædiles collocat lib. xxv Hi maleficii ſuſpectos conquirebant, & comprehendebant; carceris latomia rum cuſtodes erant, & à Prætore dam natos carnifici in carcere necandos tra debant. Vnde Pomponius IC. (*ff. lib.* 1 *tit.* 11. *De orig. Iur. l.* 2.) carceris cuſto diam habuiſſe tradit, ut cum animad verti oporteret, eorum interventu fie ret. Ipſi quoque de furibus, homicidis ſervis nequam judicabant, & facinori convictos puniebant; unde & nomen accepere. Nam *capital*, auctore Nonio *capitis eſt periculum*. Plautus *Menechmu* (*act.* 1. *Scen.* 1.)

> *Nunquam hercle effugiet, tametſi ca-*
> *pital fecerit.*

Ea judicia in foro Romano ad Mæniam columnam exercebant. Hinc Cicero in Divinatione, de oratoribus ineptis & quaſi proletariis: *Vobis autem tanta in-*

opia

pia reorum eſt, ut mihi cauſam præripe-re conemini potius, quam aliquos à co-lumna Mænia veſtri ordinis reos reperia-tis. Idem in Cluentiana, de Q. Manilio Triumviro; *Ex petulanti* (inquit) *atque improbo ſcurra in diſcordiis civitatis ad eam columnam, ad quam multorum ſæpe conviciis perductus erat, cum ſuffragiis populi pervenerat.*

Creati ſunt primum, quantum ex XI Livii libro videre eſt, M. Curio Dentato, P. Cornelio Rufino Conſulibus, ab Vrb. Cond. CD LXIV. Feneſtella (*is Floccus eſt*) & eum ſecutus Raphael Volaterranus ſucceſſiſſe eos exiſtimant in locũ Duumvirûm capitaliũ, quos à Tullo Hoſtilio in Horatii parricidii rei judicio inſtitutos, poſtea res capitales judicaſſe, notum eſt. Verum hos M. quoq; Tullii temporibus majeſtatis judicia exercuiſſe, nemo ignorat, qui ejus Orationem pro C. Rabirio perduellionis reo legerit, ex qua cognoſcimus, eum à Duûmviris condemnatum, provocatione ad populum certaviſſe: quod Lege perantiqua, quæ apud Livium extat, fieri licebat. Diverſos autẽ fuiſſe, ex eo quoque intelligitur, quod Duumviri ſorte ducebantur; Triumviri ſuffragiis populi creabantur: illud ex Suet. colligere licet; hoc ſupra Ciceronis verbis planum fecimus. Rarum tamen fuiſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Duumvirale judicium, nec niſi in triſti-
ſimis cauſis uſurpatum, in eadem Or-
tione oſtenditur, eo loco, quo *verba ſo-
lennia, quæ horrendi carminis fuere, n-
ſolum tenebris vetuſtatis, ſed quoque lu-
libertatis oppreſſa eſſe*, ait.

XVI.

Triumviri nocturni.

TRiumviri nocturni vigilias noctu i-
Vrbe circumibant, & ad incendia o-
ta concurrebant. Erant dignitatis min-
mæ; ideo ſi parum ſtrenue ſuo mune-
fungerentur, puniebantur. Sic Tacitu-
quod incendio reſtinguendo; Val. Max-
mus, quod excubiis obeundis parum d-
ligentes fuiſſent, à populo damnatos r-
ferunt. Labor, ut *Compitales* eos quoq-
dictos fuiſſe exiſtimem, idque ex Pædia-
verbis, qui ſervum Milonis dormienter-
in taberna deprehenſum, & ad *Triumvi-
rum Compitalem* perductum ſcribit. ni-
forte magiſterio vicorum *Tres viros* fu-
ctos, & *Compitales* quoque nominatos
quod compitalicios ludos ederent, arbi-
trabimur. Sed prior opinio magis mih-
arridet. In illorum locum à Divo Augu-
ſto nocturnæ excubiæ vigileſque ad in-
cendia inſtituti ſunt: fuitque Præfecti vi-
gilum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſilum magna, & ſecunda ab Vrbis Præfecto dignitas.

XVII.

Triumviri Monetales & Menſarii.

TRiumviri *Monetales* omnis generis monetæ & formæ cuſoribus præſtant. Itaque *æris, argenti, atque auri flatores* à Pomponio IC. (*l. 2. ff. De Orig. Iur.*) nominantur. Iidem qui hi, aut certe non multum diverſi, videntur fuiſſe *Triumviri Menſarii*, quos propter penuriam argenti bello Punico ſecundo creatos invenio. Sic dicti fuerunt, quod *menſis* cum ære in foro poſitis, vel acciperent Reipublicæ nomine, vel expenderent pecuniam. quales apud Tennitas quoque fuerunt Quatuorviri Menſarii, ſine quibus nummum nullum Tenni publice moveri poſſe, Cicero pro Flacco auctor eſt. In anguſtiis ærarii pecuniam mutuam à privatis accipiebant, poſteaque reddebant, rationes accepti & expenſi in tabulas publicas Scribæ referebant. Livius lib. XXVI: *Senatu inde miſſo, pro ſe quiſque aurum, argentum, & æs in publicum conferunt, tanto certamine iniecto, ut prima inter primos nomina ſua vellent in publicis tabulis eſſe, ut nec Triumviri accipien-*

accipiendo, nec Scribæ referendo ſuffic[erent]. Fuerunt & *Quinqueviri menſarii* extraordinarius Magiſtratus, & cujus u[na] omnino, quod ſciam, in Hiſtoria Rom[a]na multo ante Triumviros creatos ext[at] mentio, apud Livium lib. VII. rem fœn[e]brem levavere, impeditioribus nomin[i]bus aut ex ærario diſſolutis, aut æqu[a] rerum exiſtimatione liberatis. [*P. Valer[io] Publicola & C. Marcio Rutilio Coss. An[no] V. C.* CDI.]

XVIII.

Magiſtri vicorum.

M*Agiſtri vicorum* è plebe cujuſq; vi[ciniæ] ciniæ legebantur, qui tuerentur vi[cos] cos in quos urbem antiquitus deſcripſe[rant]. Ludos quoque compitalicios, qui[bus] bus per compita tota urbe ſupplicaba[n]tur, faciebant. quos ludos peſtilentia cauſa bello Punico ſecundo primum fa[ctos], & deinde lege lata ut in perpetuum in ſtatam diem voverentur, quotannis celebratos, Livius lib. XXVII memoriæ prodidit. Infimum hoc genus Magiſtratuum Vrbanorum fuiſſe, idem alibi ſcribit: prætextæ tamen jus illis fuiſſe permiſſum, nec ut vivi ſolum haberent tantum inſigne, ſed etiam ut in eo cremarentur mortui.

XIX. MA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

XIX.

MAGISTRATVS EXTRAORDINARII.

Decemviri legibus ſcribendis.

DEinceps eos Magiſtratus trademus, qui aut cito è Republica ſublati fuêre, cum annui eſſent: aut non, niſi re cogente, creari ſolebant. In illis *Decemviri* & *Tribuni militum Conſulares*, in his *Triumviri coloniis deducendis*, *Præfectus urbis atque annonæ* præcipue numerantur.

Ad Decemviros à Conſulibus, quemadmodum ab Regibus ante ad Conſules venerat, tranſlatũ fuit imperium. Mutationis cauſam lex Terentia, de creandis Quinqueviris legibus conſulari imperio ſcribendis lata, præbuit. Ea primum à C. Terentio Arſa Tribuno plebis promulgata, ac deinde per annos decem varie jactata, tandem effecit, ut miſſis legatis Athenas, qui leges Solonis deſcriberent, & aliarum Græciæ civitatum inſtituta, mores, juraque noſcerent, iiſque reverſis, referente P. Seſtio Conſule, Decemviri legibus ſcribendis in annum unum crearentur, abſque provocatione, neve quis alius eo anno ma-

magiſtratus eſſet. Ii decimo die jus populo ſinguli dicebant. eo die penes Præfectum juris faſces duodecim erant, collegis novem ſinguli accenſi apparebant. Dein propoſitis decem Tabulis, cum duæ adhuc deeſſe viderentur, quibus adjectis abſolvi poſſet velut corpus omnis juris Romani, iterum in annum inſequentem alii creati: qui cum multa nefaria commiſiſſent, &, nulla comitiorum mentione habita, continuare poteſtatem, & tyrannidem occupare conarentur; tandem ob vindicias Virginii cujuſdam filiæ ſecundum ſervitutem datas ab Appio Claudio, qui ſe ipſum Decemvirum refecerat, conſenſu populi magiſtratu abire coacti ſunt. Fuit hæc Reipublicæ mutatio minus inſignis; quia non diuturna. nam intra triennium Decemviri & inſtituti ſunt, & ſublati. Primi & Patricii & Conſulares omnes fuere: ex poſterioribus tres plebeii. Creatos eos primum anno Vrb. Cond. CCCII, Livius & Solinus ſcribũt; M. Varro, CCCIII. Leges duodecim Tabularum promulgarunt; quas *finem æqui juris, accitis quæ uſquam egregia,* Tacitus nominat: *quod leges ſecutæ, aut per vim, aut iniquis de cauſis, latæ ſint,* Livius *in immenſo aliarum ſuper alias acervatarum legum cumulo fontem omnis publici privatiq; juris eſſe* teſtatur.

XX.

XX.

Tribuni militum Conſulares.

TRibuni militum conſulari poteſtate Rempublicam pro Conſulibus complures annos adminiſtrarunt. Creati primum ſunt anno Vrb. Cond. cccx. cum, promulgata lege, ut Conſul alter ex plebe fieret, Patres, veriti ne ea lex ſe invitis perferretur, conceſſiſſent, ut Tribuni militum conſulari poteſtate promiſcue ex patribus & plebe crearentur. quod jus ſero demum plebes uſurpavit; contenta eo, quod ſui habita ratio eſſet. Initio tres, deinde quatuor, mox ſex, demum octo facti ſunt. Pomponius I. C. (*l. 2. ff. De origine Iuris*) interdum vicenos fuiſſe, interdum plures, unus omnium veterum Scriptorum prodidit, niſi tamen ibi, pro *viceni ſeni* erit reponendum: quod jam olim G. Budæus præclare annotavit. Quæ collegarum multitudo fecit, ut quamvis omnia & jura & inſignia Conſulum haberent: tamen neque potentia, neque dignitate pari præditi viderentur. Ideo *Proconſularem imaginem* eos, Tribunus plebis apud Livium, veluti contemnens, nominat: & P. Manilius Dictator negat Magiſtri equitum majus, quam Tribuni Conſularis imperium

rium eſſe, cum vellet oſtendere, eum Conſule dignitate ſuperari. Creari deſiere anno Vrb. Cond. CCCLXXXVIII. quo anno primus è plebe Conſul factus eſt L. Sextius.

XXI.

Triumviri coloniis deducendis.

TRiumvirûm, qui *coloniis deducendis* fiebant, primum apud Livium mentio extat lib. IV. iſque Magiſtratus fere ſemper poſtea fiebat, quoties Romani plebem urbanam, aut veteranos milites, vel augendæ ſobolis, vel præſidii cauſa, in colonias mitterent. Creabantur modo à Conſule, modo à Prætore: & potiſſimum ii, qui ab integritate & juſticia maxime commendabantur.

Officium eorum erat, locum urbi condendæ deligere, operi maturando præeſſe, colonis jura deſcribere, & agrum publicum equiti, & pediti, ſimplum huic, illi duplum, æquis portionibus dividere: ad quæ perficienda in triennium imperium habebant. Et erat ea adminiſtratio initium quoddam dignitatis, firmamentum potentiæ, atque veluti gradus ad ampliores honores petendos. Ab his non diſſimilis fuit *Quinquevirûm* & *Decemvirûm* functio, quos *ad agros publicos* dime-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

dimetiendos atq; militibus veteranis dividendos creatos, ſemel atq; iterum legimus.

XXII.

Præfectus Vrbis.

QVos *Præfectos Vrbis* Hiſtoriç Romanæ Scriptores Latini omnes; Græcorum nonnulli *Vrbis cuſtodes* nominant. Et Iuvenalis Satyra XIII:

——— quæ cuſtos Gallicus urbis,
Vſque à lucifero donec lux occidat, audit.

Statius Papinius, & C. Albinovanus, ejus nominis rationem quoque reddunt, Ille ſic:

Quem penes intrepidæ mitis cuſtodia Romæ.

Hic ita, de C. Cilnio Mæcenate:

Num minus urbis erat cuſtos, & Cæſaris hoſpes?
Num tibi non tutas fecit in urbe vias?

Eos ſub Regibus, & Conſulibus quoque, quoties abeſſent, ad præſidium urbis relictos, notum eſt; qui, dum ipſi abeſſent, imperium ſummum haberent: præſidia ad tuendam urbem diſponerent: ſenatum vocarent: jura civibus redderent. Sub Imperatoribus in perpetua fere poteſtate erant; neq; magiſtratum, niſi offenſo Prin-

Principe, deponebant. Sed præſtat, (opinor) ipſis C. Taciti verbis, quæ in Annali VI leguntur, altius & originem & officia hujus Magiſtratus repetere: *Antea* (inquit) *profectis domo Regibus, ac mox Magiſtratibus, ne urbs ſine imperio foret, in tempus deligebatur qui jus redderet, ac ſubitis mederetur. Feruntque, ab Romulo Dentrem Romulium, poſt ab Tullio Hoſtilio Numam Marcium, & ab Tarquinio Superbo Sp. Lucretiū impoſitos. dein Conſules mandabant, duratque ſimulacrum, quoties ob ferias Latinas præficitur qui Conſulare munus uſurpet. Cæterum Auguſtus bellis civilibus, Cilnium Mæcenatem equeſtris ordinis, cunctis apud Romam atque Italiam præpoſuit. Mox rerum potitus, ob magnitudinem populi, & tarda legum auxilia, ſumpſit è Conſularibus qui coërceret ſervitia, & quod civium audacia turbidum, niſi vim metuat. Proximuſque Meſſala Corvinus eam poteſtatem, & paucos intra dies finem accepit, quaſi neſcius exercendi. Tum Taurus Statilius, quanquam provecta ætate, egregie toleravit. Dein Piſo viginti per annos pariter probatus, publico funere ex decreto ſenatus celebratus eſt.* Ex quo Taciti loco & illud elicitur, Cæſarum temporibus duos Præfectos urbi fuiſſe: alterum Latinarum cauſa relictum, quem dignitate vix Senatoria

natoria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

natoria fuiſſe præditum Agellius tradidit; alterum qui Vrbis cuſtodiæ præerat. quæ poteſtas, continua, ſicuti diximus, plerumque erat, & prope ſecundum à Principe locum obtinebat.

XXIII.

Præfectus Annonæ.

P*Ræfectus Annonæ* quo munere functus fuerit, ex ipſo nomine ſatis apparet. Eum primum Romæ L. Minutium factũ Livius ſcribit. Neque poſtea is Magiſtratus, niſi fame cogente, & in incertũ quotus, ad res poſceret, creatus eſt. Frumentum miſſis circa finitimos populos legationibus coëmebat, emptum populo vendebat: frumentarios ob compreſſam annonam ad populum accuſabat, damnabatque. quæ alias ad Ædilium curationem prope omnia pertinebant.

XXIV.

MAGISTRATVS MILITARES.

Dux. Imperator. Proconſul. Proprætor.

DEinceps de Militaribus dignitatibus dicendum. in quibus principem locum obtinet is, cujus ductu bellum adminiſtra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

miniſtratur, quem ducem Romani nominabant. Livius lib. IV: *Ea rite opima ſpolia habentur, quæ Dux Duci detraxerit: nec Ducem novimus niſi cujus auſpicio bellum geritur.* Iidem, ſi bene Rempublicam geſſiſſent, *Imperatores* à legionibus ſalutabantur. quem priſcum erga duces honorem fuiſſe Tacitus ait, ut gaudio & impetu victoris exercitus conclamarentur. *Imperatoris* autem *nomen maximum Romæ eſſe*, apud Livium Scipio dicit. In ejus verba milites jurabant, juſſu ſe illius conventuros, nec injuſſu abituros. Victoriam adepti, literas laureatas, rei bene geſtæ indices, ad ſenatum mittebant. Faſces quoque laureatos præ ſe ferebant: eoſque demum Romæ in Capitolio acto honore deponebant. Deligebantur Duces à populo Romano, aut Conſules & Prætores; aut ex conſulatu & prætura; aut pro conſulibus & prætoribus; aut peculiari cũ magiſtratu. De Conſulibus & prętoribus ſupra diximus. Proconſules erant, qui in provincias conſulari cum imperio mittebantur: quemadmodum Proprętores, qui prætorio. Itaque illi conſularia; hi prætoria ornamenta omnia habebant. Faſces quoque proconſules XII habuiſſe, ex Plutarcho videre eſt, licet illis ſolos VI Feneſtella attribuat. Creabantur vel ex conſulatu &

præ-

ſtratura; quod pateſcentibus provinciis obſervatum eſt; ut quo quique anno Conſules fuiſſent, ſequenti Proconſules remanerent: vel ex inferioribus magiſtratibus, aut etiam privatis. Salluſtius in Catil. Piſo in citeriorem Hiſpaniam quæſtor pro prætore miſſus eſt. Sic P. Scipio, & Cn. Pompeius privati, ille acta ædilitate curuli; hic ætate nondum ſenatoria, in Hiſpanias cum conſulari imperio miſſi. Denique L. Martius eques Romanus: qui magnis rebus geſtis, Proprætor, ſenatui ſcripſerat, non propterea offendit homines, quod eum titulum honoris uſurpaſſet: ſed quod rem mali exempli eſſe arbitrarentur, imperatores legi ab exercitibus, & ſolenne auſpicatorum comitiorum in caſtra & provincias, procul ab legibus magiſtratibuſque ad militarem temeritatem transferri. In magiſtratu autem neque Proconſules neque Proprætores eſſe dicuntur, ſed in imperio tantum. Cicero De Divinat. II: Bellicam rem adminiſtrari majores noſtri niſi auſpicato noluerunt. quam multi anni ſunt, cum bella à Proprætoribus, & Proconſulibus adminiſtrantur, qui auſpicia non habent? Neque enim niſi magiſtratus habent auſpicia, vel majora, ſi majores; vel minora, ſi minores eſſent. Ideo P. Scipio, tota Hiſpania ſub ditionē populi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Romani redacta, triumphum pertinaci-
ter non petiit, quia neminem ad eam
diem triumphaſſe, qui ſine magiſtratu
res geſſiſſet, conſtabat. Quod intelligen-
dum eſt de iis, qui extraordinario cum
imperio Procoss. res geſſiſſent: qualis pri-
mo fuit T. Quinctius anno Vrb. Conditæ
CCLXXXIIX. Nam ex iis qui prorogatum
ex Conſulatu imperium obtinuiſſent
primus Q. Publius Philo diu ante trium-
phaverat. Livius VIII: *Actum cum Tri-
bunis eſt, ad populum ferrent, ut, cum Pub-
lius Philo conſulatu abiſſet, pro conſule
rem gereret, quoad debellatum cum Græcis
eſſet.* Et paulo infra: *Duo ſingularia hæc
ei viro primum contigere, prorogatio im-
perii ante in nullo facta, &, acto honore,
triumphus.*

XXV.

Duumviri Navales.

D*Vumviros Navales* claſſis ornandæ
reficiendæque cauſa aliquoties crea-
tos legimus. Imperium maritimum ha-
bebant, ut maria, maritimaque loca tue-
rentur, & à piratarum atque hoſtium in-
curſionibus defenderent. Primum inſti-
tuti ſunt an. V. C. CDXLIII, ex rogatione
M. Decii Tribuni plebis. Livius XLI: *Ad-
verſus Illyriorum claſſem creati Duûm-
viri*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

viri Navales erant, qui tuendam viginti navibus mari ſuperiore Anconam velut cardinem haberent: inde L. Cornelius dextra litora uſque ad Tarentum, C. Furius læva uſque ad Aquileiam tueretur.

XXVI.

Tribuni Militum.

T*Ribunorum Militum* prima mentio apud Livium fit libro tertio; in ſeceſſione plebis ob Decemvirûm tyrannidem: quæ ne ſine capite eſſet, auctore L. Virginio, placuit decem creari, qui ſummæ rei præeſſent, militarique honore Tribunos militum appellari. Eorum deinde duo facta ſunt genera: Ruffuli alii dicti, qui in exercitu creati ſolebant; alii Comitiati, qui Romæ comitiis Curiatis ſuffragio populi deſignabantur. Initio & hos Imperatores faciebant: ſed poſtea à populo id imperium dari cœptum eſt anno Vrb. Cond. CDXLIII. idque poſt annos quadraginta novem plebes iterum ſcivit, ut Tribuni militum ſenideni in quatuor legiones à populo crearentur. Demum viginti quatuor eligebantur, auctore Polybio: primo quatuordecim ex iis, qui annua ſtipendia quinque feciſſent: decem ex iis, qui decem; equites quidem quatuor, pedites ſex. Ac quoniam qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

tuor legionibus Romana res gerebatur, quadrifariam in ſingulas legiones dividuntur, attribuunturque è junioribus quatuor primum lecti, primæ legioni; tres proximi, ſecundæ; quatuor ſequentes, tertiæ; tres poſtremi, quartæ. At è decem majoribus natu primi duo, primæ legioni; tres ſecundi, ſecundæ; duo proximi, tertiæ; tres ultimi, quartæ.

Officium ipſorum erat, centurionibus quid facto opus ſit imperare, *milites in caſtris continere, ad exercitationem producere, claves portarum ſuſcipere, vigilias interdum circumire, frumentationibus commilitonum intereſſe, frumentum probare, menſura* [*in ff. eſt*, menſorum] *fraudes coercere, delicta caſtigare, principiis feequenter intereſſe, querelas commilitonum audire, valetudinarios inſpicere* [*Hactenus Macer I. C. ff. lib. 49. tit. 16. l. 12. ex ejuſdem libro primo De re militari.*]

Græci χιλιάρχȣς nominant, vel ad militum etymon, quos à mille quidam deducunt, reſpicientes; vel quod mille viris & decẽ centurionibus præfecti eſſent.

Quoniam vero viros fortes eſſe, qui hunc honorem caperent, oportebat; & multitudo in eligendo ſæpe errabat; difficilioribus Reipublicæ temporibus ex SC. ad populum ferebatur, ne Tribuni militum eo anno ſuffragiis crearentur: ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſed Conſulum Prætorumque in iis faciendis judicium arbitriumque eſſet.

XXVII.

Centurio.

CEnturiones à militum numero, cui in militia præerant, dictos Nonius ſcribit. Ii militum quaſi magiſtri quidam & judices erant. Nam & exercebant eos in armis, & litigantium cauſas dijudicabant: quod Lex antiqua Camilli non permitteret, militem vocari ad judicium extra vallum, neque ad alium judicem quam centurionem. Iuvenalis Sat. XVI:

Bardiacus judex datur hæc punire volenti
Calceus, & grandes magna ad ſubſellia ſuræ
Legibus antiquis caſtrorum, & more Camilli
Servato, miles vallum ne litiget extra,
Et procul à ſignis. juſtiſſima centurionum
Cognitio eſt igitur de milite.——

Geſtabant in caſtris bardocucullum, veſtem Gallicam & militarem: item caligas, hoc eſt, calceos multis atque acutis clavis ſuffixos. Verum hæc ipſis cum reliquis militib⁹ erant communia. Peculiare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

habebant inſigne, Vitis geſtamen, ad milites in officio continendos. Silius Punicorum III:

——— *Levinus ab alto*
Priverno, Latiæ vitis præſignis honore.

Milites ob leviora delicta vitibus cædebant. Tacitus Annali primo: *Centurio Lucilius interficitur, cui militaribus facetiis vocabulum,* CEDO ALTERAM, *indiderant; quia fracta vite in tergo militis, alteram clara voce, ac rurſus aliam poſcebat.* Non erat autem ea pœna ignominioſa, ſi Plinio credimus, qui lib. XIV. cap. I. de vitibus loquens, *Insertæ,* inquit, *caſtris ſummam rerum imperiumque continent. centurionum in manu vitis & opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit aquilas: atque etiam in delictis pœnam ipſam honorat.* Livius lib. LVII, de Scipione: *Quem militem extra ordinem deprehendit, ſi Romanus eſſet, vitibus; ſi extraneus, fuſtibus cecidit. Si miles vitem tenuit, militiam mutat; ſi ex induſtria fregit, vel manum centurioni intulit, capite punitur,* auctore Marciano IC. in Digeſtis. [*Immo non* Marciano *auctore, ſed* Macro *IC. lib.* II. *De re militari, ff. lib.* 49. *tit.* 16. *l.* 13. *§.* 3.]

De centurionatus agendi, hoc eſt, centurionum eligendorum atque probandorum conſuetudine, Tacitus his verbis ſcribit:

ſcribit: *Centurionatum inde egit. citatus ab Imperatore nomen, ordinem, patriam, numerum ſtipendiorũ quæ ſtrenue in præliis feciſſet, & cui erant donaria militaria, edebat.* Si tribuni, ſi legio induſtriam innocentiamque approbaverant, retinebat ordines: ubi avaritiam aut crudelitatem conſenſu objectaviſſent, ſolvebatur militia. Eligebatur autem robuſtus inprimis, unde Iuvenalis *(ſupra ex Sat. 16.) grandes ſuras*; tum horridus & incultus, unde Perſius (*Sat.* 3.) *hircoſam gentem centurionum* dixit: denique talis, qualem M. Cato militem optabat, qui non manu tantum ſtrenuus, verum & vocis ſono & aſpectu hoſti terribilis eſſet.

XXVIII.

MAGISTRATVVM MINISTRI.

MInistri Magiſtratuum communi omnes nomine *Apparitores* dicti videntur: quod magiſtratibus præſto eſſent, eorumque juſſa ac nutus exſpectarent. Nam hoc *apparendi* verbo ſignificatur etiam apud Virgilium Æneid. XII:

Hæ Iovis ad ſolium, ſævique in limine regis
Apparent. ——

Livi⁹ II: *Viginti quatuor lictores apparere Conſulibus, & eos ipſos plebis homines.* Itẽ

Valer. Maximus lib. 11, cap. 1: *Quod cum filius ſenſiſſet, proximo lictori, ut ſibi appareret, imperavit*, hoc eſt, ut Livius explicat, animadverteret, vel ſuo officio fungeretur. Hinc *apparituram facere*, apud Suetonium in Orbilio Grammatico, eſt Magiſtratibus miniſtrare: quod primo ingenui è plebe homines, mox ſervi publici aut liberti factitabant. Erant autem complures, nec unius omnis generis: præcipui, quorum ſcriptores meminere, fuerunt *Scribæ, Lictores, Viatores, Accenſi, Statores:* de quibus deinceps ordine dicemus.

XXIX.

Scribæ.

SCribæ Magiſtratuum acta & rationes in tabulas publicas referebant: legis promulgandæ verba recitanti præconi ſubjiciebant: Cenſoribus in luſtro condendo ſolenni precationis carmine præibant. quæ officia dum præſtarent, *ſcriptum facere*; cum deponerent, *ſcriptu ſe abdicare* dicebantur. Ordinem ſcribarum honeſtum fuiſſe, quinto accuſationum libro Cicero ait: quod eorum hominum fidei tabulæ publicæ, periculaque magiſtratuum committerentur. Idem annulis aureis ab Imperatoribus in concione

cione ſæpe donatos ſcribit. Plutarchus auctor eſt, leges omnes & monumenta publica ita habuiſſe cognita ut homines adoleſcentes, rerumque imperitos, magiſtratum adeptos, ipſi plane gubernarent: atque ſuo arbitrio regerent. C. Flavius ex Scriba Ædilis curulis factus eſt. quod tamen adeo indigne & Patricii & Equeſtris plebs tulere, ut inſignia ordinis abjicerent. Faciebant autem ſcriptum non ſolum ingenui & liberti, ſed & ſervi, ut ex Cicerone patet, Epiſt. Famil. v. xx: *Accepi librum à ſervo meo ſcriba.* Itaque idem, *apparitores parva populi mercede conductos* nominat. Et Æmilius Probus (*aut potius* Cornelius Nepos) in Eumene: *Itaque eum habuit*, inquit, *ad manum ſcribæ loco: quod multo apud Graios honorificentius eſt, quā apud Romanos. nam apud nos revera, ſicut ſunt, mercenarii ſcribæ exiſtimantur. at apud illos è contrario nemo ad id officium admittitur, niſi honeſto loco, & fide induſtria cognita.*

XXX.

Lictores.

Lictorum collegia Romæ fuiſſe Pædianus prodidit; ex quibus deligebantur, qui cum faſcibus Magiſtratus antecederent, & illorum juſſu plagas delinquentibus ingererent. Sic dictos Tiro

Tullius exiſtimavit à licio vel lino. Licio enim tranſverſo, inquit, quod linum appellabatur, qui magiſtratibus præminiſtrabant, cincti erant. cæteri à ligando derivant: quod cum magiſtratus populi Romani virgis quempiam verberari juſſiſſent, crura ejus & manus ligari vincirique à viatore ſolita ſint, iſque qui ex collegio viatorum officium ligandi haberet, lictor ſit appellatus. hinc apud Ciceronem, & Livium: *Lictor colliga manus.* Nonius carnificis officio functos antiquitus retulit, & Cicero Accuſationum ſeptimo: *Ianitor carceris, carnifex prætoris, mors terrorque ſociorum & civium, lictor Sextius.* Ita ne cives quidem fuerunt. nam carnificem Cenſoriæ leges non modo foro, ſed etiam urbis domicilio carere voluerunt.

XXXI.

Viatores.

VIatores, auctore Feſto, ſic dicti, quod initio omnium tribuum, cum agri in propinquo erant urbis, atque aſſidue homines ruſticabantur, crebrior opera eorum erat in via quam urbe, quod ex agris plerumque homines vocabantur à Magiſtratibus, & frequens eorum erat ab agris ad urbem via. Cũ quo conſentiens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Cicero, à *villa*, inquit, *in ſenatum accerſebantur & Curius, & cæteri ſenes*: ex quo, qui eos quoque accerſebant, viatores nominati ſunt. Plinius l. xiix. c. iii: *Aranti quatuor ſua jugera in Vaticano Cincinnato viator attulit Dictaturam, ut tradit Norbanus, nudo plenoque pulveris etiamnum ore. cui viator, Vela corpus, inquit, ut proferam ſenatus populique Romani mandata.* Tales tum etiam viatores erant: quibus id ipſum nomen inditum eſt, ſubinde ex agro ſenatum duceſque accerſentibus. Ex quibus locis manifeſtum fit, viatores eoſdem initio, quos accenſos & præcones, fuiſſe: poſtea id nomen minorum magiſtratuum ut Tribunorum plebis & Ædilium apparitoribus eſt attributum. Livius ii: *Ardens igitur ira Tribunus viatorem mittit ad Conſulem; Conſul lictorem ad Tribunum.* Idem lib. xxx: *Pecuniam ex ærario ſcribæ viatoreſque ædilicii clam egeſſiſſe per indicem comperti, damnati ſunt.*

XXXII.

Accenſi.

A*Ccenſi* ab *acciendo* ſic nominati, quod ad res neceſſarias ſæpe accirentur. Hi, quemadmodum & præcones, populum ad comitia convocabant. Erant & alte-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

rius generis Accenſi in exercitu, adjutores centurionum & decurionum, qui illis impeditis vicariam operam præſtarent. quos Optiones poſtea, quod Centurionum arbitrio cooptarentur, & honorem ipſum, Optionatum dixere. Alluſit huc Plautus in Aſinaria: *(Act. 1. Sc. 1.)*

Tibi optionem ſumito Leonidam.

XXXIII.

Statores.

STatores à ſiſtendis reis Budæus deducit. Ii erant Conſulum atque aliorum jura reddentium nuncii quidam: Proconſulum quoque veluti tabellarii. Cicero Epiſt. Famil. 11, XV: *Literas à te mihi ſtator tuus reddidit Tarſi.* Ibidem XVII: *Exiſtimavi tamen faciendum eſſe, ut ad te ſtatores meos & lictores cum literis mitterem.*

FINIS.

Ritus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Ritus aliquot Conſulares

EX

P. OVIDII NASONIS

EPISTOLAR. PONT. LIB. IV.

Elegia IIII.

Ad Sextum Pompeium, Conſulem deſignatum.

COnſule Pompeio, quo non tibi charior alter,
Candidus & fœlix proximus annus erit.
Dixit, & ut læto Pontum rumore replevit,
Ad gentes alias hinc dea vertit iter.
At mihi dilapſis inter nova gaudia curis,
Excidit aſperitas hujus iniqua loci.
Ergo ubi Iane biceps longum reſeraveris annum,
Pulſus & à ſacro menſe December erit:
Purpura Pōpeium ſummi velabit honoris,
Nec titulis quicquam debeat ille ſuis.
Cernere jam videor rumpi pœne atria turba,
Et populum lædi deficiente loco:
Templaq; Tarpeiæ primum tibi ſedis adiri,
Et fieri faciles in tua vota deos:
Colla boves niveos certæ præbere ſecuri,
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis:
Cumq; deos omnes, tū quos impenſius æquos
Eſſe tibi cupias: cum Iove Cæſar erit:

Curia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Curia te excipiet, Patreſq; ex more voca
Intendent aures ad tua verba ſuas.
Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore
Utque ſolet, tulerit proſpera verba dies
Egeris & meritas Superis cum Cæſare gra-
tes,
Qui cauſam, facias cur ita ſæpe, dabit
Inde domũ repetes toto comitante Senatu
Officium populi vix capiente domo.
Me miſerum, turba quod non ego cernor in
illa,
Nec poſſunt iſtis lumina noſtra frui.
Qua licet abſentem, qua poſſum mente
videbo:
Adſpiciet vultus Conſulis illa ſui.

ELEG. V.

Ad Sex. Pompeium, Cos.

AVt reget ille ſuos dicẽdo jura Quirites,
Conſpicuum ſignes cum premet altus
ebur:
Aut populi reditus poſitam componet ad
haſtam,
Et minui magnæ non ſinet urbis opes.
Aut ut erunt Patres in Iulia templa vo-
cati,
De tanto dignis Conſule rebus aget.
Aut feret Auguſto ſolitam natoque ſa-
lutem,
Deque parum noto conſulet officio.

ELEG.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ELEG. IX.

Ad Græcinum Conſulem Deſignatum.

VNde licet, non unde juvat, Græcine, ſalutem
Mittit ab Euxinis hanc tibi Naſo vadis:
Miſſaq; dii faciant auroram occurrat ad illam,
Bis ſenos faſces quæ tibi prima dabit.
Et quoniam ſine me tanget Capitolia Conſul,
Et fiam turbæ pars ego nulla tuæ: &c.
Dumque latus cinget ſancti tibi turba Senatus,
Cõſulis ante pedes ire juberer eques. &c.
Quoque magis noſcas, quam me vulgaria tangunt,
Spectarem qualis purpura te tegeret.
Signa quoque in ſella noſſem formata curuli,
Et totum Numidæ ſculptile dentis opus.
At cum Tarpeias eſſes deductus in arces,
Dum caneret juſſu victima ſacra tuo:
Me quoq; ſecreto grates ſibi magnus agentem
Audiſſet, media qui ſedet æde, Deus:
Thuraque mente magis plena, quam lance dediſſem,
Ter quater imperii lat⁹ honore tui: &c.

Mente

Mente tamen, quæ ſola loco non exulat, utar:
Prætextam, faſces aſpiciamque tuos.
Hæc modo te populo reddentẽ jura videbit
Et ſe ſecretis finget adeſſe tuis.
Nunc longi reditus haſtæ ſupponere luſtr
Credet, & exacta cuncta locare fide:
Nunc facere in medio facundam verba Senatu,
Publica quærentem quid petat utilitas.
Nunc pro Cæſaribus ſuperis decernere grates,
Albave opimorum colla ferire boum.
Atque utinam, cum jam fueris potiora precatus,
Ut mihi placetur Principis ira, roges.
Surgat ad hanc vocem plana pius ignis ab ara,
Detque bonum voto lucidus omen apex.
Interea, qua parte licet, ne cuncta queramur,
Hic quoq; te feſtũ Conſule tempus agam.
Altera lætitiæ eſt nec cedens cauſa priori:
Succeſſor tanti frater honoris erit.
Nam tibi finitum ſummo, Græcine, Decembri
Imperium Iani ſuſcipit ille die.
Quæq; eſt in vobis pietas, alterna feretis
Gaudia, tu fratris faſcibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris Conſul, ſic Conſul & ille,
Inque domo binus conſpicietur honor.
Qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Qui quanquam eſt ingens, & nullum Martia ſummo
Altius imperium Conſule Roma videt:
Multiplicat tamen hunc gravitas autoris honorem,
Et majeſtatem res data dantis habet.
Iudicis igitur liceat Flaccoque tibique
Talibus Auguſti tempus in omne frui.

Conſulem deſignare Imperator, ſed ſcipionem & faſces dare Senatus ſolet.

Fl. Vopiſcus in Vita Aureliani.

VAlerianus Auguſtus dixit: *Gratias tibi agit, Aureliane, Reſpublica, quod eam Gotthorum poteſtate liberaſti. Abundamus per te præda, abundamus gloria, & iis omnibus quibus Romana felicitas creſcit. Cape igitur tibi pro rebus geſtis tuis coronas murales quatuor, coronas vallares quinque, coronas navales duas, coronas civicas duas, haſtas puras decẽ, vexilla bicolora quatuor, tunicas ducales ruſſas quatuor, pallia proconſularia duo, togam prætextam, tunicam palmatam, togam pictam, ſubarmalem profundam, ſellam eboratam. Nam te Conſulem hodie deſigno: ſcriptu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

ſcripturus ad Senatum, ut tibi deputet Scipionem, deputet etiam faſces. Hæc enim Imperator non ſolet dare; ſed à Senatu, quando fit Conſul, accipere, Aurelianus dixit. *Et ego, Domine Valeriane Imperator Auguſte, ideo cuncta feci, ideo vulnera patienter accepi, ideo & equos & cantherios meos laſſavi, ut mihi gratias ageret Reſp. & conſcientia mea. At tu plus feciſti: ago ergo gratias bonitati tuæ, & accipio Conſulatum quem das; Dii faciant & Deus certus Sol, ut & Senatus de me ſic judicet.*

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 35